1998 Nobel Edebiyat Ödülü

JOSÉ SARAMAGO

BALTASAR İLE BLİMUNDA

Çeviren: IŞIK ERGÜDEN

KIRMIZIKEDİ

José Saramago

Portekizli yazar, şair, oyun yazarı ve gazeteci Jose Saramago, 16 Kasım 1922-18 Haziran 2010 tarihleri arasında yaşamıştır. Kitaplarının satış rakamı sadece Portekiz'de iki milyonu geçmiş, yapıtları 25 dile çevrilmiştir. Din konusundaki görüşleri nedeniyle yapıtları Portekiz Hükümeti tarafından sansürlenince Kanarya Adaları'nda Lanzarote'ye yerleşen yazar, ölümüne kadar burada yaşamıştır. Şöhrete ancak ellili yaşlarında, *Baltasar ile Blimunda (Manastır Güncesi)* adlı romanıyla kavuşan Saramago, 1969'dan ölene kadar Portekiz Komünist Partisi'nin bir üyesi olmuştur. Yapıtlarında mitleri, ülkesinin tarihini ve gerçeküstü imgelemi kullanan yazar, pek çok önemli ödül almış, 1998 yılında da Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi olmuştur. Saramago'nun Kırmızı Kedi Yayınevi'ndeki diğer kitapları: *Kabil, Bütün İsimler, İsa'ya Göre İncil, Çatıdaki Pencere, Yitik Adanın Öyküsü, Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş, Suların Sessizliği (çocuk kitabı), Filin Yolculuğu (yakında).*

Işık Ergüden

1960 İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde okudu. Yayımlanmış 150'ye yakın çeviri kitabının çoğu Fransızcadan Türkçeye aktarılmış olup, ayrıca İngilizce ve İspanyolcadan da çeviri yapmaktadır. Deneme tarzında kaleme alınmış *Sessizliğin Anarşisi* ve *Hapishane Çağı* adlı iki kitabı, *Kurşunkalemle* adlı bir anlatısı, *Kurgusuz ve Yaşanmamış* (Kırmızı Kedi Yayınevi, 2012) adlı şiirsel denemeleri bulunmaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 239
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 25

Özgün adı: *Memorial do Convento*

Baltasar ile Blimunda
Jose Saramago
Çeviren: Işık Ergüden

© Jose Saramago and Editorial Caminho, SA, Lisboa, 1982
© Kırmızı Kedi, 2012

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Son Okuma: Serra Tüzün
Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Bu kitabın Türkçe yayın hakkı Literarische Agentur Mertin Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt am Main, Almanya ve Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Bu kitabın ilk baskısı 2000 yılında Gendaş Yayınevi'nde bu adla yayımlanmıştır. Daha sonraki baskılarda kullanılan *Manastır Güncesi* adı yerine Kırmızı Kedi'deki baskıda da *Baltasar ile Blimunda* adı kullanılmıştır.

Kırmızı Kedi'de Birinci Basım: Eylül 2013, İstanbul
ISBN: 978-605-4764-52-5
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com /www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

José Saramago

BALTASAR İLE BLİMUNDA

Çeviren: Işık Ergüden

ROMAN

"Bir adam darağacına götürülürken,
yolda karşısına çıkan biri sordu:
Nereye gidiyorsun kardeşim.
Mahkûm cevap verdi:
Ben gitmiyorum, götürüyorlar."

P. Manuel Velho

"Bunca değişken bir kavram olan gerçekliğin,
varlıklara dair olası en doğru bilginin,
bizim temas noktamız olduğunu,
gerçekliği aşan şeylere erişim yolumuz olduğunu
ileri sürdüğümde, açıklanamazlığın
içine düştüğümün farkındayım."

Marguerite Yourcenar

Kraliyet soyağacının beşinci Dom João'su, Portekiz tahtına vârisler vermek üzere Avusturya'dan iki yıl önce gelen ve bugüne dek henüz hamile kalamayan eşi Dona Maria Ana Josefa'nın odasını bu gece ziyaret edecek. Saray erkânı arasında, sarayın içinde ve dışında, kraliçenin dölyatağının kuruluğu üzerine söylentiler daha şimdiden dolaşmakta, bu imalar jurnalcilerin kulak ve ağızlarından titizlikle korunuyor ve sadece yakınlar arasında tutuluyor. Kusurun kralda olduğu ima bile edilemez, zaten ilk olarak, kısırlık erkeklerin değil kadınların hastalığıydı, bu yüzden kadınları defalarca boşarlar, ikincisi, hem de alın size maddi bir kanıt, tabii eğer böyle bir kanıta ihtiyaç varsa, krallık kralın dölünden gelme piçlerle doluydu ve onlar kalabalık bir soyun yalnızca başıydı. Üstelik Tanrı bir oğul versin diye dua etmekten canı çıkan kral değil kraliçeydi, hem de iki nedenle. Birinci neden şuydu ki, bir kral, hele ki bir Portekiz kralı, bahşetme yetkisi yalnızca kendinde olan şeyi talep etmez, ikincisi, doğası gereği kadın, toplayıcı bir çanak olduğundan, yalvarıp yakaranın o olması gerekir, dokuz günlük ibadetlerde de dualarıyla yalvaran kadındır. Oysa, dini buyrukların engellemeleri ya da fizyolojik kazalar hariç krallık ve kocalık görevlerini haftada iki kez kesin olarak yerine getiren kralın sebatı ile dualarının yanı sıra, kocası içinden ve yatağından çıktıktan sonra asla kımıldamayarak birleşmiş özsularının, yeterince uyarılmayan kraliçede zamansızlıktan, üstelik de fazla Hıristiyanca bir ahlaki itidal nedeniyle cimrileşmiş özsular ile henüz yirmi ikisine varmamış bir adam olan hükümdarda pek bol olan özsuların, döllenme hazırlığını

bozmayan kraliçenin sabrı ve alçakgönüllülüğü bile Dona Maria Ana'nın karnını şişirmeye yetmemişti. Ama Tanrı büyüktür.

Neredeyse Tanrı kadar büyük olan bir diğer şey de, kralın yükselttirdiği San Pietro bazilikasıdır. Bu, temelleri ya da kaidesi olmayan bir inşaattır, taşıdığı yük için sağlam olması gerekmeyen bir masanın üzerinde durmaktadır, zıvana dil ve deliklerinin denkleştirildiği eski sisteme göre iç içe girecek dağınık parçalarını dört hizmet mabeyincisinin saygılı ellerle topladığı, dağılmış bir bazilika maketidir. Bu parçaların içinde durduğu bombeli kapaklı sandık tütsü kokar, minik heykelciklerden birinin yüzünün bir diğerince çizilmemesi için, her bir parçanın ayrı ayrı sarılı olduğu koyu kırmızı kadifeler devasa meşalelerin ışığında pırıldamaktadır. Yapım ilerliyor. Bütün duvarlar birleşme noktalarına şimdiden sıkı sıkıya sabitlenmişler, kralın artık uzun süredir anlayamadığı ama yine de kendi rakamıyla özdeşliği dolayısıyla, şimdiki papanın kaçıncı olduğunu gösteren rakamı seyretmekten zevk aldığı V. Paulo Borghese'nin adını ve unvanını belirten Latince yazıtlarla boydan boya kaplı kornişlerin altında sütunlar gayet sağlam bir şekilde dikiliyorlar. Bir kralın mütevazı olması bir kusurdur. Hükümdar, silmedeki uygun deliklere peygamber ve aziz heykelciklerini özenle yerleştiriyor, mabeyinci her bir heykelciğin önünde saygıyla eğilip kadifenin değerli kıvrımlarını açıyor ve kralın avucunun içinde bir heykel beliriveriyor ya da bir aziz figürü, ayakları havada ve başı aşağıda, ama kimse bu kasıtsız saygısızlıklara gücenmez, zaten kral da kutsal nesnelere özgü düzeni ve formaliteleri derhal yerine getirir, bu koruyucu şekilleri düzeltir ve yerine yerleştirir. Onlar, silmenin tepesinden, San Pietro Meydanı'nı değil, Portekiz kralını ve ona hizmet eden mabeyincileri seyrediyorlar. Kürsünün parkesini ve krallık şapeline bakan paravanları görüyorlar, ve ertesi gün, sabah ayininde, tabii eğer bu arada yeniden kadifelere ve sandığa gömülmemişlerse, hafta tamamlandığından şu an buradaki soyluların katılamayacağı, başkalarından oluşacak maiyetiyle birlikte kutsal

töreni sofuca izleyecek kralı göreceklerdir. Bizim bulunduğumuz kürsünün altında bir başka kürsü daha vardır, o da paravanlarla kapatılmıştır, ama orada ayakları üzerine dikilecek heykelcikler ve anıtlar yoktur, burası belki bir şapel ya da bir inziva hücresidir, burada kraliçe bir kenarda oturup ayinleri izler, buranın kutsallığı bile hamileliğe yol açamamıştır. Şu an yerleştirilecek bir tek Michelangelo'nun kubbesi kaldı, bu muhteşem taş, buradaki kopyası elbette, devasa boyutları nedeniyle ayrı bir sandığa yerleştirilmiştir, ve yapının doruk noktası bu kubbe olduğundan, onun yerleştirilmesi özel ve görkemli bir töreni gerektirecektir, bunun için herkes krala yardım telaşı içinde, büyük gürültü patırtılarla zıvana dil ve yatakları, bu amaçla hazırlanmış düzeneklerin içine yerleştiriliyor ve işte inşa bitti. Tüm şapelin içinde yankılar uyandıran bu güçlü gürültü, salonlardan ve bitmek bilmez koridorlardan geçerek kraliçenin beklediği yatak odasına dek ulaştığında kraliçe, kocasının gelmekte olduğunu anlar.

Varsın beklesin kraliçe. Şu an kral hâlâ gece için hazırlanmaya devam ediyor. Mabeyinciler kralı soydular, vaktin ve durumun gerektirdiği giysileri giydiriyorlar, giysiler kız oğlan kız ölmüş azize emanetleriymiş gibi elden ele hürmet ve saygıyla geçiyor, tüm bu törende başka hizmetçi ve uşaklar da var, biri büyük çekmeceyi açıyor, bir diğeri perdeyi çekiyor, bir üçüncüsü kandili havada tutuyor, bir diğeri fitili kısıyor, başka ikisi emre amade bekliyor, bunlar gibi duran iki hizmetçi daha var, ne yaptıklarını neye hizmet ettiklerini bilmediğimiz başkalarını saymıyoruz bile. Sonuç itibarıyla, hepsinin ortak çabası sonucu kral hazır, bir soylu giysisindeki son potu da düzeltiyor, bir diğeri simli geniş yakalığı ayarlıyor, bir dakika sonra V. Dom João kraliçenin odasına doğru yönelmekte. Testi çeşmeyi beklemekte.

Şimdi ise Dom Nuno da Cunha ilerliyor, engizisyonun başı olan piskopos, yanında da yaşlı bir Fransisken rahibi var. Piskoposun belirdiği an ile ziyaretinin sebebini söylediği an arasında karmaşık reveranslar, ara nağmelerin, duraklama ve geri

çekilmelerin izini taşıyan yakınlaşmalar var, bunlar kralın huzuruna çıkmanın ifadeleri, ama piskoposu kıvrandıran aceleye ve keşişi heyecanlandıran vecit haline bakılırsa, tüm bu evrenin tamamlandığını kabul edebiliriz. V. Dom João ve piskopos bir köşeye çekiliyorlar, piskopos anlatıyor, Şurada duran adam Rahip António de San José, ona hanımımız kraliçenin çocuk vermemesinden dolayı majestelerinin üzüntüsünden söz ettiğimde, majesteleri için Tanrı'ya duacı olmasını istedim size soy versin diye, bana eğer isterse majestelerinin çocuğu olacak dedi, bunun üzerine ona bu kadar muğlak sözlerle ne kastettiğini sordum, çünkü majestelerinin çocuk istediğini herkes bilmekte, ve bana gayet açık bir ifadeyle karşılık verdi, eğer majesteleri Mafra köyüne bir manastır yaptırmayı vaat ederse Tanrı da size soy bağışlayacaktır, bunu söyledikten sonra Dom Nuno sustu ve keşişe bir işarette bulundu.

Kral sordu, Kardinallerinin söylediği hakikat mi, Mafra'ya bir manastır dikmeyi vaat edersem çocuklarım olacak mı, ve keşiş cevap verdi, Hakikattir Haşmetmeap, ama bir Fransisken manastırı olması kaydıyla, ve kral devam etti, Nasıl biliyorsun bunları, ve Rahip António dedi ki, Biliyorum, ama nasıl bildiğimi bilmiyorum, ben hakikatin kendini duyurmak için ödünç aldığı ağızdan başka bir şey değilim, artık cevap imanındır, majesteleri manastırı inşa ederlerse derhal bir soyu olacaktır, bunu inşa etmeyi ihmal ederse karar Tanrı'nındır. Kral bir hareketiyle keşişin geri çekilmesini emretti, sonra Dom Nuno da Cunha'ya sordu, Bu keşiş erdemli biri midir, ve piskopos cevap verdi, Onun bağlı bulunduğu tarikattaki hiç kimse ondan daha erdemli değildir. Bunun üzerine Dom João, kraliyet soyunda aynı adı taşıyan beşincisi, kalkışacağı işin niteliğinden emin olarak, orada bulunan herkesin açık seçik işitebileceği ve yarından tezi yok tüm şehrin ve krallığın haberdar olabileceği şekilde sesini yükseltti, Eğer bugünden itibaren bir yıl içinde kraliçe bana bir oğul verirse Mafra köyünde bir Fransisken manastırı inşa ettirmeyi vaat ediyorum,

kral sözüdür bu, ve herkes hep bir ağızdan karşılık verdi, Tanrı majestelerini duysun, ama neyin ve kimin sınanacağını kimse bilmiyordu, bizzat Tanrı mı, Peder António'nun erdemi mi, kralın erkekliği mi, yoksa kraliçenin zahmet isteyen üretkenliği mi.

Dona Maria Ana Portekizli başnedimesi Unhão markiziyle yârenlik etmektedir. Günlük ibadetlerden, çıplak ayaklı karmelitlere ait Cardais'teki Kutsal Bakire Manastırı'na yaptıkları ziyaretten ve ertesi gün San Roque'de başlayacak dokuz günlük Aziz Francisco Xavier ibadetinden söz ettiler, bu bir kraliçe ile markiz gevezeliğidir, azizlerin adlarını ağızlarına coşkulu dualarla alırlar, duygulandırıcıdır, şehitlerden ya da rahip ve rahibelerin katlandıkları fedakârlıklardan söz açıldığında içler acısıdır, oysaki o rahip ve rahibelerin hiçbiri oruç çilesinden ya da çile gömleği giyip gizlice kırbaçlanmaktan öteye geçmemiştir. Kralın gelmekte olduğu duyuruldu bile, şehvetli görevi ile Peder António de San José'nin hayırduaları ve aracılığı sayesinde Tanrı'ya verdiği sözün mistik birleşmesi sonucu iyice kızışmış, dürtülmüş ruhuyla geliyor kral. Kralla birlikte odaya giren iki mabeyinci, gereğinden fazla olan giysi yükünü hafifletirken, markiz de kraliçenin aynı hizmetini görür, kadın kadına, bir başka soylu hanımın yardımıyla, o da bir kontestir, markizle aynı düzeydeki bir başka nedimedir, Avusturya'dan kraliçeyle birlikte gelmiştir, yatak odası tam bir meclis gibi, majesteleriyle karşı karşıya geçip reverans yapıyorlar, ama seremoni burada bitmez, mabeyinciler nihayet bir kapıdan çekilirken soylu hanımlar da bir diğer kapıdan çekiliyorlar, arka odalarda işlemin tamamlanmasını bekleyecekler, böylece kral, maiyetiyle birlikte, vaktiyle, babasının zamanında ana kraliçenin olan odasına kadar dönebilecektir ve soylu hanımlar da, Avusturya'dan yanında getirdiği pufla yorganın altında yatan ve eğer bu yorgan yoksa ne kış ne yaz uyuyabilen Dona Maria Ana'nın yamacına geri dönebileceklerdir. Buz kesen şubat ayında bile boğucu gelen bu pufla yorgan nedeniyle V. Dom João bütün geceyi kraliçeyle birlikte geçirmemektedir, ilk zamanlar geceyi

orada geçiriyordu, yenilik henüz rahatsızlığa baskındı, ama kafasının ucuna dek sarınıp sarmalanmış, kokular ve salgılar içinde hafif ateşte pişen bir kraliçenin yanında, insanın kendi terinde ve başkasının terinde yüzdüğünü hissetmesi az buz bir rahatsızlık değildi. Sıcak bir ülkeden gelmeyen Dona Maria Ana buranın iklimine dayanamıyor. Devasa ve çok kalın pufla yorganın altında büzülüp öylece kalıyor, tıpkı yolunun üzerinde bir taşa rastlayan ve tünelini hangi yönde kazmaya devam edeceğini düşünüp duran bir köstebek gibi iki büklüm.

Kral ve kraliçe yerlerde sürünen uzun gecelikler giymişlerdir, kralınki ta ucuna dek işlemelidir, kraliçeninki ise parmak uçları görünmesin diye yarım karış daha uzundur, ne başparmağı ne diğer parmakları görünmelidir, çünkü bilinen tüm iffetsizlikler arasında en fazla cüret edileni budur. V. Dom João, Dona Maria Ana'yı elinden tutarak yatağa dek götürür, tıpkı baloda bir kavalyenin eşini götürmesi gibi, ve dar basamaklardan çıkmadan önce her biri kendi bulunduğu yerde diz çöker ve şart olan koruyucu duaları ederler, şehvetli hareketler içerisindeyken günah çıkarmadan ölmemiş olmak için gereklidir, hem de bu yeni teşebbüsün meyve vermesi için dua şart, üstelik V. Dom João'nun umut etmek için de ikili bir nedeni var, inancı güçlenmiş ve bir soy bağışlaması için Tanrı'ya yakarıyor. Dona Maria Ana'nın da aynı lütufları talep ettiğini düşünebiliriz, tabii eğer onu bundan muaf tutan ve ancak günah çıkarırken söyleyebileceği bir sır şeklinde özel gerekçeleri yoksa.

Kralla kraliçe yatağa uzandı. Kraliçe Avusturya'dan gelirken yatak da Hollanda'dan gelmişti, kral tarafından özellikle sipariş verilmiş ve ona yetmiş beş bin *kruzado*ya mal olmuştu, çünkü Portekiz'de bu işi yapacak kadar seçkin usta yoktu, eğer bulunsaydı, onların çok daha az cömertçe ücret alacaklarına hiç kuşku yoktur. Bilmeyen birinin karyolanın görkemli mobilyasının ahşap olduğunu anlaması güç, çünkü çiçekler ve altın kabartmalar işlenmiş, süslü, değerli örtülerle kaplı, papanın dahi gelip

oturabileceği karyola sayvanından söz bile etmeyelim. Karyola getirilip kurulduğunda henüz tahtakurularını barındırmıyordu, gıcır gıcır yeniydi, ama bir süre sonra, kullana kullana, vücutların ısısıyla gelip yerleştiler, fakat saray içinden mi gelmişlerdi yoksa şehirden mi, bunu kimse bilemedi, karyola çok değerli bir malzemeden yapıldığından ve üzeri çok zengin süslerle kaplı olduğundan, tutuşturulmuş bir çaputu böcek sürüsünü yakmak için karyolaya yaklaştırmak da olmaz, dolayısıyla, tam bir çare olmasa da, kraliçeyi ve hepimizi bu musibetten ve kaşıntıdan kurtaracağı umuduyla Aziz Aleixo'ya her yıl elli *reis* bağış yapmaktan başka çare kalmadı. Kralın ziyarete geldiği geceler, yorganın gürültü patırtısından ürken tahtakuruları rahatsızlık vermeye daha geç başlarlar, bunlar sükûneti ve uyuyan insanları seven hayvancıklardır. Kralın yatağında da başka tahtakuruları kendi paylarına düşen kanı beklemektedirler, bu kan soylu olsa da olmasa da, onu, şehrin geri kalan sakinlerinin damarlarında akan kandan ne daha kötü ne de daha tatlı bulurlar.

Dona Maria Ana, pufla yorganın altında ısındıktan sonra bile, odanın buz gibi havasına maruz kalır kalmaz üşüyen soğuk ve nemli minik elini krala uzatıyor, görevini tamamlamış olan ve bu görevi ifa edişindeki inanç ve yaratıcı dehadan çok şey bekleyen kral bu ele bir öpücük konduruyor, böyle öptüğü kişi kraliçe ve müstakbel annedir, tabii eğer Peder António de San José kendinden fazla emin davranmamışsa. Dona Maria Ana çıngırağın ipini çekiyor, kralın mabeyincileri bir yandan, soylu hanımlar öte taraftan odaya giriyorlar, odanın ağır havasında çeşit çeşit kokular dolanıyor, özellikle bir koku var ki, herkes rahatlıkla tanıyor, çünkü artıkları atmosfere bulanmış bu madde olmadan, beklenen türden mucizeler mümkün değildir, çünkü diğer döllenme, o çok ünlü cisimsiz döllenme yalnızca bir kez meydana gelmişti ve asla taklit edilememişti, nedeni de basitti, bu işin olmasına Tanrı karar verdiğinden erkeklere ihtiyacı yoktu, kadınlardan ise vazgeçememişti elbette.

Günah çıkartıcı rahibin devamlı telkinlerine, teskin edici sözlerine rağmen, Dona Maria Ana bu tür durumlarda ruhunda büyük utançlar hissediyor. Kral ve mabeyinciler gittiğinde, ona hizmet eden ve uykusuna göz kulak olan soylu hanımlar yattığında, kraliçe son dualarını etmek için kalkması gerektiğini düşünüyor, ama işinin erbabı hekimlerin tavsiyeleri gereği kralın tohumunun kuluçkalanması için kımıldamaması gerektiğinden bitmek bilmeyen dualarını mırıldanmakla yetiniyor, tespihinin inci tanelerini çektikçe yavaşlıyor ve nihayet, Lütufkâr Meryem Ana, diye dua ederken uykuya dalıyor, hiç olmazsa senin işin kolay olmuştu Meryem Ana, içindeki meyve kutlu olsun, kendi içinde olmasını arzuladığı meyveyi düşünüyor, bana bir oğul ver Tanrım, en azından bir oğul. Farkına varmadan kendini gösteren bu kibri asla itiraf edememişti, çünkü bilinçli değildir, kendi dışındadır, öyle ki kıyamet günü gelip çattığında ömür boyu Bakire Meryem'e ve onun karnındakine hitap ettiğine, hakikatten hiç şaşmadan yemin edebilirdi. Bunlar kraliyet bilinçaltının zikzaklarıdır, haydi nedenini açıklayın bakalım, kralın gelip onu onurlandırdığı her seferinde, Dona Maria Ana'nın sürekli gördüğü o rüyaları açıklayın bakalım, kendini Saray Meydanı'ndan geçerken görür, mezbahaların bulunduğu taraftadır, eteğinin önünü kaldırmıştır ve erkekler boşaldığında çıkan o sıvıdan kokan, vıcık vıcık, sulu bir çamurun içinde bata çıka yürümektedir, o sırada kayınbiraderi, veliaht Dom Francisco, ki şu anda hayaletiyle koruduğu eski odası kraliçenindir, kara bir leylek gibi çırpı bacakları üzerine tünemiş, kraliçenin etrafında dans etmektedir. Bu rüyayı da günah çıkartıcı rahibine asla anlatmadı, zaten bu rahip ona ne açıklayabilirdi ki, o kusursuz günah çıkarma kitabında böyle rüyalara yer yoktu. Dona Maria Ana'yı huzur içinde uyumaya bırakalım, tüy dağları altında kaybolmuş, tahtakuruları çatlaklardan ve aralıklardan çıkmaya başlıyor artık ve yolculuklarını kısa kesmek için karyolanın görkemli tavanlığından kendilerini bırakıverecekler.

O gece V. Dom João da rüya görecekti. Cinsel organından yesse ağacının bittiğini, ve üzerinde, tüm krallıkların vârisi İsa'nın kendisi de dahil Mesih'in tüm atalarının oturduğunu görecektir, sonra ağaç yok olacak ve onun yerinde, yüksek sütunlarla, çan kuleleriyle, kubbelerle ve kalın kuleleriyle berkitilmiş bir Fransisken manastırı hızla yükselecektir, Fransisken olduğu kilisenin kapılarını ardına dek açmakta olan Peder António de San José'nin giysilerinden anlaşılmakta. Bu tür rüyalara krallar arasında pek rastlanmaz, ama Portekiz hayalperest kraldan yana her zaman şanslıdır.

Portekiz mucizeler bakımından da şanslıdır. Hazırlanmakta olan mucizeden söz etmek için henüz çok erken, aslında bu pek de bir mucize olmadığı gibi, Tanrı'nın sıradan bir lütfu, bağışlayıcı Tanrı'nın rıza ve tevazu gösterip kısır bir karna bakması ve arzulanan anda veliahtın doğuşuna yol açması da değil, neyse, ama aynı Fransisken kutsal ateşinden yayıldığından, kralın vaadinin hayra yorulmasına yol açmış, sahici ve tanık olunmuş mucizelerin dökümünü yapmanın vakti geldi.

Peder Miguel da Anunciação'nun ölümüne dair dillere destan hikâyeyi anlatalım, Aziz Francisco'nun üçüncü tarikatının başı seçilmişti, onun adaylığı ve seçilmesi, yeri gelmişken belirtelim ve asla konu dışı olmadığını da bilin, Azize Maria Madalena ruhani çevresinin, sebebi bilinmeyen kıskançlığı nedeniyle başlamış, açık bir savaşla gerçekleşti, öyle şiddetli karşı çıkmışlardı ki Peder Miguel'in ölümünün ardından bile dava hâlâ sürmekteydi ve ne zaman kesin olarak sonuçlanacağını, tabii eğer günün birinde sona erecekse, kimse bilmiyordu, hüküm mü verilecekti yoksa yalnızca ihtar mı, başka davalar mı açılacaktı, bu da meçhuldü, neyse ki ölüm gelip olayı, olması gerektiği gibi kapatmıştı. Keşişin kalbi kırıldığı için değil, habis ateşten, tifüs ya da tifodan öldüğü belliydi, adı sanı olmayan başka bir ateşten de ölmüş olabilirdi, içme suyu kaynaklarının pek kıt olduğu ve sakaların fıçılarını at yalaklarından doldurmakta mahzur görmediği şehir yaşamının sıradan sonu olarak, yüksek düzeydeki kişiler hak etmedikleri bu türden hastalıklarla ölürler. Ancak Peder Miguel da Anunciação öyle merhametli biriydi ki, ölümünden sonra bile

kötülüğe iyilikle cevap verdi, sağlığında sadaka dağıtan o, ölünce de mucizeler gerçekleştirdi, ilkin, cesedinin hızla çürüyeceğinden endişe duyarak bir an önce gömülmesini tavsiye eden hekimleri yalancı çıkararak, bedeni çürümedi, tam tersine, ziyarete açıldığı Efendimizin Anası Kilisesi'ni tam üç gün boyunca pek hoş bir kokuya boğan ceset katılaşmadı bile, hatta uzuvları, sanki canlıymış gibi, hafifçe hareket ettirilmesine bile imkân tanıyordu.

İkinci ve üçüncü mucizeler olarak, ama bunlar o kadar önemliydi ki kelimenin tam anlamıyla mucizeydiler, dillere destan olmuşlardı, tüm şehir halkı, bu olağanüstü durumu görmek ve bundan yararlanmak için koştular, yukarda bahsi geçen kilisede körlerin gördüğü, kesik bacaklıların da bacaklarına yeniden kavuştukları ortaya çıkmıştı, kilisenin merdivenlerinde öyle bir izdiham oldu ki, içeri girebilmek için insanlar yumruklaşmaya ve hançerleşmeye başladılar, ardından kimileri hayatını kaybettiyse de yeniden dirilmelerini sağlayacak hiçbir mucize olmadı. Belki de böyle bir mucize olacaktı ama, üç günün sonunda, çılgınlık artık doruğa ulaştığından, cesedi gizlice çıkarıp yine gizlice gömmek zorunda kaldılar. Bir başka ermiş kişi ölmediği sürece şifa bulma umudundan yoksun kalan dilsizler ve çolaklar, bulundukları yere mıhlanmış bir halde, umutsuzluktan ve inanç yitiminden birbirlerine girdiler, tabii eğer birbirlerini tokatlayacak elleri kolları kalmışsa, korkunç çığlıklar atarak takvimdeki tüm azizlere yakarıyorlardı, neyse sonunda rahipler çıkıp kalabalığı kutsadı da, bu yol ayininden güç alarak ve başka da bir çare kalmadığını anlayarak dağıldılar.

Ama bu topraklar, utanmadan itiraf edelim ki hırsız yatağıdır, göz neyi görürse el onu kapıverir, üstelik de imanları öyle güçlü ve öylesine karşılıksız kalır ki, kiliseler utanmazca ve saygısızca talan edilir, daha geçen yıl Guimarães'te yaşandı bu, aynı şekilde Aziz Francisco Kilisesi de yağmalandı, ama o hayatı boyunca zenginliği ve serveti küçümsemiş olduğundan, şimdi sonsuzluktayken elinden her şeyin alınmasına rıza gösterirdi, tarikatı

kurtaran ise, Aziz António'nun uyanıklığı oldu, o, Guimarães'te ve Lizbon'da görülen türden kilise ve şapel soygunlarına kendi hüküm sürdüğü yerlerde rıza göstermez.

Hırsızlar Guimarães'teki soygun için pencereye tırmandıklarında karşılarında birdenbire azizi görünce öyle korkmuşlar ki, merdivenin tepesindeki hırsız şaşkınlıktan kalakalıp yere yuvarlanmış, tek bir kemiğinin bile kırılmadığı doğrudur, ama öyle yara bere içinde kalmış ki yerinden kımıldayamamış, arkadaşları onu kaldırıp götürmek istediklerinde, çünkü soyguncular arasında bile cömert ve temiz kalpler ender değildir, kımıldatmayı başaramamışlar, aslında bu görülmemiş bir olay değildir, çünkü Azize Clara'nın kız kardeşi Inês'in karşısında da aynısı olmuştu, Aziz Francisco'nun henüz bu dünyada olduğu bir dönemdi, tamı tamına yüz elli yıl önce, bin iki yüz on bir yılında, ama Inês vakası hırsızlık değildi, gerçi benzer kabul edilebilir, çünkü onu Tanrı'dan çalmak istemişlerdi. Hırsız düştüğü yerde kalakalmıştı, sanki Tanrı'nın eli onu toprağa çivilemişti ya da şeytanın pençesi toprağın derinliklerinden çıkıp onu tutmuştu, sabaha kadar orada öylece kaldı, yöre sakinleri onu bulup söz konusu azizin sunağı önüne iyileştirsin diye kolayca taşıyıverdiklerinde, mucize tuhaf bir şekilde gerçekleşti, çünkü Aziz António heykeli terlemeye başladı, hem de sırılsıklam ve o kadar uzun süre terledi ki yargıçlar ve zabıt kâtipleri gelip mucizeyi hukuki olarak tasdik etme fırsatı bile buldular, neyse, sonuç olarak mucize, odun parçasının terlemesinden ve bu kutsanmış özsuyla ıslatılmış bir bez parçasının yüzüne sürülmesiyle hırsızın iyileşmesinden ibaretti. Böylece adam ayağa kalktı ve pişmanlık getirdi.

Yine de bütün suçlar böyle kolaylıkla açığa çıkmaz. Örneğin mucizenin önemini koruduğu Lizbon'da bugün kimin hırsız kimin uğursuz olduğu bilinmez, elbette kimi kuşkulara yer vardır, bağışlananlar da olur, hatta böyle suçlanmış olan biri bile sonunda iyi niyetini kanıtlarsa bağışlanır. Ne var ki, bir ya da birkaç hırsız Aziz Francisco Manastırı'na ustaca girivermişler,

Xabregas'takine, Aziz António'nunkine bitişik bir şapelin tavan penceresinden geçerek ilerleyip baş sunağa varmışlar ve orada bulunan üç lambayı aşırıp aynı yoldan kaybolmuşlar, hem de bir dua okumak için gerekenden daha kısa sürede.

Lambaları asılı oldukları çengellerden indirmek, daha güvenli olur diye onları karanlıkta taşımak, ayağın takılma riskiyle birlikte gerçekten de takılması, gürültü çıkarmak, gürültü patırtının nedenini araştırmaya kimsenin gelmemesi, tüm bunlar şüpheli bir mucizeye ya da yoldan sapmış herhangi bir azizin suç ortaklığına yorulabilir, ama tabii bunun için, aynı anda, çan ve çıngıraklarla bildik bir gürültü çıkarılarak keşişler uyandırılıyor ve gece yarısı duasına çağrılıyor olmamalıydı. Böylece hırsız kazasız belasız kurtulabildi, zaten daha fazla gürültü patırtı çıkarsaydı bile kimse onu işitmezdi, ki bu da hırsızın oranın alışkanlıklarından haberdar olduğunu göstermektedir.

Keşişler kiliseye geri döndüklerinde kilisenin içini karanlıklara gömülü bulmuşlar. Sorumlu keşiş, açıklamakta epey güçlük çekeceği bir kusur dolayısıyla maruz kalacağı cezaya çoktan razıydı, gözlemlerini dokunarak ve koklayarak da doğrulayınca, eksik olan şeyin, döşeme taşının üzerine yayılmış olan gazyağı değil, gümüş lambalar olduğunu anladılar. Kutsallığa yapılmış olan saygısızlık henüz taptazeydi, tabii eğer böyle denebilirse, uçup gitmiş olan lambaları tutan zincirler tembel tembel sallanıyor ve kendi tunçtan dilleriyle, Ucuz yırttılar, ucuz yırttılar diyorlardı.

Gruplar halinde birkaç din adamı derhal civar sokaklara dağıldılar, eğer yakasına yapışmış olsalardı adaletin keskin kılıcını ellerinde tutan keşişler hırsıza ne yapardı Tanrı bilir, ama onun izini bulamadıkları gibi, çetesini de bulamadılar, tabii eğer bir çetenin mensubuysa, hiçbir şey bulamamaları bizim için şaşırtıcı değildir, çünkü çanlar gece yarısını çalmıştı ve ay batmaya başlamıştı bile. Keşişler civarı koşar adım kolaçan etmekten soluksuz kalıp sonunda eli boş bir halde manastıra geri döndüler. Bu

arada, hırsızın kurnazca bir stratejiyle kiliseye saklanabileceğini düşünen başka keşişler, içeriyi de baştan aşağı dolaştılar, koro yerinden ayin dolabına dek baktılar, ve tüm tarikat mensupları, ayaklarında sandalları ve etekli giysileriyle, heyecanlı bir şekilde aramaya katıldılar, tek tek sandıkların kapakları açıldı, dolaplar yerinden oynatıldı, arkalarına, üstlerine bakıldı, sonunda erdemli yaşamı ve saf imanıyla bilinen yaşlı bir keşiş soyguncuların elinin Aziz Antônio'nun sunağına dokunmadığını fark etti, oysaki burada ağırlıkları, işçilikleri ve saflıkları bakımından dikkat çekici sayısız gümüş parça bulunuyordu. Ermiş bu duruma şaşırdı, biz de orada olsaydık şaşırırdık, çünkü hırsızın aydınlatma deliğinden girmiş olduğu ve lambaları aşırmak için baş sahna yöneldiği aşikârdı, dolayısıyla yolu üzerindeki Aziz Antônio Şapeli'nin önünden mecburen geçmiş olmalıydı. Bu durumda keşiş iyice öfkelenmişti, haklı bir gayretkeşlikle yanıp tutuşarak, Aziz Antônio'ya doğru döndü, görevlerine pek özen göstermeyen bir uşağı azarlar gibi onu payladı, Bir de ermiş olacaksınız, yalnızca kendi payınıza düşen gümüş takımlara göz kulak olup başkasınınkinin götürülmesine izin veriyorsunuz, öyle olsun, karşılık olarak siz de elinizdekini yitireceksiniz, ve son derece kaba bu sözleri ettikten sonra şapele doğru yönelip ne var ne yoksa tümünü aldı, hem de yalnızca gümüş takımları değil, örtüleri ve süslemeleri de kaldırdı ve yalnızca şapeldekileri de değil, ermişin üzerindekileri, takılıp çıkarılabilir halesini ve haçını da aldı, başka rahipler koşturup gelmeseydi kollarının arasındaki Bebek İsa da kalmayacaktı, onlar bu cezayı aşırı buldular ve ona cezalandırdığı bu zavallıya teselli olarak bebeği bırakmasını buyurdular. Din adamı bu teklifi bir süre kafasında evirip çevirdi, sonunda çözüme bağladı, Pekâlâ, kalsın, bu onun güvencesi olsun, biz de azizin lambaları geri getirmesini bekleyelim. Bu arada saat ikiyi geçmişti, arama taramayla geçen zamanın ve yukarda biraz anlatılan acı sitem dolu bölümün sonunda keşişler odalarına çekilip uyudular, kimileri ise Aziz Antônio'nun,

maruz kaldığı hakaretin intikamını almasından çekiniyordu.

Ertesi gün, sabahın saat on birinde, bir öğrenci manastırın kapısını çaldı, şunu baştan söylemek gerekir ki uzun zamandır keşiş cüppesinin peşinde koşan biriydi, keşişlerle çok sık görüşüyordu, bu bilgiyi veriyoruz, çünkü öncelikle gerçeğe uygundur ve hakikati söylemek her zaman iyidir, ikinci olarak, çapraz eylemleri ya da ilerde yer alacak bulmacaları çözmeyi sevenlere yardım etmek isteriz, uzun sözün kısası, öğrenci kapıyı çaldı ve başrahiple görüşmek istediğini söyledi. Başrahibin huzuruna çıkarıldı, elini ya da cüppesinin kordonunu öptü, kumaşın kenar işlemesini de öpmüş olabilir, bu ayrıntı iyi saptanamadı, ve lambaların, Aziz Roque'un tepelerindeki Cotovia Cizvit Manastırı'nda bulunduğunun şehirde söylendiğini açıkladı. Başrahip inanamadı, öncelikle haberi getirenin yetersizliği ortadaydı, bir namussuz olmasını engelleyen tek şey yalnızca manastır yaşamına duyduğu ateşli tutku olan bir öğrenciydi o, ayrıca, Xabregas'tan çalınmış olan şeyin Cotovia'ya götürülmesi pek de akıl alır gibi gelmiyordu, tamamen zıt ve uzak iki yer, birbiriyle pek az bağlantılı iki tarikat, aşağı yukarı kuş uçuşu mesafeyle aralarında bir fersah var, üstelik, biri siyahlar giyen öteki kahverengi abalı iki tarikat, üstelik bunun pek de önemi yoktur, çünkü meyve kabuğundan değil diş geçirerek tanınır. Yine de ihtiyat gereği bilginin doğrulanması gerekiyordu ve tövbekâr bir din adamı öğrenciyle birlikte Xabregas'tan Cotovia'ya gönderildi, iki adam yaya gittiler ve şehre Kutsal Haç Kapısı'ndan girdiler, kusursuz bir tarih bilgisine sahip olmak için, varacakları yere erişene dek hangi yollardan geçtiklerini bilmek önemliyse eğer, şunu belirtelim ki, Aziz Miguel Kilisesi'nin önünden geçtiler, Aziz Pedro Kilisesi'ni arkalarında bıraktıktan sonra aynı adı taşıyan kapıdan girdiler, neden sonra Linhares kontunun gizli kapısından geçip ırmağa doğru indiler, sağ taraftaki Deniz Kapısı'ndan geçerek Eski Kazık'a dek gittiler, bunlar geride anıdan başka pek bir şey kalmamış olan ad ve yerlerdir, din adamı sade bir insan olduğundan, hâlâ bugün

bile tefecilerin yeri olan Yeni Tacirler Sokağı'ndan uzak durdular, sonra, Rossio boyunca ilerledikten sonra, Aziz Roque'un gizli kapısına vardılar ve sonunda Cotovia Manastırı'na erişip kapıyı çaldılar, içeri girdiler ve başrahibin huzuruna çıkartıldıklarında din adamı şunları söyledi, Bana eşlik eden bu öğrenci Xabregas'a gelip dün gece bizden çalınan lambaların burada bulunduğunu söyledi, Doğrudur, bana verilen bilgilere göre, aşağı yukarı saat ikide ana kapı alışılmadık bir şiddetle vurulmuş, kapıcı ne var diye seslenmiş ve bir ses bir haksızlık düzeltileceğinden gecikmeden kapının açılmasını söylemiş, kapıcı bu tuhaf talebi gelip bana bildirince kapının kilidinin açılması emrini verdim ve söz konusu lambaları gördük, oraları buraları hafifçe zedelenmişti, işte bunlar, eğer bir eksikleri varsa, lambalar buraya bırakıldıklarında da eksikti, Peki kapıyı çalan adamı gördünüz mü, Hayır, onu hiç görmedik, hatta keşişler sokağa fırladı ama kimseyi göremediler.

Lambalar Xabregas'a geri döndü, artık herkes dilediğini düşünebilir. Manastıra kabul edilip Fransisken cüppesi giyebilmek için bu dolabı öğrenci çevirmiş olabilir, ki zaten bu miskin ve hinoğluhin sonunda bu işi başarmış oldu, bu amaçla da hırsızlık yaptığını düşünebiliriz, ve kıyamet günü niyetindeki mükemmelliğin günahının çirkinliğine kefaret olacağı umuduyla aşırdığı meyveyi iade etmiş olabilir. Belki de Aziz António, o zamana dek son derece çeşitli ve çok sayıda mucizeyi gerçekleştirmiş biri olarak, kimi azarladığını gayet iyi bilen keşişin inanılmaz öfkesi sonucu gümüş takımlarından trajik biçimde yoksun kaldığını görünce bu işi de gayet güzel gerçekleştirmiştir, Tagus nehrinin kayıkçı ve gemicileri de bu durumu gayet iyi bildiklerinden, aziz onların dört isteğini yerine getirmediğinde ya da dileklerini kabul etmediğinde, heykelini nehrin sularına baş aşağı sokarak cezalandırırlar onu. Bu durumdan rahatsız olmuyordur muhtemelen, çünkü adına layık her aziz ciğerleri yardımıyla bizim soluduğumuz havayı solumaya layık olduğu gibi, balıkların havası olan suyu da solungaçlara başvurarak soluyabilir, ama Aziz

Antônio'yu, özellikle de kayıp şeyler söz konusu olduğunda, tüm azizlerin en fazla mucize yaratanı kılan şey daha ziyade mütevazı ayak tabanlarını sergilediğini bilmenin utancı ya da gümüş takımlarından yoksun kaldığını ve neredeyse Bebek İsa'sız da kalacağını görmenin cesaret kırıcılığı olmuştur. Her neyse, öğrenci bu kuşkudan temiz çıksa da, bir başka kuşku altında, hem de yine belirsizlikle lekelenmiştir.

Bütün bu mucize hikâyeleri dikkate alındığında, üstelik de Fransiskenler olayların doğal akışını değiştirecek, tersine çevirecek ya da hızlandıracak imkânlara fazlasıyla sahip olduklarından, kraliçenin dik kafalı dölyatağı bile mucizenin ateş püskürten buyruğuna boyun eğecektir. Üstelik Mafra'da inşa edilecek bir manastır Aziz Francisco tarikatının bin altı yüz yirmi dörtten beri canla başla arzuladığı şeye bir karşılık olacaktı, o dönemde Portekiz kralı bir İspanyol'du, Filipe, ve o da her kral gibi bu yöredeki keşişlikle pek ilgilenmediğinden krallığı elinde bulundurduğu on altı yıl boyunca manastırın inşasına rıza göstermemişti. Yine de taleplerin ardı arkası kesilmedi, şehrin bağışçı soyluları seferber edildi, ama artık daha fazla ısrar edecek kuvvet kalmamıştı ve bu manastıra özlem duyan Arrabida bölgesinin inadı kırılmış gibiydi, çünkü daha dün, yani yaklaşık altı yıl önce meydana gelen bir olaya dün diyebiliriz, bin yedi yüz beş yılında, saray yeni bir dilekçeye karşı olumsuz hüküm vermişti, hem de öyle alışılmadık bir küstahlıkla kaleme alınmıştı ki hüküm, kilisenin maddi ve manevi çıkarlarına karşı tam bir saygısızlık demesek de, talep edilen vakfın uygun olmadığını ileri sürme cesareti gösterilmişti, krallığın dilenci rahipler tarikatının ağır yükü altında ezildiği ve ihtiyatlılığın öngörebileceği sayısız başka sıkıntı nedeniyle zaten bunalmış olduğu belirtilmişti. İhtiyatlılığın hangi üzüntüleri öngörebileceğini saray danışmanları kuşkusuz biliyorlardı, ama şu an için onların da ağızlarını kapayıp susmaları ve zararlı düşüncelerini gömmeleri gerekiyordu, çünkü Aziz Jose'li Peder Antônio manastır olursa soy sop da olacak demişti. Söz verildi artık,

kraliçe doğuracak, zaten yeterince şehit vermiş olan Fransisken tarikatı zafer nişanını da alacaktı. Beklemekle geçen yüz yıl, ebedi yaşam düşleyenler için aşırı bir onur kırılması değildir.

Sonuç olarak öğrencinin lambaları çalma kuşkusundan temiz çıktığını gördük. Günah çıkarma odasında ifşa edilen sırlar sayesinde keşişlerin, kraliçenin hamile kaldığını daha kralın bile haberi yokken öğrendiklerini şimdi kalkıp söyleyecek değiliz. Dona Maria Ana'nın, gayet dindar bir soylu hanım olduğu için, Peder António'nun, seçilmiş kişinin, erdemli adamın vaat aldatmacasıyla ortaya çıkmasına dek susmayı kabul ettiğini de söyleyecek değiliz. Son olarak, kralın dilek gecesinden çocuğun doğacağı güne dek ayları sayıp eksiksiz bulacağını da söyleyecek değiliz. Buraya dek ne söylendiyse öyle kalsın.

Fransiskenler bu kuşkudan temiz çıkmış olsalar da, belirsizlikle lekelenmiş başka kuşkulara bir daha maruz kalmayacaklarını umalım.

Yıl boyunca insanlar ömür boyu çok yedikleri için ölüyorlar, beyin kanaması kazalarının çoğalmasının ve birbiri ardına gelmesinin nedeni budur, kimi zaman insanı mezara yollamaya bir teki bile yeter, kişi bu durumdan geçici olarak kurtulsa bile bir tarafı felçli kalır, ağzı yamulur, hasar gören taraf konuşmayla ilgili bölümse sesi çıkmaz ve işe yarayacak tek çare hacamat kalır, onun da yarım düzine yapılması buyurulmuştur. Ama sardalye ve pirinçten, bir de başşehir sakinlerinin lakabı olmuş bu maruldan ibaret günlük perhizin ardından, ha, bir de kralın doğum gününde biraz et yedikten sonra öte dünyaya kolaylıkla geçiveren insan sayısı da az değildir, onlar da ömürleri boyunca ya da bu ömürden ne kaldıysa geride, yetersiz beslendikleri için ölürler. Tanrı nehrimizden balığı eksik etmesin, Baba-Oğul-Kutsal Ruh'u bu nedenle övelim. Marul ve diğer sebzeler küfelere yüklensin ve görgüsüz kadın ve erkeklerin çektiği yöre eşekleri üzerinde bize kadar ulaşsın, çünkü bu türden bir iş için hiç ayrım yapılmaz. Ve pirinç, şu müsamahasız pirinç, aman eksik olmasın. Ama bu şehir, tüm diğer şehirlerden daha çok, bir tarafıyla fazla çiğneyen, diğer tarafıyla yeterince çiğnemeyen bir ağızdır, dolayısıyla tıka basa dolu çene ile kupkuru bir boyun arasında, bıngıl bıngıl kalçalar ile dümdüz kaba et arasında, pancar gibi burun ile incecik bir koku duyusu uzantısı arasında, şiş göbek ile kaburgalara yapışmış mide arasında ortası yoktur. Yine de Büyük Perhiz, tıpkı güneş gibi, herkes içindir.

Majesteleri Karnaval sokaklarda dolaşıyor, imkânı olanlar piliçleri, koyunları, yağda kızarmış börek ve çörekleri tıka basa

mideye indiriyor, izin verilmiş bir taşkınlığı asla kaçırmak istemeyenler köşe başlarında göbek tokuşturuyorlar, herkes birbirinin sırtına gizlice kâğıttan kuyruklar iliştiriyor, tenkiye şıringaları yardımıyla yüzlerine su fışkırtıyorlar, gafil avlananlar soğan kangallarıyla dövülüyor, geğirene ve kusana dek şarap içiliyor, kazanlar çatlatılıyor, kaval çalınıyor ve sonunda daracık sokaklarda, küçük meydanlarda ve çıkmazlarda çok fazla kişinin yan gelip yatmaması, şehrin iğrençliğindendir, dışkılarla, çöplerle, açlıktan kadidi çıkmış köpekler ve serseri kedilerle dolu olmasından, yağmur yağmadığında bile çamur içinde olmasındandır. Şimdi tüm bu aşırılıkların bedelini ödeme, beden pişmanmış gibi görünebilsin diye ruhu incitme vakti geldi, asi beden, isyankâr beden, adı Lizbon olan bu domuz ahırının kötü beslenmiş ve kötü bakılmış bedeni.

Büyük Perhiz'in günah çıkarma geçit töreni birazdan başlayacak. Oruç tutarak cezalandıralım tenimizi, şimdilik kırbaçla yara bere içinde bırakalım. Az yemek özsuları arındırır, biraz acı çekmek ruhun yara izlerini temizler. Tövbekârlar, hepsi erkek, ayin alayının başında yürüyorlar, üzerinde Bakire ve Çarmıhtaki İsa portreleri bulunan flamalar taşıyan keşişler artlarını bırakmıyorlar. Arkalarından, görkemli bir gölgeliğin altına oturmuş piskopos geliyor, sonra da tahtırevanlar üzerinde taşınan simgeler, arkadan rahiplerin, tarikatların ve dinsel cemaatlerin bitmek bilmeyen bölüğü geliyor, hepsi de ruhlarının kurtuluşuna vermişler dikkatlerini, kimileri ruhlarının kurtulduğuna emin, kimileri ise Tanrı'nın mahkemesine çıkana dek huzur bulamayacaklar besbelli, aralarında dünyanın yaratılışından beri çılgın olduğuna kalbinin en derininden inananlar da var. Tören alayı sıralanmış halkın arasından ilerliyor, alay geçerken erkekler ve kadınlar kendilerini yerlere atıyorlar, yüzlerini tırnaklıyor, saçlarını yoluyorlar, hepsi sille tokat birbirine giriyor, o sırada piskopos ufak hareketlerle istavroz çıkartıyor, her iki yana doğru, ve bir çömez buhurluk sallıyor. Lizbon leş gibi kokuyor, çürüme kokuyor,

buhur bu pis kokuya tüm anlamını veriyor, kötülük bedenlerden geliyor, çünkü ruh, güzel kokuludur.

Pencerelerde yalnızca kadınlar var, âdet böyle. Günah çıkaranlar ayak bileklerine sarılı zincirleri taşıyarak ilerliyorlar, omuzlarının üzerinde demir çubuklar taşıyanlar da var, uçlarında, cam kırıklarıyla dolu sertleştirilmiş balmumu toplar bulunan, sicimlerden yapılma bir falakayla kalçalarına şiddetle vuruyorlar, kendilerini böyle kırbaçlayanlar şenliğin en göz alıcı kısmı, çünkü sırtları boyunca oluk oluk akan gerçek kanla yürüyorlar, dehşetli çığlıklar atıyorlar, hem hissettikleri acıdan dolayı hem de kimilerinin, vurulmuş olduğu hanım pencerede olduğu için, yani ayin geçidine ruhlarını kurtarmaktan çok tensel zevkler için gelenler de var, geçmişteki ve gelecekteki zevkleri için yürüdüklerini bilmesek anlayamayacağımız belirgin bir hazla haykırıyorlar.

Tövbekârlar başlarındaki kukuletalarına ya da falakalarına renkli küçük kurdeleler bağlamışlar, herkesin kendi kurdelesi var, ve acı çeken âşık için kaygıdan ve merhametten kendinden geçmiş penceredeki seçilmiş kadın, çok daha ileriki yıllarda sadist olarak nitelemeyi öğreneceğimiz bir hazla, kaygı ve yalvarıp yakarmaların, uzun dualaların hayhuyu, ve tentelerin beklenmedik anda sallanmaları, heykellerin aniden araya girmesiyle, günah çıkaranların, sürgünlerin, sıradan insanların kargaşası arasında kendi âşığını görünümünden ya da siluetinden tanıyamazsa, hiç olmazsa küçücük bir pembe ya da yeşil ya da sarı ya da mor kurdeleden, tabii eğer kırmızı ya da gök rengi değilse, o erkeğin kendi hizmetkârı bir şövalye olduğunu anlayacaktır, vücuduna indirdiği acımasız kırbaç darbesini hanımına adamaktadır, üstelik de konuşamadığından kızışmış boğa gibi kızarmıştır, ama sokağı seyreden diğer kadınlarla birlikte bizim hanım da tövbekârın kolunun kararlılığını yitirdiğini ya da kırbacın deride hiç iz bırakmayacak veyahut yukardan görünebilecek bir yara açmayacak şekilde vurulduğunu fark ederlerse, o zaman kadınlar korosundan güçlü bir yuha yükselir ve sanki şeytan çarpmış,

çılgına dönmüş gibi, kolun güçlü olmasını isterler, kırbaç kayışlarının şaklamasını işitmek isterler, Kutsal Kurtarıcı'nın kanı nasıl aktıysa öyle kan akmasını isterler, etekleri altında çırpınıp dururlar ve giderek daha fazla tahrik olarak kalçalarını kasıp gevşetirler. Tövbekâr ise, aşağıda, sokakta, sevdiğinin penceresi altında kalakalır, kadın ise, egemen bir halde, aşağıdaki adama bakar, yanında belki annesi ya da kuzini vardır ya da koruyucu bir yaşlı dadının, hoşgörülü bir büyükannenin veya çok huysuz bir teyzenin eşlik ettiği de olur, ama neler döndüğünü herkes iyi bilmektedir, hepsinin henüz taze deneyimleri ya da geçmişte kalmış anıları vardır, bu işin Tanrı'yla alakası olmadığını, tüm bunların zina işi olduğunu ve muhtemelen yukarıdaki kadın haz spazmları geçirirken bunun aşağıdaki adamın hazzına karşılık vermek için tam zamanında ortaya çıktığını herkes bilmektedir, yerde diz çökmüş adam, kendine korkunç darbeler indirir, giderek daha çılgınca vurur, o sırada yukarıdaki kadın acıdan inler, yuvalarından fırlamış gözleri yere serilmiş erkeğe dikilidir, onun kanını ve nesi var nesi yoksa her şeyini içmek için ağzı bir karış açılmıştır. Tören alayı yeterince uzun süre durur, merasim ancak böyle tamamlanabilecektir, piskopos kutsar, kadın tüm uzuvlarında tatlı bir gevşeme hisseder, adam yeniden yola koyulur, rahatlamıştır, artık kendini o kadar öfkeyle kamçılaması gerekmediğini düşünür, sırada başka tövbekârlar vardır, başka seyirci kadınların hazzı için yapacaklardır bu işi.

Bu şekilde hırpalanan, zayıf düşürülen ten ta paskalyaya dek tatminsiz kalıp bekleyecektir, İsa'nın Istırap ve Ölümü'nün yakın olduğu şimdi, doğanın taleplerinin Kutsal Anamız Kilisesi'nin yüzünden gölgeler silinene dek bekleyebileceği düşünülebilir. Ama belki de fosfor bakımından zengin balık olacaktır kanı yeniden tutuşturacak olan, belki de âdet olduğu üzere evde hapis kalmaları gereken yılın geri kalanının tersine oruç boyunca kadınların kiliselerde tek başlarına koşturmasına izin veren gelenektir kanları tutuşturan, evet, evde hapistir kadınlar, kapısı sokağa

açılan ya da sokakta yaşayan zevk kadınları hariç, ama soylu kadınlar öyle kapalı yaşarlar ki yalnızca kiliseye gitmek için çıkarlar, o da hayatları boyunca üç kez, vaftiz olmak için, evlenmek için, bir de gömülmek için, geri kalan vakitte aile şapeliyle yetinirler, belki de sonuçta bu âdet orucun ne kadar katlanılmaz olduğunu ve oruç zamanının öngörülmüş bir ölüm hali olduğunu, istifade etmemiz gereken bir uyarı olduğunu göstermektedir ve bu dönemde erkekler kadınların kendilerini ibadete verdiğini, başka bir şeyle ilgilenmediğini sanırlar ya da sanmış gibi yaparlar, kadın yılda bir kez özgürdür ve kamu edebi asla izin vermediğinden tek başına dışarı çıkmaz ama ona eşlik eden kadın da benzer arzular beslemektedir ve bu arzuları tatmin yönündeki ihtiyaçları aynıdır, kadın bir kiliseden diğerine koştururken bir erkek bulma peşindedir, kim olursa olsun fark etmez, ve kadına göz kulak olmakla görevli hizmetkâr da suç ortaklığını seve seve kabul eder, ve bir sonraki kilisede buluştuklarında, oruç moruç olmadığını, dünyanın kuruluşundan beri zırdeli olduğunu her ikisi de bilir. Lizbon sokaklarında, ipek başörtüleri, başlarının üzerine sardıkları şallarıyla, benzer şekilde giyinmiş kadınlar kaynamaktadır, yalnızca incecik bir aralığı göz kırpmak ya da dudak bükmek için bırakmışlardır, yasak duygu ve şehvetler yasadışı olduğunda herkesin bildiği evrensel yasadır bu, her köşesinde bir kilisenin ve her ev topluluğunda bir manastırın bulunduğu bu sokaklarda baş döndürücü bir ilkbahar rüzgârı eser, rüzgâr esmediğinde ise iç çekişlerin esintisi onun yerini alır, günah çıkarma yerlerinden ya da başka itiraflara elverişli gizli köşe bucaklardan böylesi iç çekmeler yayılır, haz ile cehennemin eşiğinde salınan zinacı tenin itiraflarıdır bu, aşağılanmanın, çıplak sunakların, ritüel yasların ve hep olagelmiş günahın bugünlerinde haz da cehennem de son derece tatlı gelir.

Bu arada, eğer gündüzse, saf ya da saf geçinen kocalar şekerleme yaparlar ve eğer geceyse, sokakların ve meydanların soğan ve lavanta kokan bir kalabalıkla iç karartıcı bir şekilde dolduğu ve

dua mırıltılarının kiliselerin ardına kadar açık kapılarından yayıldığı o saatte, eğer geceyse, kendilerini daha rahat hissederler, çünkü o kadar uzun beklenmeyeceklerdir, kapı sesleri gelmeye başlamıştır bile, adımlar merdivende çınlamaktadır, hanımefendi ve hizmetçisi samimi havada yârenlik ederler, bunda şaşırtıcı bir şey yoktur, ya da hanım zenci köleyle konuşmaktadır, eğer eşlikçisi oysa, ve odanın çatlak ve deliklerinden el şamdanının ya da kandilin ışığı dans eder, koca uyanmış gibi yapar, kadın onu uyandırmış gibi yapar, ve eğer koca bir şey sorarsa, kadının ne cevap vereceğini zaten biliyoruz, yorgunluktan ölmüştür, ayakları yara bere içindedir, dizleri tutulmuştur, ama ruhu huzur bulmuştur, ve büyülü rakamı söyler, Yedi kilise ziyaret ettim, bunu öyle tutkuyla söyler ki, ya ibadet büyüktür ya da günah.

Kraliçeler bu tür dinginliklerden mahrum kalırlar, bir de karınlarında çocuk varsa efendilerinden ve meşru beylerinden de yoksun kalırlar o dokuz ay boyunca, adam yanlarına yaklaşmaz, halk arasında yaygın bu kuralın elbette ihlalleri de vardır. Dona Maria Ana, ölçülülüğünün ek kanıtı olarak, Avusturya'da aldığı aşırı titiz sofuluk eğitimini de kullanabilir, kurnaz Fransisken'le suç ortaklığının sözünü etmiyoruz, bu vesileyle belirtelim ya da işitmesini sağlayalım ki, bir manastır karşılığında içinin derinliklerinde şekillenen yaratık hem Portekiz kralının hem de Tanrı'nın kızıdır.

Dona Maria Ana çok erken yattı, yatağa girmeden duasını okudu, hizmetindeki soylu hanımlarla birlikte koro halinde mırıldandı, sonra, pufla, tüylü yorganının altına gömülüp yeniden duaya başladı, bitmek bilmez bir dua ediyor, soylu kadınlar birden başları düşerken yakalanıveriyorlar, ama bakireler gibi değilse bilgeler gibi direniyorlar, sonunda geri çekiliyorlar, yalnızca gece lambasının ışığı nöbet tutuyor, ve odada alçak bir yatağın üzerinde geceyi geçirecek olan hanım da gecikmeden uyuyor, arzu ederse rüya da görecek, gözkapaklarının ardından geçen rüyalar önemsizdir, bizi ilgilendiren uykunun sınırındaki

Dona Maria Ana'da hâlâ kıpırdanan kararsız düşüncedir, kutsal cuma günü Efendimizin Annesi Kilisesi'ne gidecektir, orada İsa Peygamber'in kefeni bulunmaktadır, rahibeler onun önünde kefenin örtüsünü açıp sonra da müminlere gösterirler ve kefenin üzerinde İsa'nın bedeninin izleri açık seçik görülür, bu tüm Hıristiyan âlemindeki tek ve gerçek İsa kefenidir, hanımlar beyler, tıpkı tüm diğer kefenlerin de gerçek ve tek olduğu gibi, yoksa dünyanın dört bir yanındaki farklı yerlerde aynı anda açılıp sergilenmezlerdi, ama bu kefen, Portekiz toprağında korunmuş olduğundan, hepsinin en gerçeği ve en biriciğidir. Henüz uyumamış olan Dona Maria Ana kendini kutsalların kutsalı bezin üzerine eğilirken görüyor, bezi sofuca öpüp öpmeyeceğini ise bilemiyoruz, çünkü aniden uyuyor ve saraya geri dönen bir saltanat arabası içinde buluyor kendini, etrafında okçu muhafızlar, gece olmakta, o sırada, aniden, atlı bir adam, yanında katırlara binmiş, ağlarında tüyler, hayvan kürkleri taşıyan dört uşağıyla avdan dönmekte, adam arabaya doğru ok gibi fırlar, elinde bir tüfek, atı taşların üzerinde kıvılcımlar çıkarmakta, burun deliklerinden duman solumakta, yıldırım gibi gelip kraliçenin muhafızlarını yarıp geçer ve basamağa erişir, bineğine güçlükle hâkim olmaktadır, o sırada meşalelerin ışığında yüzü aydınlanır, veliaht Dom Francisco'dur gelen, rüyanın hangi köşesinden çıkıp gelmiştir, niçin bu kadar sık belirmektedir bilinmez. Atı ürkmüş olmalı, tek açıklama buydu, saltanat arabasının şose yoldaki taşlar üzerinde çıkardığı gürültü ve okçuların gürültüsü, ama bir rüyayı diğeriyle karşılaştıran kraliçe her seferinde veliahdın biraz daha yakınına yaklaştığını fark eder, peki ne istemektedir, ya kendisi, kendisi ne istemektedir?

Oruç kimileri için rüyadır, kimileri için uyanıklık. Paskalya geçti ve herkesi uyandırdı, ama kadınları odalarının loşluğuna ve görevlerine teslim etti. Evlerde boynuzlu birkaç koca hâlâ var, bunlar, mevsimi dışında bir kusur görüldüğünde fazla vahşi davranabilirler. Bir masaldan diğerine tüylü hayvanlardan söz

etmeyi bitirdiğimize göre kanaryaları dinleme vakti gelmiş demektir, onlar, kiliselerin içlerinde, kurdele ve çiçeklerle süslü kafeslerin içinde, aşktan çılgına dönmüş şarkılar söylerlerken, kürsünün tepesine çıkmış rahip vaaz vermekte ve daha kutsal olduğunu düşündüğü şeylerden söz etmektedir. Günlerden Uruç perşembesidir, kuşların ezgisi kubbelere doğru çıkar, dualar da göğe doğru yükselecek mi yükselmeyecek mi bilmiyoruz, ama kuşlar, havalansınlar diye dualara yardım etmez, umut yok, belki de hepimiz susarsak en iyisini yapmış oluruz.

Davranışları aşırı özgür gözüken, kılıcını sallayış tarzı ve döküntü üst başıyla bir askere benzeyen bu adam, şu yalınayak yürüyen, Yedi-Güneş denen Baltasar Mateus'tur. Ordudan atıldı, çünkü geçen yıl ekim ayında başlattığımız ve bizimkilerden iki yüzünün ölümüyle ve İspanyolların Badajoz'dan göndermiş oldukları atlıların kovalayıp da hayatta kalanların bozguna uğramasıyla sonuçlanan on bir bin kişilik büyük saldırı sırasında, Jeres de los Caballeros önünde bir topun paraladığı sol eli yumruk hizasından kesildiğinden beri ıskartaya çıkarılmıştı. Olivença'ya geri çekildik, Barcarrota'dan aldığımız bir ganimet de vardı ama bundan pek haz aldığımız da söylenemez, çünkü oraya kadar gitmek ve çok sayıda ölüyü, Yedi-Güneş Baltasar'ın elinin yarısını savaş alanında bırakıp koşa koşa geri dönmek için on fersah yol yapma zahmetine değmemişti. Son derece şanslı olduğundan ya da göğsünün üzerinde taşıdığı özel boyun muskası sayesinde, askerin yarası hiç de kangren olmadı, damarları atılan boğumun basıncıyla patlamadı, eklem bağları ayrıldı sadece, kemiği testereyle kesmeye ihtiyaç kalmadı. Kesilmiş koldan kalan kısım şifalı otlarla sarıldı, zaten Yedi-Güneş'in eti öyle sağlıklıydı ki iki ay sonra iyileşti.

Maaşından geriye pek az bir şey kalmış olduğundan, elinin yerini tutacak demir çengelin parasını ödemek için demirciye ve saraca ödemesi gereken nakdi toplamak amacıyla Évora'da sadaka istedi. Böylece kış geçti, cebe atmayı başardığının yarısını bir yana koydu, diğer yarının yarısını yol için ayırdı ve geri kalanı da besin ile şarap arasında uçup gitti. İlkbahar geldiğinde son

taksidini de peyderpey ödemişti, saraç ona çengeli ve bir de şiş verdi, iki sol eli olacağı hayaline kapılmış Baltasar Yedi-Güneş sipariş etmişti şişi. Gayet güzel işlenmiş deriler, sağlam biçimde su verilmiş ve tokmakla dövülmüş demirlere hayranlık verici biçimde geçirilmişti ve kayışlar dirseğin ve omzun üzerine daha sağlam sabitlenebilsin diye iki boyda yapılmıştı. Yedi-Güneş, Beira'daki ordunun kışlalara emanet edildiğini ve Alentejo'nun yardımına koşmayacağını, çünkü her yerde baş gösteren açlığın ve kıtlığın özellikle o bölgede son derece acımasız olduğunu öğrendiğinde yola koyuldu. Ordu yalınayak, yırtık pırtık paçavralar içindeydi, yollarda köylüleri soyuyorlar, dövüşmeyi reddediyorlar, firar ediyorlar, düşman saflarına geçiyorlardı, erkekler memleketleri olan köylere sığınıyorlardı, anayollardan uzak duruyorlardı, yemek yemek için talana başvuruyorlar, yalnız kalmış kadınlara tecavüz ediyorlar, tek kelimeyle onlara hiç borcu olmayan ve onlar kadar umutsuz olanların sırtından kendi intikamlarını alıyorlardı. Yedi-Güneş, sakat haliyle, anayoldan Lizbon'a gidiyordu, İspanyol tahtına kimin oturacağına, Avusturyalı bir Carlos'un mu, yoksa Fransız bir Filipe'nin mi, buna karar vereceği iddiasındaki bir savaş nedeniyle bir bölümü İspanya'da ve öteki bölümü Portekiz'de kalmış bir sol el alacağı vardı, Portekizlilerin zaten şansı yoktur, ister iki eli olsun ister çolak, ister sapasağlam ister sakat, elbette savaş alanına dağılmış uzuvları terk etmek ya da orada yaşamını bırakmak asker adını taşıyan kişinin nasibidir, ve Baltasar'ın çıplak topraktan başka oturacak koltuğu yoktur. Évora'yı terk etti, Montemor'u da ardında bıraktı, ne keşiş vardı eşlik eden ona ne de şeytan, avuç açıp dilenmeye kendi eli yetti.

Acele etmeden yürüyor. Lizbon'da onu bekleyen yok, Mafra'da da bekleyen yok, majestelerinin piyadesine katılmak için yıllar önce ayrılmıştı oradan, eğer babası ve annesi hâlâ onu hatırlıyorlarsa, ölmediğini düşünüyorlardır, çünkü ölmüş olduğuna dair bir haber almamışlardı, ama yaşadığına dair de bir şey öğrenemediklerinden ölü kabul ediyor da olabilirlerdi. Neyse,

zaman içersinde her şey öğrenilecekti. Şimdilik güneş parıldıyor, yağmur yağmadı, çalılar çiçeklerle kaplı, kuşlar şakıyor. Baltasar Yedi-Güneş heybesinde demirlerini taşıyor, çünkü elini sanki hâlâ kolunun ucundaymış gibi hissettiği kimi anlar ve saatler oluyor, kendini tekrar bütün ve eksiksiz bulmanın mutluluğundan uçabilir, tıpkı tahtına oturacak olan Carlos ve Filipe gibi bütün ve eksiksiz, çünkü, uzun sözün kısası, savaş sona erdiğinde ikisinden biri tahta oturmuş olacaktı. Yedi-Güneş'in mutlu olması için, budanmış koluna bakmamak koşuluyla, işaretparmağının ucunda kaşıntıyı hissetmesi ve kaşınan yeri başparmağıyla kaşıdığını hayal etmesi yetiyordu. Ve bu gece rüya gördüğünde, olur da rüyada kendini görürse, hiçbir şeyi eksik olmadan görecekti kendini ve yorgun başını iki elinin avucuna dayayacaktı.

Baltasar'ın demirlerini heybesine yerleştirmesinin bir başka nedeni var. Eğer onları takarsa, özellikle de şişi, yoldan geçenler ona sadaka vermekten cayabilir ya da ona karşı aşırı cimri davranabilirlerdi, bunu hemen anlamıştı, ama kemerinde taşıdığı ve yanından sarkan kılıcı görenler az da olsa birazcık para vermek zorunda hissederler kendilerini, gerçi bugün herkes kılıç taşıyor, siyahlar bile, ama kılıç kullanmayı bildiği gözünden anlaşılmalı, tabii şartsa eğer. Ama yolun ortasında dikilen ve insanların geçmesini engelleyen bu siluetin doğurduğu güvensizliği dengeleyecek kadar insan geçmesi gerek, üstelik de tam bir mucize sonucu hayatı değil de yalnızca eli kesilmiş bir asker için yardım yakarırken, ve eğer yoldan geçen kişi yalvaranın bir saldırgana dönüşmesinden korkarsa, kaçınılmaz olarak ufak bir para yardımı sağlam kalan ele düşecektir, işte, Baltasar'ın hâlâ sağ elini kullanabiliyor olması buna yarar.

Pegões'i geçince, kumlu toprakların başladığı büyük çam ormanlarının kenarında, Baltasar, dişlerinin yardımıyla, şişi güdük organına bağladı ki, zorunlu kalırsa pala olarak kullanabilsin, bu tür silahlar kolaylıkla öldürücü olabileceğinden artık yasak. Yedi-Güneş'in, deyim yerindeyse, bir ayrıcalık belgesi var, hem şişle

hem de kılıçla silahlanmış, ağaçların gölgesinde yeniden yola koyuluyor. Biraz ilerde bir adamı öldürecek, onu soymak isteyen iki kişiden biri, üzerinde para taşımadığını söylemişti onlara oysa, ama bunca insanın ölmüş olduğunu gördüğümüz bir savaştan henüz çıktığımızdan anlatılmayı hak eden bir olay değil bu, yalnızca şunu söylemek gerekir ki, Yedi-Güneş daha sonra şişin yerine çengeli taktı, ölümü yolu üzerinden daha kolaylıkla uzak tutabilecekti, böylece iki demir parçasını da değişik kullanımlarıyla tanımış oluyordu. Kurtulan haydut onu çamlar arasında yarım fersah daha takip etti, sonra vazgeçti ve uzaktan ona hakaretler, lanetler yağdırdı, ama bunların zarar veremeyeceğini ya da incitemeyeceğini anlamamıştı.

Yedi-Güneş, Aldegalega'ya vardığında gece oluyordu. Kızarmış sardalye yedi, bir tas dolusu şarap içti ve handa geceleyecek kadar parası olmadığından, yalnızca ertesi günkü yolculuğa yetecek kadarı olduğundan, bir ambara sığındı, üstü kapalı bir arabayı siper alıp, orada uyudu, kaputuna sarınmıştı, ama sol kolu dışarda ve şişle silahlanmıştı. Geceyi huzur içinde geçirdi. Rüyasında Jerez de los Caballeros muharebesini gördü, bu kez Portekizliler kazanıyordu, çünkü başlarında Baltasar Yedi-Güneş vardı, sağ elinde kesik sol elini tutmaktadır, İspanyolların bu mucizeye karşı koyacak ne kalkanı vardır ne büyüsü. Uyandığında doğu tarafında henüz en ufak bir ışıltı bile yoktu, sol elinde şiddetli acılar hissetti, koluna geçirdiği bu demir şiş varken, hiç de şaşırtıcı bir durum değildi. Kayışları çözdü, hâlâ gece olduğundan ve arabanın altında karanlık iyice yoğun olduğundan hayal gücünden destek aldı, ellerini göremiyor olması orada olmadıkları anlamına gelmiyordu. Hem de ikisinin birden. Heybesini sol eliyle kavradı, kaputuna sarındı ve yeniden uyudu. En azından savaştan kurtulmuştu. Bir parçası eksilmişti ama yaşıyordu.

Şafak sökerken doğruldu. Gökyüzü son derece berraktı, en uzakta solmakta olan yıldızın bile görüneceği kadar şeffaftı. Lizbon'a girmek için güzel bir gündü, yola devam etmeden önce

biraz oyalandı, sonra yola koyulurdu. Elini heybeye daldırdı ve Alentejo'dan beri bir kez bile ayağına geçirmemiş olduğu yıpranmış çizmelerini çekip çıkardı, giymiş olsaydı bu yolculuğa dayanamazlardı, böylece sağ elinden yeni maharetler bekleyerek ve kesik kolunun sağladığı geçici destekten yardım alarak, daha ilk denemesinde ayaklarını çizmelerin içine sokmayı başardı, daha doğrusu onları su toplamaktan ve iltihaptan acı çekmeye mahkûm etmeyi başardı, yalınayak yürüme alışkanlığı çok eskiydi, sivil yaşamında da askerlikte de yalınayaktı, askerlik malzemeleri dişinin kovuğunu doldurmaya bile imkân tanıyacak gibi değildi, nerde kaldı ki bir çift botu olsun. Askerlik yaşamından daha kötüsü yoktu.

Rıhtıma vardığında güneş çoktan yükselmişti. Deniz alçalmaya başlamıştı, tekne sahipleri hemen yelken açacaklarını söylüyorlardı, gelgit iyiydi, Lizbon'a gitmek için gemiye binmek isteyen Baltasar Yedi-Güneş iskeleye koştu, heybesinin içindeki demirler çınlıyordu, ve bir soytarı çolağın demirlerini çantasında taşıdığını duyurduğunda, ne işine yarardı ki, Baltasar ona ters ters baktı, sağ elini heybenin içine soktu ve şişi çıkardı, üzerindeki, gayet net göründüğü gibi, kurumuş kan olmasa da buna son derece benzer bir şeydi. Soytarı yüzünü çevirdi, kötü karşılaşmalardan ve yolculuk kazalarından koruyan Aziz Cristóvão'ya yakardı, ve Lizbon'a dek bir daha sesini çıkarmadı. Yedi-Güneş'in yanına kocasıyla birlikte oturmuş olan bir kadın erzak çantasını açtı ve nezaket gereği ama istemeye istemeye, paylaşmaları için yanındakilere de ikram etti, askere gelince öyle ısrarcı davrandı ki, sonunda kabul etti. Baltasar başkalarının yanında yemek yemeyi sevmezdi, çünkü yalnız kalakalmış olduğundan solaklığını gösteren sağ eliyle ekmek tutamıyordu, rızkı elinden düşüyordu, bunun üzerine kadın yiyeceği koca bir dilim ekmeğin üzerine koydu, böylelikle hem parmaklarından hem de cebinden çıkardığı küçük bir bıçağın ucundan yararlanan Baltasar sakin sakin ve döküp saçmadan yiyebildi. Kadın annesi, adam da babası

yaştaydı, dolayısıyla Tagus'un suları üzerinde geçici bir gönül ilişkisi asla söz konusu değildi, savaştan ömür boyu sakat dönen bir adama karşı birazcık kardeşlik ve merhametti, hepsi bu.

Kaptan küçük bir üçgen yelken açmıştı, rüzgâr gelgite yardım ediyordu, her ikisi de gemiye. Güzel bir geceden ve nefis içkiden keyifleri yerine gelmiş kürekçiler, ahenkli ahenkli ve acele etmeden kürek çekiyorlardı. Dili geçtiklerinde tekne akıntının ve denizin çekilmesinin gücüne kapıldı, sanki cennete doğru yol alıyorlardı, suyun yüzeyinde güneş parıldıyordu ve iki domuzbalığı ailesi sırayla teknenin önüne geçiyorlardı, parlak sırtları karanlık lekeler çiziyordu, sanki göğün yakın olduğuna inandıklarından, göğe erişmek ister gibi birbirlerinden destek alıyorlardı. Karşı yakada, suyun üzerine sıkı sıkıya oturmuş gibi duran Lizbon, surlarının dışına uzanıyordu. En tepede şato görülüyordu, kiliselerin çan kuleleri alçak evler yığınına, yek vücut olmuş çatı kütlesine hâkimdi. Kaptan anlatmaya başladı, Dün tuhaf bir şey oldu, dinlemek isteyen var mı, hepsi istiyordu, zaman geçirmenin en iyi yoluydu bu, yolculuk kısa değildi, Dinleyin neler oldu, diye başladı söze tekne sahibi, bir İngiliz filosu geldi, orada, Santos kumsalının karşısında demirlemişti, Katalonya'ya gitmesi gereken birlikleri götürüyordu, oradaki birliklere takviye için, ama filonun yanında Barbadas Adası'na sürgüne gönderilen hırsız uğursuzları taşıyan bir tekne de vardı, ayrıca orada soyu başlatsınlar diye gönderilen elli kadar orospu, çünkü o yörelerde şerefsiz kadın namuslu kadınla birdir, ama bu teknenin kaptanı tuhaf adamın tekiydi ve onların Lizbon'da daha iyi bir soy oluşturabileceklerini düşünerek kadınları karaya çıkartıp yükünü boşalttı, vücutlarıyla hemen fark ediliyorlardı, bu İngiliz kahpeleri gayet hoşlar. Önce patron güldü zevkten, sanki kendi şehvet yolculuğunu planlar gibiydi, onlarla borda bordaya gelmenin yararlarını hayal ediyordu, Algarve'nin kürekçileri de yakası açılmadık konuşmalarla kahkahaya boğuldular, Yedi-Güneş güneşin altındaki kedi gibi gerindi, erzaklı kadın konuşmaları işitmemiş gibi yaptı,

kocası bu hikâyeye gülmeli miydi, yoksa ciddiyetini korumalı mıydı, bilemiyordu, bu türden hikâyeleri ciddiye alacak hali yoktu, Pancas'ta her şeyden uzak yaşıyordu, orada insan doğumdan ölüme hep aynı sabanın açtığı aynı izin üzerinde gidip gelir, hem gerçek hem de mecaz anlamda böyledir bu. Bunun üzerine, aklına önce bir fikir, sonra bir diğeri geldi ve meçhul bir nedenle ikisini birbirine bağlayarak askere sordu, Ya siz, siz kaç yaşındasınız, Baltasar cevap verdi, Yirmi altı.

Lizbon karşıda uzanıyordu, dünyanın ortasında sunulmuş, şimdi de duvarlar ve evler yükseliyordu. Tekne Ribeira'ya yanaşti, patron yelken indirdikten sonra limana girebilmek için manevra yaptı, kürekçiler hep birlikte yanaşacakları tarafa doğru kürekleri kaldırdılar, karşı taraftaki kürekçiler dengeyi korumak için kendi küreklerini suya daldırdılar, ardından dümen kırıldı, başların üzerinden bir halat atıldı ve sanki ırmağın iki yakası birleşmiş gibi oldu. Sular alçalmış olduğundan rıhtıma erişmek güçtü, Baltasar erzaklı kadına ve kocasına yardım etti, soytarının ayağına kasıtlı olarak bastı, soytarı ağzını açıp bir şey diyemedi, ve bacağını yukarı kaldırarak, bir sıçrayışta kendini karada buldu.

Teknelerden ve kürekli mavnalar ormanından balık boşaltılıyordu, gözcüler bağırıyor ve yükleri sırtlamış geçen zenci hamallara hakaretler ederek ve dürterek kötü davranıyorlardı, devasa küfelerden sızan suyla sırılsıklam olmuşlardı, kolları ve yüzleri balık pullarıyla kaplıydı. Sanki tüm Lizbon halkı pazarda randevulaşmış gibiydi. Yedi-Güneş'in ağzı sulandı, sanki dört yıllık seferberlik boyunca birikmiş olan açlık aniden tevekkülün ve itaatin bentlerini parçalamış gibiydi. Midesine kramplar girdiğini hissediyordu. Farkında olmadan gözleriyle erzaklı kadını aradı, soğukkanlı kocasıyla yöneldiği yere bakındı, muhtemelen o da yoldan geçen kadınlara gözucuyla bakıyordu, hem İngiliz hem de orospu olanları anlamaya çalışıyor olabilirdi, her erkeğin düş stoku yapmaya ihtiyacı olur.

Cebinde bu kadar az parayla, heybesindeki demirlerden çok

daha az tıngırdayan birkaç bakır parayla pek az tanıdığı bir şehre inen Baltasar, adımlarını nereye yönelteceğine karar vermeliydi, balta kullanabilmesi için iki el gerektiren, kesik kolunu, öksüz elini kullanamayacağı Mafra'ya mı gidecekti, yoksa dökülen kanına karşılık belki bir yardım bahşedilecek kraliyet sarayına mı. Ona Évora'da bunu önermişlerdi, ama aynı zamanda ısrarlı olması ve uzun uzun talep etmesi gerektiği de söylenmişti, hami de bulması gerektiği söylenmişti, ama ne kadar ihtiyatlı olursa olsun talepte bulunan kişi, çoğu zaman, paranın rengini göremeden sesini ve hayatını yitiriyordu. Para bulunamazsa, sadaka verecek hayır dernekleri ve çorba ile bir somun ekmek dağıtılan manastır kapıları her zaman bulunurdu. Aslında sol eli olmayan bir adamın, yoldan geçenlere uzatacak bir sağ eli hâlâ varsa ya da gayet sivri bir demirle hakkını talep edebiliyorsa fazla şikâyet etmeye hali yoktur.

Yedi-Güneş balık pazarından geçti. Kadın tacirler müşterilere yüzsüzce sesleniyorlar, onları kışkırtıyorlar, altın bileziklerle yüklü kollarını sallıyorlar, zincirlerin, haçların, boyun nişanlarının birbirlerine çarptığı göğüslerine vurarak yemin ediyorlar, hepsi de iyi Brezilya altınından yapılmış, tıpkı kadınların pek gururlandıkları uzun ve ağır salkım küpeler, tokalar, değerli halkalar gibi. Ama pislik içindeki kalabalığın ortasında, mucizevi biçimde temizdiler, sanki sürekli haşır neşir oldukları balığın kokusu onlara sirayet etmiyordu. Mücevheratçıya bitişik bir tavernanın kapısında Baltasar koca bir ekmeğin üzerindeki üç tane kızartılmış sardalyeyi satın alarak küçük lokmalar halinde, üfleyerek yedi, o sırada adımlarını Saray Meydanı'na yöneltti. Kocaman et parçalarının bütün halinde çengellere asılı olduğu, meydana bakan mezbahaya girdi, parçalanmış öküz ve domuzların görüntüsüyle aç gözlerine ziyafet çekmek istemişti. Kendine ziyafet çekecek parası olduğunda zengin bir et şöleni sözü verdi kendi kendine, pek yakında bu mezbahada çalışacağını ve işini bir hamiye borçlu olacağını henüz bilmiyordu kuşkusuz, ama aynı zamanda

heybesinde taşıdığı çengele de borçlu olacaktı, koca bir hayvanı çekip sürüklemek, bağırsaklarını boşaltmak, yağ tabakalarını ayırmak için pek pratikti. Ortalıktaki kan bir yana, yer temizdir, duvarlar beyaz seramikle kaplıdır ve eğer terazi başındaki adam kilo konusunda sizi aldatmazsa buradan dolandırılmış çıkmazsınız, çünkü ilik ve tazelik bakımından et asla yalan söylemez.

Oradan kralın sarayı görülmektedir, saray oradadır ama kral yoktur, yanına veliaht Dom Francisco'yu ve diğer kardeşlerini alarak Azeitão'ya avlanmaya gitti, sarayın hizmetkârlarından muhterem Cizvit rahipleri João Seco ile Luis Gonzaga da yanında, oraya yalnızca yemek yemek ve dua etmek için gitmiş değiller, kral belki de henüz prensken onlardan aldığı matematik ve Latince derslerini tazelemek istemiş olabilir. Majesteleri yanına yeni bir tüfek de almıştı, kraliyet başsilahtarı João de Lara onun için imal etmişti, son derece incelikli bir eser, gümüş ve altın telkâri süslü, yolda kaybolsa efendisine derhal geri döneceği kesin, çünkü San Pietro'nun alınlığında olduğu gibi güzel Roma harfleriyle, gayet belirgin şu yazıt namlu boyunca kakılmıştı, BEN EFENDİMİZ KRALA AİDİM, TANRI V. DOM JOÃO'YU KORUSUN, büyük harflerle, burada kopya ettiğimiz gibi yazılıydı, yine de tüfeklerin yalnızca ağızlarıyla konuşmayı bildikleri, barut ve kurşun diliyle konuştukları söylenir. Saray Meydanı'nın ortasında bugün silahsız ve hareketsiz duran, kalabalığın geçişine, tahtırevanlara ve keşişlere, okçu ve tacirlere bakan, balyaların ve sandıkların taşınmasına bakarak aniden savaşa büyük bir özlem duyan Yedi-Güneş lakaplı Baltasar Mateus'un eski tüfeği gibi sıradan tüfekler için bu doğrudur, kendisinin artık Alentejo'da, savaş alanında istenmediğini bilmese derhal oraya dönerdi, orada ölümün beklediğini hissetse bile.

Baltasar, Rossio istikametindeki anayola saptı, ama daha önce Efendimizin Anası Kilisesi'ne girmeyi ihmal etmemişti, orada ayini izledi ve Baltasar'dan hoşlanmış gözüken yalnız bir kadınla işaretleşmişti, yaygın bir eğlenceydi bu, çünkü kadınlar bir yana

erkekler diğer yana oturduğundan, işaretler, el hareketleri, mendil sallamalar, ağız büzmeler, göz kırpmalar dışında bir şey yapmıyorlardı, sanki tüm bunlar hiç günah değilmiş gibi, mesaj iletmek, randevulaşmak, evlilik tezgâhlamakla uğraşıyorlardı, ama Baltasar uzaktan geldiğinden, yolculuk onu bitirip tükettiğinden, şekerleme ve ipek kurdele alacak parası olmadığından şakayı daha ileriye götürmedi ve kiliseden çıktığında Rossio istikametinde anayola girdi. Kadınların sokakta bol olduğu bir gündü, daracık bir sokaktan çıkan bir düzine kadın da buna kanıttı, siyah giysili okçular etraflarını çevirmiş acele etmelerini söylüyorlardı, başlarında elinde sopa taşıyan bir subay vardı, neredeyse hepsi sarışındı, gözleri açık renk, mavi, yeşil ya da kül rengiydi. Kim bu kadınlar, diye sordu Yedi-Güneş ve yakınındaki bir adam cevap verdiğinde, o bunların kaptanın hergeleliği yüzünden indirilmiş oldukları gemiye geri götürülen İngiliz kadınlar olduğunu zaten anlamıştı ve Babil Kulesi'ndeki karışıklıkları alaya alan bir meslekti onlarınki, çünkü onların karanlık işler kotarılan odalarına dilsiz girip tek kelime etmeden çıkmak mümkündür, yeter ki para önceden konuşulmuş olsun, yabancı fahişelere pek uygun olan bu güzel Portekiz toprağına kök salmak yerine Barbados Adası'na doğru yol almaktan başka çareleri yoktu. Ama tekne patronu onların elli kişi kadar olduklarını gayet net belirtmişti, oysa burada sayıları bir düzineden fazla değildi. Diğerleri ne oldu, adam cevap verdi, Bazıları daha önce yakalandı, ama hepsi bulunamadı, kimilerinin emin yerlere sığındığı söyleniyor, eğer bu doğruysa, İngilizlerle Portekizliler arasında fark olup olmadığını bu saatte artık biliyor olmalılar. Baltasar yoluna devam etti, ve yolu üzerine, hayatında hiç olmazsa bir kez yeşil gözlü sarışın bir İngiliz'i, tercihen de ince uzun birini çıkarması için Aziz Bento'ya yakarıp, mumdan bir kalp vaat etti. Bu azizin şenlik günü, insanlar, ekmeğin eksik olmaması için kilisedeki kapısını çalıyorlarsa, bir koca arayıp bulmak isteyen kadınlar cumaları onun onuruna ayin okutuyorsa, bir askerin Aziz Bento'dan, cahil

ölmemek için bir kereliğine bir İngiliz dilenmesinde ne kötülük vardı.

Baltasar mahallelerde ve meydanlarda tüm öğleden sonra dolaştı durdu. Aziz Francisco Manastırı'nda çorba içmeye gitti, sadaka konusunda en cömert tarikatların hangileri olduğunu öğrendi, sonradan araştırmak üzere içlerinden üçünü aklında tuttu, daha önce uğradığı şekerciler tarikatı olan Oliveira Meryem Ana cemaati, kuyumcuların Aziz Éloi tarikatı, bir de Kayıp Çocuk tarikatı, kendisine yakın bulmuştu onları, hiç çocuk olmuş muydu hatırlamıyordu, ama kaybolmuştu, evet, kaybolmuştu, bir gün beni bulacaklar.

Gece oldu, Yedi-Güneş başını sokacak bir yer aramaya çıktı. Bir başka eski askerle hemen dostluk kurmuştu, kıdem ve deneyim bakımından daha yaşlı biri, adı João Elvas, şimdi muhabbet tellallığı yapıyor, hava yumuşak olduğundan, Umut Manastırı boyunca, zeytinlik tarafında terk edilmiş bir dizi sundurmada yatmaya gidiyor o da. Baltasar gece için kendini davet ettirdi, her zaman yeni bir dost, bir sohbet arkadaşı olurdu oralarda, ama tamamen tesadüfmüş gibi, ve sağlıklı kolunu heybenin ağırlığından kurtarmak bahanesiyle, kesik koluna çengeli taktı, João Elvas'ı ve çetesinin diğer üyelerini rahatsız etmekten de çekiniyordu, çünkü şiş, bildiğimiz gibi, öldürücü bir silahtı. Kimse ona en ufak bir kötülük yapmadı, yine de sundurmanın içinde altı kişiydiler ve o da kimseye kötülük etmedi.

Uykunun çökmesini beklerken, şu son zamanlarda işlenen suçlardan söz ettiler. Kendi işledikleri suçlardan değil elbette, herkesin zaafı vardır, soyluların işledikleri suçlardan söz ettiler, kimin işlediği bilindiğinde bile asla cezalandırılmadan kalan ve fiil esrar perdesiyle çevrili olduğunda adalet soruşturmalarında hiç özen gösterilmeyen suçlardan. Ama günü kurtarmaya çalışan hırsızlar, kabadayılar, üç kuruş için cinayet işleyenler, suçu üstlenmekten çekinmeyerek ve kendilerini kiralayanı da teşhir ederek, sonunda Limoeiro'yu boylarlardı, bir hücrenin nemli

samanının üstü yatakları olur, üstelik de rızkları sağlama alınmıştır, tabii içinde yan gelip yatacakları çişten ve boktan söz etmiyoruz. Günahları pek o kadar ağır olmayanların yaklaşık yüz ellisi geçenlerde serbest bırakılmıştı ama yine de o dönemde Limoeiro'da toplam beş yüz mahkûm vardı, bir yandan da bir işe yaramadığı ortaya çıkmış olsa da Hint'e adam toplayıp duruyorlardı ama hapishanede öyle bir yığılma vardı ve açlık öyle büyüktü ki, bir de hastalık çıkmıştı ortaya, sonunda hepimizi öldüreceği söyleniyordu, işte bu yüzden beni ve bu adamları serbest bıraktılar. Bir başkası da dedi ki, Burası suçun yeşerdiği bir ülke, burada savaştaki ölümlerden çok ölüm oluyor, savaşa gidenler bilir, Sen ne dersin, Yedi-Güneş Baltasar cevap verdi, Savaşta ölündüğünü gördüm ben, Lizbon'da nasıl ölünür bilmiyorum, dolayısıyla karşılaştırma yapamam, o halde João Elvas'a sor, o askerlik yaşamını da sivil yaşamı da iyi bilir, ama João Elvas tek laf demeden omuzlarını silkti.

Konuşma başlangıçtaki noktasına geri döndü, evlenmek istediği dul bir kadını hançerlemiş olan bir kalaycının hikâyesini anlattılar, kadın adamı istemediği için ceza olarak ölümü bulurken, erkek Kutsal Teslis Manastırı'na sığınmış, bir de şu bahtsız kadının hikâyesini anlattılar, kocasının sapık davranışlarından şikâyet edince kılıçla delik deşik edilmişti, bir rahip de bir aşk hikâyesi yüzünden üç yerinden kılıçla delik deşik edilmişti, bütün bunlar da orucun ortasında, kanın kaynadığı ve vücut salgılarının karanlık bir hal aldığı mevsimde olup bitmişti, görülebileceği gibi. Ama ağustosun daha iyi geçtiği de söylenemez, geçen yıl da gördük, on dört, on beş parçaya kesilmiş bir kadın bulunmuştu, tamı tamına kaç parça olduğu asla bilinemedi, kalça bölgesinin ve baldırlarının, en hassas yerlerinin son derece vahşice kırbaçlandığı görülüyordu, sonra da kesilmiş, lime lime ayıklanmıştı, parçalar Cotovia'ya bırakılmıştı, yarısı Taruka kontunun işliğine, diğerleri de, daha aşağıda, Cardais'te bulunmuştu, ama öyle aleni bırakılmışlardı ki kolaylıkla ortaya çıktı, ne gömmüşler ne denize

atmışlardı, sanki herkese korku salsın diye kasıtlı olarak ortalığa saçıldıkları bile söylenebilirdi.

Bunun üzerine João Elvas söze karıştı, Korkunç bir kıyımdı, zavallı kadın doğranırken hâlâ sağ olmalıydı, çünkü bir cesede böyle davranmak çok acımasız bir sertlik olmalı, vücudunun en hassas ve en az ölümlü bölümleri parçalanmış, yalnızca kalbi bin kez lanetlenmiş ve hayatı kaymış biri böyle bir cinayet işleyebilir, savaşta benzerini asla görmemişsindir, Yedi-Güneş, gerçi savaşta neler gördün bilmiyorum ama, ve hikâyeyi anlatmaya başlamış olan kişi bu virgülden yararlanarak söz aldı, Sonra eksik parçalar da yavaş yavaş bulundu, ertesi gün Junqueira'da baş ve bir el, Boavista'da bir ayak bulundu, bu el, bu ayak ve bu başa bakılırsa kadın nazik ve iyi yetişmiş biriydi, on sekiz, yirmi yaşından büyük olmadığı yüzünden anlaşılıyordu, başını bulunduğu çuvalın içinde bağırsaklar ve diğer iç organlar da bulundu, bir de göğüsler, portakal gibi kesilmişti, ve onlarla birlikte üç ya da dört aylık olması gereken bir bebek bulundu, ipek bir kordonla boğulmuş, Lizbon'da çok şey görüldü ama böylesine hiç rastlanmamıştı.

João Elvas, hikâye hakkında bildiklerini ekleyerek sözüne devam etti, Kral suçluları bulacak olana bin kruzado vaat eden duvar ilanları astırdı, ama üzerinden neredeyse bir yıl geçmiş olmasına rağmen suçlular bulunamadı, bunda şaşılacak bir şey yoktu, çünkü suçluların dokunulmaz kişiler olduğunu herkes hemen anladı, bu katiller ne kunduracı ne terziydi, çünkü onlar ancak para kesesini kesip alırlardı, oysa kadın büyük bir maharet ve ilimle kesilmişti, parça parça edilen vücudun çok sayıda bölümü eklemlere hiç zarar verilmeden, neredeyse kemik kemik parçalanmıştı, otopsi için çağrılmış cerrahlar bu işin anatomi sanatında çok usta birinin elinden çıkma olduğunu, kendilerinin bile bu kadar bilgili olmadıklarını halkın önünde saf saf kabul etmişlerdi. Manastır duvarının ardında rahibelerin dualar ettikleri işitiliyordu, ama bu rahibeler neden kaçtıklarını bilmiyorlardı, dünyaya bir çocuk getirmenin bedeli bu kadar acımasız mıydı, o sırada

Baltasar sordu, Daha fazla bir şey hiç mi öğrenilmedi, Kadının kim olduğu öğrenilemedi, kadından da katillerden de en ufak haber çıkmadı, kadının kellesi Merhamet Kapısı'nda sergilendi, tanıyacak biri çıkar mı diye, bir işe yaramadı. O ana dek sesi çıkmamış olan adamlardan biri, sakallarında siyahtan çok beyaz kıl olanı söze girdi, Saraya yabancı insanlar olmalılar, saraydan olsalardı kadının yokluğu hissedilir ve hemen dedikoduya başlanırdı, bir namus meselesi yüzünden kızını öldürmeye karar vermiş bir baba olmalı, kızını parçalara ayırıp katır sırtında taşımış ya da kadavrasını bir hayvan yatağına saklayıp sonra parçalarını şehrin dört bir yanına serpmiştir, belki de evinin yakınına bir domuz gömüp öldürülen kızın cesedinin o olduğuna inandırmak isteyerek zavallı kızının çiçekten ya da çürümüş vücut salgılarından dolayı öldüğünü söylemiştir sağa sola, tabutu açmasınlar diye, hâlâ yapılacak şey olsa bile, hayatta her şeyi yapabilecek insanlar vardır.

Adamlar sustular, pek üzülmüşlerdi, şu an rahibelerin çıtı bile çıkmıyordu, Yedi-Güneş konuşmaya başladı, Savaş daha merhametlidir, Savaş hâlâ bir çocuk sayılır, dedi João Elvas belli belirsiz bir ses tonuyla. Bu hükümden sonra söyleyecek bir şey kalmadığından, hepsi uyudular.

Dona Maria Ana bugünkü yakılma törenine katılmayacak. Ağabeyi Avusturya İmparatoru Josef'in yasını tutuyor, birkaç gün önce çiçeğe yakalanmış, gerçek çiçek, ve daha henüz otuz üç yaşındayken çiçekten ölüvermiş, ama Dona Maria Ana'nın dairesinin dört duvarı arasında kalma nedeni bu değil, eğer bir kraliçe bu kadarcık bir şey yüzünden zaafa kapılırsa devlet kısmetsiz demektir, çünkü kraliçeler, daha sertine olmasa da bu kadar sert darbelere dayanabilecek şekilde yetiştirilmişlerdir. Hamileliği beşinci ayda olmasına rağmen, durumuna özgü bulantılar hâlâ devam ediyordu, ama yine de sofuluğundan ya da görme, işitme ve koklama duyularıyla görkemli seremoniye katılmaktan onu vazgeçiremezdi böyle bir şey, üstelik bu yakılma töreni ruhlar için son derece örnek alınacak, imanı son derece güçlendirici bir törendir, nizami adımlarla ilerleyen tören alayı, ağırbaşlı bir sesle okunan vecizeler, soğukkanlılığını yitirmiş mahkûmların yüzleri, acınası sesleri, yükselen alevler altında çıtırdayan ve hapishane koşullarından geriye kalmış birazcık derinin de korlar üzerine damla damla dökülmesinden gelen ten kokusu. Dona Maria Ana yakma törenine katılmayacak, çünkü hamileliğine rağmen üç kez hacamat ettirdi kendini, bu da aşırı zayıflamasına neden oldu, aylardır buhar banyosu yapması da cabası. Hekimler hacamatı geciktirmişti, tıpkı kardeşinin ölüm haberini ona vermekte gecikilmesi gibi, çünkü doktorlar daha da güçlenmesini istemişlerdi, hamileliği henüz çok yeniydi. Aslında sarayın havası iyi değildi, hemen fark edilebileceği gibi, kralın sesli bağırsak gazları çıkardığı bir dönem bu, ardından hemen de günah çıkarmak istiyor, çıkarılıyor da, günah çıkarmak ruha kesinlikle iyi

gelir, ama kralın hayal gücü hastalığının ciddiyetini abartıyor, hükümdar bir kez temizlendiğinde hayal gücü de mutlu sona erdi, sonuçta karın boşluğu sertleşmişti, o kadar. Saray üzüntü içinde, genellikle hüküm sürenden daha derin bir üzüntü bu, kral saraydaki herkese, asil görevlilere ve memurlara, kendisinin tuttuğu yası tutturdu, bir hafta büyük yas ve altı ay yarım yas, üç ay uzun cüppe, üç ay kısa cüppe giyerek tutulacak, kayınbiraderinin ölümünün imparatorda yol açtığı büyük üzüntünün işareti bu.

Yine de bugün her yanda şenlik günü, bu söz tam olarak uygun düşmeyebilir, çünkü zevk daha derinlerden gelir, belki de ruhtan, bütün şehir evlerinden çıkmış, sokaklara ve meydanlara yayılmış, tepelerden seyredecekler, Rossio'da toplanıp Yahudilerin ve yeni-Hıristiyanların, sapkınların ve büyücülerin işkence çekişini görecekler, oğlancılık, kadınları büyüleme ve ayartma gibi kolay kolay nitelenemeyen vakaları, sürgüne ya da odun yığınına gönderilecek önemsiz vakaları saymıyoruz bile. Yüz dört kişi geçiyor bugün, çoğu Brezilya'dan gelmiş, mücevher ve tecavüz bakımından verimli topraklardan, erkeklerin sayısı elli bir, kadınlarınki elli üç. Kadınlardan ikisi sivil yetkililere teslim edilecek, Hak dininden döndükleri için, ve bu demektir ki sapkınlığa düşmüşlerdi, inançlı ve inkârcıydılar, yani tüm tanıklara rağmen inat ediyorlar, giyaplarında mahkûm edilmişler, yani hakikat olarak kabul ettikleri kendi hatalarında ayak diriyorlar, oysa tek hataları doğru zaman ve mekânda olmamak olabilir. Ve Lizbon'da odun ateşleri yakıldığından bu yana neredeyse iki yıl geçmiş olduğundan, herkes Rossio'ya dolmuş, çifte şenlik var, çünkü günlerden cumartesi, üstelik de odunlar yakılmış, Lizbonlular insan yakma törenlerini mi yoksa boğa güreşlerini mi tercih ederlerdi, geleneklerinde yalnızca boğa güreşleri kalmış olsa da, bunu kimse bilemez. Kadınlar meydana bakan pencerelerde yerlerini aldılar, göz kamaştırıcı biçimde giyinmiş, saçlarını başlarını süslemişlerdi, kraliçenin hoşuna gitmek için yanaklarına ve boyunlarına Alman tarzı allık sürmüşler, ağızlarını küçük ve büzük gösterecek şekilde buruşturuyorlar,

sayısız cilve yapıp duruyorlar, hepsinin de yüzü sokağa dönük, ama bu yine de süs benlerinin tam yerinde olup olmadığını anlamak için aynaya bakmalarını engellemez, ağzın köşesinde bir güzellik beni, küçük sivilcenin üzerine pudra, gözucuyla aşağıya bakıldığında, o günlerin kabul görmüş talibi de ah vah ederek kasılır, elinde bir mendil, cüppesini fırıl fırıl döndürerek. Hava çok sıcak olduğundan, seyirciler serinlemeye çalışır, kimileri meşhur limonatadan içer, kimileri cemaatin kulpsuz testileriyle, kimileri ise bir dilim karpuzla, çünkü birileri ölüme gidiyor diye bunların da zayıflaması gerekmez. Mideler daha besleyici besinler talep ettiğinde, tuzlu yemişler ve çamfıstıkları, muska börekleri çıkar ortaya, bir hurma eksiktir. Kral, erkek ve kız kardeşi veliahtların eşliğinde, engizisyonda yemek yiyecek, şu inanç faaliyeti ifa edildikten sonra, bağırsaklarındaki rahatsızlıktan da artık kurtulmuş olduğundan, haşlama tavuk, keklik, dana göğsü, bulamaçlar, hamur işleri, şeker ve tarçınla doldurulmuş peksimetler, Kastilya tarzı sebzeli sığır, hepsinin yanında da safra, jöle, bunların üzerine de yağda kızartılmış börek ve mevsim meyveleriyle dolu çanaklarıyla görkemli biçimde süslü baş engizisyoncunun sofrasını onurlandıracaktı. Ama kral öyle kanaatkârdır ki, şarap içmez ve en iyi davranışlar her zaman için örnek olduğundan, herkes de onu örnek alır.

Beden tıka basa doymuş olduğunda ruha çok yararı dokunacak bir diğer örnek de bugün burada sergilenecek. Tören alayı oluşmaya başladı bile, Dominikenler en başta, Aziz Domingos sancağını sallıyorlar, arkalarından da engizisyoncular geliyor, kutsal alayları çok uzun, sonra sırada mahkûmlar var, sayılarının yüz dört olduğunu daha önce söyledik, ellerinde mumlar, yanlarında da eşlikçiler var, dualar ve mırıltılar işitiliyor. Ölecek ve ölmeyecek olanlar başlarındaki farklı kukuletalardan ve engizisyonun giydirdiği sarı kazaklarından tanınıyor, yalan söylemeyen bir başka işaret daha var, odunların üzerinde yanacak kadınlar için iyice yukarı kaldırılmış, sırttan görünen haç, buna karşılık, İsa'nın mütevekkil ve iyi yürekli yüzü bu kez sağ çıkacaklara gösteriliyor,

giyiniş tarzlarına dikkat edilmezse mahkûmları neyin beklediğini öğrenmenin herkes için sembolik tarzı bu, aynı zamanda da vecizenin görsel tercümesi, sarı kazak Aziz André'nin kırmızı haçıyla birlikte, ölümü hak etmemiş olanlar için, ters dönmüş ateş denen, aşağıya çevrilmiş alevleriyle birlikte sarı kazak, günahlarını itiraf etmiş olanlar için, ve ölüme işaret eden gri cüppe ise, şeytan ve alevlerle çevrili mahkûm portresiyle birlikte, ki bu, bizim dilimize tercüme edildiğinde, bu iki kadının pek yakında alevlere yem olacağını belirtir. Arrabida Fransiskenlerinin bölge başkanı Şehitlerin Azizi Peder João vaazı verdi, bu işe kimse ondan daha layık değildi, özellikle bu Arrabida Fransiskeni'nin, kraliçenin hamileliğini haberdar ederek Tanrı'nın erdemini taçlandırdığı keşiş olduğunu hatırlarsak, tıpkı belirgin bir soyun ve sağlama alınmış bir manastırın da Fransiskenlerin hanedanlığına ve tarikatına hizmet edeceği gibi, vaazın ruhların selametine hizmet ettiğini anlarız.

Halk, mahkûmlara öfkeli hakaretler yağdırıyor, kadınlar pencerelerden sarkmış cıyaklıyor, keşişler çene çalıyor, tören alayı Rossio Meydanı'nda yerinde durmayan ve halka halka olan dev bir yılan gibi, her yere sızmaya ve tüm şehre örnek bir manzara sunmaya kararlı, şurada ilerleyen kişi Simeão de Oliveira e Sousa'dır, ne mesleği ne geliri vardır, ama kendini engizisyon mahkeme üyesi ilan etmiş ve kiliseden gelmeyen biri olarak, ayin okuyor, günah çıkartıyor ve vaaz veriyormuş, bu arada da bir sapkın ve Yahudi olduğunu ilan etmiş, az rastlanır bir kargaşa durumu, ve ruhları daha da karıştırmak için, kimi zaman kendine Peder Teodoro Preira de Sousa dedirtiyor, kimi zaman Peder Manuel de la Conceição ya da Peder Manuel da Graça, hatta Belchior Carneiro veya Manuel Lancastre dedirttiği de oluyor, daha başka hangi adları vardı Tanrı bilir, ve hepsi de gerçeğe uygundu, çünkü kendi adını seçmek ve günde yüz kez onu değiştirmek insanın hakkı olmalıdır, bir ad hiçbir şeydir. Şuradaki adam, Domingo Afonso Lagareiro'dur, Portel'de doğup büyümüş biri, aziz kabul edilmek için hayaller gördüğünü ileri süren ve hayır dualarıyla, okuyup

üfleyerek, istavroz çıkararak ve başka benzer batıl inançlarla şifa veren biri, düşünün bir, sanki bunu yapan ilk oymuş gibi, şuradaki Peder António Teixeira de Sousa'dır, San Jorge Adası'ndan, kadınları cezbetmekten suçlu, onları sıkıştırıp taciz ettiğini söylemenin dincesi, günah çıkarma yerindeki konuşmalarıyla başlayıp odasında gizlice cinsel ilişkiyle sonlandırıyormuş, şimdi de ömür boyu sürgün edileceği Angola'da bedensel yaşamını sonlandırmayı bekleyecek, şu kadın da benim, Sebastiana Maria de Jésus, çeyrek yeni-Hıristiyan, görüler ve vahiyler alan ben, ama mahkemede bana bunun taklit olduğu söylendi, gökten inen sesler işitmenin de şeytan işi olduğu açıklandı, benim de diğer azizler gibi bir azize olmadığımı kim bilebilir, hatta daha fazlası, çünkü ben onlarla aramda bir fark görmüyorum, ama bana son derece kibirli ve korkunç gururlu olduğum suçlaması yöneltildi, Tanrı'ya meydan okuyorum ben, kâfirim ben, sapkın, korkusuzum, cüretim, sapkınlıklarım ve küfürlerim işitilmesin diye ağzıma tıkaç sokuldu, herkesin önünde kırbaçlanmaya ve Angola Krallığı'nda sekiz yıl sürgüne mahkûm edildim, verilen hükümleri dinlerken, benimkini ve bu tören alayı içinde bana eşlik edenlerin hükmünü dinlerken, kızımın adını işitmedim, onun adı Blimunda, nerede o, nerdesin Blimunda, benden sonra seni de yakalamadılarsa eğer, buraya gelip annenin başına gelenleri görmek istemiş olmalısın, ve eğer bu kalabalığın ortasındaysan seni fark ederim, çünkü artık gözlerim yalnızca seni görmek için gerekli, ağzımı tıkadılar ama gözlerimi değil, seni göremeyen bu gözler, kalbim, hisseden ve hissetmiş olan, ah kalbim, eğer Blimunda buradaysa çırpınır kalbim, yüzüme tüküren ve bana karpuz kabuğu ve çerçöp fırlatan bu kalabalık arasındaysa, heyhat, nasıl da yanılıyorlar, eğer isterlerse hepsinin de aziz olabileceğini bilen bir tek benim, ama bunu duyuramam, beklenen işaret nihayet yüreğime doğdu, kalbimden derin bir inleme yükseldi, Blimunda'yı göreceğim, onu göreceğim, heyhat, işte burada, Blimunda, Blimunda, Blimunda, kızım benim, beni gördü ama benimle konuşamıyor, beni tanımamış gibi ya da

bana aldırmıyormuş gibi davranmak zorunda, ben onun annesiyim, cadıyım ve zorla Hıristiyanlaştırılmışım, birazcık zaman, işte beni fark etti, onun yanında Peder Bartolomeu Lourenço duruyor, sus Blimunda, bakmakla yetin, her şeyi görmeyi bilen gözlerinle bak bana, şu upuzun boylu adam, Blimunda'nın yanında duran, kim o, kim olduğunu bilmiyor, heyhat, hayır, yanındakinin kim olduğunu bilmiyor, nereden geldiğini de bilmiyor, başlarına neler geleceğini bilmiyor, vay benim gücüme, giysilerine bakılırsa bir asker o, yorgun yüzüne bakılırsa, kesik bileğine bakılırsa, elveda Blimunda, seni bir daha göremeyeceğim, ve Blimunda rahibe söyledi, İşte benim annem, orada, ve yanında duran uzun boylu adama dönerek sordu, Adın ne senin, adam doğallıkla cevap vererek bu kadının ona sorular sorma hakkını kabul etmiş oldu, Baltasar Mateus, bana Yedi-Güneş de derler.

Sebastiana Maria de Jésus geçti, tüm diğerleri de geçti, tören alayı tam bir tur attı, kırbaç cezasına mahkûm edilmiş olanlar kırbaçlandılar, iki kadın yakıldı, Hıristiyan olarak ölmek istediğini belirtmiş olan biri yakılmadan önce boğularak öldürüldü, diğeri ölüm anına dek tövbe etmeyi reddettiği için canlı canlı yakıldı, odunların önünde bir balo düzenlendi, erkekler ve kadınlar dans ediyordu, kral geri çekildi, baktı, yemek yedi, yeniden yola çıktı, yanında veliahtlarıyla, altı atın çektiği, muhafızların koruduğu arabasının içinde sarayına tekrar kavuştu, akşam hemen oluyordu ama sıcaklık hep aynı boğuculukta, güneş insana boğucu geliyor, Karmelit Manastırı'nın büyük gölgeleri Rossio'ya çöküyor, ölü kadınların cesetleri korlar üzerine yerleştirildi ki tamamen yok olsunlar, gece geldiğinde külleri öyle bir saçılacaktı ki kıyamet gününde bile bir araya gelemeyeceklerdi, insanlar evlerine dönüyorlar, iman tazelemiş, rahatlamışlar, ayakkabılarının topuğuna biraz kül, yanmış derilerin yapış yapış parçaları, belki kan, közler üzerinde buharlaşıp gitmemişse hâlâ vıcık vıcık olan kan yapışmıştı. Pazarları Tanrı'nın günüdür, sıradan bir laf, her gün ona ait, ve bu günler yavaş yavaş bizi tüketiyor, tabii eğer bu aynı Tanrı

adına alevler, beni yakmaktan ibaret çifte şiddetle, bizi daha hızlı yok etmeyecekse, oysaki ben aklım ve irademle adı geçen Tanrı'yı reddettim, kemiklerimi ve tenimi, bedenimin içine üfleyen tini de, benim ile benden doğan evlat, kendi kendimle çiftleşmemden doğan, gizli yüzünün üzerinde dünyanın yansısı, vahyedilen ve dolayısıyla bilinmeyen benzer yüz. Bu arada, ölmek gerek.

Blimunda'nın sözleri, yakınında bulunanlara soğuk gelmiş olmalı, İşte annem orada, tek bir iç çekme yok, tek bir gözyaşı yok, hatta merhamet havası bile yok, yine de acı dolu yüzler halk arasında eksik değil, tüm bu nefrete rağmen, tüm bu küfürlere ve laf dokundurmalara rağmen, bu kadın, ki onun kızıdır, üstelik sevilen bir kız, annesinin ona bakışlarından anlaşılır bu, daha iyisini söyleyemedi, İşte orada, ve hiç görmediği bir adama hemen dönerek sordu, Adın ne senin, sanki bunu bilmek, hapishane ve yol işkencesinden sonra kırbaç işkencesinden de geçen annesinin durumundan daha fazla önemliymiş gibi, ve adının bile kurtaramadığı Sebastiana Maria de Jésus, Angola'ya sürülecekti ve orada manevi ve tensel olarak Peder António Teixeira de Sousa tarafından –kim bilir– teselli edilecekti, buradayken de birçok uygulaması görülmüştü bunun, yine de iyi bu, hiç olmazsa böylece, mahkûmiyeti artık kesin olsa da, dünya daha az mutsuz olacak. Yine de, evine dönmekte olduğu şu anda Blimunda'nın iki gözü iki çeşme, annesini gemiye binerken yeniden görmüş olsa da, ancak uzaktan görebilmişti, çünkü bir İngiliz kaptanın fahişe kadınları serbest bırakması bir kızın mahkûm annesine sarılmasından, yanağını yanağına dayamasından daha kolaydı, yumuşak ten, pörsümüş ten, bunca yakın ve bunca mesafeli, biz neredeyiz, biz kimiz, ve Peder Bartolomeu Lourenço konuşuyor, Tanrı'nın niyetleri karşısında biz hiçiz, bizim kim olduğumuzu yalnızca o bilir, bir karara var artık Blimunda, Tanrı'nın alanını Tanrı'ya bırakalım, sınırları aşmayalım, biz bu yandan tapalım ona ve kendi alanımızı oluşturalım, insanların alanından, bir kez bu alanı oluşturunca Tanrı bizi ziyaret etmeye tenezzül edecek ve o zaman dünya kuşkusuz yaratılmış

olacak. Yedi-Güneş denen Baltasar Mateus sessizliğini koruyor, gözünü dikmiş Blimunda'ya bakmakla yetiniyor ve ona her baktığında boğazının düğümlendiğini hissediyor, çünkü onunki gibi gözler hiç görmemişti, açık, kül rengi, ya da yeşil veya mavi, çünkü dışarıdaki ışıkla birlikte değişiyor, ya da içindeki düşünceyle birlikte, ve kimi zaman zifiri karanlık oluyorlar, kimi zaman ise ak kömür gibi parlak bir beyaz. Eğer Baltasar bu eve gittiyse, oraya gitmesi söylendiği için değil elbette, ama Blimunda adının ne olduğunu ona söylediği ve ona cevap verdiği için gitti, daha iyi bir nedene hiç ihtiyaç yoktu. Yakma bitti, kalıntılar temizlendi, Blimunda uzaklaştı, rahip ona eşlik etti ve Blimunda evine döndüğünde, Baltasar girebilsin diye kapıyı açık bıraktı. Baltasar girdi ve oturdu, rahip kapıyı kapattı ve bir duvar çatlağından gelen son ışıkta bir mum yaktı, bu yükseklikleri hâlâ aydınlatan günbatımının kızıllığıydı bu, şehrin alçak bölümü ise çoktan karanlığa gömülmüştü, askerlerin kale burçlarından birbirlerine seslendikleri işitiliyor, farklı koşullarda olsaydı Yedi-Güneş savaşı hatırlardı, ama şu an için gözlerinde yalnızca Blimunda'nın gözleri var, Blimunda'nın ince uzun bedeni var, Lizbon'a ayak bastığı gün hayal ettiği İngiliz'inki gibi.

Blimunda tabureden kalktı, ocakta ateş yaktı, sacayağın üzerine bir çorba tenceresi koydu ve çorba kaynadığında bir kısmını iki büyük kâseye doldurarak iki adama sundu, tüm bunlar tek laf etmeden oldu, Adın ne, diye sorduktan sonra, bu da saatler önceydi, ağzını bir daha açmamıştı, ve rahip ilk kâseyi bitirince, Baltasar'ın da bitirmesini bekledi Blimunda, onun kaşığını kullanacaktı, sanki sessizliği korurken başka bir soruya cevap vermiş gibiydi, Ağzın için bu adamın kullandığı kaşığı kabul ediyorsun, onunkini seninki yapıyorsun, senin olan yeniden onun oluyor, bu öyle sık tekrarlanacak ki senin ve benimin anlamı kaybolacak, ve sanki Blimunda soruyu işitmeden önce evet demiş gibi, O halde sizi karı koca ilan ediyorum. Peder Bartolomeu Lourenço, Blimunda'nın tenceredeki çorbanın dibini sıyırmasını bekledi, onu kutsadı, Blimunda'yı, yiyeceği ve kaşığı da, kadının iskemlesini, ocaktaki ateşi, mumu

yerdeki hasırı, Baltasar'ın kesik bileğini. Sonra çıktı.

Bir saat boyunca, ikisi de konuşmadan oturup kaldı. Bir keresinde Baltasar ayağa kalkıp sönmekte olan ateşe bir odun attı ve bir keresinde de Blimunda zayıflayan mumun fitilini düzeltti, ışığın bu istilasıyla Yedi-Güneş konuşabildi, Niçin adımı sordun, ve Blimunda cevap verdi, Çünkü annem bunu bilmek isterdi ve çünkü benim bunu bilmemi isterdi, Onunla konuşmadığına göre bunu nasıl biliyorsun, Bildiğimi biliyorum, nasıl bildiğimi bilmiyorum, cevaplayamayacağım soruları sorma bana, yaptığın gibi yap, geldin ve niçin diye sormadın, ve şimdi, eğer daha iyi yaşayacak yerin yoksa, burada kal, Benim Mafra'ya gitmem gerek, orada ailem var, bir karım, anne babam ve kız kardeşim, Oraya gitmeyi beklerken burada kal, gitmek için her zaman vakit olacak, Niçin kalmamı istiyorsun, Çünkü böyle gerekiyor, İkna etmiyor bu beni, Kalmak istemiyorsan çek git, seni zorlayamam, Buradan gidecek gücüm yok, sen bana büyü yaptın, Ben sana büyü yapmadım, tek laf etmedim, sana dokunmadım. Sen benim içime baktın, Yemin ederim ki senin içine asla bakmayacağım, Yapmayacağına yemin ediyorsun ama yine de yaptın, Sen neden söz ettiğini bilmiyorsun, ben senin içine bakmadım, Eğer kalırsam, nerede uyuyacağım, Benimle birlikte.

Yattılar. Blimunda bakireydi. Kaç yaşındasın, diye sordu Baltasar, ve Blimunda cevap verdi, On dokuz yaşında, ama çok daha yaşlı gösteriyordu. Hasırın üzerine biraz kan aktı, işaretparmağı ve ortaparmağının ucunu bu kana batıran Blimunda istavroz çıkardı ve Baltasar'ın göğsüne, kalbinin bulunduğu yere bir haç çizdi. İkisi de çıplaktı. Yakındaki sokakta, birbirine meydan okuyan sesler, kılıç şakırtıları ve koşuşturma sesleri işitildi. Sonra sessizlik oldu. Kan artık akmıyordu.

Baltasar sabahın erken saatinde uyandığında Blimunda'yı yan yatmış, ekmek yerken gördü, gözleri kapalıydı. Gözlerini ancak yemeğini bitirdikten sonra açtı, o vakitte kül rengiydi ve Asla senin içine bakmayacağım dedi.

Şu ekmeği ağza götürmek kolay bir harekettir, açlık yüzünden yeniyorsa muhteşemdir ekmek yemek, bedenin besini, çiftçinin ayrıcalığıdır, buğdayı biçen tırpan ile ekmeği dişlerin arasına götürülebilen eller korunmak için tasarlanmış para keselerini de götürebiliyorsa daha da büyüktür ayrıcalık, çünkü kural bu. Portekiz'de Portekizlilerin ekmeğe duydukları daimi açlığı karşılamaya yetecek buğday yok, sanki başka bir şey yiyemez gibiler, bu yüzdendir ki burada yaşayan yabancılar, balkabağı tohumundan daha iri büyüyen ihtiyaçlarımıza acıyarak, kendi ülkelerinden ve başka yerlerden tahıl yüklü yüz teknelik filolar getirtirler, tıpkı Tagus'un ağzından geçenler gibi, Belem Kulesi'ni top salvolarıyla selamlayarak ve yöre valisine teamül gereği belgeleri göstererek geçerler nehirden, ve bu kez otuz bin ölçekten fazla buğday İrlanda'dan geliyor, bolluk bu işte, nihayet açlık tokluğa dönüştü ama tekrar açlığa dönüşecek, depolar da özel ambarlar da dolu olunca, görülmemiş miktarlar için kilerler kiralanmaya ve kiraya verecek olan kişilerin haberi olsun diye şehir kapılarına yazılar asılmaya başlandı, çünkü bu kez buğdayı getirmiş olanlar bolluk nedeniyle fiyatı düştüğü için saçlarını başlarını yolacaklardı, Hollanda'dan da buğday dolu bir filonun yakında geleceği haberi telaşı iyice artırdı, ama bu filonun tam limanın ağzında bir Fransız deniz filosunun saldırısına uğradığı öğrenilince düşecek olan fiyatlar düşmez, eğer hâlâ ihtiyaç duyulursa bir ya da iki ambar ateşe verilir ve böylece yeterli, hatta aşırı bol miktarda buğday olduğuna inanılırken, yanan buğdayın yol açtığı kıtlık durumu ilan edilir hemen. Bunlar, yabancıların

öğrettiği ve içerdekilerin keşfettiği ticari sırlardır, fakat genellikle içerdekiler öyle aptaldırlar ki, tacirlerden söz ediyoruz elbette, bunlar başka uluslardan gelen malları asla kendi başlarına getirtmezler ve bu malları bulundukları yerde, saflığımızla ceplerini ve kendi kasalarını dolduran, bilmediğimiz fiyatlarla satın alan ve karşılığını yaşamımızla ve emeğimizle ödediğimizden, gayet iyi bildiğimiz fiyata başkalarına geri satan yabancılardan satın almakla yetinirler.

Bununla birlikte, kahkaha ile gözyaşı pek yakın olduğundan, huzur kaygının yakınında olduğundan, yatışma korkunun yakınında olduğundan, insanların ve ulusların yaşamı birinden diğerine sürekli bir git-gel olduğundan, João Elvas, Baltasar Yedi-Güneş'e Lizbon donanmasının Belem'den Xabregas'a dek iki gün iki gece boyunca sürekli savaştığı mükemmel askeri harekâtı anlatıyor, denizde bu muharebe sürerken karada da alaylar ve süvariler muharebeye hazırlanıyordu, bir Fransız filosunun bizi ele geçirmek için yola çıktığı haberi geldi, en sıradan soylu, hatta soylu olmayan en sıradan kişi bile kendisinin yeni bir Duarte Pacheco Pereira olduğunu ve Lizbon'un da yeni bir Diu müstahkem mevkii olduğunu ileri sürebilir, ancak sonuçta işgalci filo morina avcı filosuna dönüştü, balıklara gösterilen büyük ilgiye bakılırsa fazlasıyla eksikliği çekilen bir şeymiş. Bakanlar haberi kuru bir tebessümle karşıladılar, askerler etliye sütlüye karışmayan bir tebessümle silahlarını ve atlarını terk ettiler, ama bunca hakaretin rövanşını alan plebin kahkahası güçlü ve çınlayıcı oldu. Çünkü sonuçta, Fransız'ın gelmesini bekleyip de gemiden morina indiğini görmenin aşağılanmasındansa, morina olduğuna inanıp da Fransız'ın geldiğini görmek daha riskliydi.

Yedi-Güneş onayladı, ama kendini savaşı bekleyen askerlerin yerinde hayal etti, böylesi anlarda insanın kalbi nasıl çarpar biliyor, Ben ne olacağım, birazdan yine ayakta olacak mıyım, insan ölümle burun buruna gelene dek omuz silker ve sonunda Yeni Sahil'e kurutulmuş morina balyalarının indirilmekte olduğu

bildirilir, eğer bu yanılgımız Fransızların kulağına çalınırsa bizimle bir güzel dalga geçerler. Baltasar neredeyse tamamen yeniden savaş özlemine gömülmüştü, ama Blimunda'yı hatırladı ve gözlerinin rengini hatırlamaya çalıştı, kendi belleğiyle giriştiği bu savaş onu kâh bir renge kâh diğer renge gönderiyordu, kendi gözleri bile, Blimunda'nın gözleri karşısındayken, bu gözlerin hangi renk olduğuna karar veremiyor bir türlü. Böylelikle, hissettiği savaş özlemini unuttu ve João Elvas'a cevap veriyor, Kimin neyle birlikte ve ne niyetle geldiğini öğrenmenin şaşmaz bir yolu vardır, gemi direklerine inen martılar bunu gayet iyi bilir, ama biz kimin için bunun başka türden bir önemi olduğunu bilemeyiz, ve yaşlı asker dedi ki, Martıların kanatları vardır, meleklerin de var, ama martılar konuşmazlar, melekleri ise hiç gören olmadı.

Peder Bartolomeu Lourenço Kraliyet Sarayı Meydanı'ndan geçiyordu, eline bir savaş aylığı geçip geçmeyeceğini öğrenmek isteyen Yedi-Güneş'in ısrarıyla oraya gitmişti, sıradan bir sol elin böyle bir bedeli olacağını tahmin etmişti, Baltasar'ın yaşamının her şeyinden haberdar olmayan João Elvas rahibin yaklaştığını gördü, sohbete devam etmek için dedi ki, Şuradan gelen adam, Peder Bartolomeu Lourenço, ona Uçan Adam derler, ama bu Uçan Adam'ın kanatları yeterince çıkmamış, nasıl ki limana girmekte yarışan filoları kollayamayacağımız gibi onun da buraya hangi niyetle ve hangi iş için geldiğini bilemeyiz. Yedi-Güneş bir şey diyemedi, çünkü rahip bir kenarda durup yanına gelmesi için işaret etmişti, João Elvas kraliyet sarayının ve kilisenin soluğunun dostunun üzerinde olduğunu görünce şaşkın kalakaldı, ve kendi gibi gezgin bir askerin bu durumdan bir yarar sağlayıp sağlayamayacağını düşündü. Bu arada, işi biraz ilerletmek için sadaka dilenmek üzere elini uzattı, önce bir soyluya, o da lütufta bulundu, sonra, dalgınlıkla, elinde kutsal bir tasvirle geçen ve sofulara öptüren dilenci bir pedere uzatınca João Elvas biraz önce almış olduğu şeyi geri vermek zorunda kaldı, Boynu altında kalasıca, beddua etmek az da olsa bir günahtır ama insana iyi geliyor.

Peder Bartolomeu Lourenço, Yedi-Güneş'e anlatmaya başladı, Senin meselelerinden saray danışmanlarına söz ettim, durumun hakkında düşüneceklerini ve dilekçe vermeye değip değmeyeceğini söyleyeceklerini belirttiler, bir dahaki sefere cevap verecekler, Peki bu ne zaman olacak Peder, diye öğrenmek istedi Baltasar, saraya henüz gelmiş ve gelenekleri bilmeyen birinin safça merakıyla. Bunu bilemem, ama eğer cevap gecikirse, saygısı ve korumasıyla beni onurlandıran majesteleriyle belki temas kurabilirim. Kralla konuşabiliyor musunuz, diye şaşırdı Baltasar ve ekledi, Kralla konuşabiliyorsunuz ve engizisyonun mahkûm ettiği Blimunda'nın annesini tanıyorsunuz, nasıl bir rahip bu, bu son sözleri Yedi-Güneş yüksek sesle söylememiş, kendi içinden, kaygıyla düşünmüştü. Bartolomeu Lourenço cevap vermedi, dosdoğru gözlerinin içine bakmakla yetindi, iki adam böyle kaldılar, hareketsiz, rahip hafifçe aşağıda ve daha genç gözüküyor, ama hayır, ikisi de aynı yaşta, yirmi altı, Baltasar'ın yaşını daha önce belirtmiştik, ama ikisinin de hayatı farklı, Yedi-Güneş'inki çaba ve savaştan ibaret, savaş tamamlanmış, diğeri yakında başlayacak, Bartolomeu Lourenço'nun yaşamı ise, Brezilya'da doğmuş, Portekiz'e genç yaşta gelmiş olan, gayet eğitimli ve müthiş bir belleği var, on beş yaşında genç bir oğlanken bütün Vergilius'u, Horacius'u, Ovidius'u, Quinte-Curce'yi, Suetone'yi, Mekene'yi ve Seneka'yı ezbere okumaya söz vermiş, büyük oranda da tutmuş bu sözünü, düzden, tersten ya da herhangi bir bölümden başlayıp okuyabiliyor, bugüne dek yazılmış tüm masalların sırrını bilir, Yunanlılarla Romalıların onları niçin böyle taklit ettiklerini açıklar, bin iki yüz yılına dek yazılmış antik ve modern tüm dizelerin yazarını bilir, biri yüksek sesle bir şiir okuduğunda ona anında yazıverdiği on kadar dizeyle derhal ve güçlü bir şekilde cevap verir, tüm felsefeyi ezbere bilir ve en karanlık noktalarını dahi doğrular ve savunur, Aristoteles'in yerini, ki azımsanmayacak bir yerdir, bütün girdisi çıktısıyla, terimleri ve ara terimleriyle bilir, Kutsal Mektuplar üzerine tüm sorulara cevap verebilir, Eski

Ahit'i olduğu kadar Yeni Ahit'i de ezbere, bir çırpıda ya da bölüm bölüm okur, dört İncil yazarının tüm İncil'lerini tersinden ve düzünden okur, Aziz Pavlus'un ve Aziz Yuhanna'nın mektuplarını bilir, peygamberlerin yaşadığı yılları, her birinin kaç yıl yaşadığını bilir, Kutsal Kitap'taki tüm kralları baştan sona sıralayabilir, Mezmurlar'ı, Neşideler Neşidesi'ni, Çıkış'ı, Krallar'ı, Kilisece kabul görmüş olmayan kitapları, pek kabul görmeyen Ester'in iki kitabını ezbere okur, kimsenin şüphesi yok bundan, bu yüce yetenek, altından ve mücevherlerden, tütünden ve şekerden, orman zenginliklerinden başka hiçbir şey talep etmediğimiz bir toprakta doğmuş ve kendini göstermiş bu meziyet ve bu bellek bir başka dünyanın eseri, o topraklar üzerinde daha ilerde, yarın ve gelecek yüzyıllarda bir yığın şey keşfedilecek, bize sonsuzluğu kazandırmaya tek başına yeterli olacak olan yerlilerin Hıristiyanlaştırılmasından söz bile etmiyoruz.

Dostum João Elvas size Uçan Adam dendiğini söyledi bana Peder, niçin bu ad verildi size diye sordu Baltasar. Bartolomeu Lourenço uzaklaşmaya başladı, asker de ona ayak uydurmuş yürüyor ve iki adım mesafeden izliyordu, Ribeira das Naus cephaneliği boyunca ilerleyip sarayı geride bıraktılar ve daha ilerde, Remolares'ten geçtiler, meydanın nehre açıldığı yerdi orası, derken rahip bir kayanın üzerine oturdu, Yedi-Güneş'e yanında durması için işaret etti ve sonunda, ona cevap verdi, sanki sorusunu yeni işitmiş gibi, Çünkü uçtum, ve Baltasar, kuşku dolu bir sesle konuştu, Açık konuşmamı bağışlayın, ama yalnızca kuşlar uçar, bir de melekler, insanlar da rüyalarında, ama rüyaların güvenilirliği yoktur, Sen Lizbon'da yaşamadın, seni orada hiç görmedim, Dört yıl boyunca savaştaydım ve Mafra doğumluyum, Evet, iki yıldır uçuyorum, önce bir balon yaptım ama ateş aldı, sonra bir başka balon daha yaptım, kraliyet sarayındaki bir salonun tavanına kadar yükseldi, son olarak da üçüncüsü Yerliler Evi'nin bir penceresinden çıkıp bir daha görünmedi, Ama siz de uçtunuz mu yoksa yalnızca balonlar mı uçtu, Balonlar uçtu, ama

sanki ben de uçmuşum gibi oldu, Uçan bir balon uçan bir adam değildir, İnsan emekleyerek başlar, sonra yürür, sonra koşar, bir gün de uçacaktır cevabını verdi Bartolomeu Lourenço, birden diz çökmüştü, çünkü soylu birkaç hastaya kutsal emanetler götürülüyordu, peder altı kişinin taşıdığı bir gölgeliğin altındaydı, ardından borazancılar geliyordu, peşlerinden de tarikat keşişleri, bunlar kırmızı ayin cüppeleri giymişlerdi ve ellerinde mum tutuyorlardı, kutsama ayini için gereken alet edevat da vardı, bir an önce havalanmak isteyen bir ruh olmalıydı, yalnızca bedensel safrasının yükünden kurtulmak ve açık denizden ya da derin evrenden veya en uzak öteden gelen rüzgârın önüne çıkmak istiyor olmalıydı. Yedi-Güneş de diz çökmüştü, istavroz çıkartırken demir çengeli toprağa değiyordu.

Peder Bartolomeu Lourenço ayağa kalkmıştı bile, yavaşça nehrin kıyısına yaklaştı, peşinde de Baltasar, ve orada, iskelenin üzerinde dengelerini koruyarak koşan hamalların sırtlarında taşıdıkları kocaman saman demetlerini boşaltmakta olan bir tekne ile efendilerinin gece çanaklarını, günün ya da haftanın çişini ve bokunu suya dökmek için yaklaşan iki siyah köle arasında, ve samanın doğal kokusunun ve bir o kadar doğal dışkıların gazının ortasında, rahip konuşmaya devam etti, Ben sarayın ve şairlerin alay konusuydum, içlerinden biri, Tomas Pinto Brandão, benim icadıma rüzgâr aleti dedi, rüzgâr gibi yani, yok olmaya yatkın, kralın himayesi olmasa ne olurdum bilmiyorum, ama kral benim makineme inandı ve deneylerimi São Sebastião da Pedreira'daki Aveiro dükünün mülkünde sürdürmemi kabul etti de dedikoducular sonunda yakamı bıraktılar, kale surlarından kendimi attığımda bacaklarımı kırmamı arzulayacak haldeydiler, oysaki ben havalanacağım diye bir vaatte bulunmamıştım, onlar ise benim sanatımın geometriden çok engizisyonun yargı alanına girdiği kanısındaydılar, Peder Bartolomeu Lourenço, ben bu işlerden hiç anlamam, ben bir köylüyüm, asker oldum ve artık değilim, ama herhangi bir kişinin kanatları çıkmadan uçabileceğine inanmıyorum,

kim tersini iddia ederse, zeytin sıkma makinesi hakkında ne biliyorsa o kadar olmalı bilgisi, Kolundaki çengeli icat eden sen değilsin, böyle bir ihtiyacı ve fikri birinin bulmuş olması gerekti, çünkü ihtiyaç olmadan fikir asla olmaz, böylelikle bakırla demiri bir araya getirdi, nehirde gördüğün gemiler de aynı şekilde, yelkenlerinin olmadığı dönemler vardı, bir gün kürekler icat edildi, bir başka gün dümen, böylece, kara hayvanı olan insan zorunluluktan denizci oldu, zorunluluktan kendini uçurdu, Gemiyi yelkenle donatan kişi suyun üzerinde durur ve orada kalır, uçmak karadan ayrılıp ayaklarımızı basacak toprağın olmadığı havaya çıkmaktır, Biz de kuşlar gibi yapacağız, onlar kâh gökteler, kâh yere konarlar, O halde uçmak istediğiniz için Blimunda'nın annesini tanıdınız, çünkü o gizemli sanatlarda ustaydı, Onun hayaller gördüğünü söylediler, insanların bezden kanatlarla uçtuğunu görüyordu, buralarda hayal gören insan eksik olmaz, doğru, ama bana anlatılan şeyde o kadar hakikat vardı ki gizlice onu ziyaret ettim, sonra da dostluğunu kazandım, Peki öğrenmek istediğinizi öğrendiniz mi, Hayır, hiçbir şey öğrenemedim, onun bilgisinin, tabii eğer bir bilgisi varsa, başka türden bir bilgi olduğunu anladım ve kendi cehaletime karşı inat etmem gerekiyordu, hiç yardımsız, yanılmış olmayayım da Tanrı'ya şükür, Bana öyle geliyor ki bu uçma sanatının geometriden çok engizisyonu ilgilendirdiğini ileri sürenler doğruyu söylüyorlar, sizin yerinizde olsam daha da ihtiyatlı davranırım, zindanın, sürgünün ve odunların bu zırvalıkların sıradan ödülü olduğunu unutmayın, ama bir rahip bu konuda bir askerden daha fazlasını bilir, Ben temkinliyim, beni koruyanlar da var, Su testisi su yolunda kırılır.

Yola çıktıkları yere geri döndüler, Remolares'e vardılar. Yedi-Güneş bir şey demek üzereydi ki vazgeçti, rahip bu tereddüdü fark etti, Bana bir şey mi demek istiyorsun, Peder Bartolomeu Lourenço, Blimunda'nın niçin her sabah daha gözlerini açmadan ekmek yediğini öğrenmek istiyorum, Sen onunla yattın mı, Onun evinde kalıyorum, Bil ki nikâhsız yaşayarak günah işliyorsunuz,

evlenseniz iyi edersiniz, O istemiyor, ben de istiyor muyum bilmiyorum, eğer günün birinde memleketime döneceksem ve o da Lizbon'da kalmayı tercih edecekse niçin evleneyim, ama ben sizden Blimunda'nın niçin sabahları gözlerini açmadan ekmek yediğini öğrenmek istemiştim, Eğer bir gün öğrenirsen, bu onun ağzından olacak, benimkinden değil, Ama siz nedenini biliyor musunuz, Biliyorum, Bana söylemiyorsunuz öyle mi, Tek söyleyebileceğim, bunun büyük bir sır olduğudur, Blimunda'yla kıyaslandığında uçmak basit kalır.

Yürüyerek ve yârenlik ederek, Corpo Santo Kapısı'ndaki bir at kiralayıcısının harasına vardılar. Rahip bir katır kiraladı, semerin üzerine çıktı, Ben makinemi ziyaret etmeye São Sebastião da Pedreira'ya gidiyorum, benimle gelmek ister misin, katır ikimizi de taşır, Ben de geleceğim, ama yaya olarak, bir piyade erine yakışır şekilde, Sen bir doğa adamısın, ne katır toynağı ne de *Passarola*'nın[1] kanatları sana göre, Makinenizin adı bu mu, diye sordu Baltasar, ve rahip cevap verdi, Alay etmek için bu adı taktılar.

Saint Roque Kilisesi'ne çıktılar, sonra, yüksek Taipas Tepesi'nin etrafından dolanarak, Alegria Meydanı'ndan Valverde'ye dek indiler. Yedi-Güneş katır katarını rahatlıkla izliyordu, bir inip bir çıktıklarından, yalnızca düzlükte araya mesafe girmesine izin veriyor, bir sonraki yamaçta yakalıyordu. Nisan ayından beri tek damla yağmur düşmemiş olmasına rağmen aradan geçen dört ay sonunda Valverde üzerindeki tüm tarlalar gür bir yeşillikteydi, çünkü hiç kurumayan kaynaklar vardı, kaynak suları bu bölgede, şehrin kapılarında bol bol bulunan sebze tarlalarına doğru yol almıştı. Azize Marta Manastırı'nı geçince ve Ermiş Prenses Joana Manastırı'na varmadan önce, zeytinlikler uzanıyordu, şurada da bostanlar dikiliydi, doğal kaynaklardan su fışkırmıyor olsa da, uzun boyunlu leyleklere benzeyen su çekme makaralarıyla bu eksik tamamlanmıştı, bostan dolabındaki eşekler daire olmuş

1 Portekizce'de *passarola*, büyük kuş demektir. Peder Bartolomeu de Gusmão'nun uçan aygıtı, havacılık ansiklopedilerinde bu adla geçer.

dönüyorlardı, düz yürüdüklerini sansınlar diye de gözleri bağlıydı, nerede yürüdüklerini bilmiyorlardı, tıpkı efendilerinin de bilmediği gibi, gerçekten de sürekli düz yürüdüklerinde yola çıktıkları noktaya geri dönüp dönmeyeceklerini bilmiyorlardı, çünkü dünya insanların toprağı çiğneyerek çektikleri ve çalıştırdıkları bir bostan dolabıdır. Sebastiana Maria de Jésus vahiyleriyle bize yardım etmek için burada olmasa da, şunu kolayca fark ederiz ki insanlar olmasa dünya durur.

Malikânede dükten de hizmetçilerinden de iz yoktu, çünkü dükün mallarına saray el koymuştu, bunların Aveiro ailesine iadesi amaçlı bir dava şu an sürmektedir, ama adalet ağır işliyor, bununla birlikte, iade gerçekleştiğinde dük şu an yaşadığı ve yine dük olduğu, ama Banõs dükü olduğu İspanya'dan geri gelecektir, ne diyorduk, malikâneye vardıklarında rahip yere indi, cebinden bir anahtar çıkardı ve sanki kendi evindeymiş gibi kapıyı açtı. Katırı içeri çekti, onu gölgelik bir yere götürdü, hayvanın ağzını saman ve bakla dolu bir azık torbasının içine soktu ve onu orada bıraktı, üzerindeki yükü çözdü, hayvan da şehirden gelmiş bu güzel yiyeceklerin kışkırttığı büvelek ve sinekleri gür kuyruğuyla kovalıyordu.

Sarayın kapı ve pencereleri kapanmıştı, malikâne terk edilmişti, topraklar nadasa bırakılmıştı. Saraya bakan yamaçlardan birinde bir saman ambarı yükseliyordu, bir sığır ahırı ya da şaraphane de olabilirdi, bina boş olduğundan ne amaçla kullanıldığını bilmek mümkün değildi, bir tahıl ambarı diyemezdik, çünkü hamur tekneleri yoktu, bir sığır ahırı olsaydı genellikle duvarlara asılan halkalar nereye gitmişti, fıçısız şaraphane de olmazdı. Kapıda bir asma kilit vardı, Arap harflerine benzeyen bir anahtar giriyordu içine. Rahip kapının sürgüsünü çekip kapıyı açtı, büyük bina boş değildi, büyük yelken bezleri, mertekler, rulo rulo teller, demir levhalar, sorgun ağacından sopalar vardı, hepsi de türlerine göre yerleştirilmişti, kusursuz bir düzen hâkimdi, ortada ise, boş bir alanda, dev bir deniz kabuklusuna benzer bir

şey duruyordu, her tarafı tellerle kaplı, tıpkı örgü kılavuzlarında görülen imalatı yarım kalmış bir sepet gibi.

Baltasar rahibin ardından içeri girdi, merakla, gördüklerini anlamadan etrafına baktı, belki orada bir balon görmeyi umuyordu, ya da dev gibi kuş kanatları, bir torba tüy, kuşkuya kapıldı. Bu olmalı, ve Peder Bartolomeu Lourenço cevap verdi, Evet bu, ve bir sandığı açarak, içinden bir kâğıt çıkarıp serdi, kâğıtta bir kuşun resmi görülüyordu, *Passarola* bu elbette, Baltasar bunu anlamıştı ve gözleri bir kuş desenini fark edince, tüm bu malzemenin, eğer bir araya getirilip uygun şekilde hazırlanabilirse uçabileceğine ikna oldu. Kâğıttaki çizimde, kuşa benzer bir şey gören ve bununla yetinen Yedi-Güneş'ten çok kendisi için rahip, önce sakin bir ses tonuyla, sonra coşarak açıkladı, Burada gördüğün şey rüzgârı kesmeye yarayan ve yalnızca ihtiyaç durumunda hareket eden kanatlar, işte sepeti yönetmeyi sağlayacak dümen de şu, rasgele değil elbette, sürücünün eli ve ilmi sayesinde, ve işte hava teknesinin gövdesi, pruvası ve pupası denizdeki mühre boncuğu şeklindedir, buraya körük boruları yerleştirilmiştir, olur da rüzgâr kesilirse, denizde sık sık olduğu gibi, işte kanatlar, çünkü kanatsız uçan sepet nasıl dursun dengede, bu kürelere gelince, sana onlar hakkında bir şey söylemeyeceğim, benim sırrım onlar, şu kadarını söyleyeyim ki, onların içindeki şey olmadan sepet uçamaz, ama bu noktada da hâlâ kuşkularım var, tellerden yapılma bu tavana amber toplar asacağız, çünkü amber, elde etmek istediğim etki açısından güneş ışınlarının ısısına mükemmel karşılık veriyor, ve işte bu da pusula, o olmadan hiçbir yere gidemeyiz, bunlar da deniz teknelerinde olduğu gibi yelkenleri çekmeye ya da taşımaya yarayan makaralar. Bir süre sustu, sonra ekledi, Ve her şey kurulup aralarında uyum sağlandığında uçacağım. Baltasar resme bakıp ikna olmuştu, açıklamaya ihtiyacı yoktu, çünkü kuşun içini fark etmek imkânsız olduğundan onu neyin uçurduğu bilinmez, yine de uçar, hangi nedenle, çünkü bir kuş şeklindedir, bundan basit bir şey olamaz, Ne zaman, diye sormakla yetindi,

Henüz bilmiyorum, karşılığını verdi rahip, bana yardım edecek birine ihtiyacım var, her şeyi tek başıma yapamıyorum, ve benim gücümün yetmediği işler var. Yeniden sustu, sonra, Bana yardım etmek ister misin diye sordu. Baltasar bir adım geriledi, şaşırmıştı, Hiçbir şey bilmiyorum ben, tarlaların insanıyım ben, bir de bana öldürmek öğretildi, işte bu yüzden ben böyleyim, bu el olmadan, Öteki elinle ve bu çengelle her istediğini yapabilirsin, ve bir çengelin bütün bir elden daha iyi yapabileceği şeyler vardır, demir tel ya da bir parça metal tutması gerektiğinde bir çengel hiç acı çekmez, kesilmez, yanmaz, seninle konuşan ben sana diyorum ki Tanrı çolaktır, yine de evreni yarattı.

Baltasar geri çekildi, ürkmüştü, hemen istavroz çıkardı, sanki şeytanın baştan çıkarmasına fırsat vermek istemiyor gibi, Siz ne diyorsunuz Peder Bartolomeu Lourenço, Tanrı'nın çolak olduğu da nerede yazılı, Bu hiçbir yerde yazılı değil, Tanrı'nın sol elinin olmadığını yalnızca ben söyleyebilirim, çünkü onun sağına, sağ eline oturur seçilmişler, Tanrı'nın sol elinden hiç söz edilmez, ne Kitabı Mukaddes, ne Kilise Babaları bundan söz eder, Tanrı'nın soluna kimse oturmaz, boşluktur, hiçliktir, yokluktur, bunun sonucu Tanrı çolaktır. Rahip derin bir soluk aldı ve Sol eli yoktur, sonucunu çıkardı.

Yedi-Güneş dikkatle dinlemişti. Resme ve yere dağılmış malzemelere, henüz şekilsiz olan deniz kabuğuna baktı, gülümsedi, ve kollarını güçbela kaldırarak dedi ki, Eğer Tanrı çolaksa ve evreni yarattıysa, benim gibi elsiz biri uçacak bezi ve telleri birbirine bağlayabilir.

Ama her şeyin bir zamanı vardır. Şimdilik, Peder Bartolomeu Lourenço'nun *Passarola*'yı uçuracak olan mıknatısları satın alacak parası olmadığından, üstelik bunların yurtdışından gelmesi gerektiğinden, Yedi-Güneş Kraliyet Sarayı'nın mezbahasında çalışmaktadır, yine pederin tavsiyesiyle bulmuştur işi, her türden et parçasını, dörtte bir sığırları, düzinelerle süt domuzlarını, çift çift koyunları sırtında taşımakla meşguldür, hayvanlar böylece bir çengelden diğerine geçerler, geçerlerken de Yedi-Güneş'in sırtını ve başını örten çuval bezinin üzerinde kan gölleri oluşur, temiz olmayan bir meslek bu, neyse ki yemek artıklarıyla telafi ediliyor, domuz bacağı bir tarafta, sığır işkembesi, kırkbayırı diğer tarafta ve, eğer Tanrı ve kasabın huyunu düzenleyen sıvı maddeler isterse, birkaç sığır döşü, budu ya da diz arkası kırıntısı da, taze bir lahana yaprağına sarılıveriyor, Blimunda ile Baltasar avamdan biraz daha iyi besleniyorlar.

Dona Maria Ana ise doğum vaktinin yaklaştığını görüyor, teni iyice gerilmiş, karnı daha fazla şişemez, dev bir yumru bu, Hint'e giden bir karavela, bir Brezilya filosu, zaman zaman kral veliahdın deniz yolculuğunun nasıl ilerlediğini öğrenmek istediğini bildiriyor, ufukta şimdiden göründü mü, rüzgârlar uygun mu yoksa saldırıya mı uğradı, tıpkı bizim deniz filolarımız gibi, çünkü yine en sonunda, adalar hizasında, Fransızlar bizim tacir teknelerinden altısını ve bir savaş gemisini ele geçirdiler, ama bizi yöneten şeflerden ve silahlandırdığımız konvoylardan daha fazlası da beklenir, şimdi sırada Pernambuco ve Bahia girişinde gemilerimizin devamı var, onları bekleyecek Fransızlar, Rio de

Janeiro'dan yola çıkmış filoyu kolluyor da olabilirler. Keşfedecek şey olduğu sürece sayısız keşifte bulunduk, ama şimdi burnumuzun dibinden matador giysileri geçerken biz de sanki boynuz vurma sanatını bilmeyen ya da ancak tesadüfen vurabilen masum boğalarmışız gibi davranıyoruz. Dona Maria Ana da bu kötü havadisleri almıştır, bir ya da iki ay önce meydana gelmiş olaylar, o sırada karnındaki veliaht henüz jelatin gibiydi, bir kurbağa larvası, koca kafalı bir hayvancık gibi, insanın oluşma tarzı olağanüstüdür, orada durur, yumurtaların içinde, dış dünyaya ilgisiz, yine de günün birinde bu dış dünyayla mücadeleye girişecektir, ister kral olsun ister asker, ister keşiş ister katil, ister Barbadoslu İngiliz fahişe ister odunlarda yanacak bir et, ama her zaman için bir sıfatı olur kişinin, çünkü her şey olmak imkânsızdır ve üstelik hiç olmak da imkânsızdır. Çünkü kısacası, her şeyden kaçabiliriz, kendimiz hariç.

Yine de Portekiz'in deniz seferleri hep böyle belalı olmaz. Macao'dan bunca beklenen tekne birkaç gün önce geldi, buradan yirmi ay önce ayrılmıştı, yani dünkü iş değil, Yedi-Güneş henüz daha savaştaydı, bu tekne yolculuğun uzunluğuna rağmen iyi bir iş yaptı, Macao Goa'nın çok ötesindedir, sonsuz mutluluklar diyarında, orada, Çin'de, Çin zevk ve zenginlik bakımından tüm diğer diyarlara baskın çıkar, ayrıca malları her koşulda ucuzdur, üstelik öyle sağlığa yararlı ve öyle tatlı bir iklimi vardır ki, orada ne sakat kalır ne hasta, bu nedenle orada doktor da cerrah da yoktur, orada herkes yalnızca yaşlandığı için ve bizi sonsuza dek esirgeyemeyecek olan doğa tarafından terk edildiği için ölür. Gemi Çin'den her türlü zengin ve değerli malı yüklendi, Brezilya'dan geçti, orada bir-iki iş halletti, şeker ve tütün yüklendi, ayrıca altın da son derece boldu, Rio'da kaldığı iki buçuk ay bu işlere yetti, teknenin oradan geri dönmesi elli altı gün aldı ve bu kadar tesadüfi ve bu kadar uzun bir yolculuk boyunca tek bir adamın bile hasta düşmemesi ya da ölmemesi mucize olmalı ve burada, yolculuğun selameti için Nossa Senhora da Piedade

das Chagas Kilisesi'nde her gün yapılan ayin işe yaramış olabilir, çünkü kılavuz yolu hiç bilmemesine rağmen gemi asla yolunu şaşırmadı, böyle şeyler inandırıcı olabilir, bundan çıkan sonuç, iyi işler yapmak için Çin'e gitmek gerektiğidir. Ama hiçbir şey asla mutlak anlamda kusursuz olmadığından, Pernambuco'lular ile Recife'liler arasında bir savaşın patlak verdiği haberini aldık, her gün orada savaşlar oluyor, bazıları fazlasıyla kanlı, savaşçılar işi ormanları yakmaya kadar vardırdılar, kamış ve tütün tarlalarını ateşe verdiler, ki bu kral için çok önemli bir kayıp anlamına gelir.

Bu türden haberler Dona Maria Ana'ya aktarılmıyor da olabilir, ama onun aklı zaten dalgalanıyor, gebe kadın dalgınlığıyla etrafına ilgisiz, ona söylense de bir söylenmese de bir, hamile kaldığını öğrendiği o şanlı an bile belli belirsiz bir anı şimdi, vaktiyle büyük gurur vermiş rüzgâr şimdi hafif bir meltem, ilk zamanlarda kendini gemilerin pruvasına asılı figürler gibi hissediyordu, çok uzağı görmese de, ki bu iş için dürbün ve gabyacı vardır, derinlemesine görür. Hamile bir kadının hayatında, ister kraliçe olsun ister sıradan biri, kendini dünyanın tüm bilgisine sahip hissettiği bir an vardır, bunu söze dökmeyi bilmese de vardır, ama sonra, karnının aşırı şişmesiyle ve bedeninin diğer tatsızlıklarıyla birlikte, kurtuluş gününden başka bir şeyi düşünmez olur, bu düşüncelerin hepsi iç açıcı değildir, genellikle de bazı kehanetlerin yol açtığı dehşetin izi vardır, neyse ki vaat edilmiş manastırı kaçırmak istemeyen Fransisken tarikatının büyük yardımı dokunacaktır. Arrabida vilayetinin tüm tarikat toplulukları birbiriyle rekabet halinde, ayinler düzenliyorlar, dokuz günlük ibadetler gerçekleştiriyorlar, dualar tertipliyorlar, genel ve özel, aşikâr ve zımni niyetleri ifade ediyorlar, veliahdın doğumu kolay olsun ve tam zamanında doğsun diye yapıyorlar tüm bunları, belirgin bir kusuru olmasın diye, erkek doğsun diye, erkek doğarsa önemsiz bir kusur bile bağışlanabilir, hatta ilahi bir ayrıcalığın özel işareti olarak bile yorumlanabilir. Ama özellikle ve her şeyden önce, erkek bir veliaht krala daha fazla memnuniyet verecektir.

Ne var ki, V. Dom João bir kızla yetinmek zorunda kalacaktır. Her zaman her şeye sahip olunamaz, bir şey defalarca istenir başka bir şey elde edilir, dualar gizemin içinde yol alırlar, özel bir niyetle göğe yönelir eller, ama her dua kendi yolunu seçer, kimi zaman sonra artlarından gönderilen başka dualara yolu serbest bırakmak için yan yollara saparlar, üst üste binip çiftleştikleri de vakidir, kendilerini doğurmuş olan annelerine ya da babalarına benzemeyen melez ya da karma dualar doğar böylelikle, bu vesileyle dalaşırlar, yolda durup herhangi bir çelişki üzerinde tartışırlar ve işte bu yüzden, oğlan çocuk istendiğinde, kız gelir, ama sağlıklı ve güçlü bir kız, ciğerleri güçlü, viyaklamasından belli. Krallık gurur duyuyor, mutlu, yalnızca tahtın mirasçısı doğduğu için değil bu mutluluk, aynı zamanda, dualaların doğa güçleri üzerindeki ikincil etkilerine de her zaman güvenmek gerektiğinden, hatta bu etkiler sekiz ay sürmüş olan büyük kuraklıklar biçiminde de kendini göstermiş olabilir, ve kuraklığın sona ermesinin tek nedeni de dualar olabilir, başka hangi neden olabilir ki, çünkü dualar tamamlandığında yağmur yağmaya başlamıştı, ve veliahdın doğumunun kehanetleri gerçekleştireceği zaten söylenmişti, şimdi de öyle bol yağmur yağıyor ki, yalnızca Tanrı bize saygısızlığımızdan kurtulmamız için bunca yağmur gönderebilir. Çiftçiler çift sürmeye başladılar, yağmur yağarken bile tarlalara gidiyorlar, nemli topraktan doğdukları yerden çıkan çocuklar gibi topaklar çıkıyor, ama çocuklar gibi bağıramadıklarından, demirin yırtmasıyla bir inilti saçılıyor ortalığa yalnızca ve yana yatıyorlar, parıl parıl, yağmaya devam eden suya bırakıyorlar kendilerini, şimdilik son derece yavaş, neredeyse ele gelmez tozdan yapılma su, nadasın biçimi kaybolmasın diye, dalga dalga kalkmış ve hasadı bekleyen toprak. Bu doğum çok basittir ama her doğum gibi güç ve tohum gerektirmeden olmaz. Bütün erkekler kraldır, bütün kadınlar kraliçe, ve hepsinin emeğinin ürünü de prensler.

Yine de farklılıkları gözden kaçırmamak gerekir, çoktur farklılıklar. Prenses, Meryem Ana Günü vaftiz edildi, onca gün ara-

sında çelişik bir gün, çünkü kraliçe şimdi şişkinliğinden kurtuldu ama hemen saptanabilir ki, her prens eşit değildir, herhangi bir prens ya da prensese verilecek ad ve kutsamanın görkem ve törenselliği bunu açıkça gösterir, bir sarayda ve örtülerle ve altınlarla süslenmiş bir kraliyet şapelinde, bayramlık giysilerle donanmış bir avlunun ortasında, o kadar ki incik boncuğun ve değersiz süs eşyasının yığını altında kimin kim olduğunu ayırt etmek güç. Maiyet kraliçenin odasından çıkıp, Tudescos salonundan geçtikten sonra kiliseye gitti, ardında Cadaval dükü, yere kadar uzanan bir pelerin içinde, bir gölgeliğin altında, gölgeliğin değneklerini de öncelik hakkı sırasıyla tutuyorlar, en büyükler ve danışmanlar, peki ya dükün kollarında kim var, prenses var, ketenlere sarınıp sarmalanmış, boğum üstüne boğum, kurdelelerle bezenmiş, ve gölgeliğin ardında, seçilmiş dadı, yaşlı Santa Cruz kontesi, ve sarayın tüm soylu hanımları, güzeller ve daha az güzeller, ve nihayet yarım düzine kadar marki genç dükle birlikte, simgeleri, kilise örtülerini, tuzluğu, kutsal yağı, ve geri kalan şeyleri taşıyorlar, çünkü herkesin taşıyacağı simgeler var.

Yedi piskopos prensesi vaftiz etti, ana kilisenin basamakları üzerindeki altın ve gümüşten yedi güneş gibi yedi piskopos, Maria Xavier Francisca Leonor Bárbara adını aldı, bunların önüne de hemen o an Dona sıfatı getirildi, henüz küçücük olmasına rağmen, ağzı salyalı sıradan bir süt çocuğu Dona olmuştu, büyüdüğünde ne kalacaktı ona, vaftiz babası ve amcası veliaht Dom Francisco'nun hediye ettiği pırlantalı bir haçı şimdiden takmışlar, bu haç bin kruzadoya mal olmuştu, ve bu aynı Dom Francisco vaftiz anası kraliçeye hediye olarak bir sorguç göndermişti, bana kalırsa çapkınlıktan, ve paha biçilmez değerdeki mücevherden küpeler, yaklaşık yirmi beş bin kruzado, bir sanat eseri, ama Fransız malı.

Bu olay nedeniyle kral kibrini ve görkemini bırakarak seremoniye katılmıştı, ağaç parmaklıklar ardında değil, halkın arasında, kendi kürsüsünde değil kraliçeninkinde, kendi gözünde

kraliçenin hak ettiği saygıyı kanıtlıyordu, mutlu babanın yanında oturan mutlu anne, annenin koltuğu biraz alçak, ve gece fener alayları oldu. Yedi-Güneş ile Blimunda şatonun rampasından inerek ışıklara ve süslemelere baktılar, kaplamalarla süslü kraliyet sarayına, loncaların kurduğu taklara baktılar. Her zamankinden daha yorgundu Yedi-Güneş, belki de doğan bebeğin emmesi için süt yapan ve şimdi de vaftizi kutlayacak şölenlere gelen bunca et taşıdığı içindi yorgunluğu. Etleri çektiği, kaldırdığı, sürüklediği için sol eli acıyordu. Çengel, omzunda taşıdığı heybede yatıyordu. Blimunda onun sağ elini tuttu.

Bu son aylarda, San José'li Peder Antônio kutsal bir şekilde öldü. Krala rüyasında görünmedikçe ona vaadini hatırlatamayacaktı, ama hiç kaygılanmayalım, ne yoksula borç ver, ne zengine borçlan, keşişe de vaatte bulunma, ama Kral Dom João sözünün eridir. Bir manastırımız olacak.

Baltasar ot minderin sağ yanında, ilk geceden beri orada yatıyor, çünkü sağlam kolu o yanında ve Blimunda'ya doğru döndüğünde onu kendine çekmek için o kolundan yararlanabiliyor, parmaklarını ensesinden beline dek, hatta daha da aşağılara dolaştırabiliyor, ikisinden birinin duyuları uykunun sıcağında ve rüyadaki hayaller arasında uyandığında oluyor bütün bunlar, tabii eğer yattıklarında zaten uyanmamışsa, çünkü gayrimeşru olmayı kabul etmiş ve kilisede kutsanmamış bu çift, ne kuralıyla sevişiyor ne de utanç duyuyor, ve eğer erkek arzularsa kadın da arzuluyor, eğer kadın bir aşk arzusuna düşerse aynı ihtiyaç erkeği de ele geçiriyor. Onların arasında belki bir başka kutsama, daha gizli bir kutsama geçerli, istavroz çıkarıp bozulan bakireliğin kanıyla çizilmişti o gün haç, mumun sarı ışığında, her ikisi de sırtüstü yatarken, uzanmışlarken, ve gelenekleri ilk ihlal edişleri annelerinin karnından çıktıkları günkü gibi çıplak olmalarıydı, Blimunda ot minderin üzerinde toparlanmıştı, bacaklarının arasında parlayan kan, onlar böyle komünyon yapmışlardı, tabii eğer böyle bir şey söylemek sapkınlık değilse, ya da bunu yapmış olmak daha da büyük bir sapkınlık değilse. O olayın üzerinden aylar geçmişti, yıl bir başka yıl olmuştu, yağmurun çatıya düştüğü işitiliyor, nehrin üzerinde ve liman ağzında güçlü rüzgârlar esiyor, ve şafak vakti yakın olsa da gece hâlâ karanlık, bir başkası olsa aldanırdı ama Baltasar değil, tedirgin asker alışkanlığıyla hep aynı saatte uyanıyor o, güneşin doğuşundan çok önce, ve kulağı kirişte bekliyor, nesnelerin ve insanların üzerinden karanlığın yavaş yavaş çekilişini işitiyor, günün iç çektiği o

büyük yatışmayı hissederek ciğerlerini şişiriyor, duvardaki çatlaklardan belirsiz ve grimsi ilk ışığın girmesini kolluyor, hafif bir gürültüden Blimunda'nın uyandığını anlıyor, başka bir gürültü başlayıp devam ediyor, hiç şaşmaz bu, Blimunda ekmeğini yiyor, yiyince gözlerini açıyor, Baltasar'a dönüyor, başını onun omzuna koyuyor ve elini olmayan elin yerine koyuyor, kol kola, yumruk yumruğalar, ölümü alt etmek için elinden geleni yapan hayat bu. Ama bugün farklı olacak. Baltasar Blimunda'ya niçin her sabah gözlerini açmadan ekmek yediğini defalarca sormuştu, bir keresinde Blimunda ona bu alışkanlığı çocukken edindiği cevabını verdi, Peder Bartolomeu Lourenço'ya da bu sırrın ne olduğunu sormuştu Baltasar, bu büyük bir sır demişti peder, öyle büyük ki bunun yanında uçmak önemsiz bir şey kalır. Bugün bu sırrı öğreneceğiz.

Blimunda uyandığında yatağın başucuna asılı küçük çantaya elini uzattı, ekmeği hep onun içine koyardı ve eline yalnızca yatağın başucu geldi. Yeri yokladı, ot şilteyi kaldırdı, yastığın altını yokladı ve o sırada Baltasar'ın sesini işitti, Arama, bulamayacaksın, ve Blimunda, gözlerini elleriyle örterek yalvarır, Ekmeği ver bana, Sen önce sırrını söyle bana, Söyleyemem, diye haykırdı Blimunda ve aniden ot minderden yuvarlanmaya çalıştı, ama Yedi-Güneş sağlıklı kolunu Blimunda'nın gövdesine sardı, belinden kavradı, şiddetle debeleniyordu Blimunda, bunun üzerine sağ bacağıyla onu yakaladı Baltasar ve böylelikle serbest kalan eliyle gözlerinden ellerini uzaklaştırmaya çalıştı, ama çok korkmuş olan Blimunda yeniden haykırmaya başladı, Sakın yapma bunu, öyle bir çığlık atmıştı ki Baltasar onu bıraktı, korkmuştu, kendi şiddetinden neredeyse pişman olmuştu, Sana kötülük yapmak istemiyorum, yalnızca bu sırların ne olduğunu öğrenmek istemiştim, Ekmek ver bana, sana her şeyi anlatayım, Yemin et, Evet ya da hayır demem yetmezse yemin etmek neye yarar, Al, ye, ve Baltasar, yastık olarak kullandığı heybeden küçük çantayı çıkardı.

Yüzünü koluyla gizleyen Blimunda sonunda ekmeği yedi. Acele etmeden çiğniyordu. Bitirdiğinde, derin bir iç çekti ve gözlerini açtı. Odanın kül rengi ışığı Blimunda'nın etrafında mavi bir renkle aydınlandı, Baltasar böyle şeyler düşünmeyi öğrenmiş olsaydı işte böyle ifade ederdi, ama sarayın arka odalarına ve rahibelerin gevezeliklerine uygun düşecek bu laflardansa, Blimunda tam ona doğru döndüğünde kendi kanının hararetlendiğini düşündü, şimdi koyu karanlıktı gözleri, ani yeşil pırıltılar geçiyordu içinden, artık sırların bir önemi yoktu, daha önce bildiği şeyi yeniden öğrenmeliydi, Blimunda'nın gövdesini, sırlar bir başka sefere kalabilirdi, ama bu kadın bir söz verdiğinde sözünü tutar ve işte anlatıyor, Benimle ilk kez yattığını hatırlıyor musun, senin içine baktığımı söylediğini hatırlıyor musun, Hatırlıyorum, Ne söylediğini bilmiyordun, senin içine asla bakmayacağımı sana söylediğimde de ne işittiğini bilmiyordun. Baltasar cevap verecek vakit bulamadı, o daha bu sözlerin anlamını kavramaya çalışırken odada başka, inanılmaz sözler çınlıyordu, Bende kişilerin içini görme gücü var.

Yedi-Güneş, inanmamış ve de kaygılı, ot minderden doğruldu, Benimle alay ediyorsun, kimse kimsenin içine bakamaz, Ben bakarım, İnanmıyorum, Biraz önce öğrenmek istiyordun, dur durak bilmeden öğrenmek istiyordun, şimdi biliyorsun ama inanmadığını söylüyorsun, belki böylesi daha iyi, ama artık benim ekmeğimi alma, Sana yalnızca şu koşulda inanırım ki, şu an benim içimde ne var söyle bana, Oruç değilsem göremem, ayrıca senin içine asla bakmamaya söz verdim, Tekrar ediyorum, benimle alay ediyorsun, Ben de tekrar ediyorum ki hakikat bu, Nasıl emin olabilirim, Yarın uyandığında ekmek yemeyeceğim, hemen evden çıkacağız ve sana gördüklerimi söyleyeceğim, ama sana bakmayacağım ve sen de benimle göz göze gelmemeye dikkat et, kabul mü, Kabul, ama bana bu sırrın ne olduğunu söyle, bu güç sana nasıl geldi, tabii eğer beni aldatmıyorsan, Yarın sana hakikati söylediğimi öğreneceksin, Peki ya engizisyondan çekinmiyor

musun, başkaları çok daha azının karşılığını pahalıya ödediler, Bana bağışlanmış bu yetenekte sapkın hiçbir şey yok, büyücülük değil bu, gözlerim bana doğanın bağışı, Ama annen kırbaçlandı, hayaller gördüğü ve vahiyler duyduğu için sürüldü, Bu aynı şey değil, ben yalnızca bu dünyada olup biteni görüyorum, ötedekini, cennet ya da cehennemdekini değil, büyü yapıyor değilim, ellerimle kimseyi uyutmuyorum, yalnızca görüyorum, Ama sen kanınla imza attın ve göğsüme kanınla haç çizdin, eğer bu büyücülük değilse, Bakirelik kanı kutsal vaftiz suyudur, sen içime girince bunu anladım, kanın aktığını hissettiğimde de yapılması gerekeni fark ettim, Sahip olduğun bu güç nedir, Bedenlerin içinde olanı görüyorum, ve kimi zaman toprağın derinliklerinde olup biteni, derinin altında olanı görüyorum, hatta kimi zaman giysilerin altında olanı, ama yalnızca oruçken görüyorum, ay dördün değiştirdiğinde yeteneğimi kaybediyorum ama hemen sonra tekrar kazanıyorum, hiç olmaması için neler vermezdim, Niçin, Çünkü tenin gizlediğini görmek asla iyi bir şey değildir, Ama ruh, ruhu gördün mü hiç, Hiç görmedim, Belki de ruh bedenin içinde değil, Bilmiyorum, hiç görmedim, Görmek imkânsız olduğundan mı, Belki, şimdi rahat bırak beni, çek bacağını üzerimden, kalkmak istiyorum.

Bütün gün boyunca Baltasar böyle bir konuşma oldu mu yoksa düş mü gördü diye düşünüp durdu, yoksa Blimunda'nın gördüğü bir rüyanın içine mi girmişti yalnızca. Parçalara ayrılmadan önce çengellere asılmış büyük hayvanlara bakıyordu, boşuna uğraşıyordu, içini göstermeyen etti tek gördüğü, derisi yüzülmüş ya da aşırı soluk et, ve etler parça parça, dilim dilim tezgâhın üzerine serildiğinde ya da terazi kefelerine fırlatıldığında, Blimunda'nın gücünün ödülden çok ceza olduğunu anlıyordu, çünkü bu hayvanların içlerini görmek göz için bir ziyafet değildi, keza et satın almaya gelen ya da satan, kesen veyahut Baltasar'ın mesleği gibi etleri taşıyan insanların içlerinin de gören gözler için ziyafet olduğu söylenemezdi. O burada gördüğünü aslında savaşta görmüştü,

bedenlerin içinde ne olduğunu anlamak için bir hançerin ya da bir top güllesinin, bir balta ya da bir kılıç ağzının, bir bıçak ya da bir kurşunun gerektiğini öğrenmişti, o zaman dayanıksız ten yırtılır, hem de acı veren bakirelikten daha kolay yırtılır, kemikler ve bağırsaklar ortaya çıkar, üstelik bu kanla haç çizmeye de değmez, çünkü bu hayat kanı değil, ölüm kanıdır. Zihninden geçen karışık düşünceler bunlardır, fazlalıkları budanıp bir düzene konulabilselerdi işte bu anlama gelirlerdi, ona, Ne düşünüyorsun Yedi-Güneş diye sormaya gerek yok, çünkü hakikati söylediğini düşünerek, Hiç diyecektir, yine de tüm bu düşünceleri düşündü, hatta daha fazlasını bile yaptı, kendi kemiklerini yeniden anımsadı, onu cephe gerisine sevk ettiklerinde lime lime olmuş etleri arasında bembeyazdı, elini yeniden yerde gördü, cerrah ayağıyla itmişti, Sıradaki, sıradaki zavallının kısmeti daha da kötü olacaktı, paçayı sıyıracaktı kuşkusuz ama iki bacağı kesilerek. Adam sırları gün ışığına çıkarmak istiyor, ama ne işine yarar ki, sabah uyandığında yanında, uyur ya da uyanık bir kadının varlığını hissetmekle yetinse daha iyi eder, bakarsın yarın bir başka yatakta olur, yine bunun gibi yere atılmış bir döşek, ya da çok sık rastlanan o kakmalı, simli fistolu yatakta, nasıl bağışın bir zamanı varsa bu bağışın geri alınmasının da bir zamanı vardır, karşılıklı ilişki ve siftah zamanı, şunu sormak delilik olur ya da şeytana kanmak, Niçin gözlerini kapayıp ekmek yiyorsun, yemezsen kör mü olursun, yeme o zaman, o zaman bunca şeyi görmeyeceksin, çünkü seninki gibi görmek, Blimunda, dayanılmaz bir üzüntü, henüz katlanamayacağımız bir duygu bu. Ya sen, Baltasar, sen ne düşünüyorsun, Hiçbir şey, hiçbir şey düşünmüyorum, herhangi bir şey düşündüğüm hiç oldu mu bilmiyorum, Hey, Yedi-Güneş, şuradaki domuz parçasını getiriver.

İkisi de uyuyamadı. Şafak söktü ama kalkmadılar, Baltasar hariç, o kızarmış domuz etinden bir dilimi soğuk soğuk yiyip bir maşrapa da şarap içtikten sonra tekrar yatmıştı, Blimunda kımıldamadan yatıyordu, gözleri kapalı, gözlerinin neşterlerini

keskinleştirmek için oruç süresini uzatıyordu, böylece sonunda güneş ışınlarına maruz kaldıklarında çok keskin birer şiş olsunlar istiyordu, çünkü bugün gözleri olup da bir başka kör kategorisine dahil olanların yapmakla yetindikleri gibi bakmanın değil görmenin önemli olduğu gün. Sabah çoktan olmuş, öğle yemeği vakti gelmişti, buna hafif perhiz yemeği dendiğini unutmayalım, sonunda Blimunda kalkıyor, gözlerini yerden kaldırmıyor, Baltasar ikinci öğün yemeğini de yiyip yutuyor, Blimunda, görebilmek için, yemek yemiyor, Baltasar'ın yememesine gerek yok nasıl olsa, sonra evden çıkıyorlar, gün öyle sakin ki sanki bu tür olaylara hiç uygun değilmiş gibi, Blimunda önde yürüyor, Baltasar onun ardına saklanıyor göremesin diye, ama Blimunda söylemeye değer bir şey bulursa onun ne gördüğünü öğrenebilmek için peşinde.

İşte Blimunda'nın söyledikleri, Şu kapının önünde basamağa oturmuş kadının karnında bir erkek çocuk var, ama göbek bağı çocuğun boynuna iki kez dolanmış, yaşayabilir de ölebilir de, ben bunu bilemem, üzerinde yürüdüğümüz bu toprak kırmızı kil kaplı, altında beyaz kum var, sonra kara kum, sonra iri kum, en dipte de granit, granitin içinde su dolu büyük bir delik var, içinde de benden büyük bir balık iskeleti, şuradan geçen ihtiyar benim gibi, midesi boş, ama, benim tersime, gözleri zayıflamış, beni süzen şu genç adamın erkeklik organı utanç verici hastalıklardan çürümüş, çeşme musluğu gibi damlatıyor, bir paçavraya sarılmış, yine de adam bana gülümsüyor, erkeklik böbürlenmesi onu kadınlara göz koymaya ve onlara gülümsemeye zorluyor, Tanrı yardımcı olsun da Baltasar böyle böbürlenmeler olmasın sende ve benim yanıma her zaman temiz gelesin, işte bir keşiş, barsaklarında şerit kurdu var, onu beslemesi için iki-üç kişilik yemesi gerekiyor, ama bu kurt olmasa da iki-üç kişilik yer o, Aziz Crispim nişinin önünde diz çökmüş şu erkek ve kadınlara bak, sen istavroz çıkardıklarını görüyorsun, günahlarını bağışlatmak için göğüslerini yumruklayışlarını, birbirlerine ve kendilerine aşk

ettikleri tokatları işitiyorsun, ama ben dışkı ve solucan torbaları görüyorum, şu adamın boğazını düğümleyecek tümörü görüyorum, henüz farkında değil, yarın öğrenecek ama çok geç olacak, aslında bugün de çok geç, çünkü çaresi yok, Peki tüm bunların doğru olup olmadığını nasıl bilebilirim ki benim gözlerimle göremediğim şeyleri anlatıyorsun, dedi Baltasar, ve Blimunda cevap verdi, Şişinle şurada bir delik aç, gümüş bir para bulacaksın, Baltasar deliği açtı ve parayı buldu, Yanıldın Blimunda, para altın, Sen kazandın ben bileceğim diye kendimi riske atmam, çünkü parayla altını hep karıştırırım, ama bir para, hem de değerli bir para derken yanılmadım, daha ne istiyorsun, hakikati kabul et ve parayı cebine at, eğer kraliçe buradan geçerse sana yeniden hamile kaldığını söylerim, ama bir oğlan mı yoksa kızı olacağını bilmek için henüz erken, annem kadınların rahmiyle ilgili sorunun bir kez şiştiğinde, tekrar tekrar şişmek istemeleri olduğunu söylerdi hep, ve şimdi sana Ay'ın dördün değiştirmeye başladığını da söylüyorum, çünkü gözlerim yanıyor ve geçip giden sarı gölgeler fark ediyorum, sanki bacaklarını hareket ettirerek ilerleyen bitler, sarı renkteler ve gözlerimi ısırıyorlar, ruhunun selameti için, Baltasar, yalvarırım, beni eve götür, yemek yedir bana, birlikte yatalım, çünkü böyle senin önünde yürürken seni göremiyorum, senin içini görmek istemiyorum, yalnızca seni seyretmek, senin karanlık ve sakallı yüzüne, yorgun gözlerine, hüzünlü ağzına bakmak istiyorum, yanımda yatarken ve beni severken bile hüzünlü olan o ağzına, beni eve götür, senin arkandan yürüyeceğim ve gözlerimi yerden kaldırmayacağım, çünkü senin içine hiç bakmayacağıma yemin ettim, ve böyle de olacak, yeminimi bozarsam cezamı çekerim.

Şimdi biz başımızı kaldıralım da veliaht Dom Francisco'nun, Tagus kıyısındaki sarayının penceresinden, gemilerin serenlerine tünemiş gemicileri ateşe tutuşunu seyredelim, tek ve biricik amacı usta bir nişancı olduğunu kanıtlamak, başarılı bir atış yaparsa ve gemiciler kanlar içerisinde güverteye yuvarlanırlarsa,

içlerinden biri de ölürse ya da kurşun hedefi ıskaladığında bile en azından bir kolları kırılırsa, işte o zaman veliaht müthiş bir sevinçle ellerini çırpar, o sırada adamları da silahlarını tekrar doldururlar, falanca hizmetçinin filanca gemicinin kardeşi olması da mümkündür, yine de bu mesafeden ne kan ne kan bağı işitilir, bir tüfek atışı daha, bir başka çığlık, ardından bir başka düşüş, ikinci kaptan tayfalarına serenlerden inme emri vermeye cesaret edemez, alteslerini öfkelendirmekten çekinir, çünkü tatbikat katliama rağmen yapılmalıdır, ve bizim dediğimiz gibi ikinci kaptanın alteslerine bir şey söylemeye cesaret edemediğini düşünmek saflığın daniskasıdır, uzaktan bakan biri böyle sanabilir ancak, aslında onun kafasında şöyle insani düşüncelere yer yoktur, Gemicilerimin üzerine ateş eden şu enayi dümbeleğine bakın, onlar ki denizlerin köşe bucağını kat edip önceden keşfedilmiş Hint'i ya da önceden bulunmuş Brezilya'yı keşfe çıktılar, bu düşünceler yerine, güverteyi yıkamalarını emrediyor, neyse bu konuda daha fazla bir şey söylemeyeceğiz, bu bıktırıcı bir tekrar olur, ne de olsa bir gemici bir Fransız korsanı tarafından vurulacaksa, kurşunu burada yemesi daha iyidir, ölü ya da yaralı kendi memleketindedir, ve Fransız demişken, bırakalım gözlerimiz daha öteye uzansın, tek bir kurşun bile sıkmak zorunda kalmayan bu düşmanların bir filosunun girdiği ta Rio de Janeiro'ya dek bir uzanalım, Portekizliler siesta yapıyorlardı, denizi yönetenler de karayı yönetenler de, ve Fransızlar keyiflerince demir atıp karaya çıkabildiler, gerçekten kendi evlerinde gibiydiler, bunun kanıtı şuydu ki vali kimsenin eşyasını, mülkünü kaçırmaya kalkışmamasını emretti, gerekçeleri olmalıydı, en azından korkudan kaynaklı gerekçeler, sonunda Fransızlar buldukları her şeyi talan ettiler ve gemilerinin güvertesine koyamadıkları şeyleri de meydanda satmaya kalktılar, ve kendilerinden bir saat önce çalınmış olan şeyi satın almaya gelen epey insan çıktı, bundan daha büyük bir aşağılama hayal bile edilemezdi, hazine binasını ateşe verdiler, Yahudilerin ihbarı üzerine bazı soyluların sakladıkları

altını topraktan çıkarmak üzere ne ormanlara daldılar, üstelik de tüm bunlar Fransızlar iki üç bin kişiyken ve bizimkilerin sayısı on binken oldu, yine de vali onlarla suç ortaklığı yapmıştı, ve Portekizliler arasından genellikle epey hain çıkar, üstelik görünüşe de aldanmamalı, örneğin, Beira alayından gelen bu askerler, ki bunların düşman saflarına geçtiklerini söylemiştik, asla firar etmemişlerdi ama yalnızca karınlarını doyurabilecekleri yere gitmişlerdi, kimileri ise evlerine geri dönmek için saklanmıştı, eğer bu ihanet etmekse son derece sık rastlanan bir durumdur, askerleri ölüme göndermek isteyen, en azından onlara hayatta oldukları sürece beslenecekleri ve üzerlerine geçirebilecekleri bir şeyler verebilmelidir, onları yalınayak yürümeye asla bırakmamalıdır, talimsiz ve yalınayak, talimsiz ve disiplinsiz, o zaman da karşı taraftaki bir Kastilyalıyı vurmaktan çok kendi komutanlarını tüfeklerinin hedefi haline getirmeye can atarlar, ve şimdi gözümüzün gördüğü şeye gülmek istersek, üstelik bu topraklarda her şey görülür, daha önce sözünü ettiğimiz şu otuz Fransız teknesi örneğini ele alalım, kimileri onların Peniche'den geldiğini söyledi, Algarve'de gördüğünü ileri süren insan da eksik değildi, orası da uzak değildi, o sırada, tamamen tesadüfen, Tagus kuleleri askerlerle donanmıştı ve tüm donanma savaş durumuna geçirilmişti, ta Santa Apolonia'ya dek, sanki tekneler yukarıdan, Santarem ya da Tancos istikametinden gelebilirmiş gibi, ama Fransızlar her şeyi yapabilirler, ve bizde yeterince gemi olmadığından civarda bulunan İngiliz ve Hollanda teknelerinden su hattına yerleşmelerini ve hayali bir yerde pusuya yatmış olan düşmanı orada beklemelerini istedik, vaktiyle orospuların gelişiyle ilgili ünlü hikâyeyi anlatmıştık, şimdi de Oporto'dan satın alınan şaraplardı bunlar ve Fransız teknelerinin kesinlikle ticaretle meşgul olan İngiliz gemileri olduğu ortaya çıktığında bizimle bir güzel alay ettiler, bizler yabancıların şakaları için çantada kekliğiz, üstelik bizim de kendi dobralığımıza dair mükemmel şakalarımız var, bunu söylemekte yarar var, üstelik anlatacak olduğumuz şeyler

gün ışığında öyle açık seçik görünür ki Blimunda'nın gözlerine hiç ihtiyaç olmaz, mesela bir din adamı teninin olduğu kadar midesinin açlığını da doyurma niyetiyle kendini teslim etmekte gayet usta ve büyük bir beceriye sahip kadınların evlerini ziyaret etmeyi alışkanlık haline getirmiş, ayinde her zaman çok dakikmiş ama elinin uzandığı her değerli şeye de el koyuyormuş, ve bunu da öyle bir inatçılıkla yapıyormuş ki, günün birinde, rızasından fazlasının elinden alınmasına öfkelenen bir hanım hükümet buyruğu çıkarttırmış ve bunu uygulatabilmek için, memurlar mahalle hâkiminin emriyle, din adamının başka masum kadınlarla birlikte yaşadığı bir evin kapısında belirdiler, içeri girdiler, ama görevlerini yerine getirmede pek tez canlı değillerdi muhtemelen ki rahibi gizlenmiş olduğu yatakta bulamadılar, ve rahibin bulunabileceğini düşündükleri bir başka eve girdiler, böylece oradan bir solucan gibi çıplak çıkması ve bir gülle gibi merdivenlerden inmesi, yumruk tekme kendine bir yol açması için vakit vermişler rahibe, ve hepsi de inleyip duran siyah okçuları ardında bırakıvermiş, ama bu okçular, ellerinden geldiğince ve tek ayak üstünde sekerek, uçkuruna düşkün ve boksör bu rahibin peşine düşmüşler, o ise çoktan Savutçu Sokağı'na varmıştı bile, saat sabahın sekiziydi, gün başlıyordu, bir tavşan gibi tabanları yağlamış rahibi görenlerin kahkahaları kapı ve pencerelerden yayılıyordu, siyahlar da peşinde, rahibinki de göbeğine dek kalkmış vaziyette, Tanrı onu kutsasın, böylesine görkemli bir aleti olan adamın yeri sunakların dibinde Tanrı'ya hizmet etmek değil, bir yatakta hanımlara hizmet vermek olmalıdır, bu gösteriyi seyretmek zorunda kalan hanımlar iç çekip durdular, zavallılar yoksunluğa kapılmışlardı, hem yoksun hem de günahtan bağışık kalmışlardı, Conceição Velha Kilisesi'nde dua etmekte olan kadınlar da yıldırımla çarpılmışa döndüler soluk soluğa kalmış rahibin içeri girdiğini görünce, masum ama günah yüklü bir Âdem gibi, çan tokmağı ve çıngırağı sallanarak, yıldırım gibi belirmiş, göz açıp kapayana dek saklanmıştı, bir anda kayboldu, büyücülere

özgü bu el çabukluğunu onu kapıp bu kez giyinik olarak çatılardan kaçırmış olan rahiplerin maharetine borçluydu, Xabregas'lı Fransiskenlerin kadınların üzerlerine çullanmak için, onları sepetler içerisinde hücrelerine dek çektikleri dikkate alındığında bu bizim için şaşırtıcı olmaz, bizim rahip ise, onun kutsamasına aç kadınların evlerine yaya gitmişti ve her zaman olduğu gibi, her şey günah ile kefaret arasında kalacaktı, çünkü istek uyandırıcı disiplinler yalnızca Kutsal Hafta yürüyüşünde sokaklarda boy gösteriyor değildir, ve Lizbon'un aşağı bölgelerinde oturan soylu hanımların da tıpkı Conceição Velha'nın sofuları gibi, bu kadar cazip bir rahibin gözleriyle haz almak için itiraf edecekleri ne çok düşünceleri olacaktır, Yakala onu, yakala onu, tahmin edebildiğim bir şey için onu yakalamayı kim hayal etmez, on Babamız duası, on 'Size selam olsun Meryem' duası, ve on real de Aziz António efendimize sadaka, ve tam bir saat yatar vaziyette kalmalı, kollar iki yanda, yüzükoyun, sanki secdede durur gibi, sonra sırtüstü, daha uhrevi bir haz alma pozisyonu, ama her zaman etekler kalkacak değil ya, bu kez de düşünceleri yükselsin bakalım, etekleri bir sonraki günaha saklayalım.

Herkes, elinden geleni görebilmek için kendi gözlerinden yararlanır, kimi zaman bu görmek istenenin yalnızca cılız bir parçasıdır, tabii eğer bir tesadüf olmazsa, Baltasar'ın başına gelen buydu, mezbahada çalışan Baltasar diğer hamallar ve kasap çıraklarıyla birlikte Kraliyet Sarayı Meydanı'na çıktı, kralın elinden kep giyecek olan Kardinal Dom Nuno da Cunha'nın gelişini seyredecekti, ve yanında da papalık büyükelçisi, lal rengi kadife kaplı ve altın şeritlerle süslü bir tahtırevan içinde oturuyor, örtüler de son derece yaldızlı, her yan kardinallik armalarıyla süslü, ardından bir şeref arabası geliyordu, içi boş, şeref hariç tabii, ve kocaman bir de kapalı lando, özel hizmetkârı ve kâtibi için, aynı zamanda da eteğini taşımak gerektiğinde taşıyacak rahip için, sonra da hükümdar rahipleri ve soylu hizmetkârları için tıka basa dolu iki saltanat arabası geliyor, ve tahtırevanın önünde on iki uşak,

bunlar, arabacıları ve tahtırevan taşıyanları da eklersek, ancak tek bir kardinale hizmet edecek miktarı oluşturuyorlar, az kaldı en başta giden ve elinde de gümüş asa bulunan hizmetkârı unutacaktık, onu tam zamanında hatırladık, şanslı halk bu türden bayramlardan büyük bir zevk alıyor ve soyluların yürüyüşünü seyretmek için sokağa iniyor, soylular önce kardinalin konutuna gitmişler ki onu alarak kraliyet sarayına dek ona eşlik etsinler diye, Baltasar saraya giremezdi, gözleriyle de içeriye nüfuz edemezdi, ama Blimunda'nın hilelerini bildiğimizden onun orada olduğunu hayal edebiliriz ve Blimunda'nın gözleriyle bakarsak kardinalin muhafız sıraları arasında ilerlediğini göreceğiz ve en sonuncu kabul salonuna girdiğimizde, onu karşılamaya gelen krala kutsanmış su verir, ve bir sonraki salonda, kral kadife bir yastık üzerinde diz çöker, kardinal de bir diğerine diz çöker, zengin biçimde işlenmiş bir sunağın önündedir, burada bir din adamı bildik seremonileri yerine getirirken hemen ayine başlar ve ayin bitince de papalık büyükelçisi papalık mektubunu krala teslim eder, kral mektubu alır ve okuması için geri verir, protokol böyle gerektirmektedir, yoksa kralın Latince bilip bilmediğiyle ilgili değildir, sonunda kral papalık büyükelçisinden aldığı kardinallik başlığını kardinalin başına geçiriyor, kardinal ise olması gerektiği gibi tevazudan iyice ezildi, çünkü bu şekilde Tanrı'nın en yakın kulu olmak zavallı bir insan için çok ağır bir yüktür, ama bu dalkavukluklar henüz bitmemiştir, kardinal ilk iş olarak giysisini değiştirmeye gider, kıpkırmızı giyinmiş olarak geri döner, saygınlığına yakışır bir kıyafet, gölgeliğin altına oturmuş olan kralla görüşmek üzere geri gelir, kardinal şapkasını iki defa başından çıkarıp tekrar giyer, kral da iki kez aynısını yapar, ve üçüncüsünde kardinali kucaklamak için dört adım ilerliyor, nihayet her ikisinin de başı örtülüyor ve oturuyorlar, biri yukarda, biri aşağıda, kısacık bir-iki söz ediyorlar, neden sonra yola çıkma vakti, bir taraf krallık başlığını çıkarıp selam veriyor, diğer taraf kardinallik şapkasını çıkartıyor, ama kardinal kraliçenin odasına

da gidiyor ve orada da reveranslar tekrarlanıyor, noktası noktasına aynısı, neyse sonunda kardinal şapele iniyor, orada *Te Deum laudamus* okunacak, tüm bu icatlara katlanabilene aşk olsun!

Eve döndüğünde Baltasar, Blimunda'ya gördüklerini anlatıyor ve havai fişek gösterisi yapılacağı duyurulunca yemekten sonra Rossio'ya iniyorlar, ama bu kez meşaleler çok kalabalık değil ya da rüzgârda sönmüşlerdi, ama önemli olan olmuştu, kardinal başlığını giymişti, başlığı başucunda dururken uyuyacaktı ve gecenin bir vaktinde yanında kimse yokken onu seyretmek için uyanabilirdi, Kilise'nin bu hükümdarını eleştirmeyelim, çünkü gurur konusunda hepimiz birbirimize benzeriz, tabii eğer ölçü üzerine yaptırılmış ve doğrudan doğruya Roma'dan gelen bir kardinal şapkası büyüklerin mütevazılığını ölçmenin kötü niyetli bir tarzı değilse, çünkü sonuçta onların mütevazılıkları bizim tüm güvenimizi hak eder, yoksulların ayaklarını yıkarlarsa gerçekten mütevazıdırlar, kardinalin yaptığı ve yapacağı gibi, Baltasar'ın ayakkabılarının altı delik ve ayakları pis olabilir, demek ki kardinalin ya da kralın bir gün keten havlular, gümüş leğenler ve gülsuyu ile gelip onun önünde diz çökmesinin ilk koşulu yerine gelmiştir, yeter ki Baltasar diğer koşulu yerine getirsin, bu ikinci koşul o güne dek olamadığı kadar yoksul olmasıdır, ve bir üçüncü koşul ise erdemi ve erdeme bağlılığı için seçilmiş olmasıdır. Baltasar'ın istediği maaşın bağlanacağına dair henüz hiç emare yok, hamisi Peder Bartolomeu Lourenço'nun çabaları da pek işe yarar gözükmüyor, çünkü Baltasar pek yakında mezbahadan atılacak, herhangi bir bahaneyle, ama manastır kapılarında çorba ve tarikat sadakaları hep vardır, Lizbon'da açlıktan ölmek kolay değil, halk kıt kanaat yaşamaya alışmıştır. Bu arada veliaht Dom Pedro dünyaya geldi, ikinci çocuk olduğundan vaftizi için dört piskopos yeterliydi ama ayrıcalıklıydı, çünkü kardinal mevcuttu, kız kardeşi zamanında henüz kardinal yoktu, ve Campo Maior Kuşatması'nda çok sayıda düşman askerin öldüğü haberi gelmişti, ve bizim ölüler ise çok azdı, yeter ki yarın bizim ölülerin çok

olduğu onlarınkilerin çok az olduğu söylenmesin, ya da her iki tarafın da eşit sayıda ölü verdiği de söylenebilir, her iki tarafın ölülerinin sayılacağı kıyamet günündeki hesaplar muhtemelen bunu ortaya koyacaktır. Baltasar, Blimunda'ya kendi yaşadığı savaştan sahneler anlatıyor, Blimunda onun sol elindeki çengeli sanki gerçek eliymiş gibi tutuyor ve Baltasar teninin belleğinin Blimunda'nın tenini hissettiğini hissediyor.

Kral, manastırın dikileceği yeri saptamak üzere Mafra'ya gitti. Vela Tepesi denen şu yüksekliğe dikilecek, oradan deniz görülüyor, bol sular gelecekteki sebzeliklere ve meyveliklere akacak, Fransiskenler burayı Alcobaça'lı rahip ve rahibelere asla bırakmak zorunda kalmayacaklar, Assisi'li Aziz Francisco'ya ise bir çöl yeterdi, azizdi çünkü o ve bu dünyayı terk etti. *Oremus.*

Yedi-Güneş'in heybesinde artık bir demir parçası daha var, Aveiro dükünün mülkünün anahtarı bu, çünkü Peder Bartolomeu Lourenço, sözünü ettiğimiz mıknatısları buldu ama üzerinde hâlâ esrar perdesi gezinen gizli maddeler yok ortada, ve nihayet uçan makinenin yapımında ilerlemek ve Baltasar'ı Uçan Adam'ın sağ kolu yapan sözleşmeyi somutlaştırmak mümkün olmuştu, sol kolun gerekli olmadığını düşünebiliriz, ihtiyatlı olunması gereken bu türden konuları incelemiş olan ve neden söz ettiğini bilmesi gereken rahibin dediklerine bakılırsa zaten sol el öyle azdı ki Tanrı'da bile yoktu. Malikâneye götüren yokuş, Santo Sebãstiao da Pedreira'dan her gün gidip gelemeyecek kadar uzak olduğundan ve Blimunda da Yedi-Güneş'in yanında olmak istediğinden evini terk etmeye karar verdi. Kayıp büyük değildi, bir çatı ve üç eğreti duvar, dördüncüsü sağlamdı, çünkü şatonun yüzlerce yıl önce inşa edilmiş surlarındandı, ve kimse oradan geçmezse ve Bak boş bir ev var demezse, deyip de oraya yerleşmezse, duvarların ve hatta çatının çökmesine bir yıl yeterdi ve o zaman, Sebastiana Marie de Jésus'un yaşamış olduğu ve oruçlu doğmuş olan Blimunda'nın dünyayı seyretmek için gözlerini ilk kez açmış olduğu bu evden geriye kurumuş çamurdan, birkaç parça molozdan ya da toz topraktan başka bir şey kalmayacaktı.

Malları pek önemsiz olduğundan, tüm mülklerini içeren çıkını ve torbayı Blimunda'nın başının üzerinde ve Baltasar'ın da sırtında bir kez taşıması yeter. Yol boyunca birçok yerde durup dinlendiler, sessizce oturdular, birbirlerine söyleyecek bir şeyleri yoktu, çünkü eğer yaşam değişiyorsa, yaşamımızın içindeki biz

değil, söz gereksiz kalır. Yükün hafifliğine gelince, bu daima böyle olmalıdır, erkek ve kadın kendilerine ait olan şeyi taşıdığından, biri diğerini peşinden sürüklediğinden, geriye dönmek zorunda kalmamak için başka bir şeye ihtiyaç olmamalıdır, bu hep bir vakit kaybı olur çünkü.

Öküz damının bir köşesine ot minderi ve örtüyü serdiler, hemen yamacında, bir sandığa tabure dayadılar, böylece yeni alanlarının sınırını çekmiş oldular, toprağa da bir çizgi çektikten sonra, bir tele kumaş astılar, böylelikle orayı yalnız kalmak istediklerinde sığınabilecekleri bir ev haline getirdiler. Peder Bartolomeu Lourenço geldiğinde, Blimunda, eğer onu su birikintisine yönelten ya da ocak başında tutan çamaşır veya mutfak işiyle uğraşmıyorsa, veyahut çekici ya da kerpeteni uzatarak Baltasar'a yardım etmekle meşgul değilse, o zaman Blimunda içerdeki kadın sığınağında kalabilecekti, kadınların en macera-perestleri bile kimi zaman buna ihtiyaç duyar, onların maceraları burada cereyan etmekte olan kadar heyecan verici değildir ya neyse. Asılmış örtüler aynı zamanda günah çıkarma işine de yarar, günah çıkartıcı rahip dış tarafta yerini alır, günahkârlar ise sırayla içerde otururlar, özellikle ikisinin de şehvet günahına girdiği bu yerde, zina işliyor olmaları neyse, yeter ki bu değiş durumun kendisinden daha tehlikeli olmasın, zaten Peder Bartolomeu Lourenço bu durumu seve seve bağışlar, onun günahı herkesin gözünde çok daha büyüktü, günün birinde havaya yükselme kibrine ve ihtirasına sahipti, oysaki o güne dek yalnızca İsa, Bakire Meryem ve dikkatle seçilmiş birkaç aziz yükselmişlerdi havada, Baltasar dağınık parçaları ustalıkla bir araya getirmeye çalışırken, o sırada Blimunda, asılı çaputların öte tarafında, Yedi-Güneş'in işitebileceği kadar yüksek bir sesle, İtiraf edecek günahım yok benim diyor.

Pazar ayinine gidebilecekleri kilise yok değil çevrede, örneğin çıplak ayaklı Augustinusçuların kilisesi var, en yakındaki o, ama Peder Bartolomeu Lourenço'nun rahiplik görevinden kaynaklı

sorumlulukları ya da onu her zamankinden daha uzun süre tutan saraydaki girişimleri, işleri gereği oraya her gün gelemiyor, dolayısıyla Blimunda ile Baltasar'ın içlerinde taşıdıklarına kuşku olmayan Hıristiyan ruhunun ateşini körüklemek için koşturamıyor, bu yüzden Baltasar'ın aklı fikri demirlerinde, Blimunda'nınki de ocaklarında ve kaynattığı çamaşır sularında, her ikisininki de onları ot döşeğe sürükleyen kanlarını kaynatan o ateşte olunca, kutsal fedakârlığı unuttukları ve hatta günah çıkarma zorunluluğu bile hissetmedikleri pek vakidir, bu yüzden bu iki varlıkta olduğu varsayılan ruhun gerçekten Hıristiyan ruhu olup olmadığını pek haklı olarak sorabiliriz kendimize. Öküz damında yaşıyorlar sürekli, birazcık güneş yüzü görmek için çıkıyorlar yalnızca, terk edilmiş geniş bir mülkle çevrililer, meyve ağaçları başlangıçtaki yabanlıklarına geri dönmek üzere, yolları böğürtlenler işgal edecek, bostanın bulunduğu yerde kuşyemi ve hintinciri ormanı yükseliyor, bu ormanın önemli kısmını Baltasar tırpanla zaten kesmişti, Blimunda da kökleri çapayla kesip güneşe sermişti, ve eğer vakit elverirse, bu toprak harcanan emeğe borçlu olduğu meyvelerden birkaçını yine verir. Boş vakitleri de eksik olmuyor elbette, örneğin, aşırı kaşıntıdan ne yapacağını bilemeyen Baltasar başını Blimunda'nın kucağına koyuyor ve Blimunda da kafasındaki bitleri ayıklıyor, çünkü âşıklara ve havagemisi yapımcılarına bitlerin musallat olmasına şaşırmamak gerekir, havagemisi gibi sözcüklere o dönemde rastlanıyorsa tabii ki, tıpkı bugün de barış yerine giderek daha sık ateşkes kelimesinin kullanılması gibi. Ama Blimunda'nın bitlerini ayıklayacak kimsesi yok. Baltasar elinden geleni yapıyor, ama böcekleri yakalamaya yeterli eli ve parmağı olsa da, Blimunda'nın koyu bal rengi, uzun ve gür saçlarını kavrayacak kadarı yok, çünkü bu saçları ayırır ayırmaz birbirine giriyorlar, böylece av gizleniyor. Doğa kendi yaratıklarını koruyor.

İş öyle her zaman kolay ilerlemiyor. Sol elin gerekli olmadığı doğru değil. Tanrı sol elinden vazgeçebilmişse, O Tanrı olduğu

içindir, insan iki eline ihtiyaç duyar, bir el diğerini yıkar, ikisi birden yüzü yıkar, Baltasar'ın elinin tersine kene gibi yapışan pisliği defalarca Blimunda çıkarmak zorunda kaldı, başka türlü de asla gitmezdi, savaşın talihsizlikleri bunlar, ufak tefek şeyler aslında, çünkü kendini iki kolsuz ya da iki bacaksız bulan askerler de az değil, ve onların kendilerine yardım edecek bir Blimunda'ları yok, ya da vardı da artık yok, sakatlıkları nedeniyle. Çengel, demir bir plakayı kaynatmak için ya da bir sorgun ağacını bükmek için mükemmeldir, şiş yelken bezlerinde bağcık delikleri açmakta eşsizdir, yine de nesneler insan teninin okşayışmdan mahrum kaldıklarında zor itaat ediyorlar, sanki alışkın oldukları insanların yok olduklarını ve dünyanın yeniden kaosa gömüldüğünü sanıyorlar. Blimunda'nın Baltasar'a yardıma gelme nedeni budur ve Blimunda ortaya çıktığında isyan sona erer, Neyse ki sen geldin, der Baltasar, sanki eşya senin varlığını hissediyor.

Kimi zaman Blimunda daha erken kalkıyor, her sabahki ekmeğini yemeden önce ve Baltasar'a bakmaktan sakınmak için duvar boyunca süzülerek çaputları aralıyor ve yapılan işi incelemeye gidiyor, örme hasırın varsa gizli zaafını, demirin içindeki hava kabarcığını keşfetmeye çabalıyor ve araştırmayı bitirince de gidip ekmeğini ağzına atıyor, ancak gözlerinin önündekini gören diğer insanlar kadar olana dek kademe kademe körleşiyor. Bu araştırmalara ilk başladığında ve Baltasar daha sonra Peder Bartolomeu Lourenço'ya, Bu demir kullanılabilir gibi değil, içinde bir çatlak var, dediğinde, peder de, Nereden biliyorsun, diye sorup, Blimunda gördü, dediğinde, rahip gülümseyerek ona doğru dönmüş ve ikisini de art arda süzdükten sonra şöyle demişti, Sen Yedi-Güneş'sin, çünkü aydınlıkta görüyorsun, sen Yedi-Ay olacaksın, çünkü karanlıkta görüyorsun, ve böylece Blimunda, ki o zamana dek annesi nedeniyle Blimunda da Jésus idi, Yedi-Ay oldu ve vaftiz edilmişti, çünkü o bir rahibin vaftiziydi, yoksa rasgele birinin uydurduğu bir takma ad değildi. O gece, güneşler ve aylar sarmaş dolaş uyudular, o sırada yıldızlar gökte yavaş yavaş

dönüp duruyordu, Ay nerdesin, Güneş nereye gidiyorsun.

Peder Bartolomeu Lourenço vakit buldukça oraya gelip hazırladığı vaazları okuyordu, duvarların yankısı mükemmel, sesin yeterince yuvarlanmasına yetiyor, seslerin üst üste binmesine ve anlamın birbirine yapışmasına yol açan aşırı titreşim yok. Peygamberlerin çöldeki ya da meydanlardaki lanetleri de böyle yankılanmış olmalıdır, duvarsız yerlerde ya da duvarların yakın olmadığı ve bu nedenle akustik yasasını bilmeyen yerlerde, güzellik, sözü yayan organda kalır, yoksa onu işiten kulaklarda ya da geri gönderen duvarlarda değil. Bununla birlikte bu din çıtkırıldım hitabetlere düşkündür, tombul melekçiklere ve esrik azizlere sık rastlanır, giysiler, tombul kollar, hayal meyal görülen kalçalar, şişkin göğüsler, fır dönen gözler büyük bir hareketlilik yaratır, haz alan acı çektiği ve acı çeken haz aldığı sürece bütün yolların Roma'ya değil ama şehvete götürüyor olması buradan kaynaklanır. Rahip emrine amade bir dinleyici kitlesi olduğu sürece hitabetine şaşmadan devam eder, ama ya *passarola*'nın göz korkutucu etkisi, ya dinleyicilerin tamamen kendi işlerine dalmış hali ya da ruhban atmosferinin buralarda olmaması nedeniyle sözler kanatlanıp uçmuyor, çınlamıyor, birbirine dolaşıp arapsaçına dönüyor, Peder Bartolomeu Lourenço'nun kutsal hatip olarak bu kadar büyük bir ünü olduğuna insan güçlükle inanır, Peder António Vieira'yla karşılaştırılacak kadar usta o, Peder António Vieira'nın ruhuna engizisyonun sahip olması gibi Tanrı da sahip olsun. Peder Bartolomeu Lourenço, Salvaterra de Magos'ta vereceği vaazı okumak için geldi buraya, kralın ve saray erkânının huzurunda okuyacak vaazı, Aziz José'nin düğün şenliklerinde okuyacağı ve Dominikenlerin sipariş ettiği vaazı tekrarlıyor şimdi burada, uçan ve kaçık ünü ona pek zarar vermiyor demek ki, çünkü Aziz Domingos'un oğulları bile ona dalkavukluk ediyorlar, hele ki kral, o, henüz çok genç olduğundan, oyuncakları seviyor, himayesini rahibe bırakmış olma nedeni bu, manastırdaki rahibelerle nazikçe eğleniyor, birbiri ardına gebe

bırakıyor onları, birçoğunu aynı anda gebe bıraktığı da oluyor, öyle ki günün birinde marifetleri ortaya çıktığında, bu yolla edindiği veletler saymakla bitmeyecek, zavallı kraliçe, ona tevekkülü öğreten günah çıkarıcı Cizvit rahibi Antônio Stieff olmasa ne olur hali, hele ki veliaht Dom Francisco'nun katırların eyer çatısına asılmış ölü denizcilerle belirdiği rüyaları olmasa ne olur hali, peki ya ona ayin sipariş etmiş olan Dominikenler buraya girer de bu *passarola*'yla, bu çolakla, bu cadıyla birlikte, tam bir yıl oruç olsa bile Blimunda'nın görmeyeceği düşünceleri gizlemekle değil ama sözcükleri işlemekle meşgul bu vaizle karşılaşırlarsa Peder Bartolomeu Lourenço'nun ne olur hali.

Peder Bartolomeu Lourenço vaazını bitiriyor, vaazının dinsel etkisiyle ilgisi yok, dalgın bir havada soruyor, Söyleyin bakalım, hoşunuza gitti mi, yanındakiler de cevap veriyor, Evet efendimiz, çok hoşumuza gitti, ama bunlar yarım ağızla söylenen sözler, yüreklerine bakılırsa işittiklerini anlamış gibi görünmüyorlar ve eğer kalp anlamadıysa, ağızdan çıkan sözlere yalancı denmez, bir yokluğun yansısı olarak kalırlar yalnızca. Baltasar demirlerini dövmeye devam etti, Blimunda gereksiz sorgun ağacı kalıntılarını avludan süpürüyor, onların telaşını gören bunların acil işler olduğunu söyler, rahip aniden, kaygısını kendine saklayamayan birinin havasıyla konuşmaya başlıyor, Bu şekilde uçmayı asla başaramayacağım, öyle bıkkın bir ses tonuyla ve öyle derin bir hayal kırıklığıyla konuşuyor ki Baltasar yaptığı işin boşunalığını derhal fark edip çekici elinden bırakıyor, ama sanki işten vazgeçiyor gibi anlaşılabileceği için diyor ki, Burada bir dökümhane açıp demirleri sağlamlaştırmalıyız, yoksa *passarola*'nın bile ağırlığına dayanamazlar, rahip cevap verdi, Eğilip eğilmemeleri vız gelir, benim için önemli olan aletin uçması, ve bu haliyle, etersiz, uçamaz, Eter nedir, diye sordu Blimunda, İçinde yıldızların asılı olduğu şey, Peki onu buraya nasıl getiririz, diye sordu Baltasar, Maharetli olmadığım simya sanatı sayesinde, ama ne olursa olsun bunlara dair tek laf etmeyin, Peki ne yapacağız, Çok yakında

Hollanda'ya gideceğim, bilgini bol bir ülke, ve orada uzaydan eteri indirip kürelerin içine sokabilmenin sanatını öğreneceğim, Çünkü başka türlü aletin uçmasına imkân yok, Eterin meziyeti nedir, diye sordu Blimunda, Varlıkları ve cisimleri güneşe doğru çeken genel meziyetin parçasıdır o, hatta cansız nesneleri bile, tabii eğer yeryüzünün ağırlığından kurtulabilirlerse,

Benim anlayabileceğim sözcüklerle söyleyin, Aletin gökte yükselebilmesi için güneşin aletin çatısındaki metal tellerde saklı olacak amberi çekmesi gerekir, çatı da kürelerin içine yerleştireceğimiz eteri çekecek, eter de kürelerin altına yerleştirilecek mıknatısları çekecek, mıknatıslar da sepetin ıskarmozlarını oluşturan demir levhaları çekecek, ve o zaman havada yükseleceğiz, rüzgârın itişi sayesinde, eğer rüzgâr yetişmezse demirhanenin körüğü sayesinde, ama tekrar ediyorum, eğer eterimiz olmazsa hiçbir şeyimiz olmaz. Blimunda söze girdi, Eğer güneş amberi çekerse, amber eteri çekerse, eter mıknatısı çekerse, mıknatıs demiri çekerse, alet hiç durmadan güneşe doğru itilecek. Bir an sustu, sonra sanki kendi kendine konuşur gibi sordu, Güneşin içi nasıl ki? Rahip, Güneşe kadar gitmeyeceğiz, dedi, bunu önlemek için kendi isteğimizle açıp kapayabileceğimiz çok yüksek yelkenlere başvuracağız, böylelikle arzu ettiğimiz yükseklikte durmamız mümkün olacak. O da bir an sustu ve sözlerini bağladı, Güneşin içinin nasıl olduğuna gelince, hele bir alet yerden kalksın gerisi gelir, eğer yeterince güçlü istersek, ve eğer Tanrı mutlak bir iradeyle bize karşı çıkmazsa.

Yine de aksilikler eksik olmuyordu. Santa Mónica rahibeleri bir süre sonra ortaya çıkacaklardı, aşırı bir öfkeye kapılmışlardı, kralın buyruklarına isyan ediyorlardı, bu buyruklara göre manastırlarda yalnızca babaları, oğulları, kardeşleri ve ikinci dereceden akrabalarıyla konuşabileceklerdi, böylelikle majesteleri rahibelerin müdavimlerinin neden olduğu skandala son verme iddiasındadır, soylu olsun ya da olmasın, bu kişiler Tanrı'nın eşlerine musallat olmuştur ve onlara bir dua süresinden daha kısa

zamanda zarar vermektedirler, V. Dom João'nun da aynı şekilde davranması ona hiç yakışmamakla birlikte, herhangi bir Joãn ya da José için durum tamamen farklıdır. Graça piskoposu yetişip araya girdi ve rahibeleri sakinleşmeye ve krallık iradesine saygı göstermeye zorlamak istedi, bu iradeyi ihlal ederlerse aforoz edilirlerdi, ama dünyadan bu şekilde koparılmalarına Katolikçe kuduran, aniden coşmuş bu üç yüz kadın isyan etmişlerdi ve narin kadın elleriyle kapıları patlatıyorlardı, ve işte rahibeler anında dışardaydılar, elindeki haçı sallayan başrahibeyi hızla iteleyerek sokakta bir tören alayı oluşturuyorlar, bir süre sonra Graça keşişler cemaati de aralarına katıldı ve rahibelere İsa'nın Beş Yarası adına isyanlarına son vermeleri için yalvardılar ve işte keşişler ile rahibeler arasında kutsal bir kolokyum oluşuyor, taraflar kendi gerekçelerini ileri sürüyorlar, sonunda yargıç emri ertelemenin gerekip gerekmediğini çözmesi için krala koşuyor, tüm bu gidip gelmeler ve olay üzerine tartışmalar arasında sabah oldu ve gün rahibeler için zaten erkenden başladığından, isyancılar şafakla ayağa kalkmış olduklarından, onların başvurularını görev bilmiş olan yargıcın geri dönüşünü beklerken, rahibeler oldukları yerde kaldılar, en işe yaramazları çoktan yere çökmüştü bile, yeni öğrenciler, oynaklar ve şen şakraklar, bu güzel mevsim güneşine kendilerini sunmuş ve yürekleri hoplatmaya hazır bir halde, oradan geçen ve merak edip duran herkesi süzerek, çünkü bu türden yemeklerin tadına her gün bakılmaz, gözlerine kestirdikleriyle sohbet ederek, yasak ziyaretçilerle kimi bağlar kurmuşlardı, onlar zaten olaydan haberdar olup hemen koşmuşlardı, ve öğleye kadarki zaman böyle uyum içinde akmıştı, hafifmeşrep laflar, tasarlanan randevular, parolalar, parmakla ya da mendille işaretler, ve sonunda bedenler beslenmeyi talep ettiklerinde, hanımların heybelerinde tuttukları şekerlemeler hemen oracıkta kemirilecektir, çünkü savaşa çıkan yanına börek çörek almayı ihmal etmez, bu eğlenceler sona ermişti ki kraliyet sarayından bir karşı-emir geldi, her şey başlangıçtaki ahlaki duruma geri dönüyordu,

bunun üzerine, muzaffer rahibeler sevinç ezgileri söyleyerek Santa Mónica'ya geri döndüler, ve üstelik bölge piskoposunun onlara bizzat değil ama habercisiyle bildirmiş olduğu günah bağışlama da onları rahatlatmıştı, çünkü piskopos kör bir kurşuna hedef olmaktan çekiniyordu, rahibelerin isyanı savaşların en berbatıydı. Bu kadınlar manastır inzivasına her seferinde güçlü bir şekilde zorlanmışlardı, sen burada kalacaksın denmiştir, böylece miras paylaşımı kolay olacaktı, büyük çocukların ve erkeklerin ayrıcalıkları teşvik görecekti, ve onları böylece hapsettikten sonra, görüşme odasının parmaklıklarından basitçe bir elin tutulması bile onlara engellenir, buluşmalar yasadışıdır, sevgiyle dokunuş, yumuşak okşayışlar yasaktır, hatta bu sonuncusu neredeyse hiç şaşmaz biçimde cehennemliktir, lanetliktir. Çünkü, sonuçta, eğer güneş amberi çekiyorsa, ve dünya da teni çekiyorsa, demek ki birileri hesabını görebiliyordur, her şeye sahip olmak için dünyaya gelmiş olanların artıkları bile olsa bu.

Olabilecek tersliklerden biri de yakılmadır, Kilise bu kanıda değil ama, sofuluğu ve başka kârları pekiştirdiği kanısında, kral da değil, Brezilyalı toprak sahiplerini yanmaya mahkûm edip mülklerine konmayı ihmal etmedi, ama kırbaçlanmaya mahkûm edilenler ya da sürgüne gönderilenler veya odunlar üzerinde yakılanlar aynı kanıda, neyse ki bu kez tek bir kadın verildi yargının eline, Aziz Domingos Kilisesi'ne onun portresinin asılması, alevde yanmış, kızartılmış, parçalanmış ve külleri ortaya atılmış olanların yanına yerleştirilmesi o kadar çetin bir iş olmayacak, bunca insanın çektiği işkencenin başkalarına ders olmaması imkânsız gelse de, insanlar ıstıraba düşkün olabilirler, belki de ruhlarındaki inanç onların gözünde bedenlerinin korunmasından daha değerli olabilir, Tanrı Âdem ile Havva'yı yaratırken neyle karşılaşacağını tam olarak bilmiyordu. Örneğin manastıra girmeye ant içmiş şu rahibeye ne demeli, kalkmış Yahudi olmuş, müebbet hapse ve müebbet rahipliğe mahkûm edildi, ya şu siyah, Angolalı kadın, yeni bir durum onunki de, çünkü ta Rio de Janeiro'dan geliyordu

ve Musevilikle suçlanmıştı, ya şu Algarve taciri, herkesin kendi imanıyla kurtulacağını savunuyor, çünkü hepsinin eşit olduğunu söylüyor, İsa Muhammet'e denk, İncil Kabala'ya denk, tatlı acıya, günah erdeme denktir, ya şu adı Manuel Mateus olan ama Yedi-Güneş'in akrabası olmayan, Saramago lakaplısı, anlamı da yabanturpu demek olan bu Caparica melezine ne demeli, Tanrı bilir onun da atası kimdir, büyücülük suçlamasıyla mahkûm edilmiş, aynı inançları yayan üç kadınla birlikte yakılmışlar, ya diğer yüz otuz kişi hakkında ne demeli, içlerinden çoğu, hayatta olup olmadığını kimsenin bilmediği Blimunda'nın annesine eşlik edecek belli ki.

Yedi-Güneş ve Yedi-Ay, bu kadar güzel bir adı olduğundan beri o da bunu kullanıyordu elbette, Santo Sebastião da Pedreira'den inip de Rossio'ya yakılma törenini izlemeye gitmediler, ama sıradan halk şenliği kaçırmadı, ve yangınlara ve depremlere rağmen varlığını sürdürebilmiş kayıtlardan başka, bazı seyirciler sayesinde de gördüklerinden ve de gördükleri kişilerden bir iz kalıyor, yakılanlar ya da günah çıkartanlar, Angola'dan siyahi kadın, Caparica'lı melez, Yahudi rahibe, rahiplik rütbesi almadan ayin yapan ve günah çıkartıp vaaz veren sahte din adamları, baba ve anne tarafından gelen yeni-Hıristiyanlık kanı fazla olan şu Arraiolos'lu yargıç, toplam olarak yüz otuz yedi kişiler, çünkü engizisyon ağlarını yeryüzüne atıp dolu çekecek kadar güçlüdür, böylece Aziz Pedro'ya artık insan avlamak istediğini söyleyen İsa'nın meselini kendince uygulamış oluyor.

Baltasar ile Blimunda'nın büyük üzüntüsü, yıldızlara dek atabilecekleri bir ağa sahip olmamalarıydı, oradan yıldızların asılı olduğu eteri getirebilirlerdi, tabii eğer Peder Bartolomeu Lourenço'ya inanacak olurlarsa, peder yakında yola çıkacaktı, ne zaman geri döneceği ise meçhuldü. İnşa halindeki bir şatoya benzeyen *passarola* şimdi harabe halindeki bir kule gibi, tam uçarken durdurulmuş bir Babil Kulesi, halatlar, yelkenler, metalik ipler, karmakarışık demir parçaları öylece duruyor, sandığı açıp plana

bakma tesellisi bile kalmadı, çünkü rahip planı eşyasının arasına yerleştirdi, yarın yola çıkacak ve denize açılacak, her yolculukta olabilecek tesadüflerin daha fazlasına maruz kalmaz muhtemelen, çünkü Fransa'yla barış nihayet ilan edildi, yargıçlar ve adalet görevlileri geçit töreni yaptı, hepsi gayet güzel binek hayvanlarının üzerinde, artlarında boy boy borular çalınıyor, sonra kraliyet sarayının görevlileri geliyor, omuzlarında gümüş tören asası ve nihayet zengin giysiler giymiş yedi haberci, içlerinden sonuncusu elinde bir kâğıt tutuyordu, barışın ilanıydı bu, öncelikle Kraliyet Sarayı Meydanı'nda, majestelerinin ve alteslerinin yer aldığı pencerelerin altında okunacaktı, meydanı dolduran halk denizini seyrederlerken, muhafızlardan oluşan bir kordonun ardında, ve ilan burada işitildikten sonra, yeniden katedral alanının önünde okundu, sonra oradan çıkıp Rossio üzerinde, hastanenin önünde okudular, nihayet Fransa'yla barış imzalanmıştı, şimdi de diğer ülkelerle barış imzalayalım, Ama hiçbir barış kaybettiğim elimi bana geri vermeyecek, dedi Baltasar, Kendine dert etme, cevabını verdi Blimunda, ikimiz birlikte, üç elimiz var.

Peder Bartolomeu Lourenço, elini öpen asker ile büyücü kadını kutsadı, ama son anda dayanamayıp üçü birbirine sarıldı, dostluk saygıya ağır basıyordu ve rahip dedi ki, hoşça kal Blimunda, hoşça kal Baltasar, birbirinize ve *passarola*'ya göz kulak olun, aradığım şeyle döneceğim bir gün, bu ne altın ne mücevher olacak, Tanrı'nın soluduğu hava olacak, sana verdiğim anahtarı koru, Mafra'dayken de aletin durumunu görmek için zaman zaman buraya gelmeyi ihmal etme, hiç çekinmeden girip çıkabilirsin, çünkü kral beni mülke bekçi atadı, ve orada bulunan şey hakkında fikir sahibi, bunu dedikten sonra rahip katırına atladı ve yola çıktı.

Peder Bartolomeu Lourenço engin denizde yol alıyor ve biz, şimdi biz ne yapacağız, gökyüzüne havalanma umudu yakın değilken, işte, çok hoş bir eğlence olan boğa güreşlerine gideceğiz, Mafra'da hiç boğa güreşi olmadı, dedi Baltasar, ve güreşlerin

sürdüğü dört güne yetecek paramız olmadığından, kraliyet sarayı meydan alanı bu yıl çok pahalıya ihale edildiğinden, şenliğin sonunu belirleyen son gün güreşlerine gideriz biz de, bütün meydan sıralarla çevrilmiş, ırmağa bakan taraf bile, oraya demir atan teknelerin serenlerinin tepesi zar zor görülüyor, Yedi-Güneş ve Blimunda iyi yer buldular, herkesten erken gelmiş değiller, ama bir kolun ucundaki çengel size yolu Santa Gião Kulesi'nin üzerinde dikilen Hint'ten gelme top kadar rahatlıkla açar, birinin sırtınıza dokunduğunu hissedersiniz, arkanızı dönersiniz, ve sanki yüzünüze top atılmış gibidir. Meydan baştan sona direklerle çevrili, üzerlerinde, yelle dalgalanan bayrakları var, yere değen süsler uçlarında, arenanın girişinde, efrizleri ve kornişleri yaldızlı, sütunları Arrabida taşından beyaz mermermiş gibi boyalı ahşap bir revak yükseliyor. Çeşitli renklerde boyanmış altından dört büyük figür ana direği destekliyor ve ince levhadan bir sancak her tarafta gümüş tarlasındaki muzaffer Aziz Antônio'yu gösteriyor, süslemeler de yaldızlı, ve rengârenk tüylü büyük bir sorguç, öyle iyi boyanmış ki doğal ve gerçek gibi görünüyor, bayrak direğinin ucunda. Banklar ve sıralar insan kaynıyor, en iyi yerler soylulara ayrılmış, majesteler ve altesler saray pencerelerinin tepesinden bakıyor, şu an sulayıcılar arenayı suluyorlar, Mağripli kıyafetleri içinde seksen adam, Lizbon senatosu arınaları işli cüppeler içindeler, boğaların çıkışını görmek için yanıp tutuşan sıradan halk sabırsızlanıyor, danslar sona erdi, sulayıcılar çekildiler, arena tertemiz, ıslak toprak kokuyor, sanki dünya henüz yaratılmış gibi, ama olup biteceklere göz kulak olmuş bir halde, kan ve idrar akmakta gecikmeyecek, ve boğaların gübresi, ve atların fışkısı, olur da bir insan korkudan üstünü kirletirse, Tanrı yardımcısı olsun da Lizbon halkı ve V. Dom João karşısında küçük düşmeyecek kadar yeterli bir korumayı poturları sağlasın.

Birinci boğa arenaya girdi, ve ikincisi, ve üçüncüsü, senatonun altın karşılığı Castela'dan sözleşmeyle getirttiği on sekiz yaya güreşçi girdiler, süvariler arenada belirdi, mızraklarını yere diktiler,

yaya adamlar kurdelelerle süslü kargılarını fırlattılar, boğanın saldırıp kolsuz paltosunu söktüğü bir süvari atını hayvana karşı sürdü ve kılıcıyla onu yaraladı, lekelenmiş onurunun intikamını alma tarzıydı bu. Dördüncü, beşinci, altıncı boğalar içeri girdiler, on boğa girdi, ya da on iki, ya da on beş, ya da yirmi, arena kan gölü, soylu hanımlar gülüyor, hafif çığlıklar atıyorlar, el çırpıyorlar, pencereler çiçek demetleri gibi, boğalar birbiri ardına ölüyor ve altı atın çektiği alçak tekerlekli bir arabayla taşınıyorlar, kraliyet soyundan ya da üst düzeyden gelen insanlar için de genellikle bu yapılır, bu boğaların krallığa aidiyetinin ve soyluluğunun bir kanıtı değil elbette, ne kadar ağır olduklarını gösteriyor, atlar da bunun kanıtı, nefis atların koşumları muhteşem, işlemeli lal rengi kadife kukuleta geçirilmiş, gümüş taklidi püsküllü at örtüsü üzerlerinde, at başlıkları ve boyunlukları da böyle, ve işte oklarla delik deşik olmuş boğa, mızrak darbeleriyle delik deşik olmuş, bağırsakları yerlerde sürükleniyor, kendinden geçmiş erkekler kendinden geçen kadınlara takılıyorlar, kadınlar erkeklere yapmacıksız sürtünüyorlar, Blimunda bile bir istisna değil, niçin olsun ki, o da Baltasar'a yapışıyor, aktığını gördüğü kan beynine sıçrıyor, boğaların böğründe açılmış çeşmelerden başları döndüren canlı ölüm fışkırıyor, ama akıllarda kalan ve insanın bakışlarını donduran görüntü açık ağzıyla birlikte sarkmış bir boğa başı, törpü gibi keskin, sarkık kalın dili artık tarlalardaki otları tırpanlayamayacak, ama yalnızca boğaların, cehennem mi cennet mi bilemeyeceğimiz öteki dünyasındaki hayali otlakların otlarını tırpanlayacak.

Bu otlaklar eğer adalet varsa cennet olur, çünkü bu boğaların başına gelenden sonra artık orada cehennem olamaz, özellikle şu ateş paltoları, bunlar çeşit çeşit fişeklerle dolu tabakalar halinde üst üste konmuş büyük paltolara benzer, bu fişekler iki ucundan yakılınca palto da yanmaya başlar ve fişekler patlar, patlamalar uzun sürer, ışıklar saçarlar ve tüm meydanı aydınlatırlar, sanki boğa canlı canlı kızartılıyor gibidir, hayvan arenada dört döner,

korkmuş ve öfkelidir, sıçrar ve böğürür, o sırada V. Dom João ve halkı bu içler acısı ölümü alkışlarlar, çünkü boğa ne kendini savunabilmekte ne de öldürerek ölebilmektedir. Yanık et kokar her taraf, ama odunlarda yakılan insanların kızarmasına alışmış burunlara zarar vermez bu koku, bu boğanın yaşamı tepsilerde biter ve son lokmasına dek yenir, Yahudilerden ise bu dünyada bıraktıkları malları kalır.

Şimdi de pişmiş topraktan figürler getiriliyor, bunlar doğal insan boyundan yüksek boyları ve havaya kalkmış kollarıyla boğaya meydan okuyorlar, arenanın ortasına yerleştiriliyorlar, bunu ilk kez görenler nedir bu gösteri diye sorarlar, dökülen onca kandan sonra gözler belki de dinlenecektir, bu figürler filden olduğundan buradan çıkabilecek en kötü şey bir çanak çömlek kırığı dağıdır ki sonradan süpürmek gerekecektir, işte şenlik heder edildi, buna hiç kuşku yok, diyecektir kuşkucular ve aşırılar, biz yeni bir ateş paltosu şöleni isteriz, kralla birlikte hep beraber gülelim, hep birlikte güleceğimiz fırsatlar bu kadar sık çıkmıyor, işte şimdi şaşkın bir haldeki iki boğa kapalı tutuldukları yerden çıkıyorlar, boş arenada tek gördükleri şey kolları havada ve bacaksız bu kocaman fetişler, iblis gibi göbekli ve benekliler, uğradığımız tüm hakaretlerin intikamını onlardan alacağız, ve boğalar saldırıya geçiyor, korkunç bir gürültüyle çanaklar kırılıyor, içinden onlarca tavşan fırlıyor korku içinde, her bir yana var güçleriyle kaçıyorlar, boğa güreşçileri ve arenaya sıçramış olan başka insanlar tavşanların peşine düşüp sopalarla onları öldürürler, tek gözleri kaçan hayvandayken diğeri de boynuz darbeleri indirirler, halk taşları insanlara özgü kahkahalarla ortalığı çınlatıyordu ki uğultunun şekli aniden değişti, çünkü parçalanmış olan diğer iki toprak mankenden büyük bir kanat çırpma gürültüsüyle, şokun etkisiyle yönünü şaşırmış güvercin sürüleri çıkıyor aniden, çiğ ışıktan rahatsız olmuşlar, hatta kimileri uçma yeteneğini bile yitirmiş bir halde, yükselemiyorlar ve dik basamaklara çarpıp açgözlülerin ellerine düşüyorlar, güvercin dolması kadar iştah açıcı

bir parça olmasa da asıl niyet kuşun boynuna bağlanmış kâğıda yazılı dörtlüğü okuma arzusu, işte bir örnek, Korkunç bir hapishanedeydim, şans eseri kaçıp kurtuldum, emin ellere düşersem mutlu olacağım, Acım sürüklüyor beni buradan, ama üzgünüm, biliyorum, yüksekten uçan yüksekten düşmeye mahkûmdur, Tek bir kaygım bile kalmadı, Tanrı'nın iradesiyle nihayet öleceksem, şerefli insanlar arasında olsun ölümüm, Katillerin ölümünü seyrederek kaçıyorum, boğalar koşarken güvercinler de koşmak istiyor, hepsi esir düşmüş değil, kimileri geniş daireler çizerek ellerin ve çığlıkların burgacından kaçıp yükseliyorlar, yükseliyorlar, kanat çırpışları düzene giriyor, gökyüzünün en yükseklerinde güneş ışığı topluyorlar ve çatıların üzerinden uzaklaştıkça altın kuşlar gibi parıldıyorlar.

Ertesi sabah, henüz daha hava karanlıkken, Baltasar ile Blimunda, bir çamaşır çıkınından ve heybede biraz azıktan başka bir şey olmadan Lizbon'dan ayrılıp Mafra'ya gittiler.

Müsrif evlat geri dönüyor, yanında da bir kadın getiriyor, peki ya elleri boş mu dönüyor, birini savaş meydanında bıraktı zaten ve diğeriyle de Blimunda'nın elini tutuyor, daha mı zengin daha mı fakir dönüyor, ona sorulacak sorular bunlar değil, çünkü herkes neye sahip olduğunu bilse de bunun bedelini kimse bilemez. Baltasar kapıyı itip annesinin karşısına çıktığında, Marta Maria, çünkü adı buydu annesinin, oğlunun boynuna sarıldı ve bir erkek gibi sımsıkı kucakladı oğlunu, ama bu yalnızca kalbinin gücüydü onun. Baltasar çengelini takmıştı ve kucaklaşıp sarılanların vücut hatlarını birleştiren parmakları yerine omzunda eğik bir demir görmek kadın için ne büyük bir acı ve üzüntüydü, hem o hem kendisi korunmaya muhtaç. Baba evde değildi, tarlada çalışmaya gitmişti, Baltasar'ın kız kardeşi, tek kardeşi, evlenmiş ve iki çocuğu olmuştu bile, kocasının adı Duvarcı Álvaro'ydu, mesleği adından belliydi, sık rastlanan bir durum, Yedi-Güneş adının da hangi nedenle ve hangi dönemde verildiğini kimse bilmiyordu, yalnızca lakap da olabilirdi. Blimunda eşikten içeri girmemişti, sırasının gelmesini bekliyordu, ama yaşlı kadın, oğlundan çok daha ufak tefek bu kadını görmüyordu, evin içinin zifiri karanlık olması da cabası. Baltasar yana çekildi ki annesi Blimunda'yı görebilsin, onun niyeti buydu, ama Marta Maria öncelikle henüz fark etmemiş olduğu şeyi fark etti, belki de omzuna sarılmış olan buz gibi soğuk şeyin rahatsızlığını ancak hissetmişti, el yerine demir, yine de kapının aralığında duran silueti fark etti, zavallı kadın, bu kolun yaralayan acısı ile bu diğer varlığın, kadın varlığının yol açtığı kaygı arasında bölünmüştü, bunun

üzerine Blimunda uzaklaştı, her şey sırasıyla olsun diye ve orada, dışarda, gözyaşları ve sorular işitti, Sevgili çocuğum, başına ne geldi, kim yaptı sana bunu, Baltasar eşiğe gelip de onu çağırana dek hava kararacaktı, Gir, evin içinde bir lamba yakılmıştı, Marta Maria hâlâ hıçkırıyordu, yavaşça, Anne, işte karım, adı Blimunda de Jésus.

Birinin adını anmak, sonra da bu adın içeriğini anlamak için hayatın geri kalanını beklemek yeterli olmalıydı, bu içeriği asla bilemeyiz aslında, çünkü var olmak var olmuş olmak değildir, var olmuş olmak var olacak olmak değildir, ama gelenek başkadır, anan baban kim, nerede doğdun, kaç yaşındasın, ve böylece daha fazla şey öğrenildiğine inanılır, hatta kimi zaman her şeyin bilindiği sanılır. Günün son ışıklarıyla birlikte Baltasar'ın babası gelmişti, adıyla sanıyla João Francisco, Manuel ile Jacinta'dan doğma, burada Mafra'da doğmuş, hep burada yaşamış, bu aynı evde, Aziz André Kilisesi'nin ve vikontlar sarayının gölgesinde ve, biraz daha fazlasını bilmek istersek, oğlu kadar heybetli bir adam, ama şimdi yaşından ve eve sokmaya çalıştığı odun yığınının ağırlığından dolayı biraz iki büklüm. Baltasar yığını onun üzerinden aldı, yaşlı adam gözlerini dikip ona baktı, ve dedi, Ah, oğlum, sakatlığı da hemen fark etmişti ama tek laf etmedi, şunu demekle yetindi, Savaşa giden sabreder, sonra bakışlarını Blimunda'ya çevirdi, onun oğlunun karısı olduğunu anlamıştı, elini öpsün diye uzattı, ve bir süre sonra gelin kaynana yemek hazırlıklarına giriştiler, o sırada Baltasar da savaşı anlatıyordu, kesik eli, evden uzak yıllarım, ama hiç haber vermeden Lizbon'da yaklaşık iki yıl kaldığı konusunda susuyordu, zaten ona dair ilk ve tek haber buraya birkaç hafta önce Peder Bartolomeu Lourenço'nun nihayet yazmış olduğu bir mektupla gelmişti, Yedi-Güneş'in isteği üzerine, Baltasar'ın hayatta olduğunu ve döneceğini söylemek üzere yazılmıştı, ah çocuk kalplerinin sertliği, yaşarken suskunluklarıyla insanı öldürür onlar. Blimunda'yla ne zaman evlendiğini söylemesi kalmıştı geriye, askerlikte mi sonra

mı, ne tür bir evlilikle, ocaklarını nerede kurmuşlardı, ama yaşlılar bu soruları sormayı düşünmüyorlardı, belki de bilmek istemiyorlardı, genç kadının tuhaf halini aniden fark etmişlerdi, kızıl saçlarından, ama tek kelimeyle yanlış bu, çünkü saçları bal rengidir, ve açık renk gözleri, yeşil, gri, mavi, ışık iyice aydınlatıyorsa ve aniden kapkara olur, gölge altında kaldıklarında ya da kısmen gölgelendiklerinde siyah, işte bu yüzden hepsi sessizliklerini korudular, bununla birlikte her şeyi konuşacak zamanları olmuştu, Babamı hiç tanımadım, sanırım ben doğduğumda ölmüştü, annem sekiz yıllığına Angola'ya sürüldü, iki yıl ancak geçti, hayatta mı bilmiyorum, ondan hiç haber alamadım, Baltasar girdi söze, Blimunda ile ben buraya, Mafra'ya yerleşeceğiz, bir ev bulmaya çalışacağım, Aramaya gerek yok, burada dördümüz oturabiliriz, daha kalabalığını bile barındırdı, Peki annen niçin sürüldü, Çünkü engizisyona ihbar edildi, Baba, Blimunda ne Yahudi ne de yeni-Hıristiyan, bu engizisyon, hapis ve sürgün hikâyesi annesinin gördüğünü söylediği hayal ve vahiylerle ilgili, aynı zamanda da işittiği seslerle, Hayal görmeyen, vahiy gelmeyen ve ses işitmeyen kadın mı var, her gün işitiyoruz bunları, kimsenin bunun için büyücü olmaya ihtiyacı yok, Annem büyücü değildi, ben de değilim, Sen de hayal görüyor musun, Yalnızca bütün kadınların gördüklerini anne, Artık benim kızım oldun, Evet anne, O halde Yahudi de yeni-Hıristiyan da olmadığına dair yemin et, Yemin ederim baba, Madem öyle, Yedi-Güneşlerin evine hoş geldin, Onun da adı Yedi-Ay, Kim verdi bu adı ona, Bizi evlendiren rahip, Aklına böyle fikirler gelen bir rahip az rastlanır bir anasının gözü olmalı, ve hepsi güldü, kimileri neye güldüğünü bilerek, kimileri düşüncesizce. Blimunda, Baltasar'a baktı ve birbirlerinin bakışında aynı düşünceyi fark ettiler, parçalanmış bir halde yerde yatan *passarola,* Peder Bartolomeu Lourenço'nun küçük çiftliğin kapısından çıkıp, katırına binerek, Hollanda'ya doğru yola koyuluşu. Havada, Blimunda'nın bir damla bile yeni-Hıristiyan kanına sahip olmadığı yalanı dolanıyordu, yine de bu bir yalandı,

zaten bu iki varlığın benzer şeyler yaptıkları kimi durumları biz biliyoruz, kimi zaman daha yüksek hakikatleri kurtarmak için yalan söylenir.

Baba konuşuyor, Vela'nın tepesindeki topraklarımızı sattım, fena bir para geçmedi elime, on üç bin beş yüz real, ama toprağın eksikliğini çekeceğiz, Peki niçin sattın, Kral istedi, benimkini ve başka birçok kişininkini, Kral niye istedi ki, Orada bir keşiş manastırı inşa ettirecek, Lizbon'da işitmedin mi bunu, Hayır baba, işitmedim, Buradaki rahibe bakılırsa kralın verdiği bir söz yüzündenmiş, bir oğlu doğarsa diye, şimdi de enişten iyi para kazanacak, çünkü duvarcı ustalarına ihtiyaç olacak. Fasulye ve lahana yemişlerdi, kadınlar bir köşede ve ayakta, João Francisco Yedi-Güneş tuzlama sandığına gidip bir parça domuz eti almak istedi, dört dilim keserek dört parça ekmeğin üzerine koydu ve sonra da sırayla herkese dağıttı. Blimunda'yı dikkatle gözlemliyordu, ama Blimunda payını aldı ve sakin sakin yemeye koyuldu, Yahudi değil, diye düşündü kayınpederi, Marta Maria da ona baktı, o da endişeliydi, sonra kocasını sertçe süzdü, sanki bu kurnazlığından dolayı ona sitem eder gibiydi. Blimunda yemeğini bitirdi ve gülümsedi, João Francisco onun Yahudi olsaydı bile domuz eti yiyeceğini anlamadı, Blimunda'nın koruması gereken hakikat bambaşkaydı.

Baltasar lafı açtı, İş bulmam lazım, Blimunda da çalışacak, sizin sırtınızdan geçinemeyiz, Blimunda'nın acele etmesine hiç gerek yok, bir süre evde kalmasını arzularım, yeni kızımı tanımak istiyorum, Pekâlâ ama benim iş bulmam lazım, Bir elin eksikken ne iş yaparsın, Çengelim var baba, kullanmayı bilene iyi bir yardımcı, Belki ama toprak belleyemezsin, biçip kaldıramazsın, odun yaramazsın, Hayvanlara bakabilirim, Doğru, bunu yapabilirsin, Arabacılık da yapabilirim, yuları tutmama çengelim yeter, öteki elim de gerisini halleder, Oğlum, geri dönmene çok memnunum, Daha erken dönmeliydim baba.

O gece Baltasar, Vela'nın tepesinde bir çift öküzle çalıştığını

gördü rüyasında, peşinde de Blimunda vardı, kuş tüylerini toprağa serpiyordu, onlar da havalanmaya hazırmış gibi hemen hareketleniyorlardı, toprak da belki onlarla birlikte havalanacaktı, Peder Bartolomeu ortaya çıktı, eskizleri elinde, yaptığı hatayı onlara gösteriyordu, yeni baştan başlamalıyız dedi, ve ekilecek toprak yeniden belirdi, Blimunda oturmuş ona, Gel yanıma uzan, diyordu, ekmeğimi yedim. Hâlâ zifiri karanlıktı, Baltasar uyandı, yanında uyuyan bedeni kendine çekti, muammalı nemli taze beden adamın adını mırıldandı, adam da kadının adını fısıldadı, mutfağa serilmiş iki örtünün üzerine yatmışlardı ve sessizce, yanda uyuyan anne babalarını uyandırmadan, birbirlerinin oldular.

Ertesi gün, Baltasar'ın kız kardeşi Inês Antónia ve adı gerçekte Álvaro Diogo olan kocası yeni gelenlere hoş geldin deyip yeni akrabalarıyla tanışmaya geldiler. Çocuklarını da getirmişlerdi, biri dört yaşındaydı, öteki iki yaşında, yalnızca büyüğü olgunluğa erişecekti, küçüğü üç ay içinde çiçekten gidecekti. Ama Tanrı ya da göğün yükseklerinde ömre karar veren kişi, yoksullarla zenginler arasında dengeye büyük özen gösterir ve ihtiyaç durumunda, teraziye yerleştirecek karşı-ağırlık bulabilmek için kraliyet ailelerine kadar işi vardırır, velhasıl, bu çocuğun ölümünü dengelemek için veliaht Dom Pedro da aynı yaşa geldiğinde ölecekti, ve Tanrı böyle karar verdiğinde her neden ölüme vesile olabilir, Portekiz tahtının mirasçısını götürecek olan neden onun memeden kesilmesi olacaktı, ancak nazik veliahtların başına gelir bu, Inês Antónia'nın oğlu ise, öldüğünde, çoktan ekmekle ve dişinin kovuğuna giren her şeyle besleniyordu. Hesap defteri bu şekilde dengelenen Tanrı cenaze töreniyle ilgilenmedi ve işte bu yüzden Mafra'daki küçük melek çok sade bir şekilde gömüldü, tıpkı başka birçoklarının gömüldüğü gibi, bu türden olaylara pek az dikkat gösterilir, ama Lizbon'da durum aynı olamazdı, orada tören bambaşka oldu, veliaht odasından küçük bir tabut içinde uyurken çıkartıldı, devlet danışmanları taşıyordu ve artlarında da bütün soylu efrat bulunuyordu, kral da oradaydı, kardeşleri de, kralın

orada olması özellikle babalık acısındandı ama aynı zamanda ve esasen ölmüş çocuk ilk erkek çocuk ve tahtın vârisi olduğu içindi, protokolün zorunluluklarıdır bunlar, şapelin iç avlusuna kadar indiler, hepsinin başlarında şapkalar vardı ve tabut tahtırevana yerleştirildiğinde, kral babası yüzünü gösterip yeniden giydi şapkasını, sarayına geri döndü, protokolün insanlık dışı yanı budur. Veliaht, São Vicente de Fora'ya doğru yoluna yalnız devam etti, peşinde de parlak korteji, babasız ve annesiz, başta kardinal, peşinde de atlı gürz taşıyıcıları, krallık memurları ve yüksek mevkideki kişiler, ardından ruhbanlar ve kutsal eşyayı taşıyanlar geliyordu, piskoposluk kurulu üyeleri hariç, onlar São Vicente'ye cenazeyi beklemeye gitmişlerdi, hepsinin elinde birer mum, artlarında iki sıra muhafız, başlarında teğmen, ve nihayet tabut, açık kiraz pembesi muhteşem bir örtüyle kaplı, devlet saltanat arabası da bununla örtülüydü, ve tabutun ardında yaşlı Cadaval dükü ilerliyordu, kraliçenin başmabeyincisi sıfatıyla, kraliçe ana yüreğine gerçekten sahipse oğluna ağlıyor olmalıydı, sonra kraliçenin baş hizmetkârı, Minas markisi, sırayla kendini gösteriyor, onun sevgisi gözyaşlarının sayısıyla ölçülecek, yoksa kraliçeye hizmet sıfatlarıyla değil, ve cenaze örtüleri de tıpkı katırların koşum ve örtüleri gibi, eski geleneğe uygun olarak São Vicente keşişlerine hediye edilecekti, bu keşişlere ait katırlarda kullanılacak, on iki bin real verilmişti, bu da bir diğeri gibi bir karşılıktı, hiç şaşırmayalım, insanlar katır olmasa da, kimi zaman katır gibi inatçı olsalar da fark etmez, onlar da kiralanır, ve tüm bu kalabalık bir cenaze töreni oluşturuyor, hem de tam zamanında, cenaze alayının geçtiği sokaklarda askerler sıralar oluşturuyor, istisnasız her mezhepten din adamları da, dilenci tarikatlar hariç, sütten kesildiği için ölmüş çocuğu kabul edecek evin efendileri onlar, bu keşişler için fazlasıyla hak edilmiş bir ayrıcalık, tıpkı Mafra köyünde inşa edilecek manastırı hak ettikleri gibi, oraya bir yıl olmadan adını kimsenin bilmediği, ama eksiksiz bir kortejin, baba, anne, büyükbaba ve anneler, amcalar, halalar ve tüm akrabaların

peşinde olduğu küçük bir oğlan çocuğu gömüldü, veliaht Dom Pedro göğe çıktığında ve bu farklılıkları öğrendiğinde büyük bir hoşnutsuzluk hissedecek.

Bununla birlikte kraliçenin annelik yetenekleri harika olduğundan kral bir süre sonra ona bir başka veliaht daha yaptı, o bir gün kral olacak ve bir başka törenin ve başka serüvenlerin konusu olacaktı, ama eğer Tanrı'nın bu kraliyet doğumunu halktan bir doğumla ne zaman dengeleyeceğini öğrenme merakına kapılmış biri varsa, bu dengenin kuşkusuz kurulacağını bilsin, ama bu adı sanı bilinmeyen insanlar ve bu muammalı kadınlar aracılığıyla değil, diğer yandan Inês Antónia da başka evladını yitirmeyecekti, Blimunda'nın ise hiç çocuğu olmamasını sağlayan esrarengiz hileler bildiğinden fazlasıyla kuşku duyabiliriz. Biz de yetişkin bu insanlarla yetinebiliriz, Yedi-Güneş'in yapmak zorunda kaldığı askerliğin hikâyesini tekrar tekrar anlatmasıyla, bu hikâyede tamamen ona özgü olan ve yaralı elini ve nasıl kesildiğini ilgilendiren küçük bir paragrafla yetinelim, metal protezlerini gösteriyor ve hayal gücünden yoksun bildik yakınmalarda bulunuyor. Bu türden bahtsızlıklar yalnızca yoksulların başına gelir türünden savlar pek de temelli değildir, çünkü ölen ya da sakatlanan yüzbaşı ve onbaşı çoktur, Tanrı kusurları dengeleye dengeleye fazlalıkları azaltır, bir saat bile geçmeden herkes bu yeniliğe alışmıştı, yalnızca genç oğlanlar büyülenmiş bakışlarını ondan ayıramazlar ve eğlenmek için amcaları onları çengeline takıp yerden kaldırdığında içleri ürperir, tuhaf şey, bu oyunla en fazla ilgilenen en küçüğü, onunla eğleniyor, henüz vakti varken eğleniyor, oyun oynamaya ancak üç ayı var.

Bu ilk günlerde Baltasar babasına tarla işlerinde yardımcı oluyor, babasının ortakçı olduğu başka bir toprakta, her şeyi en baştan öğrenmesi gerekiyor, yine de eskiden yaptığı şeyleri unutmuş değil, ama şimdi nasıl yapacak bu tek elle. Sanki rüyaların gerçeklikten uzaklığını kanıtlamak ister gibi, Vela'nın tepelerini rüyasında sürebilse de bir sol elin bedelinin ne olduğunu anlaması

için bir sabana yeniden bakması yeterlidir. Önündeki tek meslek arabacılıktır, ama arabası da koşacağı öküzleri de olmadığından şu an için babasınınkileri kullanacaktır, bir gün ben, bir gün sen, yarın bir şeylerin olur, Ben ölürsem o zaman belki koşum hayvanı ve araba alacak paran olur, Baba, Tanrı seni duymamış olsun. Baltasar, enişte sinin çalıştığı şantiyeye de gidiyor, Vila Nova da Cerveira vikontlarının mülkünün çevresindeki yeni duvardır bu, neyse biz kendi coğrafyamızla yetinelim, vikont oradaysa saray da burada, ve şimdi biz o dönemki gibi bikont ve bikontluk diye yazsaydık, bir güney ülkesinde böyle kuzeyli telaffuzunun utanç verici olması nedeniyle bizimle alay etmekten geri kalmazlardı. Bizim, Yaşlı Dünya'ya yeni dünyalar vermiş uygar bir ülke olduğumuzu da kimse kalkıp söylemez, oysaki tüm dünya tıpatıp aynı yaştadır ve eğer utanıp sıkılma diye bir şey varsa bunu butanıp bıkılma diye telaffuz etmemiz de daha fazla yürek acıtıcı olmaz elbette. Baltasar kalkıp bu duvara taş koyamaz, keşke bir bacağını kaybetseydi daha iyi olurdu, insan etten kemikten bir bacağa yaslanır gibi tahta bir bacağa da yaslanabilir, böyle bir fikir ilk kez aklına geliyor, ama bu durumun yatakta Blimunda iken daha fazla rahatsızlık vereceğini düşünüyor, onunla yatarken, hayır dedi, sonuçta bir eli kaybetmek daha iyiydi, bunun sol olması da büyük şanstı. Álvaro Diogo yapı iskelesinden iniyor ve Inês Antónia'nın getirdiği yemeği bir çitin dibinde yerken, manastır inşaatı başladığında duvarcıların işinin eksik olmayacağını söylüyor, civarda iş aramak için köyünü terk etmek zorunda kalmayacağı gibi evinden haftalarca uzakta da kalmayacak, çünkü insan ne kadar gezgin serseri mizaçlı da olsa, ona göre aile ocağı, eğer oradaki kadın saygıdeğerse ve çocuklar seviliyorsa, ekmekle aynı tattadır, ille de her an kullanmak gerekmez ama eğer her gün yoksa, yokluğu acımasızca kendini hissettirir.

Baltasar Yedi-Güneş oradan ayrılmadan önce, Vela tepelerinde aylak aylak dolaştı, oradan vadinin dibindeki, çökük arazinin içindeki Mafra köyü tümüyle görülüyordu. Yeğenlerinin büyüğünün

yaşındayken kendi de orada oynamıştı, daha sonraki yaşlarda da, ama çok uzun sürmemişti bu, çünkü bir süre sonra tarla işlerinde onun kol gücüne de gerek olmuştu. Deniz uzaktadır ama yakın gözükür, güneşten düşmüş bir kılıç gibi parlar, güneş ufukta tamamen yok olmadan önce ufka doğru inerken onu da yavaşça kınına sokar. Bunlar tarih arası yazarının, savaşa gitmiş bir asker adına hazırladığı karşılaştırmalardır, yoksa Baltasar'ın kafasından uydurduğu şeyler değildir, ama tamamen ona özgü bir nedeni var bunların, anne babasının evinde bıraktığı ve hiç kınından çıkarmadığı, muhtemelen çoktan paslanmış kılıcı hatırladı, şu günlerde onu bileyip yağlamalıydı, yarının insana neler hazırladığı asla bilinmez.

Vaktiyle ekili olan bu topraklar bugün terk edilmiş. Hâlâ görünen hudut taşları, çitler, saz örgüler, çukurlar artık parselleri ayırmıyor. Bunların hepsi tek ve aynı efendinin artık, yani krala ait, karşılığını henüz ödememiş olsa da ödeyecek, çünkü ticarette titizdir, hakkını vermek gerekir. João Francisco Yedi-Güneş alacağını bekliyor, ne yazık ki bütün topraklar ona ait değildi, yoksa zengin olmuş gitmişti, bugün satış kontratları üç yüz elli sekiz bin beş yüz reale yükseliyor, ve zaman içerisinde toplamı on beş milyon reali aşacaktır, halkın cılız beyninin alamayacağı bir miktar bu, bu nedenle biz on beş conto, yani yaklaşık yüz bin real, yani bir gümüş parçası diyelim gitsin. Bu iyi bir iş midir, yoksa kötü mü bilinmez, duruma göre değişir, çünkü gümüş her zaman aynı değerde değildir, hep aynı değerde olan ise insanlardır, ya hep ya hiç. Ya bu manastır, çok mu büyük olacak, diye sormuştu Baltasar eniştesine, o da cevap verdi, Önce on beş keşişten söz edildi, sonra rakam kırka çıktı, şimdi Kutsal Ruh Şapeli ve düşkünlerevi Fransiskenleri burada seksen kişi olacaklarını söylüyorlar. Çok kalabalık olacak sonucuna vardı Baltasar. Bu sohbet Inés Antonia yanlarından ayrıldıktan sonra geçtiğinden, Álvaro Diogo tamamen erkeklere özgü laubaliliklere başlamıştı. Keşişler buraya kadınların eteğini kaldırmaya geliyorlar, alışkanlıklarına uygun olarak, Fransiskenlerin yapabileceklerini hayal ediyor musun, eğer

bir gün içlerinden birinin elini bizim kadınlardan birinin üzerinde yakalarsam kemiklerini parça parça eder, iyi bir kötekle cezasını veririm, ve duvarcı Inês Antónia'nın biraz önce üzerine oturmuş olduğu taşı çekiçle kırmaya başladı. Güneş batmıştı, vadinin dibindeki Mafra kuyu gibi karanlık. Baltasar aşağıya inmeye başladı, o taraftaki toprakları sınırlandıran hudut taşlarına bakıyordu, bembeyaz taşlar, ilk soğuklar henüz hücum etmişti, henüz büyük sıcaklarla tanışmamış taş, gündüz ışığından hâlâ ürken taş. Bu taşlar manastır duvarlarının ilk taş dizisini oluşturuyor, kralın emri üzerine yontulmuşlar, Portekizli ellerin yonttuğu Portekizli taşlar, çünkü Milanolu müteşebbislerin burada toplanacak duvarcıları ve taş yontucularını keyiflerince yönetecekleri zaman henüz gelmedi. Eve dönerken Baltasar mutfak tarafından bir mırıltı işitiyor, annesinin sesi, Blimunda'nın sesi, kâh biri, kâh diğeri konuşuyor, henüz tanıştılar ama şimdiden birbirlerine söyleyecek çok şeyleri var, kadınların büyük, bitmek bilmez sohbeti bu, ipe sapa gelmez gevezelik diye düşünür erkekler ama dünyayı yörüngesinde sıkı sıkıya tutanın bu sohbet olduğunun farkında değillerdir, eğer kadınlar birbirleriyle konuşmasalardı erkekler evin ve gezegenin anlamını çoktan yitirmiş olurlardı. Kutsa beni anne, Tanrı seni kutsasın oğlum, Blimunda bir şey demiyor, Baltasar onunla konuşmadı, birbirlerine baktılar, hepsi bu, bakışları onların eviydi.

Bir erkek ile bir kadının rastlaşması çok çeşitli yollarla olur, ama bu kitap bir envanter ya da evlilik kılavuzu olmadığından, yalnızca ikisinden söz edeceğiz, birincisi erkeğin ve kadının yan yana, birbirlerini tanımadan, bir insan yakma gösterisinde seyirci olarak –elbette– bulunmaları, günah çıkaranların geçişine bakmaları ve aniden kadının erkeğe dönerek sormasıdır, Adın ne senin, tanrısal bir esin değildir bu, kadın soruyu kendi arzusuyla sormamıştır, geçitte yer alan annesinin beyninden yayılan zihinsel bir emrin ardından sormuştur, hayaller görmüş ve vahiyler almış annesinden, ve eğer, engizisyonun ileri sürdüğü gibi, onları aldatmış olsa da, bu konuda aldatmıyordu, hayır, gerçekten

görmüştü, vahiy ona gelmişti, bu çolak asker, kızının erkeği olacaktı ve onları bu şekilde birleştirmişti. Bir diğer rastlaşma biçimi de erkekle kadının birbirlerinden uzakta bulunmalarıdır, birbirlerini tanımazlar, her biri kendi sarayındadır, erkek Lizbon'da, kadın Viyana'da, erkek on dokuz yaşında, kadın yirmi beşinde, ve bir elçi aracılığıyla, vekâlet yoluyla evlenirler, sözlüler başlangıçta birbirlerinin çeşitli portrelerini görmüşlerdi, erkek gururlu, heybetli ve koyu tenli, kadın tombul ve tam bir Avusturyalı beyazlığında ve birbirlerinden hoşlanıp hoşlanmamaları vız geliyor, onlar böyle evlenmek için doğdular, asla başka türlü değil, ama erkek böyle evlenmeyi telafi edecektir, kadın edemez, zavallı, çünkü namuslu bir kadındır o, gözlerini kaldırıp başka bir erkeğe bakamaz, rüyada olup biten hariç.

João'nun savaşında Baltasar elini kaybetti, engizisyonun savaşında Blimunda annesini kaybetti, João ise hiçbir şey kazanmadı, çünkü barış yapılınca eski tas eski hamamdı her şey, engizisyon da bir şey kazanamadı, çünkü ölen her cadıya karşılık on tanesi doğuyor, sayıları hayli kalabalık olan erkek büyücüleri saymıyoruz. Herkesin kendi muhasebesi, kayıtları ve akıl defteri vardır, ölüler sayfanın bir tarafına kaydedilir, canlılar öteki sayfaya, vergi ödemenin ve tahsil etmenin de farklı biçimleri var, kimi kan parasıyla kimi paranın kanıyla, ama dua etmeyi tercih edenler de var, kraliçenin durumu bu, yumurtlayan sofu dünyaya yalnız bu amaçla gelmiş, ve toplam altı çocuk dünyaya getirecek ama duaları binlerle sayılıyor, işte şimdi İsa Dostları çömezlerinin bulunduğu kiliseye gidiyor, birazdan Aziz Paulo bölge kilisesinde olacak, şimdi Aziz Francisco Xavier için dokuz günlük ibadetini gerçekleştiriyor, Meryem Ana'nın tasvirini ziyaret etti bile, şimdi Aziz Bento Manastırı'na ve İnkarnasyon Kilisesi'ne, oradan da Marvilla'daki Kutsal Gebelik Manastırı'na ve Hekim Aziz Bento Manastırı'na gidiyor, Işığımız Anamız Meryem'in tasvirini onurlandırıyor, Kutsal Beden Kilisesi'ne yöneliyor, oradan da Lütufkâr Anamız Kilisesi'ne, Aziz Roque Kilisesi'ne, ve Çok Kutsal Üçlü

Kilisesi'ne ve Efendimizin Anası Kraliyet Manastırı'na yöneliyor, Meryem Ana'nın Hatırası'nı ziyaret ediyor, Alcantaralı Aziz Pedro Kilisesi'ne gidiyor, Loreto'daki Anamız Kilisesi'ne ve Hizmet Manastırı'na gidiyor, ibadette bulunmak üzere saraydan çıktığında davullar çalıp flütler çınlıyor, çalan o değil elbette, trampet ve flüt çalan bir kraliçe, ne saçma bir fikir. Baltalı mızraklı muhafızlar sıralar oluşturuyor ve temizlenmelerini buyuran emir ve kararnamelere rağmen sokaklar pis olduğundan, kraliçenin önünde sırtlarında uzun levhalar taşıyan hamallar yürüyor, kraliçe saltanat arabasından iniyor ve hamallar levhaları yere koyuyorlar, sürekli bir git-gel bu, kraliçe levhaların üzerinde yürüyor, hamallar levhaları daha öteye taşıyorlar, böylelikle kraliçenin ayakları daima tertemiz, hamallar ise her zaman pislik içerisinde, Hanımımız Kraliçe suların üzerinde yürüyen Efendimiz İsa Mesih'e benziyor ve bir mucize edasıyla Triniteryenler ve Bernardas Manastırı'na, Aziz Alberto'nun Çok Kutsal Kalbi Manastırı'na, ve Kutsal Anamızın Merhameti Kilisesi'ne gidiyor, bir işe yarayabilir belki, oradan Azize Catarina Kilisesi'ne ve Aziz Paulo Manastırı'na, ve Carmo Dağı'ndaki Kutsal Anamız Manastırı'na ve Şehitlerimizin Anası Kilisesi'ne gidiyor, hepimiz işkence çekiyoruz ya neyse, oradan Ermiş Prenses Joana Manastırı'na, Kurtarıcı Manastırı'na ve Azize Mónica Manastırı'na gidiyor, bunlar neyse de, kraliyete bağlı Kefaret Manastırı'na ve Hayır İşleri Manastırı'na da gidiyor, ama nereye gitmeye cesaret edemediğini biz gayet iyi biliyoruz, Odivelas Manastırı bu, nedenini biliyoruz, zaten üzüntülü ve aldatılmış kraliçeyi yalnızca dualar aldatamıyor, her gün ve günün her saati dua ediyor, kâh bir gerekçe buluyor kâh hiç gerekçesi yokken, ayran gönüllü kocası için, uzaktaki akrabaları için, kendinin olmayan bu topraklar için, yarısı ya da daha azı kendine ait çocukları için, tıpkı veliaht Dom Pedro'nun göğe yemin etmesi gibi, Portekiz İmparatorluğu için, veba tehdidi için, biten savaş için, eli kulağındaki savaş için, veliaht görümceleri için, veliaht kayınları için, Dom Francisco için, ve İsa, Meryem, Yusuf için, tenin sınavları için, bacak aralarında hayal meyal

gördüğü zevk için, çetin kurtuluş için, yolunu gözleyen cehennem için, kraliçe olmanın dehşeti için, kadın olmanın acınacak hali için, geçip giden yaşam için, yakınlaşan ölüm için.

Dona Maria Ana'nın dua etmek için şimdi daha ivedi, başka gerekçeleri olacak. Kral sıkıntılı bir dönemde, midesindeki gazlardan rahatsız oluyor, eskiden beri olduğunu zaten bildiğimiz ama şiddetlenmiş bir rahatsızlık, baygınlıkları her zamankinden daha uzun sürüyor, bu kadar yüce bir kralın bilincini yitirdiğini görmek ne olağanüstü bir alçakgönüllülük dersidir, Hint'in, Afrika'nın ve Brezilya'nın efendisi olması neyine yaradı, biz bu dünyada hiçiz ve sahip olduğumuz her şey de burada kalır. Gelenekler ya da ihtiyat gereği derhal son yağlaması yapılıyor, majesteleri, savaş alanında ölen ve başına hiçbir din adamının gitmediği, gitmek de istemediği sıradan bir asker gibi günah çıkarmadan ölecek değil ya, ama bazı sıkıntılar olur, örneğin o gün Setubal'da kral bir boğa güreşine penceresinden bakmaktaydı ve ansızın derin bir baygınlık hissetti, doktor koşturdu, nabzını saydı ve kan almaya çalıştı, günah çıkartıcı rahip kutsal yağlarla birlikte koştu, ama V. Dom João'nun son kez günah çıkarmaya gidişinden bu yana nasıl bir günah işlemiş olabileceğini kimse bilmiyor, daha dün gitmişti, yirmi dört saat içinde ne kadar kötü düşünce ve harekette bulunabilir ki insan, durumun uygunsuzluğundan söz bile etmiyorum, arenada ölen şu boğalarla birlikte, gözünü tavana dikmiş kral da öteki dünyayı boylayacak mı yoksa, eğer ölürse bu bir yara yüzünden olmayacak, aşağıdaki hayvanlarınki gibi, gerçi onlar da zaman zaman düşmandan intikam alırlar, atıyla birlikte kendini bir an gökte bulan ve iki kaburgası kırılarak yere inen Don Henrique de Almeida'nın başına bir anda geleni hatırlayalım. Kral nihayet gözlerini açtı, bu kez de kurtulmuştu, ama bacakları dermansızdı, elleri titrek, yüzü solgundu, bir hareketiyle rahibeleri deviren o oynak kavalyeye pek benzemiyor, elbette rahibe derken tüm cins-i latifi kastediyoruz, daha geçen yıl bir Fransız kadın ondan bir çocuk peydahlamamış mıydı, köşe bucaktaki ya da uluorta âşıkları

şimdi görseler onu, bu sönmüş ve pörsümüş ufak tefek adamın o yorulmak bilmez kraliyet aygırı olduğuna asla inanmazlar. V. Dom João Azeitão'ya gönderilecekti, kaşık kaşık içtiği ilaçlar ve temiz hava onu bu melankoliden kurtarabilirdi, işinin erbabı hekimler hastalığına bu adı vermişlerdi, muhtemelen majesteleri çürük özsularından çekmektedir, genellikle bağırsak rahatsızlıkları, gaz birikmeleri, safra tıkanıklıkları bundan kaynaklanır, krala rahatsızlık veren şeyler bu türden önemsiz sorunlar, edep yerlerinden rahatsız olmadığı için mutlu yine de, hem de uygunsuz aşk hayatına ve kimi uyuz risklerine rağmen bu böyle, bu durumda karakafes özsuyu en iyi çare, ağız ve dişetindeki, hayalardaki ve yukarı bölümlerdeki yaralara birebir.

Dona Maria Ana, Lizbon'da kalıp dua etmeye devam etti, daha sonra dualarına devam etmek üzere Belem'e gitti. Rivayete bakılırsa, V. Dom João'nun krallığın yönetimini ona emanet etmek istememesine kızmıştı, bir kocanın karısına böyle güvensizlik duyması hoş değildir elbette, ama bunlar gelip geçici direnişler, kralın ardından kraliçe naip olacaktır, kral da Azeitão'nun iç açıcı kırlarında nekahet dönemini tamamlayacak, bu konuda Arrabida Fransiskenlerinden de yardım alacaktır, dalgaların şıpırtısının, denizin renginin de desteği ihmal edilemez, gelgit, değişmez büyülerini oradan süzüp hazırlar ve ormanın nefis kokuları yayılır, böylece kardeşinin ölümü ve kendi hayatta kalışı üzerine kumar oynayan veliaht Dom Francisco da kraliçeye yaltaklandığı, entrikasını ve dolabını örmeye başladığı Lizbon'da yalnız kalmış olur, Eğer majestelerine acımasızca ıstıraplar veren bu melankolinin devası yoksa, ve eğer Tanrı ezeli yaşamının erken başlayabilmesi için yeryüzündeki yaşamının erken tamamlanmasını isterse, ben, küçük kardeş sıfatıyla, dolayısıyla en yakın akraba olarak, majestelerinin kaynı ve güzelliğinizin ve erdeminizin en fedakâr hizmetkârı olarak, söylemeye dilim varırsa, tahta çıkabilir ve bu arada sizin yatağınıza tırmanabilirim, Kilise kurallarına uygun ve düzgün bir evlilikten sonra tabii, çünkü benim erkeklik

meziyetlerim bakımından size garanti edebilirim ki, kardeşiminkilere hiçbir bakımdan pabuç bırakmaz, Yo hayır, bir kayınbiraderle bir yenge arasında nasıl da uygunsuz bir sohbet bu, kral hâlâ hayatta ve benim dualarımın gücü sayesinde, eğer Tanrı bu dualarımı kabul ederse, ölmeyecek, krallığın şanı için, mukadderatıma yazıldığı gibi ondan sahip olacağım altı çocuğun üçü hâlâ eksik, Yine de majestelerinin beni neredeyse her gece rüyasında gördüğünü biliyorum, Rüya gördüğüm doğru, bunlar kalbimde sakladığım ve günah çıkartan rahibime bile itiraf etmediğim kadınca zaaflar, ama siz benim rüyalarımı böyle ortaya çıkardığınıza göre rüyalar yüzlere yansıyor olmalı, O halde, eğer kardeşim ölürse evleneceğiz demektir, Eğer krallığın çıkarı bunu gerektirirse ve bu durum Tanrı'ya bir hakaret olarak görülmez ve benim de mutluluğum solmazsa evleniriz, Yeter ki Tanrı onu öldürsün, çünkü ben kral olmak ve majesteleriyle bir yatağa girmek istiyorum, veliaht olmaktan bıktım artık, Ben de kraliçe olmaktan ve başka bir şey olamamaktan bıktım, ne olursa olsun kocamın iyileşmesi için dua etmeye devam edeceğim, bir başka koca kötü olabilir, Demek ki majesteleri benim kardeşimden daha kötü bir koca olacağımı düşünüyorlar, Bütün erkekler kötüdür, tek fark nasıl kötü olduklarındadır, ve bu bilgece ve kuşkucu düşünceyle yapılan sohbet sarayda son buldu, ama Dom Francisco'nun kraliçeyi rahatsız edeceği sayısız sohbetin ilkiydi bu, kraliçenin şu an bulunduğu Belem'de, sonra dinlenmek için gideceği Beles'te, nihayet naip olacağı Lizbon'da, konutlarında ve kır evlerinde Dom Francisco'yu peşinden sürükleyecekti, artık Dona Maria Ana'nın rüyaları hiç eskisi gibi olmadı, çoğu zaman çok tatlı, tin için çok uyarıcı, ten için çok büyüleyici rüyalar görecektir, artık veliaht karşısına çıktığında yalnızca kral olmak istediğini duyurmak için çıkacaktır, Yükselmek için rüya görme zahmetine değmez, bunu size kraliçe olan ben söylüyorum. Kralın durumu çok ciddi, Dona Maria Ana'nın rüyaları da yok olup gitti, kral sonra iyileşecektir, ama kraliçenin rüyaları bir daha asla geri gelmeyecektir.

Kadın sohbetlerinin yanı sıra dünyayı yörüngesinde tutan bir şey de düşlerdir. Aynı zamanda dünyayı aylardan bir taç yapan da rüyalardır; işte bu yüzden gökyüzü, insanların kafalarının içindeki o parlak berraklıktır, ama insanların başları asla hakiki ve biricik gökyüzü olamaz. Peder Bartolomeu Lourenço Hollanda'dan döndü, eterin simyasal sırrını öğrenebilmiş miydi, bunu daha sonra göreceğiz, tabii eğer bu sır geçmiş dönemin simya ustalarına özgü değilse, belki de basit bir sözcük uçan makinenin kürelerini şişirmeye yeterlidir, zaten Tanrı bile konuşmaktan başka hiçbir şey yapmadı ve her şey bu azıcık şeyden yaratıldı, rahibin Bahia'daki Belem seminerinden öğrendiği şey budur, Coimbra'daki teoloji ve kilise hukuku fakültesinde gördüğü daha ileri eğitimler ve başka argümanlar bu öğrendiğini onaylamıştır, rahip ilk balonlarını göğe çıkarmadan önceydi bu eğitim ve şimdi Hollanda memleketinden geldiğine göre Coimbra'ya geri dönecektir, Uçan Adam olarak tanınmış olsa da, üstüne lise mezunu, üniversite diplomalı ve doktor olmak da gerekir, çünkü uçmasa bile böyle kabul edilmesi önemlidir.

Bartolomeu Lourenço, São Sebastião da Pedreira'daki küçük çiftlik evine gitti, ayrıldığından beri üç yıl geçmişti, öküz damı terk edilmişti, yerleştirilmesi akıl edilmemiş malzemeler darmadağınık bir halde yerde duruyordu, burada ne işler çevrildiğini kimse anlayamazdı. Büyük binanın içinde serçeler uçuşuyordu, iki kiremit kırıldığından çatıdaki bir delikten girmişlerdi, öküz damındaki en yüksek dişbudaktan daha yükseğe asla uçmayan cılız kuşlar, serçe toprak ve humus kuşudur, gübre ve ekin

kuşudur, çok yükseklere uçamayacağı, çünkü kanatlarının dayanıksız, kemiklerinin nazik olduğu öldüğünde anlaşılır, oysaki benim *passarola*'m göz alabildiğine uçacak, beni taşıyacak balon sepetinin sağlam iskeletine bakmak yeter, zaman içerisinde demirler paslanmış, kötüye işaret bu, Baltasar'ın buraya benim istediğim özeni göstermediği açık, yine de evet, gelmiş, bu çıplak ayak izlerinden belli, Blimunda'yı getirmemiş, Blimunda öldü mü yoksa, saman döşekte yatmış, sanki henüz kalkmış gibi örtü açık, ben de bu saman döşeğe yatıp bu yorganı üzerime çekeceğim, ben, Peder Bartolomeu Lourenço, Hollanda'dan yeni döndüm, Avrupa'da kanat takıp uçmayı biliyorlar mı diye öğrenmeye gitmiştim, bu bilimde benim gemici ülkemden, benden daha ilerdeler mi diye araştırmaya gitmiştim, ve Zwolle'de, Ede ve Nijkerk'te birkaç yaşlı bilge ve simyacıdan ders aldım, güneşlerin içinden boynuzlular çıkarmayı biliyorlar, sonra da tuhaf biçimde ölüyorlar, kolay kırılır bir saman demetinden başka bir şeyleri kalmayana dek zayıflayıp, saz gibi tutuşuyorlar, ecel geldiğinde hepsinin dileği aynıdır, külden başka bir şeyim kalmasın geride, sonra da kendiliğinden ateş alırlar, ve ben burada, henüz uçmayan bu uçan makineyi bekliyordum, işte gökteki eterle doldurmam gereken küreler, insanlar neden söz ettiklerini bildiklerini sanıyorlar ve gözlerini göğe dikip diyorlar ki, Göksel eter, buna karşılık ben, onun ne olduğunu biliyorum, sonuçta Tanrı'nın, Işık olsun demesi kadar basit, ve ışık oldu, lafın gelişi bu, çünkü arada gece oldu, Blimunda'nın bıraktığı bu kandili yakıyorum, doğurması ya da öldürmesi bana bağlı olan bu küçük güneşi söndürüyorum, Blimunda'yı değil kandili kastediyorum, hiçbir insan varlığı yeryüzündeki biricik yaşamı sırasında arzuladığı her şeyi elde edemez, rüyalar hariç, belki, iyi geceler.

Birkaç hafta sonra, gerekli tüm belgelere, izin ve yazılara sahip olan Peder Bartolomeu Lourenço, Coimbra'ya doğru yola çıktı, orası başka şeylerin yanı sıra saçlarını değirmende ağartmamış bilgeleriyle de ünlü bir şehirdir ve Zwolle'den asla aşağı

kalmayan simyacılar da vardır, ve işte bizim Uçan Adam kiralık bir katıra binmiş, binicilik sanatına pek az yatırım yapmış ve mütevazı yolluklu bir ruhbana yakışan sükûnette, varacağı yere ulaşınca binek hayvanı bir başka süvariyle geri dönecekti, o süvari de doktorasını almış biri olacak besbelli, böyle mevkie ulaşmış birinin uzun gezintilere bir tahtırevanla çıkması daha uygun olur belki, katırın karnının kendini tutamaması değilse eğer, denizin dalgalarında beşik gibi sallandığını sanacak insan. İlk kez vardığı Mafra şehrine dek yolculuğuna dair anlatacağımız pek bir hikâye yok, bu yöre insanlarının hikâyeleri ise vardır elbette, ama Sen kimsin, ne iş yapıyorsun, semer nereni yaraladı diye sormak için yolda duracak halimiz yok elbet, ve eğer Peder Bartolomeu zaman zaman duracaksa, ancak bir an için durur, kendisinden istenen bir hayır duasını edecek kadar bir süre, bu kişilerin çoğu alavere dalavere edip bizim burada anlattığımız hikâyeye dahil olabilmek istemiştir, bir rahiple karşılaşmak bir işarettir çünkü, Coimbra'ya gitmek için bu yolu tutması gerekmezdi ama Baltasar Yedi-Güneş ile Blimunda Yedi-Ay'ın bulundukları Mafra'ya uğramak istemişti. Yarının yalnızca Tanrı'ya ait olduğu, insanların o günün onlara neler getirdiğini bilmek için her günün gelmesini beklemeleri gerektiği, yalnızca ölümün kesin olduğu, ama saati ya da gününün değil, bunlar doğru değildir, bunlar bize gelecekten gelen işaretleri anlayamayanlara özgü savlardır, tıpkı Lizbon yolu üzerinde bir rahibin belirivermesi gibi, istendi diye hayır duası etmesi ve Mafra'ya doğru yoluna devam etmesi gibi, bu demektir ki kutsanan kişi de Mafra'ya gidecek, krallık manastırının inşaatında çalışacak ve orada ölecektir, ya yüksek bir duvarın tepesinden düşerek ya da vebadan veya bir bıçak darbesiyle yahut da Aziz Bruno'nun heykeli altında kalıp ezilerek ölecektir.

Bu kazalar için henüz çok erken. Peder Bartolomeu Lourenço, yolun son dönemecinde, vadiye inmeye başladığında, çok sayıda insanla karşılaştı, çok sayıda demek belki biraz abartı olur, ama yüzlercesiyle yolu kesişti, önce olacakları anlamadı, çünkü bu

insanların hepsi aynı istikamette koşuyordu, bir boru sesi işitiliyordu, bir bayram mı vardı, savaş mı, bu sırada top atışları işitildi, toprak ve çakıllar şiddetle havaya fışkırdı, yirmi top atışı yapıldı, yeniden borular çaldı, bu kez farklı bir tonda ve insanlar açılan çukura doğru yöneldiler, el arabaları ve küreklerle, buradaki toprak yığınını arabalara doldurup, daha ötede Mafra'ya yönelen eğime döküyorlar, başkaları ise, çapa omuzlarında, iyice derine açılmış çukurlara inip orada kayboluyorlar, bu sırada yine başkaları onlara sepetler fırlatıyor ve sonra da toprak dolu sepetleri çekip bir köşeye boşaltıyorlar, burada başkaları da el arabalarını dolduruyor, sonra da yığma toprakların üzerine boşaltıyorlar, yüz kadar adamla yüz kadar karınca arasında hiç fark yoktu, buradan oraya bir yük taşınıyordu, çünkü daha öteye götürecek güç yoktu, bir başka adam da gelip yükü bir sonraki karıncaya taşıyor, ta ki, her zaman olduğu gibi, her şey bir delikte bitene dek, karıncalar için yaşam yeri, insanlar için ölüm yeri, görüldüğü gibi hiç farklılık yok.

Peder Bartolomeu Lourenço topuklarıyla katırını dürtüklüyor, hayvan öyle deneyimli ki topçu atışları bile onu ürkütmedi, safkan olmamanın avantajı bu, bu hayvanlar daha neler gördüler, melezlik onları daha az ürkek yaptı, işte kesinlikle hayvanlar ve insanlar için bu dünyada yaşamanın en iyi yolu bu. Yol çamurun istilası altında, toprağın kaynaklarının bu hayhuyun ortasında yolunu şaşırdığının ve işe yaramayacakları yerde fışkırdığının işareti, ya da su öyle ince damarlara ayrılıp atomları ayrışmış oluyor ki tepe tamamen kuruyor, bu yolda katırını yavaşça mahmuzlayarak ilerleyen Peder Bartolomeu Lourenço köye doğru indi ve Yedi-Güneş'in nerede oturduğunu rahibe sordu. Bu rahip topraktan epey kazanmış biriydi, Vela'nın tepelerindeki bazı parseller ona aitti ve kâh büyük bir değerleri olduğundan, kâh mülk sahipleri saygın olduğundan, yukarıya doğru değer kazanmıştı, yüz kırk bin reale varmıştı rakam ki bunun João Francisco'ya verilmiş olan on üç bin beş yüzle pek bir alakası yoktu. Mutlu

bir rahip o, çünkü kendisine geniş bir manastırın vaat edildiğini gördü, seksen keşişlik bir yer, onay da verildi, hemen evinin dibinde bir manastır, bunun sonucunda köyde vaftizler, evlilik ve ölümler çoğalacak, her kutsama onun dünyevi ve manevi mülk payını pekiştirecek, para kasasıyla sonsuz kurtuluş umudu paralel olarak sağlamlaşacak, türlü türlü işlerin ve borçların doğrudan sonucu bu, Aslında, Peder Bartolomeu Lourenço, sizi evimde ağırlamak benim için bir onurdur, Yedi-Güneş buraya yakın oturuyor, Vela'nın tepelerinde benimkinin yakınında bir toprakları var ama ufak bir şey, bunu kabul etmek gerek, şimdi yaşlı adam ile ailesi kiraladıkları küçük bir toprakla yaşıyorlar, oğulları Baltasar döneli dört yıl oldu, savaştan çolak geldi, yani savaş çolağı, karısını getirdi ama kutsal Kilise'nin huzurunda evlendiklerim sanmıyorum, kadının adı Hıristiyan değil, Blimunda, dedi Peder Bartolomeu Lourenço, Onu tanıyorsunuz, Onları ben evlendirdim, Ah, demek evliler, Ben evlendirdim, Lizbon'da ve bu yörelerde Uçan Adam olarak tanınmayan Uçan Adam rahibe içtenliğinden dolayı teşekkür ederek ve bu tavrından dolayı sarayın özel ilgisine mazhar olabileceğini söyleyerek Yedi-Güneş'i aramaya gitti, Tanrı'nın yüzüne karşı böyle yalan söylemiş olmaktan ve Tanrı'nın buna aldırmadığını bilmekten gayet memnundu, bir insan yalanları doğuştan bağışlanmış doğmuşsa eğer kendi bilmelidir yalan söylediğini.

Blimunda gelip ona kapıyı açtı. Hava iyice kararıyordu, ama katırdan inip yere ayak basan rahibin yüzünü tanıdı, dört yıl o kadar uzun değil, Blimunda onun elini öptü, meraklı komşuları oradan geçiyor olsalardı bu kavuşma çok farklı değerlendirilebilirdi, çünkü bu ikisi, Baltasar yanlarına geldiğinde bu üçü, kendilerini kalplerinin sesine bırakmışlardı ve akıp giden tüm o geceler boyunca en azından bir gece aynı rüyayı gördükleri olmuştu, uçan makinenin kanatlarını çırptığını görmüşlerdi, güneşin daha parlak bir ışıkta patladığını görmüşlerdi, ve amberin eteri çektiğini, eterin mıknatısı çektiğini, mıknatısın demiri çektiğini, her

şeyin birbirini çektiğini görmüşlerdi, tüm bunları uygun düzen içine yerleştirmeyi bilmek gerekiyordu, yoksa düzen altüst olurdu, İşte kaynanam, Peder Bartolomeu, Marta Maria yaklaşmıştı, konuşmayı işitmediği için kafası karışmıştı, aslında Blimunda kapıyı kimse çalmadan açmıştı ve işte bir rahip, gençten biri, Baltasar'ı görmek istiyor, bu zamanlarda ziyaretler böyle olmaz ki, ama kuralı bozan istisnalar da vardır, her zaman denir, tıpkı Lizbon'dan Mafra'ya gelen bu rahibin çolak bir askerle ve en berbatından bir görücü kadınla konuşmak için yaptığı bu ziyaret gibi, çünkü o kadın var olanı görüyor, Marta Maria da zaten gizlice farkında, karnında bir tümör olmasından yakınan o, böyle bir şey olmadığını işittiği Blimunda'nın ağzından, yine de hakikat bir tümörün olduğuydu ve ikisi de bunu biliyordu, Ekmeğini ye Blimunda, ekmeğini ye.

Baltasar ve babası geldiklerinde Peder Bartolomeu Lourenço ocak ateşinin yanına oturmuştu, çünkü gece serindi. Kapıda katırı görmüşlerdi, koşumları hâlâ üstündeydi, zeytin ağacının altında, kim olabilir bu diye sordu João Francisco, ve Baltasar cevap vermedi ama onun rahip olduğunu anlamıştı, ruhbanları taşımakta kullanılan katırlar İncilvari sahicilikte bir yumuşaklığın damgasını taşır çünkü, din adamı olmayanların bindikleri görgülü ve isyankâr katırlardan farklıdır onlar, ve bu binek hayvanı bir rahibin olduğundan ve uzaktan gelmiş gibi gözüken bir rahibin olduğundan ve ne papanın elçisini ne de elçinin ihbarnamesini beklediklerinden, bu ancak Bartolomeu Lourenço olabilirdi, birazdan o olduğunu göreceklerdi. Ortalık zifiri karanlıkken Baltasar Yedi-Güneş'in tüm bunları fark etmiş olmasına şaşıran olursa, azizlerin ışıltısının mistiklerin bulanık bilincinin nafile bir serabı olmadığı cevabı verilebilir ona, yağlıboya resimlerin yaptığı gibi basit bir inanç propagandası da değildir, ve Blimunda'yla birlikte yatmaktan ve onunla birlikte neredeyse her gece tensel ilişkiye girmiş olmaktan dolayı Baltasar'da bakışını ikiye bölen tinsel bir ışık oluşmaya başlıyordu, henüz daha geniş bir

kavrayış görülmese de bu türden kestirme gözlemlere yeterliydi. João Francisco hayvanın koşumlarını çözdü ve eve girdi, o sırada rahip, Baltasar ile Blimunda'ya köyün rahibiyle yemek yiyeceğini söylüyordu, o davet etmişti, ve geceyi de onda geçirecekti, öncelikle Yedi-Güneşlerin evinde yeterli oda yoktu, ikinci olarak da Mafra bu kadar uzaktan gelen bir rahibin konut olarak bu kadar minicik bir viraneyi seçmiş olmasına muhakkak şaşırırdı, Beytlehem'deki sundurmadan birazcık daha geniş bir yer burası, rahip evinin ya da vikontların sarayının müstakbel bir kilise hukuku doktorunu barındırmaması düşünülemezdi, ve Marta Maria söze girdi, Muhteremlerinin gelişinden haberdar olsaydık en azından horoz keserdik, çünkü günlük yemeğimiz sunulabilecek gibi değil, Yine de sizin gündelik yemeğinizi seve seve tadarım, ama burada kalmamam, birlikte yemek yememiz herkes için daha iyi olur, horoza gelince, Bayan Marta Maria, bırakın ötsün, tencereden çıkarıldığında da tadı nefis olacak ama gırtlağından çıkan ezginin sağladığı zevk çok daha büyük, üstelik tavuklara da haksızlık etmiş oluruz. Bu şakaya João Francisco kahkahadan kırıldı, bu konuda Marta Maria onu taklit edemezdi, ani bir ağrı saplanmıştı midesine, Blimunda ve Baltasar gülümsemekle yetindi, daha fazlasını yapmaya hiç ihtiyaçları yoktu, çünkü rahibin sözlerinin her zaman için ondan beklenenin aksi yönde olduğunu biliyorlardı, bu sözü de bunun kanıtıydı, Yarın, gün doğmadan bir saat önce, katırımı rahip evine getirin, koşumlu olsun, siz ikiniz de gelin, çünkü ben Coimbra'ya doğru yola çıkmadan önce konuşmamız gerekecek ve şimdi, Sayın Bay João Francisco, Bayan Marta Maria, hayırdualarım üzerinizde olsun, Tanrı'nın gözünde hâlâ bir değeri varsa tabii, çünkü hayırduaların mükemmelliğinin yargıcı olduğumuzu düşünmek bizim açımızdan aşırı bir kendini beğenmişliktir, bir kez daha söylüyorum, unutmayın, gün doğumundan bir saat önce, ve bu sözlerin ardından gitti, Baltasar ona eşlik etmek üzere dışarı çıktı, elinde pek az aydınlatan bir mum vardı, ama geceye, Ben ışığım

diyebilecek kadar aydınlattığı söylenebilirdi, ve bu kısa güzergâh boyunca kimse konuşmadı, Baltasar karanlıkta geri döndü, ayakları nereye basacaklarını biliyordu, ve mutfağa girdiğinde Blimunda sordu, Peder Bartolomeu Lourenço ne istediğini söyledi mi, Bir şey demedi, yarın öğreneceğiz, ve João Francisco, hatırlayarak güldü, Horoz hikâyesi gayet iyiydi. Marta Maria ise bir esrar kokusu alıyordu, Yemek yiyelim, iki adam sofrada yerlerini aldılar, kadınlar bir köşeye çekildi, aile geleneklerine uygun olarak.

Herkes elinden geldiğince uyudu, gizli düşleri de eşlik etti, çünkü rüyalar kişiler gibidir, görünüşte birbirlerine benzerler ama asla aynı değildir, Bir adam gördüm ya da Rüyamda akarsu gördüm demek de pek belirgin olmaz, bu hangi adamın ya da hangi akarsuyun söz konusu olduğunu bilmeye imkân tanımaz, rüyada akan su yalnızca rüya görene aittir, onun doğasını bilmezsek akışının anlamını da asla bilmeyiz ve böylece rüya görenden görülen rüyaya, görülen rüyadan rüya görene, sonsuz bir sorgulama içinde gidip geliriz, Gelecekte insanlar bu kadar cılız, bu kadar eksik aydınlığımızdan dolayı bize acıyacaklar, Peder Francisco Gonçalves, demişti Peder Bartolomeu Lourenço odasına çekilmeden önce ve Peder Francisco Gonçalves söylenmesi gereken sözlerle karşılık vermişti, Bütün bilgi Tanrı'dadır, Doğrudur cevabını verdi Uçan Adam, ama Tanrı'nın bilgisi denize doğru akan bir akarsu gibidir, kaynağı Tanrı'dır, insanlar okyanustur, böyle olmasaydı kimse bu kadar geniş bir evren yaratma ihtiyacı duymazdı, biz ise böyle sözler işitip dile getirdikten sonra herhangi bir insanın uyku yüzü görebileceğine inanmakta güçlük çekiyoruz.

Baltasar ve Blimunda şafakta söylenen yere vardılar, katırı yularından çekiyorlardı, Peder Bartolomeu Lourenço'ya seslenmeleri gerekmedi, taşların üzerinde demirli toynakların sesini işitir işitmez dışarı çıktı, çoktan vedalaşmıştı bile, Mafra rahibi düşüncelerini besleyecek şeyi ona sağlamıştı, Tanrı kaynaktı ve insanlar

da okyanus, demek ki daha çok şey vardı öğrenecek, geçmişten öğrendiği bilginin neredeyse hepsini unutmuştu, bir tek şu sürekli pratik sayesinde unutamadığı ayin ve kutsama Latincesi ile kâhya kadının kalçaları arasındaki yolu unutmamıştı, gerçi bu gece ziyaretçi yüzünden merdiven altında uyumuştu. Baltasar katırı tutuyordu, Blimunda birkaç adım yürümüştü, gözleri yerde, başını iyice örtmüştü, Günaydın dediler, Günaydın dedi rahip, Blimunda henüz yemedi mi, Blimunda, giysilerinin kalın gölgesi içinden cevap verdi, Hayır, yemedim, Baltasar ve Peder Bartolomeu böyle bir-iki laf etmişti önceki gece, Blimunda'ya yememesini söyle, o da söylemişti, ikisi yataktayken kulağına fısıldamıştı, yaşlılar duymasın diye, bu türden zaten yeterince esrar vardı aralarında.

Karanlık sokaklardan Vela'nın tepelerine kadar tırmandılar, bu Paz'ın köyüne götüren yol değildi, rahibin götürdüğü yere gitmek için işlek yollardan uzak olmaları şarttı, bu barakalarda hâlâ uyuyan ya da uyanmakta olan insanlar vardı, buralar yol işçilerinin geçici olarak barındığı kulübelerdi, gayet güçlü kuvvetli ama yeterince nazik olmayan insanlardı bunlar, birkaç ay içinde buralardan tekrar geçeceğiz, birkaç yıl içinde de, ve o zaman tahta yapılardan büyük bir şehir göreceğiz, Mafra'dan daha geniş, hayatta kalanlar bunları görecek, bunu ve daha başka birçok şeyi, şu an için kazma kürekle uğraşan insanlar iflahları kesilmiş bir halde kemiklerini dinlendirmek için bu kaba barınaklarda yaşıyorlar, birazdan borular çalacak, çünkü ordu da burada, bu kez savaşta ölecek değiller, bu kaba saba işçileri gözlemekle yetiniyorlar ya da üniformalarının prestiji zarar görmeyecekse işe bir el atıveriyorlar, aslında gözetmenleri gözetlenenlerden ayırt etmek güç, kimileri paçavralar içinde, kimileri yırık pırtık giysiler içinde. Deniz tarafında gökyüzü inci grisi, ama dorukların ötesinde, karşıda, sulanmış bir kan çizgisi yavaşça kendini bırakıyor, renkler anbean canlanıyor, bir süre sonra gün ağaracak, altın rengi ve mavi, çünkü mevsim güzel. Blimunda hiçbir şey görmüyor,

gözleri yerde, çantasının içinde henüz yiyemeyeceği ekmek. Benden ne bekliyorlar.

Onun hizmetine muhtaç olan Baltasar değil rahiptir, Baltasar da bir şey bilmiyor. Karşıda, temellerin izi belli belirsiz fark ediliyor, zemin kapkara, bazilika orada yükselecek. Çukura insan dolmaya başlamış, ateşler yakıyorlar, güne başlamak için biraz sıcak yiyecekler, dünden kalanlar, birazdan karavanalarındaki haşlamayı içecekler, kara ekmekten koca lokmaları içine bandıracaklar, yalnızca Blimunda yemek sırasının gelmesini bekleyecek. Peder Bartolomeu Lourenço konuşuyor, Dünyada siz ikinizden başka kimsem yok, sen Blimunda ve sen Baltasar, ailem Brezilya'da, kardeşlerim Portekiz'de, sonuç olarak ailem ve kardeşlerim var ama kalbime kardeş ve anne baba olarak bağlı olanların hiç yardımı yok, bana dost gerek, dikkatle kulak verin bana, Hollanda'da eterin ne olduğunu öğrendim, bu sandığımız şey değil, genel olarak öğretilen şey de değil, bunu simya sanatlarıyla da öğrenemeyiz, bulunduğu yerden, yani gökten onu almak için uçmamız gerekir, oysa henüz uçmuyoruz, ama eter, bu noktada çok dikkat etmenizi istiyorum, eter, havaya çıkıp yıldızların asılı olduğu yer ve Tanrı'nın soluduğu hava olmadan önce, erkeklerin ve kadınların içinde yaşar, Bu durumda ruh olmalı, sonucuna vardı Baltasar, Hayır, ruh değil, ben de başta ruh sanmıştım, ben de eterin kesinlikle ölümün bedenlerden çekip aldığı ruhlardan ibaret olduğunu sanmıştım, zamanın ve evrenin sonunda yargılanmadan önceki ruh, ama eter ölülerin ruhundan oluşmaz, o, iyi dinleyin, yaşayanların erkinden oluşuyor.

Karşı tarafta insanlar temellere inmeye başlamışlardı, henüz yeni yeni aydınlanmaya başlamıştı çukurlar. Rahip konuşuyor, Bizim içimizde erk ve ruh mevcut, ruh ölümle birlikte bizden ayrılarak ruhların yargılanmayı bekledikleri yere gider, orasının nerde olduğunu kimse bilmiyor, erk ise insandan ya canlıyken çekip çıkar ya da ölümle birlikte ayrılır, eter budur, sonuç olarak yıldızları tutan şey insanların erkidir, Tanrı insanların erkiyle

soluk almaktadır, Peki ya benim ne yapmam gerekiyor, diye sordu Blimunda, cevabın farkındaydı aslında, Kişilerin içindeki erki göreceksin, Bunu hiç görmedim, ruhu da hiç görmedim çünkü, Ruhu görmedim, çünkü ruh görünmez, erki göremiyordun, çünkü aramıyordun, Erk nasıl bir şey, Kapalı bir bulut, Kapalı bulut nedir, Bir tane gördüğünde anlayacaksın, Baltasar'la dene, bu yüzden buraya geldik, Yapamam, onun içine hiç bakmayacağıma yemin ettim, O zaman benim içime bak.

Blimunda başını kaldırdı, rahibe baktı, her zaman gördüğü şeyi gördü, insanlar dışlarından çok içleriyle eşittir çünkü, ancak hasta olduklarında başka türlü olurlar, bir daha baktı ve Hiçbir şey görmüyorum, dedi. Rahip gülümsedi, Belki benim erkim yok, daha iyi ara, Görüyorum, midenin üzerinde kapalı bir bulut görüyorum. Rahip istavroz çıkardı, Şükürler olsun sana Tanrım, artık uçabileceğim. Heybesinden cam bir şişe çıkardı, dibinde sarı amberden bir macun duruyordu, Bu amber, aynı zamanda elektron da denir, eteri çeker, bunu hep yanında taşıyarak insanların kalabalık olduğu yerlere götüreceksin, ayin törenlerine, adam yakmalara, burada manastırın inşaat alanına, ve birinden çıkmaya çalışan bir bulut görürsen, ki bu sürekli olur, şişeyi açıp yaklaştıracaksın ve erk de oraya girecek, Ya şişe dolduğunda, Bir erk girdiğinde zaten dolar, ama işte erklerin çözümsüz esrarı buradadır, bir tekini içinde tutuyorsa milyonlarcasını da tutar, bir sonsuza eşittir, Peki bu arada ne yapacağız, diye sordu Baltasar, Ben Coimbra'ya gidiyorum, oradan, vakti geldiğinde, size mesaj göndereceğim, o zaman ikiniz birlikte Lizbon'a gideceksiniz, sen makineyi yapacaksın, sen erkleri toplayacaksın, uçuş saati gelip çattığında üçümüz buluşacağız, seni kucaklıyorum Blimunda, bu kadar yakından bakma bana, seni kucaklıyorum Baltasar, tekrar görüşmek üzere. Katırına bindi ve tepeden aşağı inmeye başladı. Güneş, tepeciklerin üzerinden belirmişti. Ekmeğini ye, dedi Baltasar ve Blimunda cevap verdi, Henüz değil, önce bu adamların erkini göreyim.

Ayinden dönüşte fırının sundurması altına oturdular. Güneş ışınları arasında hafif hafif yağmur çiseliyordu. Sonbahar erken gelmişti ve Inês Antónia oğluna, Çık oradan, sırılsıklam olacaksın diyor, çocuk işitmemiş gibi yapıyor, duymazdan gelmek o dönemde de çocukların alışkanlığıydı, daha kökten isyanlara ise vakit vardı, ve Inês Antónia, bir kez uyardığı için ısrar etmez, en ufak evladı daha üç ay önce ölmüştü, şimdi bunu rahatsız etmeye ne gerek var, bırakın oynasın, çocuk bahçedeki su birikintilerinde yalınayak yürümekten pek memnun, Bakire Meryem onu, kardeşini alıp götürmüş olan çiçek hastalığından korusun. Álvaro Diogo anlatıyordu, Kraliyet manastırı inşaatında iş sözü aldım, karı koca bundan konuşuyor, yalnızca anne ölmüş evladını düşünüyor, düşünceleri böyle sapıyor ara sıra, bu da iyi bir şey, böylelikle daha az hissettiriyor acısı, başka türlü katlanılmaz olur, Marta Maria'nın hissettiği acı budur, çarmıhın acısı Efendimizin Anası'nın yüreğini nasıl delik deşik etmişse onun da rahmi öyle delik deşik, neden yüreği acısın ki, çocuklar rahimden çıkarlar, yaşam ateşi oradadır, ama çalışarak değilse nasıl beslenir yaşam, bu nedenle Álvaro Diogo çok mutlu, böyle bir manastır yıllarca sürecek bir eserdir, duvarcılık sanatını bilenin ekmeği garantidir, günlük üç yüz real, fazla çalıştığında beş yüz real, Ya sen Baltasar, Lizbon'a dönmeye karar verdin mi, haksızsın inan bana, çünkü burada iş eksik olmaz, Sakat istemiyorlar, seçecek bunca insan varken, Sen çengelinle neredeyse diğerlerinin yaptığı her şeyi yapıyorsun, Yaparım elbette, ama Lizbon'a dönmemiz gerek, öyle değil mi Blimunda, sessizliğini korumuş olan Blimunda başıyla

evet işareti yapıyor. Biraz ötede, yaşlı João Francisco deriden bir kamçı örmekte, konuşmaları işitiyor ama söylenene pek dikkat etmiyor, oğlunun gelecek haftalarda yola çıkacağını bildiğinden ona öfkeli, bu şekilde tekrar yola çıktığı için, savaşta bunca yıl geçirdikten sonra, bu kez de sağ elin olmadan dönmeyi hak ediyorsun, sevgi öyle bir şey ki insanın aklına böyle düşünceler geliyor. Blimunda ayağa kalktı, bahçeden geçti ve tarlalara çıktı, inşaatın sınırlarına dek tepeye tırmanan zeytinlerin altında yürüdü, kaba nalınlarını yağmurun yumuşattığı nadasa bırakılmış topraklara batırıyordu, yalınayak yürüseydi bile sivri taşları hissetmezdi, tüm varlığı bu sabah cüret ettiği şeyin dehşeti içindeyken bu kadarcık şey için nasıl ıstırap çekerdi, oruçken komünyon masasına yaklaşmıştı, alışkın olduğu üzere ve zorunluluk sonucu yataktayken ekmeğini yemiş gibi yapmış ama yememişti, sonra da gözlerini yerden kaldırmadan, kendi evindeymiş gibi pişmanlık ve sofuluk taklidi yaparak kiliseye girmişti, tüm ayin boyunca sanki Tanrı'nın huzurunda boyun eğmiş gibiydi, vaazı başını kaldırmadan dinledi, teni mahkûm eden cehennemlik tehditler altında ezilmişti, nihayet kutsal cisimciği fark etti ve onu gördü. Ömrü boyunca, sahip olduğu yeteneği bildi bileli, hep bir günahkâr olarak katılmıştı komünyona, midesi yiyecek dolu olarak, ama bugün, Baltasar'a hiçbir şey demeden oruç halde gitmeye karar vermişti komünyona, Tanrı'yı kabul etmek için değil onu görmek için, eğer oradaysa.

Bir zeytin ağacının toprağın üstünde kalmış köküne oturdu, oradan denizin ufukta eridiği görülüyordu, suların üzerine şiddetli bir yağmur yağacağı kesindi, bunun üzerine Blimunda'nın gözleri yaşlarla doldu, hıçkırmaktan omuzları sarsıla sarsıla ağladı, ve Baltasar saçlarına hafifçe dokundu, Blimunda'ya işittirmeden yaklaşmıştı, Kutsal ekmekte ne gördün, Blimunda onu kandırmadı, birlikte yattıklarına ve her gece birbirlerini arayıp bulduklarına göre nasıl aldatabilirdi ki, belki her gece değildi artık, çünkü karı koca gibi yaşayalı altı yıl olmuştu, Kapalı bir bulut

gördüm, cevabını verdi. Baltasar yere oturdu, saban demiri toprağın buralarına kadar gelmemişti, orayı kuru otlar bürümüştü, şimdi yağmurdan ıslanmışlardı, ama halktan bu insanlar nazik yapılı değildir, her yere oturup yatarlar, tabii eğer bir erkek başını karısının kucağında dinlendirebilirse bu en iyisidir, bence bu, tufanın suları dünyayı istila etmeden önceki son hareket olmuştu. Blimunda anlatıyor, Çarmıha gerilmiş İsa'yı ya da göğe yükselen İsa'yı görmeyi umuyordum ama kapalı bir bulut buldum, Gördüğün şeyi düşünme artık, Düşünüyorum, nasıl düşünmem, çünkü ekmeğin içindeki sonuçta insanların içinde olandır, din ne ki bundan başka, Peder Bartolomeu Lourenço burada olsaydı keşke, belki bize bu esrarı açıklardı, Belki de açıklayamazdı, kim bilir, bu sözleri eder etmez yağmur iyice şiddetlendi, belki onama işaretiydi, belki de ret işareti, gökyüzü şimdi kalın bir buluttu, bir erkek ve bir kadın bir ağacın altında, kollarında çocuk yok, aynı şeylerin tekrar tekrar yaşandığı doğru değildir, zaman da değişir mekân da, ama yağmurun ten için de toprak için de aynı teselli olduğunu söyleyeceğiz, hayat aşırılaştıkça öldürüyor, ama biz dünyanın yaratılışından beri buna alışkınız, rüzgâr meltem olduğunda tohumu taşır, ama fırtına olduğunda değirmenin kanatlarını yırtar, Hayatla ölüm arasında, diyor Blimunda, kapalı bir bulut var.

Peder Bartolomeu Lourenço vaat ettiği gibi, Coimbra'ya vardığında yazmıştı, yalnızca sağ salim vardığını söylüyordu, ama ardından yeni bir mektup gelmişti ve onlara mümkün olduğunca çabuk Lizbon'a gitmelerini buyuruyordu, kendisi de, araştırmalarından imkân bulduğunda, orada onları ziyarete gelecekti, sarayda ruhani birtakım işleri de vardı, dolayısıyla uğraştıkları büyük eseri sürdürebileceklerdi, Ve şimdi bana erkler ne durumda anlatın biraz, masum bir soru, sanki onların erkini soruşturuyordu, oysaki başkalarının erki hakkında bilgi topluyordu, ve erkini yitirenleri soruyordu, ama soruyu bir cevap beklemeksizin sormuştu, tıpkı savaşta komutanın bağırması ya da borazan

çaldırması gibi, İleri, askerlerin görüşüp tartışmasını ve cevap vermesini beklemeden, İlerliyor muyuz, ilerlemiyor muyuz, ilerlemeyi reddediyoruz, Ya ilerlerler ya da derhal divan-ı harbe çıkarlar, Bir hafta içinde yola çıkacağız, diye belirtti Baltasar, ama iki ay daha geçti, çünkü bu arada dedikodu Mafra'ya ulaşmıştı, rahip de vaazında dedikoduyu onaylamıştı, inşaat artık temellerin üzerinde yükseldiğinden kral açılışa gelecek, ilk taşı kendi elleriyle koyacaktı. Öncelikle açılışın ekim ayında olacağı duyuruldu, ama temelleri uygun bir derinliğe dek açmaya vakit yetmemişti, oysaki altı yüz işçi vardı ve günün her saatinde yeri göğü sarsan barut atışlarıyla çukurlar açılıyordu, kasım ayında bitmiş olacaktı, aynı ortasına doğru, daha geçe kalması imkânsızdı, zaten kış gelmiş olacaktı, o zaman da kral çoraplarının bitimine dek çamura bulanırdı. Majesteleri gelsin artık da Mafra köyünün şanlı günleri başlasın, köy sakinleri ellerini göğe açsınlar ki şu fani ömürlerinde görkemli bir kral görebilsinler, cennete girmeyi beklerken cennetin bu bekleme odasından tat almamızı sağlayan yüce hükümran, ve gerisi can sağlığı, çünkü ölü olmaktansa diri olmak yeğdir, şenliği seyredip sonra gideceğiz, diye karar verdi Baltasar.

Álvaro Diogo iş sözleşmesi yapmıştı, şimdilik Pêro Pinheiro'dan gelen taşı yontuyor, on ya da yirmi çift öküzün çektiği arabalarda taşınan büyük blokları, bu sırada diğer işçiler tokmak vuruşlarıyla temellerde kullanılacak diğer kaba taşları parçalıyorlar, temel şimdiden yaklaşık altı metre derinliğe indi, biz bugün metre diyoruz, o dönemde her şey karışla ölçülüyordu, insanların boyları, büyük de olsalar küçük de, hâlâ böyle ölçülür, örneğin Baltasar Yedi-Güneş, V. Dom João'dan daha uzundur ama kral değildir, asla cılız biri olmayan Álvaro Diogo da kaba inşaat duvarcısıdır, işte, taşı çekiçler, yüzey düzler, ama bununla yetinmez, bu taşları üst üste dizmeye yardım ettikten sonra mermer ve maden oymacılığı da yapacaktır, ama asıl iş bir duvarı düzgün, dimdik inşa etmektedir, bu işin, kralın ziyareti sırasında

kutsanacağı ve açılış töreninin yapılacağı ahşap kiliseyle uğraşan marangozların tahta yığıp çivi çakmalarıyla alakası yoktur. Bu kilise bir-iki direğe dayanıyor, yüksek ve güçlü, temellerin geometrisine göre düzenlenmiş, yani asıl bazilikanın çevresine göre, çatıya gemi yelkenleri gerilecek, üzerine de ham bez atılacak, planı haç biçimli, her saygın kilise gibi, oysaki tahtadan ve geçici, bu arazide yükselecek taştan kilisenin habercisi olma onuru yine de onun, ve tüm bu hazırlıkları seyredebilmek için Mafra köyü sakinleri işlerini güçlerini, tarladaki çalışmalarını bırakıyor, Vela'nın tepelerinde aniden yükselen ve henüz inşaatı yeni başlamış bu büyük yapı karşısında işlerinin ne önemi var. Kimilerinin seyre gitmek için iyi gerekçeleri var, örneğin Baltasar ve Blimunda'nın, onlar yeğenlerini babasını görmeye götürüyorlar, ve yemek vakti geldiğinde de Inês Antónia kapuska tenceresi ve bir parça domuz etiyle onlara eşlik ediyor, işte, maaile bir aradalar, yalnızca dedeler nineler yok, tüm bunların bir oğlu olmuş olan dindar bir kralın dileğinin meyvesi olduğunu bilmeseydik bir hac yolculuğu var derdik, ama genel bir vaat söz konusuymuş gibi, her biri kendi verdiği sözü yerine getiriyor, Ama benim oğlumu kimse bana geri veremez, diye düşünüyor Inês Antónia, taşlar arasında oynayan çocuğa bir tür hınçla bakarak.

Birkaç gün önce Mafra'da bir mucize meydana geldi, büyük bir kasırga deniz tarafından gelmiş ve ahşap kiliseyi yerle bir etmişti, direkler, levhalar, kirişler, çalı mertekleri, bezlerle karışmış bir haldeydi, sanki Adamastor'un devasa soluğu tüm bunları süpürmüş gibi, tabii eğer Adamastor hiç nefes almışsa, mutsuzluk burnu aşılmış demektir, onun mutsuzluğu, bizim mutsuzluğumuz, bu olayı mucize diye nitelememiz kızmak için olsa da, bir yıkım söz konusu olduğundan başka nasıl adlandırırız bilemiyorum, çünkü kral Mafra'ya geldiğinden ve olay hakkında bilgi sahibi olduğundan beri, bizim olayı anlatışımız kadar kolaylıkla altın paralar dağıtmaya koyuldu, çünkü şantiye işçileri iki gün içinde her şeyi yeniden dikmişti, altın paralar çoğalmıştı, ekmeklerin

mucizevi çoğalması gibi. Kral öngörülü bir hükümdardır ve ne zaman bir yere gitse oraya altın dolu kasaları bu türden fırtınalar ve başka olasılıklar için yanında götürür.

Sonunda açılış günü geldi, V. Dom João, kapıları Mafra başçavuşu tarafından, yanında da bir bölük askerle korunan vikontun sarayında yatmıştı, Baltasar böyle bir fırsatı kaçırmak istemedi ve askerlerle konuştu, ama bir işe yaramadı, kimse onu tanımıyordu, ne istiyordu ki, barış zamanında savaşlardan söz etmek de saçma bir fikirdi, Hey, herif, kapıyı tıkama, kral birazdan çıkacak, bu sözler üzerine Baltasar, Vela'nın tepelerine tırmandı, Blimunda da onun yanındaydı, şanslıydılar, kiliseye girmeyi başardılar, herkes bunu yapmış olmakla övünemez, ve kilisenin içindeki her şey şaşkınlık vericiydi, üstü tamamen örtülü, açık kiraz pembesi ve sarı tafta parçaları geçirilmiş çatı, muhteşem renklerde düzenlemelerle hazırlanmış, yan-sahınlara zengin halılar serilmiş, gerçek kilisenin taklidinde gerekli tüm kapı ve pencereler çizilmiş, her şey birbirine denk, her biri de altın şeritli ve saçaklı koyu kırmızı damasko perdelerle süslü. Kral geldiğinde, önce yapının ön yüzündeki üç büyük kapıyı fark edecekti, Aziz Petrus ile Yuhanna'nın Kudüs Tapınağı önünde kendilerinden sadaka isteyen dilenciye şifa verirlerken temsil edildikleri bir tablo var kapıların üstünde, burada başka mucizelerin gerçekleşeceği umut edilsin diye, ama biraz önce anlatılan altın paralardan daha ses getiren ve ağırlığı tam bir mucize hiç olmadı, ve bu tablonun üzerinde de bir diğeri var, kralın özel bir dileğinden dolayı yapılmış tablo, daha önce söylemiş olabiliriz ama olaylar altı yıl öncesine uzandığından bazı ayrıntıların unutulmuş olması kaçınılmazdır, tablo bazilikanın adandığı Aziz Antônio'yu göstermektedir. Kilisenin içinde, tasvir etmeye başladığımız gibi, görülmedik bir lüksün hüküm sürdüğüne kuşku yok, yarından tezi yok yıkılacak bir baraka olduğu asla söylenemez. İsa'nın öğretisinin bulunduğu tarafında, yani sahna bakan sol tarafta, buraya baş-sahın diyemeyiz, çünkü tek ve biricik sahın burası, ama tüm

bu açıklamaları kötüye yormayın, bizi kim zannediyor, zır cahil, bu ayrıntıları veriyoruz, çünkü tüm bu inancın ve bilimin ardında her zaman imansızlar ve başka bilimler gizlidir, bu yüzden bu sayfaları kimin okuyacağını Tanrı bilir, yani İsa'nın tarafında altı basamak, değerli bir beyaz örtüyle süslenmiş ve tepesinde bir sayvan bulunan bir dua iskemlesine götürüyor ve karşısında, havari mektupları tarafında, bir başka dua iskemlesi bulunuyor, bu, ötekini yükselten altı basamak yerine, yalnızca üç basamak üzerinde durmakta, farkın iyi kavranması için tüm bunlar, üzerinde tavanlık da yok, daha düşük mertebede birinin burada oturacağı kuşkusuz. Piskopos Dom Tomas de Almeida'nın üzerine giyeceği rahiplik süsleri ve ilahi hizmetler için kullanılacak çok sayıda gümüş parça burada bulunur, tüm bunlar şu an içeri girmekte olan hükümdarın büyüklüğünün kanıtıdır. Kilisede hiç eksik yok, çapraz sahnın solunda, müzisyenlerin kullanımı için koyu kırmızı damaskolu bir koro alanı kurulmuş, gerektiği anda çalacak bir org var, burada, özel olarak ayrılmış sıralara piskoposluk kurulu üyeleri oturacak, sağ tarafta da kürsü bulunuyor, V. Dom João bu kürsüye doğru ilerlemekte, töreni de oradan izleyecek, soylular ve diğer nitelikli insanlar daha aşağıda, sıraların üzerinde oturuyorlar. Yer hasırotlarıyla ve kuzgunkılıçlarıyla örtülü, üzerine yeşil çuhalar serilmiştir, Portekizlilerin yeşile ve kırmızıya olan bu tutkusunun çok eskiye dayandığı belli, cumhuriyetin kuruluşu sırasında bayrağa renklerini de bunlar verecektir.

İlk gün haç kutsandı, beş metre yüksekliğinde devasa bir tahta, bir dev için tasarlanmış, Adamastor ya da bir başka dev için, Tanrı'nın doğal boyutlarında bile olabilir, orada hazır bulunan herkes haçın önünde diz çökmüş, özellikle de kral, sofular gözyaşı döküyor ve haça tapınma sona erdiğinde, dört rahip, her biri bir ucundan tutarak haçı kaldırdılar, bu amaçla hazırlanmış bir taşa dikecekler, Álvaro Diogo değildi taşı yontmuş olan, olsun, açılmış bir delikten ayakla ittirilerek sokuldu haç, çünkü haç her ne kadar tanrısal bir amblem olsa da uygun biçimde yerleştiril-

medikçe dik durmaz, bacakları olmasa bile dik durmayı başaran insanlarınki ise yalnızca bir erk sorunudur. Org zarifçe çalıyor, müzisyenler enstrümanlarını üflüyorlar, ozanlar partisyonlarını okuyorlardı ve dışarıda, kilisenin içinde yer bulamamış olan ya da içeri giremeyecek kadar üstü başı pislik içindeki halk, köyden ve yöreden gelen halk, kutsal alana kabul edilmeyen halk, okunan ilahi ve ezgilerin yankısıyla yetiniyordu ve birinci gün böylece sona erdi.

Ertesi gün, tüm binayı sarsmış olan ama başka yıkıma yol açmayarak geçip gitmiş olan denizden gelen boranın tekrarının yol açtığı yeni korku geçince, yani ertesi gün, tekrar ifade edelim, bin yedi yüz on yedi lütuf yılının on yedi kasımı, meydanda görkemli tören ve seremoniler iyice arttı ve saatler sabahın yedisini çalarken, taşı çatlatacak bir soğukta, civardaki bütün kiliselerin rahipleri toplandılar, yardımcıları ve önemli bir kalabalık da onlara katıldı, yüzyıllarca yaşayacak ve gazetelerin de kullanacağı bu 'önemli kalabalık' deyiminin buradan kaynaklandığı da rivayet edilir. Kral saat sekiz buçuğa doğru geldi, vikontun kendi elleriyle sunduğu sabah çikolatasını içip güçlenmişti, tören alayı hemen oluştu, başına Arrabida'nın altmış dört keşişi geçti, ardından bölge ruhbanı, piskoposluk haçı, mor tarikat giysisi içindeki altı kişi, müzisyenler, beyaz üstlüklü küçük kilise rahipleri, her türden ruhban bolluğu, gelecek olana hazırlık nevinden boş bir yer, yani beyaz bezden yağmurluklar giymiş ya da işlemeli cüppeli piskoposluk kurulu üyeleri, her birinin arkasında soylu hizmetkârları ve artlarında ayin giysilerinin kuyruklarını taşıyanlar, sonra değerli giysiler giymiş ve Brezilya taşlarıyla süslü paha biçilmez bir ayin başlığı da başında olan piskopos, sonra kral ve erkânı, yargıç ve köyün belediye danışmanları, bölgenin yargıçları, ve çok sayıda insan, üç bini aşkın, tabii eğer sayan kişi yanılmamışsa, ve tüm bunlar da basit bir taş yüzünden, kalabalıklar burada toplanmış, borular ve davullar gürültüleriyle atmosferin üst ve alt tabakalarını inletiyorlar, sonra askeri birlikler geçiyor, süvariler ve

topçular, sonra Alman birliği, o bile gelmiş, ve yeniden kalabalık, çok yoğun bir kalabalık, öyle yoğun ki Mafra köyü eşini benzerini asla görmemişti, ve herkes kiliseye sığamayacağından yalnızca önemli kişiler girerler, ve küçükler arasında da yalnızca yeterince küçük olanlar ve aradan ustaca sıvışma sanatını bilenler girer, daha önce askerlerin selamını alkışlarla karşılamışlardı, sabahın henüz körüydü, öfkeli rüzgâr aniden dindi, denizden esen hafif bir yel kalmıştı yalnızca, sancakları ve kadınların eteklerini uçuruyordu, mevsimle tamamen uyum içinde, hafif, serin bir rüzgâr, ama kalpler katıksız bir imanla kavruluyordu, ruhlar zil çalıyordu ve bitkin bir haldeki kimi erkler bazı bedenleri terk etmeye can attığında Blimunda hemen koşuyor ve onları kaçırmıyordu, yıldızlara doğru yükselemiyorlardı.

Temel taşı kutsandı, sonra bir ikincisi ve alacalı donuk akikten kül kavanozu, çünkü üçü birden temellere gömülecekti, sonra hepsi birden törenle taşındı, kül kavanozunun içinde dönemin paraları, gümüş, bakır ve altından madalyonlar, ve vaadin yazıldığı parşömen vardı, tören alayı halka kendini göstermek için tam bir tur attı, halk da o geçerken diz çöküyordu, zaten diz çökmek için sürekli nedeni vardı, kâh haç, kâh piskopos, kâh kral, kâh keşişler, kâh piskoposluk kurulu üyeleri önünden geçip duruyordu, artık doğrulma zahmetine bile katlanması gerekmiyordu, ve diz çökmüş insanlar arasında büyük bir rekabet olduğunu yazmamızın da gerekçesi yok değil hani. Nihayet kral, piskopos ve rahipler temel taşının yerleştirilmesi gereken yere doğru yöneldiler ve otuz basamaklık tahtadan geniş bir merdivenle aşağı indiler, belki de otuz dinar anısına otuz basamaktı, genişliği ise iki metreden fazlaydı. Temel taşını piskopos taşıyordu, çok sayıda piskoposluk kurulu üyesi de yardım ediyordu, başka üyeler de ikinci taşı ve alacalı donuk akikten kül kavanozunu taşıyorlardı, peşlerinde de kral ve kutsal Aziz Bernardo mezhebinin başı, en yüksek din adamı sıfatıyla madeni parayı taşımak da onun göreviydi.

Böylece kral toprağın içine doğru götüren otuz basamağı indi,

sanki dünyadan izin istiyor gibiydi, kutsamalar, boyun muskaları ve dualar tarafından korunuyor olmasaydı bunun cehenneme doğru bir iniş olduğu söylenebilirdi, peki ya temel duvarları çökerse, Majesteleri kaygılanmasın, daha sağlam olsun diye Brezilya'nın güçlü odunlarıyla payandaladık, işte pancar kırmızısı kadifeyle kaplı bir sıra, şatafat ve debdebenin zorunlu olduğu seremonilerde çok kullandığımız bir renk bu, zaman içerisinde buna tiyatrolardaki kapı ve pencere süs şeritlerinde de rastlayacağız, ve sıranın üzerinde kutsanmış suyla dolu gümüş bir kova ve sapları ipek ve gümüşten bir sicimle süslü yeşil süpürgeotundan iki küçük süpürge bulunmaktadır, ve işte ben, eserin sahibi olarak, kireç döküyorum, ve siz Majesteleri bu gümüşten duvarcı malası yardımıyla, pardon, Sör, duvarcı gümüşüyle, tabii eğer bir duvarcının gümüşü varsa, kireci yayacaksınız, ama önce kutsanmış suya daldırılmış bu küçük süpürgeyle onu serpeceksiniz, ve şimdi bana biraz yardım edin, taşı koyabilmeliyiz, Majestelerinin elleri taşa en son dokunmalı, tamam, oldu, son bir el daha atın ki herkes görebilsin, majesteleri yukarı çıkabilir, aman düşmesin, manastırın geri kalanını biz inşa ederiz, şimdi diğer taşlar konacak, üst üste, soylu beyler on iki taş daha isteyecekler, on iki havariden gelen uğurlu sayı, tıpkı gümüş küfeler içindeki kireç tekneleri gibi, böylece temel taşının etrafı daha rahatlıkla çevrilmiş olacak, vikont duvarcı çıraklarından gördüğünü yapmak ister, tekneyi başının üzerinde taşıyor, böylece bağlılığını kanıtlamış oluyor, çünkü vaktiyle İsa'nın haçını taşımasına yardım etmeye çok geç kalınmıştı, her şeyi yiyip yutacak kireci döküyor, bu kireç canlı değil, sönmüş olsa bile metafor yakışıksız kaçmaz, Tıpkı erkler gibi, diyecektir Blimunda.

Ertesi gün, kral saraya geri dönerken, kilise rüzgârın yardımına gerek kalmadan yıkıldı, yalnızca sel gibi yağmur yağıyordu, levhalar ve direkler krallıkla daha az ilgili işlerde kullanılmak üzere bir yana kondu, örneğin inşaat iskelesi, yatak, masa ya da takunya olacaklar, kumaşlara gelince, o taftalar, damaskolar,

yelkenler, tümü de doğal yerlerine döndüler, gümüş işler hazineye, soylular konaklarına, org başka müzikler çalmaya, ozanlar ve askerler başka yerde kendilerini göstermeye gittiler, geriye bir tek Arrabida keşişleri kaldı, bir delik açılmış taşın üzerinde yükselen çarmıh şeklindeki beş metrelik tahta haça göz kulak olmak için. Erkekler sular altında kalmış çukurlara yeniden indiler, temeller için istenen derinliğe her yerde erişilememişti, majesteleri her şeyi görmedi, kendisini götürecek saltanat arabasına binerken, başka sözcükler söylemekle yetindi yalnızca, Çabuk bitirin artık bunu, vaatte bulunalı altı yılı aştı, ömrüm boyunca Fransiskenler eteklerime sarılsın istemiyorum, manastırımız için her gerekeni harcayın, para yüzünden gecikilmesin. Ama Lizbon'da krala metinler okunur, Kraliyet majesteleri bilmelidir ki manastırın açılışı yuvarlak hesapla iki yüz bin kruzadoya mal oldu, ve kral cevap verir, Bunu hesap defterlerine yazın, böyle dedi, çünkü henüz çalışmaların başındayız, ama toplam olarak bu iş kaça mal oldu diye bilmek isteyeceğimiz bir gün gelecek, ve kimse harcanan tutarı açıklayamayacak, çünkü ne fatura olacak, ne makbuz, ne ithalatların kayıt bülteni, ölümlerden ve fedakârlıklardan söz bile etmiyoruz, zaten bunların pek bir maliyeti yoktur.

Hava biraz açınca, bir hafta sonra, Baltasar Yedi-Güneş ile Blimunda Yedi-Ay, Lizbon'a doğru yola çıktılar, herkes kendi işinin başında, kimileri burada kalıp duvarları yükseltiyor, bizse sorgundan sepet öreceğiz, metal teller ve demirler hazırlayacağız, ve erkler toplayacağız, böylelikle tüm bunlar bir araya getirilmiş olduğunda havaya yükselmiş olacağız, çünkü insanlar kanatsız doğmuş meleklerdir, en güzeli budur, kanatsız doğmak ve kanatları ortaya çıkarmak, beynimizle yaptığımız şey de tam budur, ve eğer beynimizle yaptıysak kanatlarla da yaparız, elveda anne, elveda baba. Yalnızca elveda dediler, başka bir şey demediler, kimileri cümle kurmakta beceriksizdir, kimileri onları işitmekte, ama zaman geçtikçe bunların söylendiği hayal edilir ya da söylenmiş gibi yapılır ve bu hile sayesinde, hikâyeler yeniden anlatıldığında

gerçek olaylardan daha gerçek olurlar, Marta Maria'nın şunları derken ettiği sözlerden başkasını kullanmak doğru olmaz, Elveda, sizi bir daha görmeyeceğim, çünkü saf hakikat bu olacak, bazilikanın duvarları yerden bir metre yükselmemişti ki Marta Maria ölecek ve gömülecekti. O sırada João Francisco, aniden iki misli daha yaşlanarak, ocağın rüzgârlığı altında oturup kalacak, tıpkı oğlu Baltasar'ın, kızı Blimunda'nın uzaklaştığını gördüğü an gibi, gelin gerçekten de çok çirkin bir laf, ama yanında hâlâ Marta Maria vardı, artık yok, doğru, bir ayağı çukurda, ellerini vaktiyle yaşam kaynağı olmuş bugün ise ölüm kaynağı olan göbeğinin üzerinde kavuşturmuş duruyor. Çocukları bedeninin maden ocağından çıktı, kimisi dışarıya çıkar çıkmaz yaşamdan ölüme geçti, ikisi paçayı sıyırdı, ama artık doğum yok, kendi ölümü bu, Gözden kayboldular, gidelim, dedi João Francisco.

Aralık ayı geldi, günler kısa, ve gökyüzü kapalı olduğundan gece daha erken oluyor, bu nedenle Baltasar ve Blimunda bir gece yolda uyuyacaklar, Morelena'daki bir ot ambarında, Mafra'dan geldiklerini ve Lizbon'a gittiklerini söylüyorlar, ortakçı onların dürüst insanlar olduklarını görüyor ve örtünsünler diye bir yorgan veriyor üzerlerine, güven böyle bir şey olmalı. Bu iki varlıkta, ruh, beden ve erkin birbirini sevdiğini biz zaten biliyoruz, öyle ki yatakta olduklarında, erk ve ruh bedenlerin zevkine tanıklık eder ya da belki de kendi zevk paylarını alabilmek için birbirlerine daha güçlü yapışırlar, payları ayırmak güç, Blimunda eteklerini kaldırdığında ve Baltasar poturunu çözdüğünde ruh kaybediyor mu kazanıyor mu bilmek güç, her ikisi de inleyip bağırdığında erk kazanıyor mu kaybediyor mu, Baltasar Blimunda'nın içinde dinlenirken ve Blimunda Baltasar'ı dinlendirirken beden galip mi mağlup mu bilmek güç. Dünyadaki en güzel koku, karmakarışık edilmiş samanın kokusudur, vücutlar yorganın altında, yemliğin üzerinde geviş getiren öküzlerin, ambarın yarıklarından giren soğuğun kokusu, belki de aynı kokusu, herkes bilir ki ay ışığı varken gecenin kokusu başkadır, geceyi gündüzden ayırt

etmeyi başaramayan bir kör bile, Ay ışığı var diyebilir, ve sanki Azize Lucia'nın mucizesidir bu, basit bir koku alma duyusu sorunu değildir, Evet, iyi insanlar, geçen gece ay ışığı nefisti.

Gün henüz doğmadan kalktılar. Blimunda ekmeğini yemişti. Kadim zamanlardan kalma tavırlarla yorganı katladı, kollarını açıp kapayarak, katladıkça çenesinin altında sıkıştırarak, son bir kat için ellerini vücudundan aşağı indiriyor, bu sırada onu gören biri gözlerinin tuhaf güçlere sahip olduğunu asla düşünmezdi, o gece Blimunda vücudunu bırakıp kaçsaydı, Baltasar'ın altında görür müydü kendisini bilmeyiz, ama Blimunda'nın kendi gözlerini görürken gördüğü söylenebilir. Çiftçi ot ambarına girdiğinde, yorganının katlanmış olduğunu fark edecekti, müteşekkir olunduğuna işaret ve şaklabanlığı sevdiğinden öküzlerine soracaktır, Pekâlâ öküzler, geceki ayin güzel miydi bakalım, ve hayvanlar ne yapacaklarını bilemediklerinden başlarını çevireceklerdir, şaşıracak halleri yok, insanlar her zaman söyleyecek bir şey bulur, söylenenler kimi zaman denk düşer, bu kez durum budur, çünkü burada geceyi geçirenlerin aşkı ile kutsal ayin arasında fark yoktur, eğer fark varsa ayin kusurlu çıkar.

Blimunda ve Baltasar Lizbon yolunu tuttular, değirmenlerin yükseldiği tepelerden geçtiler, gökyüzü kapalıydı, güneş çıkmamış saklanmıştı, bereketli yağmurlar getiren bir güney rüzgârı esiyordu, ve Baltasar konuşuyor, Eğer yağmur yağarsa sığınacak yer bulamayacağız, sonra gözlerini bulutlara kaldırıyor, kesintisiz bir blok oluşturan karanlık tabaka arduvaz renginde, Eğer erkler kapalı bulutlarsa, şu bulut yığınına esir düşmediklerini kim söyleyebilir ki, öyle karanlık ve kalın ki güneş onu delip geçemiyor, Blimunda cevap veriyor, Keşke içindeki kapalı bulutu görebilseydin, Ya da senin içindeki, Ya da benim, eğer görebilseydin gökteki bir bulutun insandaki bulutla karşılaştırıldığında pek az şey olduğunu anlardın, Ama sen benim bulutumu hiç görmedin, kendininkini de, Kimse kendi erkini göremez, ve sana gelince, senin içine asla bakmayacağıma yemin ettim, ama annem senin

hakkında yanılmadı Baltasar Yedi-Güneş, elini bana verdiğinde, bana sarıldığında, beni kucakladığında, senin içine bakmama gerek yok, Senden önce ölürsem, benim içime bakmanı istiyorum senden, Sen öldüğünde erkin bedeninden çekip gider, Kim bilir.

Yol boyunca yağmur yağmadı. Karanlık büyük çatı güneye doğru uzuyor ve Lizbon'u kaplıyordu, ufuktaki tepeleri yalıyordu, sanki eli kaldırmak ilk su damlasına dokunmaya yetecekti, kimi zaman doğa iyi huyludur, erkek ve kadın yürürler, bulutlar birbirleriyle konuşurlar, Bırakalım evlerine varsınlar sonra yağarız. Baltasar ve Blimunda küçük çiftliğe ve öküz damına sığındılar, ancak o zaman yağmur yağmaya koyuldu, çoğu kiremit kırık olduğundan su sızıyordu, usul usul, mırıldanarak, İşte buradayım, siz de sağ salim vardınız. Ve Baltasar uçan sepete yaklaşıp dokunduğunda, demirler ve metal teller gıcırdadı, ne demek istediklerini anlamak çok daha güçtü.

Metal teller ve demirler pas tutmuş, bezler küflenmiş, iyice kurumuş sorgun parçalanıyor, yarı yolda kalmış bir işin çökmesi için yaşlanmasına gerek kalmaz. Baltasar uçan makinenin etrafında iki kez döndü, gördüğünü görmek onu çok üzmüştü, sol koluna takılı çengelle metal iskeleti hızla çekti, demir demire çarptı, sağlamlığını denemek istemişti, ama her şey çok zayıftı, Sanırım tüm bunları söküp yeniden işe başlamak en iyisi. Elbette sökelim, dedi Blimunda, ama Peder Bartolomeu Lourenço'nun yokluğunda yeniden işe koyulmak yararsız, Mafra'da daha uzun süre kalmalıydık, Bize buraya gelmemizi söylediğine göre, o da gelmekte gecikmeyecek demektir, belki de biz şenliği beklerken geldi, Hayır gelmedi, buradan geçtiğine dair hiç işaret yok, Tanrı'ya dua et ki doğru olsun, Evet, Tanrı'ya dua et ki böyle olmuş olsun.

Bir haftadan kısa süre içerisinde *passarola* bir makine ya da makine taslağı olmaktan çıkmıştı, ortalıkta görülen şeyler binlerce farklı amaca hizmet edebilir, insanın kullandığı malzemeler sonuçta sınırlı, her şey onları bir araya getirme, düzenleme ve birleştirme tarzına bağlı, örneğin bele ya da rendeye bak, birazcık demir, birazcık odun, ama birinin yaptığını diğeri yapamaz, Blimunda şunu söyledi, Peder Bartolomeu Lourenço'nun gelişini beklerken burada bir dökümhane yapabiliriz, Peki ya körüğü nasıl imal edeceğiz, Bir demirciye gidersin ve körüğün nasıl yapılmış olduğuna bakarsın, ilk denemede başaramazsak, ikincide başarırız, ikincide başaramazsan üçüncüde başarırız, önümüzde çok zaman var, gerçi buna da gerek olmayabilir, rahibin bize bıraktığı parayla bir körük satın alabiliriz, Baltasar Yedi-Güneş

ne demirci ne de nalbantken niçin bir körüğe ihtiyacı olduğunu soran biri çıkabilir, en iyisi kendin imal etmek körüğü, yüz kez denesen bile.

Baltasar demirhaneye tek başına gitmedi. Bu iş için de çifte bir göz gerekmezdi ama Blimunda'nın bakışları daha keskindi, ortaya çıkacak eserin farklı öğelerinin oranlarında yanılmazdı. Lambanın kurum rengi yağına batırdığı bir parmağıyla duvara farklı parçalar çizdi, en uygun kesimden deri, rüzgârın çıkacağı ağız, aşağı ve sabit bölüm tahtadan, diğer bölüm eklemli, bir tek körüğü kullanacak biri eksikti. Bir köşede, kenarda, gayet düzgün taşları üst üste dizerek kare şeklinde dört duvar oluşturdular, bir erkeğin kalçasına gelecek yükseklikte, içerden ve dışardan tellerle sarıp sarmaladılar, sonra da içini toprak ve ince kumla doldurdular. Aveiro dükünün malikânesinin bazı duvarlarının az çok zarar görmesinin nedeni budur, ama bu yapı, majestelerine manastır olarak ait olmasa da, kraliyet izniyle inşa edildi, tabii bu izin çoktan unutulmuştu bile, V. Dom João, Peder Bartolomeu Lourenço'nun günün birinde uçma umudunu hâlâ besleyip beslemediğini soruşturma zahmetine bile katlanmamıştı, yoksa bu üç kişilik bir düş müydü, oysa bu insanlar daha yararlı işlerde kullanılabilirdi, rahip Tanrı'nın kelamını vaaz edebilirdi, Blimunda su kaynaklarını keşfedebilirdi, Baltasar sadaka isteyerek verenlere cennetin kapılarını açabilirdi, çünkü yalnızca meleklerin ve şeytanın uçabildiği kanıtlanmıştı, meleklerin uçtuğu herkesin bildiği bir şeydir, hatta bazı kişilerce doğrulanmıştır bile, şeytanın uçtuğu ise Kutsal Kitap'ta yazılıdır, çünkü orada şeytanın İsa'yı tapınağın en yüksek yerine götürdüğü söylenmiştir, bunun anlamı uçarak götürdüğüdür, merdivenleri tırmanacak halleri yok ya, ve şeytan İsa'ya dedi ki, At kendini aşağıya, ve İsa kendini atmadı, uçan ilk insan olmak istememişti, Günün birinde insanoğlu uçacaktır, dedi Peder Bartolomeu Lourenço gelip de demirhanenin ve demirlere su verilecek havuzun tamamlandığını görünce, tek eksik körüktü, vakti geldiğinde rüzgâr da esecekti, çünkü Ruh buralarda zaten esmişti.

Bugüne dek kaç tane erk topladın Blimunda, diye sordu rahip o akşam, yemek yerlerken, Otuza yakın, dedi Blimunda, Bu yetmez, peki bunlar çoğunlukla erkek erki mi kadın erki mi, diye yeniden sordu, Çoğunlukla erkek erkleri, görünüşe bakılırsa kadın erkleri bedenden ayrılmaktan hoşlanmıyorlar, bu neden böyle bilmiyorum. Bu soruya rahip hiç cevap vermedi, ama Baltasar söze girdi, Benim kapalı bulutum senin kapalı bulutunun üzerinde olduğunda, kimi zaman, benimkinin seninkiyle birleşmesine ramak kalır, Bu anlarda sen bana erk balonundan benden daha boş geliyorsun, cevabını verdi Blimunda, neyse ki Peder Bartolomeu Lourenço bu kadar serbest konuşmalardan rahatsız olmadı, belki onun da erkinin zayıfladığı olmuştur, gitmiş olduğu o Hollanda'da, ya da şimdi burada, engizisyonun haberi olmadan, ya da habersizmiş gibi yaparak, çünkü bağışlanabilir günahlarla pek işleri yoktu.

Şimdi ciddi konuşalım, der Peder Bartolomeu Lourenço, her fırsat bulduğumda buraya geleceğim, ama eser ancak ikimiz birden çalışırsak ilerleyebilir, demirhane kurmak iyi bir fikir, bir körük arayıp bulmaya çalışacağım, bu yorucu işle kendini tüketmemelisin, ama körüğü çok dikkatli incelemelisin, çünkü makine için, sana çizimini vereceğim büyük körükler imal etmek gerekecek, çünkü atmosferde yeterli rüzgâr olmazsa körükler sayesinde uçacağız, ve sen, Blimunda, unutma ki en azından iki bin erke ihtiyacımız olacak, ruhlar hak etmediği için kaçmak istemiş iki bin erk, ya da bedenler hak etmediği için, senin bu otuz erkinle Pegasus atı bile havalanamaz, kanatlı olmasına rağmen, üzerinde eşindiğimiz toprak ne kadar geniş düşünün, cisimleri aşağıya doğru çekiyor, ve güneş bu kadar büyük olsa da yeryüzünü kendine doğru çekmeyi başaramıyor, oysa atmosferde uçabilmemiz için güneşin, amberin, mıknatısların ve erklerin ortak gücü gerekecek, ama en fazla önem taşıyanı erkler, onlar olmadan dünya havalanmamıza izin vermez ve sen, Blimunda, erkleri toplamak istiyorsan, Efendimizin Kutsal Bedeni törenlerine git, o kadar

yoğun bir kalabalıkta çekip gitmek isteyecek erk çok olur, çünkü tören alaylarında, bilmeniz gerek, ruhlarla vücutlar öylesine zayıflar ki erki tutmayı başaramazlar, keza boğa güreşleri ya da insan yakma törenleri de böyledir, çünkü hepsinde de erkleri oluşturan kapalı bulutları daha da kapayan taşkın bir öfke vardır, bulutları iyice kapar ve karartır, tıpkı savaşta olduğu gibi, insanların içleri kapkaranlık olur.

Baltasar söze girdi, Ya uçan makine, onu nasıl yapacağım, Başladığımız gibi, benim çizimimde gördüğün büyük kuşun aynı, bunlar da bölümleri, bu da ikinci çizim, farklı parçaların boyutlarının bilgisi de var, aşağıdan yukarıya doğru inşa edeceksin, tıpkı bir gemi yapar gibi, sorgun ağacını ve demirleri ekleyeceksin, kemiklerin üzerine tüy eklediğini hayal et, ben her fırsat bulduğumda geleceğim, demir almak için dediğim yere gidersin, gereken sorgunları etraftan sağlarsın, makinenin körükleri için gereken derileri mezbahadan satın alırsın, onları nasıl tabaklayıp keseceğini sana söyleyeceğim, Blimunda'nın yapmış olduğu çizimler demirhanenin körüklerine uygun ama bizi uçuracak olan körüklere olmaz, bu da para, bir eşek satın alırsın, eşek olmadan gerekli malzemeleri nasıl taşıyacaksın, büyük küfeler de alırsın, ama elinin altında her zaman ot ya da saman olsun ki içine koyacakları gizleyebilesin, unutmayın ki eserimiz tam bir gizlilik içerisinde gerçekleşmelidir, tek bir akraba, tek bir dost bile sırrı öğrenmemelidir, yalnızca biz üçümüz dostuz, eğer biri buraya gelip soruler sorarsa, kralın emriyle çiftliği koruduğunuzu söylersiniz, kralın karşısında sorumlu benim, Peder Bartolomoeu Lourenço de Gusmão, Lourenço ne, diye sordular Blimunda ile Baltasar bir ağızdan, De Gusmão, artık benim adım bu, Brezilya'da beni yetiştiren pederin adını aldım, Bartolomeu Lourenço yeterliydi, dedi Blimunda, Gusmão demeye asla alışamayacağım, Alışman gerekmeyecek, sen ve Baltasar için ben hep aynı Bartolomeu Lourenço olacağım, ama saray ve akademiler beni Bartolomeu Lourenço de Gusmão diye çağırmak zorunda kalacaklar, çünkü

benim gibi yakında kilise hukukunda doktor olacak biri için böyle bir nişanla uyumlu bir ad şart, Âdem'in tek bir adı vardı, dedi Baltasar, Tanrı'nın da hiç yoktu, cevabını verdi rahip, ama Tanrı gerçekte adlandırılamaz, ve cennette Âdem'in ayırt edilmesi gereken başka insan yoktur, Havva ise Havva'dan başka bir şey hiç olmadı, der Blimunda, Havva Havva olmaya devam ediyor, ben yeryüzünde tek bir kadın olduğu kanısındayım, yalnızca görünüşte çok, işte bu yüzden başka her türlü addan vazgeçilebilir, sen Blimunda'sın, gerçekten adının de Jésus, İsa'dan olmasına gerek var mı, Ben Hıristiyan'ım, Kimin bundan kuşkusu var ki, diye sordu Peder Bartolomeu Lourenço, ve sonuca bağladı, Sen beni gayet iyi anlıyorsun, birinin İsa'dan olduğunu söylemek, inancın ya da adın tartışma konusu olması, ağızdan çıkan esintiden başka bir şey değildir, Blimunda olmayı kabul et, ve bundan böyle sana adını sorduklarında başka cevap verme.

Rahip öğrenimine geri döndü, önce lise, sonra üniversite mezunu olmuştu, şimdi de doktor oluyordu, Baltasar ise demirhanede demirleri işleyip su veriyordu, Blimunda mezbahadan getirilen derileri iyice temizliyordu, her ikisi sorgunu kesip örste çalışıyordu, Blimunda ince tabakayı kerpetenle tutuyor, Baltasar ise tokmağıyla dövüyordu, ve hiçbir vuruşun boşa gitmemesi için tam uyum içinde olmalıydılar, Blimunda, korlaşmış demiri uzatıyor, Baltasar, hem güç hem yön bakımından gayet emin bir darbe indiriyordu, birbirleriyle konuşmak zorunda değillerdi. Kış böyle geçti, ilkbahar da, rahip Lizbon'a defalarca geliyor, sandığın içine nereden getirdiğini söylemediği amber topaklarını yerleştiriyordu, erkleri soruyor, yavaş yavaş yoğunluk ve şekil alan makineyi her yönden inceliyordu, makine artık Baltasar'ın parçalamış olduğu andaki halini aşmıştı, sonunda da öğüt ve fikir dağıtan rahip Coimbra'ya, papalık fetvalarına ve fetvacılarına geri dönüyordu, artık öğrenci değildi, amfilerde ders vermeye başlamıştı, *luris ecclesiastici universi libri tre, Colectanea doctorum tam veteram quam recentiorum in ius pontificum universum, Repertorium iuris*

civilis et canonici, et cætera, bununla birlikte hiçbir yerde 'Uçacaksın' yazılı değildi.

Haziran ayı geldi. Lizbon'da bu yıl Efendimizin Kutsal Bedeni töreninde eski dev figürlerin, ıslık çalan yılanın, alev püskürten ejderhanın yer almayacağı, boğa yarışlarının, saray danslarının, armonikaların, kavalların olmayacağı ve Kral Davut'un gölgeliğin önünde dans ederek yürümeyeceği kötü havadisi dolaşıyor. Arruda cambazları Bask davullarına vurarak sokaklarda gürültü patırtıyla dolaşamayacaklarsa, Frielas kadınlarının şakon dansı yapması yasak olacaksa, kılıç dansı kaldırılmışsa, kavallar ve borular yasaksa, satir ve nemfa maskeleri takıp taklit yapılmayacaksa, Mağrip dansı artık hiç olmayacaksa, Aziz Petrus'un teknesini insanlar sırtlarında taşımayacaksa, bu nasıl bir tören olur diye halk kendi kendine konuşup duruyordu, böyle tuhaf tören mi olur, bütün zevkimizi elimizden almak mı istiyorlar, hiç olmazsa sebze arabalarını bıraksınlar, tepeden tırnağa ürperten yılanın tıslamasını işitemeyeceğiz, sevgili kuzenim, geçerken ıslık çalıyordu, o sırada nasıl titriyordum anlatamam, yazık.

Halk şenliğin hazırlıklarını görmek için Kraliyet Sarayı Meydanı'na hücum ediyor, tüm bunlar çok güzel gözüküyor, evet, yüksekliği en az sekiz metre olan ve toplamı altı yüz metre uzunluğunu aşan altmış bir sütunlu ve on dört direkli sıra sıra diziler, dört ayrı cephe var, figürler, madalyonlar, piramitler ve diğer süslemeler ise sayılacak gibi değil. Halk tüm bu şatafata hayran olmaya başlıyor, yalnızca orayla da sınırlı değil, sokaklara bakmak yeter, her taraf çadır kaplı, çadırların direkleri ipek ve simlerle süslü, bu çadırlara asılı yaldızlı madalyonların bir tarafı büyük bir zafer parıltısı içinde kutsal ekmek ayinini temsil ediyor, diğer tarafında ise piskoposluk arması var, kimilerine göre böyle, başkaları ise bunun belediye meclisinin arması olduğu kanısında, Ya pencereler, şu pencerelere bakın, diye haykıran adam haklı, saçakları simli koyu kırmızı damaskolardan örtüleri ve sarkıtma saçakları gören gözler şenlik yapıyor, Böyle bir şeyi hiç görmedik,

halk şimdiden bayağı yatışmış, bir şenliği elinden alsalar da bir diğerini verecekler, kaybetti mi kazandı mı saptamak güç, muhtemelen nereden bakıldığına bağlı, tamamen kendilerine özgü nedenlerle kuyumcular sokakları aydınlatmayı üstlenmiş durumdalar, ve belki de benzer bir nedenle Yeni Sokak'ın yüz kırk dokuz sütunu ipek ve damaskoyla çevrildi, satış yapmanın yeni bir tarzı olmalı bu, tıpkı bugünkü gibi, Tanrı yarınından korusun. Halk dolanıp duruyor, sokağın sonuna vardığında geri dönüyor, ama bu değerli örtülere dokunmak için kimse parmağının ucunu bile uzatmıyor, bakışlarıyla onları okşamayı tercih ediyorlar, tıpkı kemerlerin altındaki dükkâncıkları süsleyen duvar halıları gibi, insan kendini dürüstlük krallığında sanır, yine de her dükkânın kapısında nöbet tutan bir siyah köle var, bir elinde sopa ötekinde pala, kim ki ihtiyatsız davranır beline bir darbe yer, ve eğer ihtiyatsız kişi sınırı aşarsa, kolluk kuvvetleri de birazdan orada olur, onların ne siperlikleri var ne miğferleri, onları tek koruyan bir çeşit kalkan, ama yargıcın, Yakalayın şu adamı Limoeiro'ya götürün, itaat etmeyi öğrensin ve töreni kaçırsın demesi yeterli, bu belki de Efendimizin Kutsal Bedeni gününde niçin çok hırsızlık olmadığını açıklıyor.

Erkler de çalınmayacak. Yeni ayın doğma zamanı ve şimdilik Blimunda'nın gözü de başkalarından farklı değil, oruç kalsa da yese de hiç fark etmiyor, bu durum ona huzur ve sevinç veriyor, erkler nasıl istiyorlarsa öyle yapsınlar, ister bedende kalsınlar ister çekip gitsinler beni ilgilendirmiyor, benim istirahat günüm bu, ama aniden aklından geçen bir düşünce kafasını karıştırıyor, İsa'nın Bedeni'nde, onun etten kemikten bedeninde başka hangi kapalı bulutu göreceğim acaba, diyor Baltasar'a mırıldanarak, o da bir sır paylaşır gibi cevap veriyor, Elbette *Passarola*'yı havalandıracak şeyi, ve Blimunda ekliyor, Gördüğümüz her şeyin Tanrı'nın kapalı bulutundan başka bir şey olmadığını kim bilir.

Bunlar bir çolak ile bir görücünün konuşmalarıdır, çolak kendi eksikliğinden dolayı, görücü de fazlalığından dolayı sıradan

değerlere bağlı kalamıyorlar ve aşkın şeylerden söz ediyorlar, onları bağışlamak gerek, gece çoktan olmuştu, Rossio ile Kraliyet Sarayı Meydanı arasındaki sokaklarda dolaşıyorlar, bu gece yatağa girmeyecek olan çok büyük bir kalabalığın ortasındalar ve onlar gibi sokak taşlarını kaplayan kırmızı kumu ve otları arşınlıyorlar, bunları oraya Lizbon civarlarındaki köylüler getirmiş, böyle temiz bir şehir asla görülemez, oysa bu aynı şehrin genellikle pislikte dengi yoktur. Pencerelerin arkasında kadınlar saçlarını hazır ediyorlar, yapma süslerle iyice görkemli bir hal almış kadınlar, birazdan kendilerini göstermek üzere pencerelere çıkacaklar, ama kimse ilk çıkan olmak istemiyor, yoldan geçen ya da sokakta boy gösteren herkesin bakışlarını üzerlerine çekeceklerinden gayet eminler, yine de bu zevk ortaya çıktığı kadar ivedilikle yok oluyor, çünkü tam karşıdaki evin penceresi açılıveriyor ve komşu olmakla birlikte rakip de olan bir kadın beliriyor, beni seyreden erkeğin bakışlarındaki dikkat yitince benim içimde dayanılmaz bir kıskançlık doğuyor, komşu kadın tam bir gudubet bense ilahi güzellikte olduğuma göre iyice katlanılmaz bir durum bu, fırın gibi bir ağzı var, oysa benimki bir gül goncası, ve daha lafa başlamadan taşı gediğine koyuyorum, Al işte. Bu turnuvalarda alt katlarda oturanlar avantajlı, çapkınlar konuyu kafalarında hemen evirip çevirmeye başlarlar, ölçüler ve uyaklar çırpınıp durur, ama bu arada üst katlardan bir başka konu gelir, herkes işitsin diye yüksek sesle ortalığa bağırılır, ilk şair nihayet yazdığı kıtayı okurken, ötekiler, öfkeli ve küskün bir halde, rakibe soğuk soğuk bakarlar, o ise hanımın teşekkürlerini almıştır bile, kıtanın ve konunun önceden düzenlenmiş olmasından kuşkulanılır, hanımla çapkın arasındaki başka düzenlemeler sayesinde. Kuşku hep vardır ama sessizce geçiştirilir, bu türden kusurlar herkese eşit dağıtılır çünkü.

Gece sıcak. Müzik çalan ve şarkı söyleyen insanlar geçiyor, haytalar peşlerinden koşuyor, iflah olmaz bir dert bu, dünyanın kuruluşundan beri mevcut, veletler kadınların etekleri arasında

dolanıyor, onlara eşlik eden adamlardan tekme tokat yiyorlar, ama biraz ilerde müstehcen işaretlerle ve yüz hareketleriyle karşılık verip tekrar dörtnala koşuyorlar, bir başka kovalamaca. Çok basit bir boğa güreşi taklidi yapıyorlar, çoğu zaman birbirinin eşi olmayan iki koç boynuzu ve bir nergis gövdesi, hepsi birlikte geniş bir levhaya tutturulmuştur, levhanın önünde bir tutamak vardır, arkası göğse yaslanır, boğanın yerine geçen hayta son derece soylu bir hareketle ileri atılır, yapmacık acıyla böğürürken tahtadan şişler nergis gövdesine saplanır, ama şiş saplayan hatalı nişan aldığında ve boynuzlunun eline isabet ettirdiğinde, soyluluğa da cesarete de hoşça kal, yeni bir güruh sokağa iner, burunlarını havaya dikmiş, yeni bir konu işitmeyi isteyen şairleri rahatsız ederler, Ne dediniz, ve kadınlar, kırıtarak, Binlerce kuş yavrusu peşim sıra uçuyor, evlerin dışında gece böyle geçiyor, büyülü geceler, çılgınlık ve sarsaklık geceleri, evlerin içinde romanslar ve çikolata, ve şafak sökerken, geçit töreni için hazırlanan birlikler toplanmaya başlıyor, Çok Kutsal Ayin'in anısına yepyeni üniformalar giymişler.

Lizbon'da kimse uyumadı. Kıtaların okunması tamamlandı, hanımlar evlerine girip solmuş ya da akmış makyajlarını tazelediler, ama hemen sonra yeniden pencerelerine geri döndüler, lal renginin ve üstübecin yeniden kavuşulmuş parlaklığı içinde. Beyazlar, siyahlar ve her türden melezden oluşan sıradan halk, onlar, bunlar ve tüm diğerleri, bu şafak vaktinde hâlâ karanlık sokaklar boyunca yerlerini aldılar, yalnızca ırmağa ve göğe bakan Kraliyet Sarayı'nın meydanı karanlıkta mavi gözüküyor, güneş öteki yakadan doğarken ve ışıklı soluğuyla pusu dağıtırken sarayın ve piskoposluk kilisesinin bulunduğu taraf aniden ateş rengine bürünüyor. Bunun üzerine tören alayı sarsılarak ilerliyor. Başta Seksenler Evi'nin lonca flamaları, hepsinin başında da marangozlar, bu loncanın işçisi olmuş Aziz José'yi temsil ediyorlar, ve diğer amblemler, her birinde bir aziz resmi bulunan büyük panolar, sim işlemeli nakışlı damaskolardan yapılmış, ve öyle aşırı boyutlarda

ki onları taşımak için dört adam gerekiyor, nöbeti onlardan alan bir başka dört kişi daha var, kâh birileri dinleniyor kâh diğerleri, neyse ki rüzgâr yok, sim ve ipek kaytanlar yürüyüşün ritmiyle sallanıyorlar, aynı malzemeden püsküller, direklerin parıldayan uçlarına asılı. Arkada, Aziz Jorge'nin tasviri geliyor, tüm maiyetiyle birlikte, yaya davulcular, atlı borazancılar, birileri güm güm vuruyor, ötekiler üflüyor, rantanplan, rantanplan, rantanplan, tataratara, ta, tata, Baltasar Kraliyet Sarayı Meydanı'nda değil, ama borazanları uzaktan işitiyor ve sanki muharebe meydanındaymış gibi ürperiyor, savaş hattına dizilmiş düşmanı görüyor, saldıracaklar, biz, onlar, elinin canını acıttığını hissediyor, ne kadar zamandır acı vermiyordu, bugün çengel de şiş de takmadığı için mi, vücudun kendi anıları ve yanılgıları vardır, bunlar ve daha başkaları, Blimunda, sen olmasan sağımda kim olur, bu kolumla kimi sarabilirim, sen buradasın, sağlam elimle senin omzunu ya da belini sarıyorum, böyle sarılmış bir kadınla bir erkek görmeye alışmamış halka rağmen. Flamalar geçti, borazanların ve davulların gürültüsü uzaklaşıyor, sırada Aziz Jorge'nin sancaktarı var, ordular kralı, metal giyinip kuşanmış demir adam, tolgasının üzerinde tüyler ve siperliği inik, savaşta azizin yardımcısı, flamasını ve mızrağını sallayarak ejderha uyuyor mu uyanık mı diye bakmaya giden öncü, bugün gereksiz bir önlem, çünkü ejderha gelmeyecek, uyuklamıyor da, yakmıyor ve Efendimizin Kutsal Bedeni töreninde artık kendisine yer yok diye ah vah ediyor, bir ejdere yapılacak şey değil bu, yılana da yapılmaz devlere de, süslemelerinden yoksun bırakılmayı kabul etmiş bir dünya ne hüzünlüdür, sonunda birkaçı kalacak, kimileri öyle muhteşem güzellikte ki törenlerde reform yapanlar atları haralarda bırakmaya ya da özgürlüğe salmaya cüret edemiyorlar, sefil cüzamlılar gibi geniş düzlüklerde ne bulurlarsa onu kemiriyorlar, işte ilerliyorlar, sayıları kırk altı, siyah ve griler, muhteşem koşumlar var üzerlerinde, bu hayvanların geçişlerini seyreden insanlardan daha iyi giyimli olduklarını söylemezsem Tanrı beni lanetlesin, üstelik Efendimizin Kutsal

Bedeni töreni olduğundan herkes evindeki en güzel giysiyi sırtına geçirmiş, Tanrı'yı onurlandırmak için bayram giysilerini giymişler, o ise, bizi çırılçıplak bıraktıktan sonra, huzuruna giyinik kabul ediyor, böyle bir Tanrı'yı ya da onun adına inşa edilmiş dini gelin de anlayın bakalım, çıplak olarak her zaman güzel olmadığımız doğru, bunu anlamak için makyaj yapılmamış bir yüzü görmek yeter, hayal edelim, mesela Aziz Jorge'nin göstereceği vücuda bakalım, şimdi yürüyor, gümüş zırhlarını ve tüylü miğferini üzerinden alırsak, zemberekli bir kukla görürüz, erkeklerin tüylü olan bölgelerinde onda tek bir kıl bile yok, diğer sağlıklı erkeklerde bulunan şey bulunmalı onda da, erkeğin içkin gücünü ve bu gücün kimi zaman içinde barındırdığı zayıflığı tanımayan bir ermişliği n'eyleyim, tüm bunlar iyi güzel de beyaz atının üzerindeki Aziz Jorge'ye bunu nasıl açıklamalı, tabii altındakine at denebilirse, kralın haralarında daima kapalı yaşayan, kendisini süsleyecek ve gezdirecek özel hizmetkârı olan, yalnızca bir azizin bindiği at, üzerine asla şeytanın binmediği bir at, hatta insanın bile binmediği, yaşamadan ölecek zavallı bir hayvan, Tanrı seni öldükten ve derin yüzüldükten sonra davul derisi yapsın, böylece davul çalınırken gücenik yaşlı kalbin uyanır, çünkü bu dünyada her şey dengeleniyor ve birbirini ödünlüyor, tıpkı Mafra'daki küçük çocuğun ve veliaht Dom Pedro'nun ölümü vesilesiyle olduğu gibi ve bugün onaylanmış olacağı gibi, Aziz Jorge'nin soylu hizmetkârı, siyah bir ata binen ve bir mızrak taşıyıp tüylü bir miğfer takan genç bir soyludur, sokaklar boyunca dizilmiş kaç anne askerlerin omzu üzerinden geçit törenini seyredip de bu ata binenlerin kendi oğulları olduğunu bu gece rüyalarında göreceklerdir, Aziz Jorge'nin yeryüzündeki ve belki de gökyüzündeki uşağı olması için bile olsa onu dünyaya getirme zahmetine değerdi, ve işte yine Aziz Jorge, Kraliyet Hastanesi Kilisesi cemaatinin taşıdığı büyük sancağın üzerinde, bu görkemli başlangıcın sonu olsun diye, şimdi de davul ve boru çalanlar geliyor, kadife giysili ve başlarında beyaz tüyler, kısacık bir mola veriliyor, çünkü kraliyet şapelinden

tarikat üyeleri çıkmakta, binlerce erkek ve kadın, mensup oldukları mertebe ve cinsiyetlerine göre dizilmişler, burada Havva'lar Âdem'lere karışmıyorlar, bak, işte António Maria ve Simão Nunes, Manuel Caetano, José Bernando, Ana da Conceição, António da Beja, daha bildik bir şahsiyet olan José dos Santos, Brás Francisco, Pedro Caim, Maria Caldas, adlar renkler kadar çeşitli, kırmızı, mavi, beyaz, siyah ve koyu kırmızı kolsuz paltolar, gri ayin cüppeleri, kahverengi, mavi ve mor, beyaz ve kırmızı ve sarı ve koyu kırmızı ve yeşil ve siyah pelerinler, törendeki bazı pederler de siyahi, ne yazık ki bu kardeşlik törende kendini gösterse de İsa Efendimiz Kilisesi'nin sahınlarına kadar varmıyor, yine de umut vaat ediyor, Tanrı da günün birinde kendini siyah ilan edebilir ve kiliselerde, Bir beyaz yarım siyah eder diyebilir, şimdi uğraşın bakalım cennete gireceğiz diye, günün birinde belki de tamamen tesadüf sonucu deniz kıyısında kurulmuş bulunan bu memleketin kumsallarının derilerini karartmak isteyenlerle kaplanmasını da bu açıklayabilir, bugün bu fikir insanı güldürüyor, kimileri plaja bile gitmeyecekler, evlerinde kalıp çeşit çeşit yağlara bulanacaklar ve sokağa çıktıklarında komşuları onları tanıyamayacak, Bu Habeş'in işi ne burada diyecekler, renkli tarikat üyeleriyle yaşanan büyük güçlük burada, şu an onlar geçit töreninde, şimdilik bununla yetinelim, Anamızın Kutsal Doktrini cemaati, İsa ve Meryem cemaati, Kutsal Tespih, az yiyip az çıkardığından tostoparlak olan Aziz Benedito'nun cemaati, Lütufkâr Anamız cemaati, Aziz Crispim cemaati, Baltasar ile Blimunda'nın kaldığı São Sebastião Pedreira'dan Kutsal Anamız cemaati, Aziz Petrus ile Aziz Pavlus'a adanmış Kutsal Yol cemaati, Romarin'den de Kutsal Yol cemaati var, Kutsal Anamız ve Hayır İşleri cemaati, İsa cemaati, Kutsal Anamızın Hatırası cemaati, Kutsal Anamız ve Sağlık cemaati, Kutsal Anamız olmasaydı Rosa Maria nasıl erdemli olurdu, ya Severa, o nasıl bir erdem umabilirdi, ardından Baltasar'ın günün birinde gölgesinde yemek yediği Kutsal Anamız ve Zeytin Ağacı cemaati geliyor, Azize Marta'nın Fransiskenler cemaati ve

Aziz António cemaati, Alcantara Flamanlarının Kutsal Anamızın Huzuru cemaati, Kutsal Mesih ve Aziz António cemaati, Kutsal Anamız ve Hapishane cemaati, Mısırlı Azize Meryem cemaati, Baltasar kraliyet muhafız birliğinde asker olsaydı hukuken onun cemaati burası olurdu, bir çolaklar cemaati olmaması ne yazık, ve işte şimdi de Hayırseverler tarikatı, bu olabilir, sonra bir ikinci Kutsal Anamız ve Hapishane cemaati, ama bu kez Karmelit Manastırı'ndan, ilki Aziz Francisco'nun üçüncü tarikatındandı, bir koruyucu ermişler eksikti sanki, yakarılar yeri göğü tutuyor, işte yeniden Kutsal Mesih, ama bu kez Kutsal Üçlü'den, öteki Aziz Pavlus'tandı, ve işte Yüce Celse tarikatı, gerçi Baltasar yüksek adalet mahkemesinden bir celse alamadı ya neyse, sonra Azize Lucia, Kutsal Anamız ve Güzel Ölüm cemaati, tabii iyi ölüm diye bir şey varsa, Unutulmuşların Mesih İsa'sı, bu ayrıntı unutulmuşlarını terk eden ve onlara nereden çıktığı meçhul bir İsa yollayan bir dinin yolundan saptığına işaret etmekte, eğer bu gerçek İsa olsaydı unutma diye bir şey olmazdı, ardından Kutsal Bakire Kilisesi'nin Ruhları cemaati geliyor, yağmur da yağsa rüzgâr da esse her zaman gebe kalmak gerekir, Şehrimizin Kutsal Anası cemaati, Yardımsever Kutsal Anamızın Ruhu cemaati, Kutsal Anamız cemaati, marangozların koruyucusu Aziz José'ninki, Kutsal Merhamet cemaati, Azize Catarina ve Kayıp Çocuk cemaati, kimi çocuklar kayıptır kimileri unutulmuş, kim bulur onları kim hatırlar Tanrı bilir, Anı cemaati bile onlara yardım edemez, Kutsal Anamız ve Mumlar cemaati, Azize Catarina'nın bir diğer tarikatı, önceki kütüphanecilerindi, şimdiki yol işçileri için, Azize Anna cemaati, Aziz Elói'ninki, kuyumcuların küçük azizi, sonra Aziz Miguel ve Kutsal Ruhlar cemaati, Aziz Marçal cemaati, Kutsal Anamız ve Tespih cemaati, Azize Justa cemaati, Azize Rufina cemaati, Şehitlerin Ruhu cemaati, Kutsal Yaralar cemaati, Şehrimizin Aziz Francisco cemaati, Kutsal Efendimizin Anası cemaati, Acılarımızın Kutsal Anası cemaati, bu da eksik değildi, nihayet Derman cemaati, zaten derman en son gelir, kimi zaman da

çok geç kalır, bu durumda da umuda ihtiyaç var, tabii eğer hâlâ kalmışsa, o da yaklaşıyor, Çok Kutsal Ayin'de yeri var, bir sancak üzerinde temsil edilmiş, başında da, öncü sıfatıyla Vaftizci Yahya'nın bulunduğu bir çocuk figürüyle ifade edilmiş, hayvan postları giyinmiş bir çocuk, çiçekler serpen dört meleğin korumasında, meleklerin sokaklarda sıradan insanlardan daha kalabalık dolaştıkları bir yerin varlığına inanmak güç, onların ne kadar gerçek ve hakiki olduğunu fark etmek için parmağını uzatmak yeter, uçup kaçmazlar da, bunu kabul etmek gerekir, ve sonuçta uçmak melek olmanın yeterli bir kanıtı değildir, eğer Peder Bartolomeu de Gusmão, ya da daha basitçe Lourenço, günün birinde uçmayı başarsa bile melek olmayacak, melek olmak için başka nitelikler gerekli, ama bu türden kanıtlamalar için henüz çok erken, henüz tüm erkler toplanmış değil, tören alayının yarısı bile henüz toplanmadı, sabahın ileri bir saati, bu sekiz haziran bin yedi yüz on dokuz gününde sıcaklık hissedilmeye başlandı bile, şu anda tarikat mensupları ilerliyor, ama seyircilerin dikkati dağılmış artık, keşişlerin yürüyüşüne kimse aldırmıyor, zaten tüm tarikatlar da duyurulmadı, Blimunda göğe bakıyordu, Baltasar Blimunda'ya bakıyordu, Blimunda yeni ayı merak ediyordu, yoksa Karmelit Manastırı'nın üzerinden ilk ince, eğik ağızlı hilal belirmeyecek mi diye düşünüyordu, bütün bedenleri onun bakışına açacak olan titizlikle sivriltilmiş o pala ne zaman belirecekti, ve bu sırada ilk cemaat geçmişti, hangisiydi, görmedim, dikkat etmedim, keşişlerdi, İsa'nın Azizi Fransiskenler'in üçüncü tarikatından pederler, Kapuçiler, Tanrı'nın Azizi Yuhanna'dan din adamları, Fransiskenler, Karmelitler, Dominikenler, Sisteryenler, Aziz Roque ve Aziz Antônio Cizvitleri, bu kadar isim ve renk karşısında insanın başı dönüyor, bellek zayıflıyor, yanında getirilen azığı ya da yolda satın alınmış yiyeceği yeme vakti geldi, yerken de geçit töreninde görülenlerden konuşuluyor, yaldızlı haçlar, kemikten saplar, beyaz mendiller, uzun kollu üstlükler, yüksek çoraplar, tokalı ayakkabılar, perçemler, başlıklar, uçuşan etekler, fantezi harmaniler,

dantel işlemeli geniş yakalıklar, kısa mantolar, yalnızca zambaklar ne kaçmayı biliyor ne dokunmayı, işte bu yüzden çıplaklar, eğer Tanrı çıplak olmamızı isteseydi bizi zambak soyundan canlılar yapardı, neyse ki kadınlar öyleler, zambak biçimli giysileri var, Blimunda zambak soyundan, ister giyinik olsun ister olmasın, bunlar nasıl düşünceler böyle, Baltasar, tam da piskoposluk kilisesi haçının belirdiği bir anda bu günahkâr fikirler de neyin nesi, ardından Misyonlar tarikat cemaati ve ardından da Hatiplik cemaati geliyor, ruhani çevrelerden sayısız ruhban, ah beyler, bizim ruhlarımızı kurtarmayı görev edinmiş ne çok insan var, hâlâ keşfedilmeyi bekleyen bu ruhlar, düşünebiliyor musun, Baltasar, mademki bir askersin, sakat olsan bile, geçit töreni yapan bu insanların cemaatine dahilsin sen, Aziz Jacques'ın Kılıç tarikatının bu yüz seksen dört temsilcisinden birisin, Aviz tarikatına bu yüz elli adanandan ve İsa Mesih tarikatındansın, bu keşişler kimlerin kendi biraderleri olacağını kendileri seçer, zaten Tanrı da kendi kiliselerinde kusurlu hayvan görmekten hoşlanmaz, özellikle de kanı sıradan olanları, Baltasar nerdeyse orada kalsın, tören alayının geçişine bakmakla yetinsin, soylu delikanlılar, ozanlar, mabeyinciler, kraliyet muhafızlarının iki teğmeni, bir-ki, bir-ki, görkemli üniformalar içindeler, bizim bugün gala dediğimiz şey bu, ve piskoposluk haçı, ona kan kırmızısı lekeli sopalar asılmış, üzerlerine karanfil demetleri asılı sopaları din adamları sallıyorlar, ah, çiçeklerin yazgısı, bir gün gelecek tüfeklerin namlusuna da bunlar geçirilecek, koro çocukları, Büyük Meryem Bazilikası, bir şemsiyeye de benziyor, tıpkı piskoposluk bazilikası gibi, her ikisinin de şeritleri değişiyor, beyaz ve kırmızılar, iki ya da üç yüzyıl içinde şemsiyelere bazilika denecek, Benim bazilikamın bir balinası kırık, bazilikamı otobüste unuttum, bazilikama yeni bir sap taktırdım, Mafra'daki bazilikam ne zaman tamamlanacak, diye kendi kendine soruyor yürüyen ve sayvanın dikmelerinden birini tutan kral, ama daha önce rahip meclisi geçti, önce piskoposluk kurulu üyeleri – diyakozlar beyaz ayin giysileri içinde, sonra aynı renkteki

ayin kaftanlarını giymiş rahipler, nihayet, yüksek mevkideki kişiler, rahiplerin yağmurluklarını ve sol kol kumaşlarını taşıyanlar, halk tüm bu adları bilsin, piskopos başlığının adını biliyor elbette, biçimleri de bilsin, tavuğun kıçında da bulunur piskoposluk kurulu üyelerinin kafasında da, bunların her birine evlerindeki üçer hizmetçi eşlik ediyor, biri yanan bir mumu taşıyor, öteki şapkayı, her ikisi de saray giysileri giyinmiş, ayin giysisinin kuyruğunu taşıyan hizmetçi bir cüppe ve bir köylü eteği giymiş, artık piskoposun korteji başlıyor, önce akrabaları olan altı soylu beliriyor, ellerinde yanan mumlar var, sonra yardımcısı geliyor, o da bir ruhban mevkiine sahip, ve piskopos asası taşıyor, ve tütsü kabını tutan bir hükümdar rahibi, ardından çizgili gümüş buhurdanlıklar sallayan iki rahip adayı ve iki tören başı, ve on iki soylu delikanlı, onlar da mum taşıyorlar, Ah, günahkâr halk, erkekler ve kadınlar, geçici ömrünüzü lanet içinde yaşamakta inat ediyorsunuz, zina yaparak, pisboğazlık ederek, aklın alamayacağı kadar çok içen, kutsanmayı da aşan ödemeyi de eksik bırakan halk, ve cehennem hakkında ihtiyatsızca ve kaygısızca konuşmaya cesaret eden, siz erkekler, her elinizden geldiğinde kiliselerde kadınların kalçasını elleyenler, siz kadınlar, birazcık utanma olmasa kiliselerde erkekleri elleyeceksiniz, sekiz dikmenin taşıdığı gölgeliğin altında kim geçiyor şu anda bir bakın, benim o, piskopos, altın tahta oturan, ellerimin arasında kutsal ekmek kutusunu tutuyorum, diz çökün, diz çökün, günahkârlar, bir daha zina işlememek için derhal iğdiş etmelisiniz kendinizi, dahası, pisboğazlıklarınızla ve ayyaşlığınızla ruhlarınızı kirletmemeniz için çenenizi de derhal bağlayın, ceplerinizi de hemen tersine çevirip boşaltmalısınız, çünkü cennette paraya hiç ihtiyaç olmayacak, cehennemde de olmayacak, Araf'ta ise borçlar ayin biçiminde ödenir, para burada gerekir, yeni bir kutsal ekmek kabının parası için, bu dünyanın okkalılarına para sağlamak için, benim yağmurluk cüppemin eteklerini tutan ve ayin başlıklarını taşıyan iki kurul üyesi, giysimin kenar işlemesini kaldıran iki diyakoz yardımcısı, sırayla gelen kuyruk taşıyıcılar,

bu kardeşim, kont olan ve benim yağmurluk cüppemin kuyruğunu taşıyan, ellerinde yelpazeyle şu iki soylu delikanlı, gümüş asa taşıyan kavaslar, altın piskopos başlığı örtüsüyle birlikte diyakoz yardımcısı, onu elleyemezsiniz, İsa asla böyle bir başlık takmamak konusunda yanlış bilgilenmişti, Tanrı'nın oğludur kuşkusuz, hiç kuşkum yok, ama hödüğün tekiydi, çünkü herkes ezelden beri bilmektedir ki ayin başlığı, papalık tacı ya da şapka olmadan hiçbir din zafer kazanamaz, şapka giyseydi derhal büyük rahip geçinirdi, hatta Pontius Pilatus'un yerine o vali olurdu, neleri kaçırırdım o zaman, düşündüğümde, bu dünya kusursuz bir dünyadır, farklı olsaydı ben piskopos olmazdım, ödemeniz gerekeni ödeyin, Tanrı'nın hakkını sezara verin ve sezarın hakkını Tanrı'ya verin, sonra hesap yapıp nakdi paylaşırız, bir metelik sana, bir metelik bana, aslında ben size söylüyorum ve ne kadar tekrarlasam azdır, Ya ben, kralınız, Portekiz'den Algarves'e ve ötesine uzanan ben, şu yaldızlı dikmelerden birini sofuca tutan, bakın görün bir hükümdar vatanını ve halkını maddi manevi alanda korumaya nasıl can atar, kendi yerime bir hizmetkâr da gönderebilirdim, ya da bir dük veya bir marki, benim yerimi alırdı, ama ben buradayım, bizzat buradayım, tıpkı veliaht kardeşlerimin ve senyörlerinizin de bizzat hazır bulunması gibi, diz çökün, diz çökün, çünkü işte kutsal ekmek kutusu geçiyor ve ben de, ben de geçiyorum önünüzden, İsa o kabın içinde yaşıyor, yeryüzünde kral olma lütfu benim içimde yaşıyor, ikimizden hangisi galip gelecek, duygu sahibi etten kemikten varlık olan ben, kral ve damızlık domuz, çünkü bilirsiniz rahibeler Efendi'nin eşleri sayılır, bu kutsal bir hakikat, bu nedenle beni yataklarına efendileri olarak alıyorlar, ve bu nedenle ben onların zevk aldıkları ve tespihlerine sarılarak iç çektikleri efendileriyim, mistik ten, karışık, muğlak, o sırada azizler dua yerinde kulaklarını kabartıyorlar, yatak tavanının altında mırıldanılan ateşli sözleri işitiyorlar, cennetten daha ulu yatak tavanı, tek gerçek cennet, daha iyisi yoktur, çarmıha gerilen, zavallı, bırak kafası omzundan sarksın, belki de acıdan üzüntü içinde, ya da

belki de soyunan Paula'ya daha iyi bakabilmek için, belki de bu eşin elinden alındığını görmekten kıskanç, buhur kokulu manastır çiçeği, muzaffer ten, ben sonra çekip gidiyorum ama o çarmıhı üzerinde kalıyor, eğer hamileyse çocuk bendendir, bu kez duyurmaya gerek yok, benim ardımdan kutsal ilahileri terennüm eden ozanlar geliyor, aklıma bir fikir geldi, kimsenin aklına krallar gibi fikir gelmez, başka türlü nasıl yönetirler ki, Odivelas rahibeleri Paula'nın odasına gelip, biz orada sevişirken, önce, o sırada da ve sonra, dualar etsinler, âmin.

Gemilerden atılan salvolar her tarafta çınladı, Kraliyet Sarayı Meydanı'ndaki kale siperlerinden de karşılık verildi, ve yankılar bir yerden diğerine yansıdı, müstahkem mevkilerden ve kulelerden de top gümbürtüleri işitildi, Peniche ve Setubal'dan gelme ve meydanda sıralar halinde dizilmiş sarayın alayları silahlarını gösterdiler. Tanrı'nın Bedeni Lizbon'un güzel şehrinde geziniyor, kurbanlık koyun, orduların efendisi, çözümsüz çelişki, altından ve kristalden güneş, başları öne eğdiren başrahip, dışkı halini alana dek yenilip sindirilmiş tanrısallık, seni sakinleriyle birlikte don gömlek görünce şaşıracaktır, boğazlanmış koyunlar, esasen onlara ait silahsız askerler, çölde beyazlamış kuru kemikler, kendilerini yiyenler de yeniyor, kadınlarla erkeklerin sokaklarda sürünmesini açıklayan da budur, kendilerini tokatlayıp yanlarındakileri de tokatlayanlar, göğüslerine ve böğürlerine derinden vuruyorlar, geçmekte olan giysilerin kenarlarına, brokarlara ve dantellere, kadife ve düğümlere, kurdelelere, işleme ve mücevherlere ellerini uzatıyorlar, *Pater noster que non estis in coelis.*

Akşam oluyor. Gökyüzünde, incecik ve neredeyse görünmez bir ışık, aynı ilk işareti beliriyor. Yarın Blimunda gözlerine kavuşmuş olacak, bugün körlük günü.

Peder Bartolomeu Lourenço, Coimbra'dan döndü, kilise hukuku doktoru olmuştu, özel olarak Gusmão adıyla imzalanmış ve yazılı onaylı diplomasıyla, biz kimiz ki onu kibir günahı işlemekle suçlamaya cüret edebilelim, bizzat kendisinin ileri sürdüğü gerekçeler adına bu alçakgönüllülük eksikliğini bağışlamamız bizim ruhumuz için daha esenlik verici olabilir, Tanrı yardımcımız olsun da bizim günahlarımız da benzer bir şekilde bağışlansın, hem kibir hem de diğer günahlarımız, çünkü işin kötüsü ad değiştirmek değil, yüz ya da söz değiştirmek. Oysa rahip söz ve yüz değiştirmişe benzememektedir, Baltasar ve Blimunda'ya bakılırsa ad da değiştirmemiştir, kral onu soylu hükümdar rahibi ve akademilerinde akademisyen yapmışsa da, burada iradi olarak ortaya konan ve emanet edilen şey maskeler ve sıfatlardır, evlatlık adı gibi alınıp verilir, Aveiro dükünün küçük çiftliğinin kapısından bunlar geçemez, içeri hiç giremezler, Peder Bartolomeu Lourenço'nun şahsında birleşmiş bu üç kişi makineyle karşı karşıya kaldıklarında ne yaparlar, bunu kestirmek güç olmaz, soylu adam bunların mekanik çalışmalar olduğunu söylerdi, hükümdar rahibi bu şekildeki şeytan işini lanetlerdi, akademisyen ise geleceğin bu yaratısı karşısında geri çekilip, ancak geçmişin yaratısı olduğunda gelirdi. Ama şimdiki zaman şimdiki zaman olarak kalmaya devam ediyor.

Rahip Kraliyet Sarayı Meydanı'na bakan verandaların birinde oturuyor, uzun süredir dul bir kadının kiraya verdiği evinde, kocası asa taşıyıcısıydı, ta ki bir kavgada bir kılıçla öldürülene dek, bu olay Kral II. Dom Pedro'nun hükümdarlığı döneminde

cereyan etti, dolayısıyla eski bir hikâye ve burada anlatılma nedeni yalnızca rahibin bu kadının evinde oturmasıdır, yine de bizce en azından şu birkaç lafı etmemek cimrilik olurdu, ama kadının adını bile vermeyeceğiz, ki bu da, daha önceden de açıklandığı gibi, hiçbir şey dememeye denktir. Rahip sarayın yakınında oturduğu için şanslıdır, çünkü sık sık saraya girip çıkmaktadır, ama bunun nedeni fiili olmaktan ziyade onursal olan soylu-saray rahibi sıfatıyla sahip olduğu statüsünün yükümlülükleri değil, kralın ona duyduğu dostluktur, kral henüz tüm umudunu yitirmemiştir, ve geçip gitmiş olan on bir yıla rağmen, minnetle sorar, Bir gün makinemin uçtuğunu görecek miyim, buna Peder Bartolomeu Lourenço tüm dürüstlüğüyle ancak şu cevabı verebilir, Majesteleri bilsin ki makine günün birinde uçacaktır, Ama ben bu dünyada olup hâlâ görecek miyim, Majesteleri Eski Ahit'teki antik peygamberler kadar uzun yaşamasalar da, yalnızca makinenin uçtuğunu göreceğinden emin olmakla kalmamalı kendisinin de içinde uçacağından emin olabilmelidir. Cevap biraz uygunsuz gelebilir ama kral buna aldırmaz ya da aldırsa da hoşgörü gösterir, belki de kızının müzik dersine katılacağı fikrini düşünerek söylenene aldırmamıştır, veliaht Dona Maria Bárbara, evet neden özellikle bu olmalı, kral peşinden gelmesi için rahibe işaret eder, bu tür lütuflara mazhar olmakla herkes övünemez.

Küçük kız klavsenin önünde oturmuş, dokuz yaşında, öyle küçük ki, yuvarlak başı ağır sorumluluklar altında şimdiden eziliyor, kısa küçük parmaklarını uygun tuşlara koymayı öğrenmesi gerek, Mafra'da bir manastır yapıldığını bilmesi gerek, tabii eğer bilebilirse, küçük nedenlerin büyük sonuçlar doğurduğunu söyleyen atasözü hakikat dolu, çünkü Lizbon'da bir çocuk doğuyor diye Mafra'da koca bir taş dağı yükseliyor ve Londra'dan, bir sözleşmeyle, Domenico Scarlatti getirtilir. Derste majesteleri de hazır bulunuyor, az sayıda bir maiyet de eşlik ediyor, en fazla otuz kişi kadar, kralın ve kraliçenin hizmetindeki o haftanın saray rahipleri de dahil, oda hizmetkârları, birkaç nedime, sonra

Peder Bartolomeu de Gusmão, orada, dipte duruyor, ve diğer ruhbanlar. *Il maestro* parmakların pozisyonunu düzeltiyor, *fa la do, fa do la,* altesleri tüm kalbiyle çabalıyor, küçük dudağını ısırarak, bu konuda diğer çocuklardan farksız, ister bir sarayda gözlerini açmış olsunlar ister başka bir yerde çocuklar aynı, anne sabırsızlığını güçlükle gizliyor, baba bir kral ciddiyetinde, yalnızca kadınlar müzikle ve küçük kızla birlikte şefkatle sallanıyorlar, ama öyle kötü çalıyor ki, bunda şaşılacak bir şey de yok, Dona Maria Ana ne umuyordu ki, mucize mi, daha henüz işin başında, *il signor* Scarletti geleli ancak birkaç hafta oldu, bu yabancılar adlarını karmaşıklaştırmaya niçin çabalarlar, oysaki onun adının Kıpkırmızı olduğunu keşfetmek için azıcık çaba yeter, üstelik bu ad ona gayet iyi uyuyor, gayet oturaklı bir adam, uzun yüzlü, geniş ağızlı, ayrık gözlü biri, İtalyanların nesi var bilmiyorum, özellikle bu adamın, otuz beş yıl önce Napoli'de doğmuş, kız kardeşimiz hayatın gücü bu.

Ders sona erdi, eşlikçiler dağılıyor, kral kendi tarafına çekiliyor, kraliçe kendi tarafına, veliahda gelince, o adımlarını nereye yöneltiyor bilmiyorum, öncelik hakkına ve buyruklara kesinlikle uyuluyor, karşılıklı olarak defalarca selamlaşılıyor, veliaht koruyucularının ve kurdelelerle süslü külotların hışırtısı uzaklaşıyor, müzik salonunda Domenico Scarletti ile Peder Bartolomeu de Gusmão'dan başkası kalmadı. İtalyan parmaklarını klavyenin üzerinde gezdirdi, önce amaçsızca, sonra sanki bir tema arar gibi ya da yankıları düzeltmek ister gibi, aniden müziğin içinde yok olmuş gibi oldu, akıntı boyunca inen çiçeklenmiş bir kayık gibi dalgalanıyordu elleri klavyenin üzerinde, kıyılardan eğilen dallarla orada burada durduruluyor, kâh çok hızlı, kâh dipsiz bir gölün engin suları üzerinde yol alıyor gibiydi, ya da Napoli'nin ışıklı koyundaydı veya Venedik'in gizli ve sesli kanallarında, ya da Tagus'un parıltılı ve taptaze ışığı içinde yüzüyordu, kral gitti, kraliçe dairelerine çekildi, veliaht nakış işine eğiliyor, bu da çok küçük yaşta öğrenilmeye başlanan bir sanattır ve müzik ise

seslerin dindışı duasıdır, yeryüzündeki anamızdır. Bay Scarlatti, dedi rahip doğaçlama sona erdiğinde ve tüm yankılar düzene girdiğinde, Bay Scarlatti, ben bu sanatta bilgili olduğumu iddia edemem ama bana öyle geliyor ki benim ülkemdeki bir yerli bile, ki o benden daha az bilgilidir, bu göksel armonileri işitince kendinden geçtiğini hisseder, Bu kesin değildir, karşılığını verdi müzisyen, çünkü kulağın müzikal sesleri değerlendirebilmesi için eğitimli olması gerektiğini herkes bilir, tıpkı gözün okuma idmanında harfleri birbirine bağlamayı öğrenmesi için harflerin anlamlarını saptamayı öğrenmesi gerektiği gibi, işitme organı da sözün kavranmasında bir rol oynar, İşte benim budalaca sözlerimi düzelten bilgece sözler, çünkü insanlar arasındaki ortak bir yanılgı onları hakikate bağlı kalmak yerine ötekinin işitmekten hoşlanacağı şeyi seve seve söylemeye yöneltir, Bununla birlikte insanların hakikate bağlı kalabilmeleri için yanılgılarını önceden bilmiş olmaları gerekir, Ve de yanılgıyı uygulamaları gerekmez mi, Bu soruya basit bir evet ya da hayırla cevap veremem, ama yanılgının şart olduğunu sanıyorum.

Peder Bartolomeu de Gusmão dirseklerini klavsenin kapağına dayadı, Scarlatti'ye uzun uzun baktı ve onlar böyle sessizce dururlarken biz şunu belirtelim ki Portekizli bir rahip ile İtalyan bir müzisyen arasındaki bu kadar laubali bu konuşma muhtemelen tam da bir uydurma değildir, daha ilerde göreceğimiz gibi, bu yıllar boyunca sarayda ve saray dışında karşılıklı sarf ettikleri kesin olan nazik söz ve ifadelerin bu koşullara uyarlanmasıdır. Ayrıca bu Scarlatti'nin yalnızca birkaç ayın sonunda böyle Portekizce konuşuyor olmasına şaşanlar olursa, öncelikle şunu unutmasınlar ki o bir müzisyendir ve ikinci olarak bizim dilimize yedi yıldır aşinadır, çünkü Roma'da bizim elçiliğimiz hizmetindeydi ve kraliyet saraylarından piskoposluk saraylarına kadar tüm dünyayı gezip dolaşırken öğrendiklerini unutmamıştır. Diyaloğun bilgece oluşuna, cümlelerin akla yatkınlığına ve içtenliğine gelince, buna üçüncü bir şahıs katkıda bulundu.

Haklısınız, dedi rahip, ama o zaman insan hatayla bir olmuşken hakikati kucakladığını sanabilir, Tıpkı hatayı kucakladığını sanırken hakikatle evlendiğini de keşfedebileceği gibi, cevabını verdi müzisyen, ve rahip de hemen söyledi, Unutmayın ki Pilatus, İsa'ya hakikatin ne olduğunu sorduğunda cevap beklemiyordu ve zaten Kurtarıcı ona cevap vermedi, Belki de böyle soruların cevabı olmadığını her ikisi de biliyordu, Bu durumda ve bu noktada Pilatus, İsa'nın dengi olur, Son tahlilde evet, Eğer müzik bu kadar mükemmel bir uslamlama ustasıysa ben vaiz değil müzisyen olmayı isterdim, Komplimanınız için size minnettarım, yine de, aziz Peder Bartolomeu de Gusmão, müziğimin tıpkı ayinler ve söylevler gibi günün birinde bir tez ortaya koyabilir, karşı çıkabilir ve sonuçlandırabilir olmasını isterim, Söylenen ve söyleniş tarzı dikkate alınırsa, aziz Scarlatti, sergilenen ve karşı çıkılan şey, genellikle, duman ve sistir ve hiçbir şey asla mutlak anlamda çözüme bağlanmış değildir. Buna müzisyen cevap vermedi ve rahip tartışmaya şu sözlerle son verdi, Her vaiz kürsüden indiğinde bunun farkındadır. İtalyan, omuzlarını silkerek konuştu, Müzikten sonra ve vaazdan sonra sessizlik kalır, vaazın övülmesinin ve müziğin alkışlanmasının pek önemi yoktur, yalnızca sessizlik gerçekten vardır.

Scarlatti ve Bartolomeu de Gusmão, Kraliyet Sarayı Meydanı'na doğru indiler, oraya vardıklarında ayrıldılar, müzisyen kraliyet şapelindeki terennüm vaktini beklerken şehirde kendine müzikler uydurdu, rahip evine döndü, Tagus'a bakan ve öteki yakadaki Barreiro'nun alçak topraklarının, Almada ve Pragal tepelerinin görüldüğü verandasına oturdu, orada uzakta, Cabeça Seca do Bugio'ya dek gün neredeyse görülmez bir şekilde ışıklıydı, Tanrı dünyayı yaratmaya başladığında *Fiat* demedi mi, ışık olmuş olsaydı evren her yerde aynı olmazdı, tek kelime yetti, ama Tanrı yaratma işine devam etti, denizi yarattı ve dalgaları üzerinde yolculuk yaptı, sonra karayı yarattı ayak basacak yeri olsun diye, kimi yerlerde oyalandı, kimi yerlerden dönüp bile

bakmadan geçti, burada dinlendi ve onu gözleyecek insan soyunun hiçbir temsilcisi henüz olmadığından, suya girip yıkandı, ve martılar bu yıkanmayı hâlâ hatırladıklarından sahilde kalabalık gruplar halinde toplanıyorlar, hep aynı olmasa da hepsi de Tanrı'nın Tagus sularına yıkanmaya geri gelmesini beklerler, en azından bir kez daha gelsin, onların martı doğmuş olmalarını telafi etsin diye. Ayrıca Tanrı'nın çok yaşlanıp yaşlanmadığını öğrenmek de istiyorlar. Asacının dul karısı gelip rahibe yemeğin hazır olduğunu söyledi, aşağıdan baltalı mızraklı bir grup geçiyor, bir saltanat arabasının etrafını çevirmişler. Kardeşlerinden uzağa düşüp yolunu şaşırmış, karadan esen rüzgârın sürüklediği bir martı dam saçağının üzerinde süzülüyordu, rahip mırıldandı, Tanrı seni kutsasın martı, ve onunla aynı etten ve aynı kandan olduğunu yüreğinin derinlerinden keşfetti, sanki sırtından kanatlar doğduğunu hisseder gibi ürperdi, ve martı gözden kaybolduğunda kendisinin de bir çölün ortasında kaybolduğunu gördü, bu durumda Pilatus, İsa'nın dengi olur, diye düşündü aniden ve dünyaya geri geldi, kendini çıplak, derisi yüzülmüş hissetmekten çok üşümüştü, sanki derisini annesinin karnında bırakmış gibi, bu durumda, yüksek sesle, Tanrı birdir dedi.

Bütün gün boyunca Peder Bartolomeu Lourenço odasına kapalı kaldı, inliyor, iç çekiyordu, akşam karanlığı çökmüştü, asacının dul karısı kapıyı çaldı ve yemeğin hazır olduğunu bildirdi, ama rahip yemedi, sanki büyük oruca başlıyor, idrak gücünü keskinleştiriyordu, işitecek başka şeyi olduğuna da artık pek inanmıyordu ya neyse, Tanrı'nın birliğini Tagus martılarına ilan ettikten sonra, büyük bir cesaretle, Tanrı'nın özünde bir olduğunu, sapkın mezhep kurucularının bile bunu inkâr etmediğini biliyordu, ama Peder Bartolomeu Lourenço'ya eğer Tanrı özünde birse kişiliğinde üçlü olduğu öğretilmişti, ve bugün martıların ruhuna kuşku tohumları serptiğini görmüyor muydu. Gece iyice çöktü, şehir uyuyor, ya da uyumuyorsa susuyor, uzaktan uzağa nöbetçilerin birbirlerine seslendikleri işitiliyor, Fransız korsanların

buraya ayak basmayı düşünmemeleri hayırlarına olur, Domenico Scarlatti, kapıları ve pencereleri kapattıktan sonra, klavsenine oturuyor, çatlaklardan ve bacalardan süzülerek Lizbon gecesinde yükselen bu müzik de neyin nesi, Portekiz muhafız ve Alman muhafız askerleri onu işitiyor ve hepsi de gayet iyi anlıyor, üst güvertede açık havada uyuyan denizciler onu rüyalarında işitiyorlar ve uyandıklarında da hatırlıyorlar, Ribeira boyunca karaya çekilmiş olan gemilere sığınmış sokak serserileri onu işitiyor, bir manastırın keşiş ve rahibeleri onu işitiyor ve Bunlar yüce Tanrı'nın melekleri diyorlar, toprağımız mucize bakımından verimli, adam öldürmek için yüzlerini gözlerini kapayanlar onu işitiyor, hançerlenenler, onu işitince, günah çıkarılmasını istemekten vazgeçiyorlar ve bağışlanmış olarak ölüyorlar, bir engizisyon mahkûmu kör hücresinde bu müziği işitiyor ve yakınında bulunan bir muhafızı aniden yakalayıp gırtlaklıyor, bu cinayeti işledi diye daha vahşice öldürülmeyecek, ve daha ilerde, yataklarında, Baltasar ile Blimunda bunu işitip soruyorlar, Nedir bu müzik, Bartolomeu Lourenço onu ilk işiten oldu, çünkü hemen yakında oturuyor, yatağından doğruluyor, lambayı yakıyor ve daha iyi işitebilmek için pencereyi açıyor. Bunun üzerine iri sinekler içeri girip tavana konuyor ve oraya yapışıp kalıyorlar, bir an uzun bacakları üzerinde sallandılar, sonra hareketsiz kaldılar, sanki lambanın cılız ışığı onları çekemeyecek kadar güçsüzmüş gibi ya da belki de tüyün gıcırtısından büyülenmişlerdi, çünkü Peder Bartolomeu Lourenço yazmak için oturmuştu, *Et ego in illo,* Ve ben onun içindeyim, şafak sökerken hâlâ yazıyordu, İsa'nın Bedeni bayramı için yazdığı vaazdı bu, rahibin bedenine gelince, o gece sinekler onu esirgemediler.

Birkaç gün sonra, Bartolomeu de Gusmão kraliyet şapelindeyken İtalyan onunla konuşmaya geldi. Karşılıklı selamlaşmalarından sonra, kralın ve kraliçenin kürsülerinin altından saraya götüren bir dehlize açılan bir kapıdan çıktılar. Dehlizde bir uçtan ötekine gezindiler, kimi zaman duvara asılı halıları seyretmek

için durdular, Büyük İskender'in hikâyesi, Rubens'in desenleriyle Kutsal Ekmek ayini ve imanın zaferi, Raphael'in desenlerinden Tobias'ın hikâyesi, Tunus'un fethi, eğer bir gün bu halılar ateş alırsa, tek bir ipek iplik bile bundan kurtulamaz. Buralarda konuşulması gereken konunun bu olmadığını kolaylıkla hissettiren bir üslupla, Domenico Scarlatti rahibe şunları söyledi, Kralın kürsüsünün üzerinde Roma'daki Aziz Pietro Bazilikası'nın bir kopyası var, dün benim önümde hazırladı, benim için önemli onur, Beni hiç böyle onurlandırmadığını itiraf etmem gerek, bunu hasetle söylüyor değilim, tam tersine oğullarından birinin huzurunda İtalyan ulusunun böyle onurlandırılması beni mutlu ediyor, Bana kralın büyük bir mimar olduğu söylendi, bu kuşkusuz ki, sınırlı düzeyde de olsa, bizim Kutsal Anamız kilisemizin mimari zirvesini onun kendi elleriyle inşa etmeden aldığı zevki açıklamaktadır, Mafra köyünde inşa edilecek bazilikanın boyutları tamamen başka nitelikte, gelecek yüzyılları şaşırtacak devasa bir yapıt, İnsan elinin eserlerinde ne büyük bir çeşitlilik var, benimkiler sesten yapılma, Siz kendi ellerinizden söz ediyorsunuz, Ben eserlerimden söz ediyorum, onlar daha doğmadan ölmeye başlıyorlar, Siz eserlerinizden söz ediyorsunuz, Ben ellerimden söz ediyorum, eğer belleğim ve onları üzerine yazdığım kâğıt olmasa ne olur halim, Siz ellerinizden söz ediyorsunuz, Ben eserlerimden söz ediyorum.

Basit bir vaaz atışması, sözcüklerin içinde oturdukları anlamlarla hokkabazlık yapıldığını sanabilir insan; sözlerin kavranmasının aşırı bir öneminin olmadığı ve hatta niyetinin karanlık olduğu bu dönemde bunun bir alışkanlık olduğu düşünülebilir. Tıpkı bir vaizin, Aziz Antônio'nun tasvirine hitap ederek, kilisede, zenci, hırsız, ayyaş diye bağırması, uluması ve dinleyicilerini bu şekilde ürküttükten sonra niyeti ve hileyi açıklaması gibidir bu, tüm bu paylamanın görünüşte olduğunu göstererek, içgöçlerini çırılçıplak ortaya serer, zenci çünkü ruhunu karatmayı başaramayan iblis derisini kuruma bulamıştır, hırsız çünkü Meryem'in

kollarından kutsal çocuğu çaldırdı, ayyaş çünkü Tanrı lütfunun sarhoşluğu içinde yaşadı, ama ben sana söylüyorum, dikkat et ey vaiz, çünkü kavramları tersine çevire çevire senin içinde uyuyan ve sen uyurken hareketlenen sapkın eğilime istemeden ses veriyorsun, Lanet olsun sana Baba, lanet olsun sana Oğul, lanet olsun sana Kutsal Ruh, hemen sonra da şunu ekliyorsun, İblisler cehennemde yüksek sesle çığlıklar atarlar, böylelikle lanetten kaçabileceklerini düşünürler, ama her şeyi gören kişi, bu Tobias'ın körü değil, ama öteki, ki onun için ne karanlık ne de körlük vardır, o bilir ki sen iki derin hakikat dile getirdin ve bu iki hakikatten birini seçecektir, onun kendi hakikati şudur, Tanrı'nın hakikatinin hangisi olduğunu ne sen bilirsin ne ben, hatta Tanrı'nın kendisi hakikat midir o da bilinmez.

Eserler, eller, sesler, uçmak, sanki bir vaaz atışması, Peder Bartolomeu de Gusmão, bana dendiğine göre sizin elinizin eseri olarak bir alet havada yükselmiş ve uçmuş, O zaman görülen şey üzerine hakikat söylendi, ama sonra ilk hakikatin kapsadığı ikincisi karşısında kör kalındı, Daha iyi anlamak isterim, Tüm bunlar on iki yıl önce oldu, o zamandan beri hakikat çok değişti, Ben, tekrar ediyorum, daha iyi anlamak istiyorum, Bir sır nedir, Bu soruya şu cevabı veririm ki, benim fikrime göre yalnızca müzik havada uçar, Madem öyle yarın sizi bir sırrı göstermeye götüreceğim. Tobias'ın hikâyesinin sonuncu panosu önünde durdular, balığın acı safrasının köre görme gücünü geri verdiği pano, Acı görenlerin bakışlarındadır azizim Domenico Scarlatti, Günün birinde tüm bunlar müziğe girecektir azizim Peder Bartolomeu de Gusmão.

Ertesi gün, ikisi de katırlarına binmiş, São Sebastião da Pedreira'ya vardılar. Bir yanda saray ile diğer yanda kiler ve öküz damı arasında avlu açık seçik görünüyordu. Bir harkın içinden su akıyordu, bir bostan dolabının döndüğü işitiliyordu. Çevredeki tarhlar ekiliydi, meyve ağaçları temizlenmiş ve budanmıştı, Baltasar ile Blimunda'nın buraya ilk girdikleri zamanki,

on yıl önceki vahşi ormanı hatırlatan hiçbir şey yoktu. Daha ötedeki mülk hâlâ terk edilmiş haldeydi, ve olayların akışı içinde de böyle kalacaktı, çünkü toprağı işlemek için burada yalnızca üç el vardı ve bunlar genellikle toprakla alakası olmayan bir işle meşgul oluyorlardı. Kapıları açık olan öküz damındaki çalışma atölyesinden gürültüler yükseliyor. Peder Bartolomeu İtalyan'a dışarıda beklemesi için rica etti ve içeri girdi. Baltasar tek başınaydı, uzun bir çatı merteğini keserle inceltmekteydi. Peder söze girdi, İyi akşamlar Baltasar, bugün yanımda bir ziyaretçi getirdim, ona makineyi göstereceğim, Kim o, Saraydan biri, Kral olamaz, Kral da bir gün gelecek, makineyi uçarken ne zaman göreceğini sormak için bu son günlerde beni bir köşeye çekti, hayır bu gelen başka biri, Bu kişi büyük bir sır olarak kalması gereken şeyi öğrenecek, böyle kararlaştırmamıştık, o halde biz niçin bunca yıldır sustuk, *passarola*'nın mucidi benim, neyin uygun olduğuna ben karar veririm, Ama onu biz yapıyoruz, eğer istiyorsanız biz gidebiliriz, Baltasar, sana bunu açıklayamam ama getirdiğim kişinin son derece güvenilir biri olduğunu hissediyorum, ben elimi ateşe atacağım, ruhumu rehin bırakıyorum, Bir kadın mı, Erkek, İtalyan milletinden, saraya kısa süre önce geldi, müzisyen, veliahdın klavsen hocası, kraliyet şapeli hocası, adı Domenico Scarlatti, Kıpkırmızı, adı tam olarak böyle telaffuz edilmiyor ama farklılık öyle ince ki sen Kıpkırmızı diyebilirsin, sonuçta herkes ona öyle diyor, gerçek adıyla hitap ettiklerini sandıklarında bile. Rahip kapıya doğru yöneldi ama durup sordu, Blimunda nerde, Bostanda, cevabını verdi Baltasar.

İtalyan büyük bir çınar ağacının serin gölgesine sığınmıştı. Çevresinde olup bitenlere meraklı gözükmüyordu, sakin sakin malikânenin kapalı pencerelerine bakıyordu, otların bittiği korniş, suların aktığı köşe deresi, bunun altından böcek avlayan kırlangıçlar sıyırarak geçiyordu. Peder Bartolomeu Lourenço yaklaştı, elinde cebinden çıkardığı bir mendili tutuyordu, Sırra gözler bağlı yaklaşılır, dedi gülümseyerek, ve müzisyen de aynı

tonda karşılık verdi, Görülse bile gözü bağlı gibi geri dönüldüğü de olur, Bu kez böyle olmaması için Tanrı'ya dua et azizim Scarletti, eşiğe dikkat et, taş kalkık, ve şimdi de göz bağınızı çıkarmadan önce, size burada iki kişinin yaşadığını söylemek isterim, adı Baltasar Yedi-Güneş olan bir erkek ile bir kadın, Blimunda, ben ona Yedi-Ay adını taktım, size göstereceğim eseri onlar yapıyor, ne yapmaları gerektiğini onlara açıklıyorum, onlar da yerine getiriyorlar, ve şimdi, azizim Scarlatti, göz bağınızı çıkartabilirsiniz. Acele etmeden, biraz önce kırlangıçları seyrettiği gibi aynı sakinlikte, İtalyan, bezi çıkardı.

Önünde dev gibi bir kuş duruyordu, kanadan açık, kuyruğu yelpaze gibi, uzun bir boynu ve henüz kabası iyi alınmamış bir kafası vardı, öyle ki kuş şahin mi olacaktı yoksa martı mı bilinmez, Sır bu mu, Sır bu, bugüne dek üç kişi biliyordu, şimdi dört oldu, işte Baltasar Yedi-Güneş, Blimunda gecikmeden gelir, bostanda. İtalyan başını Baltasar'ın bulunduğu istikamete doğru hafifçe eğdi, o da beceriksizce de olsa daha derin bir saygıyla başını eğerek karşılık verdi, sonuçta o bir tamirci parçasıydı ve üstelik üstü başı da pisti, demirhanenin isiyle kirlenmişti, üzerinde yalnızca çengeli, o da hiç aralıksız çalışıp hizmet ettiğinden parıldıyordu. Domenico Scarlatti yanlamasına yerleştirilmiş değnekler üzerinde dengede duran makineye yaklaştı, ellerini kanatlardan birinin üzerine sanki bir klavyeymiş gibi yerleştirdi, o sırada, tuhaf bir şekilde, bütün kuş son derece ağır olmasına rağmen titremeye başladı, tahtadan iskelet, demir levhalar, örülmüş sorgun, tüm bunları havalandıracak bir güç varsa, insan için hiçbir şey imkânsız demektir, Bu kanatlar sabit mi, Sabit, Hiçbir kuş kanat çırpmadan uçamaz, Baltasar size, Uçmak için kuş şeklinde olmak yeter cevabını verebilir, bense uçmanın sırrının kanatlarda yatmadığını ileri süreceğim, Ya bu sırrı öğrenebilir miyim ben, Tek yapabileceğim sizin burada gördüklerinizi görmenizi sağlamak, Size teşekkür etmem için bu kadarı yeterli, ama uçması gereken bu kuş buradan çıkmak için ne yapacak, kapı gerçekten çok dar.

Baltasar ve Peder Bartolomeu Lourenço şaşkın bir halde birbirlerine baktılar, sonra bakışları dışarıya çevrildi. Blimunda oradaydı, elinde kiraz dolu bir sepetle gelmişti ve o cevap verdi, Yapmanın bir zamanı vardır, yıkmanın da bir zamanı, kimi eller bu çatının kiremitlerini yerleştirdiyse başka eller de onları kaldırıp yere fırlatır, gerekirse tüm duvarları da yıkar, Bu kadın Blimunda, dedi rahip, Yedi-Ay, diye ekledi müzisyen. Kirazlardan yapılma küpeler takmıştı, Baltasar için süslenmişti böyle ve ona doğru gitti, gülümsüyordu ve ona sepetini sundu, Venüs ile Vulcan, diye düşündü müzisyen, ve sakız olmuş bu klasik karşılaştırma için onu bağışlamalıyız, giydiği bu kaba giysiler altında Blimunda'nın bedeninin nasıl olduğunu bilebilir mi ki, Baltasar'a gelince o da yalnızca göründüğü gibi kara bir köseği değil, üstelik Volkan gibi topal da değil, gerçi çolak ama, olsun Tanrı da çolak. Şunu da söylemiyoruz üstelik, eğer Venüs'te Blimunda'nın gözleri olsaydı dünyanın tüm horozları şarkılarını ona ithaf ederlerdi ve tanrıça âşıkların kalplerini hiç çabalamadan görürdü, sıradan bir ölümlünün tanrılara baskın çıktığı bir şey olmalı burada, Baltasar'ın da Vulcan'ın pabucunu dama attığını hesaba katmıyoruz, çünkü o tanrı tanrıçasını kaybetmişken bu adam karısını kaybetmeyecektir.

Hep beraber kiraz yemeye oturdular, ellerini sırayla sepete daldırdılar, kimsenin diğerlerinin parmaklarına çarpmamak gibi törensel bir kaygısı yoktu, Baltasar'ın eli bir odun parçası gibi olmuştu, bir zeytin ağacı gövdesi gibi pürtüklü, Peder Bartolomeu Lourenço'nun ruhban ve yumuşak eli, Scarlatti'nin kesinlikten şaşmaz eli, nihayet Blimunda'nın, bostandan dönen ve kirazları toplamadan önce çapa yapmış birinin kirli tırnaklarıyla ağırbaşlı ve az bakımlı eli. Hepsi de çekirdekleri yere tükürüyor, kral da orada olsaydı aynısını yapardı, insanların gerçekten eşit olduklarını böyle küçük ayrıntılardan anlaşılmakta. Kirazlar iri, etli, bazıları kuşlar tarafından gagalanmış, yukarda, gökte bir kiraz ağacı var mı ki vakti geldiğinde, henüz kafası olmayan bu diğer kuş da

onunla beslenebilsin, yine de eğer martı ya da şahin kafası olursa, melekler ve azizler kirazlarını dokunulmadan yiyeceklerine emin olabilirler, çünkü gayet iyi bilmektedir ki bu kuşlar bitkisel besine pek az düşkündür.

Peder Bartolomeu Lourenço konuşmaya başladı, Uçmanın nihai sırrını ifşa edecek değilim, ama, dilekçemde ve açıklamamda yazmış olduğum gibi, bu makine katı cisimleri düşürenin tersine bir çekim özelliği sayesinde uçacaktır, bu kiraz çekirdeğini tükürürsem yere düşer, demek ki tüm güçlük onu yukarı çıkartacak şeyi bulmakta, Peki, buldunuz mu, Sırrı keşfettim, şimdi bulmak, derlemek, bir araya getirmek ise, bu üçümüze birden düşen bir iş, Siz dünyevi bir üçlü oluşturuyorsunuz, baba, oğul ve kutsal ruh, Baltasar ve ben aynı yaştayız, otuz beş yaşında, doğal olarak baba oğul olamayız, yani doğa kanunlarına göre demek istiyorum, kardeş olmamız daha kolay ama o zaman da ikiz olmamız gerekir, oysa o Mafra'da doğmuş, ben Brezilya'da, ve birbirimize hiç benzemiyoruz, tine gelince, Blimunda tin olur, çünkü dünyevi hiçbir yanı olmayan bir üçlü parçası olmaya en yakın olan belki odur, Otuz beş yaş benim de yaşım, ama ben Napoli'de doğdum, yani üçüz olamayız, Ya Blimunda kaç yaşında, Ben yirmi sekiz yaşındayım ve ne kardeşim var ne ablam, bunu derken Blimunda gözlerini kaldırdı, öküz damında hüküm süren yarı karanlık içinde neredeyse bembeyazdı gözler, ve Domenico içinde bir harpın en pes telinin titrediğini işitti. Kısacası, dedi Baltasar, neredeyse boşalmış sepeti çengeliyle kaldırarak, Yemek bitti, haydi çalışmaya.

Peder Bartolomeu *passarola*'ya bir merdiven dayadı, Bay Scarlatti, benim uçan makinemin içini görmek ister misiniz. İkisi birden merdivenden çıktılar, rahip çizimini eline almıştı, içine girince, bir güverte iskelesi gibi gözüken şeyin üzerinde yürüyerek, çeşitli bölümlerin konumunu ve işlevini açıkladı, amberi tutan ipler, küreler, demir levhalar, her şeyin karşılıklı çekimle işleyeceğini tekrarlıyordu, ama ne güneşten söz etti ne de küre-

lerin içindeki şeyden, müzisyen yine de sordu, Amberi ne çekecek, Belki Tanrı, tüm güçler onda barınır, cevabını verdi rahip, Ya amber neyi çekecek, Kürelerin içinde bulunan şeyi, Sır bu mu, Evet, sır bu, Bir mineral mi, bir bitki mi yoksa bir hayvan mı, Bu ne mineral, ne bitki, ne hayvan, Her şey ya mineraldir, ya bitki ya hayvan, Hiç değil, böyle olmayan şeyler vardır, örneğin müzik, Peder Bartolomeu Lourenço, bu kürelerin içinde müzik olduğunu söylüyor değilsiniz umarım, Hayır, ama müziğin de makineyi yukarıya çıkarmayacağını kim söyleyebilir, bunu düşünmem gerek, sonuçta ben de sizi klavsen çalarken işittiğimde neredeyse göğe yükselecektim, Şaka yapıyor olmalısınız, Sandığınızdan daha az Bay Scarlatti.

İtalyan yanlarından ayrıldığında karanlık çökmekteydi. Peder Bartolomeu Lourenço geceyi burada geçirecekti, vaazını tekrarlamak için bu ziyaretten yararlanacak, Efendimizin Bedeni'nin kutlanmasına iki gün kalmıştı. Vedalaşırken dedi ki, Bay Scarlatti, saraydan bıktığınızda burayı hatırlayın, Kesinlikle hatırlayacağım, eğer Baltasar ile Blimunda'yı çalışmalarında rahatsız etmezsem buraya bir klavsen getiririm ve onlar için, *passarola* için çalarım, benim müziğim belki kürelerin içinde bulunan bu esrarengiz tözle birleşir, Bay Kıpkırmızı dedi Baltasar, aniden söz alarak, kalbiniz ne zaman size söylerse gelin, eğer Peder Bartolomeu Lourenço rıza gösterirse, ama, Ama, Sol elimin yerinde bu çengel var, şişi de takabilirim tabii, kalbimin üzerinde de kandan bir haç çizili, Benim kanım, diye belirtti Blimunda, Ben hepinizin kardeşiyim, dedi Scarlatti, eğer beni böyle kabul ederseniz. Baltasar ona dışarıya dek eşlik etti, katırına binmesine yardım etti, Bay Kıpkırmızı, klavseni taşımanızda yardım etmemi isterseniz, bana haber vermeniz yeter.

Gece oldu, Peder Bartolomeu Lourenço Yedi-Güneş ve Yedi-Ay'la yemek yedi, tuzlu sardalye ve yumurta kızartması, bir testi su, kaba ve sert ekmek. Öküz damını iki mum ancak aydınlatıyordu. Gölgeler, köşelere büzülüp saklanmış gibiydi, cılız ve

solgun ışıkların titreşmesiyle ilerleyip geriliyorlardı. *Passarola*'nın gölgesi beyaz duvarda oynaşıyordu. Gece sıcaktı. Açık kapıdan, karşıdaki malikâne çatısının üzerinde, yıldızlar içbükey gökyüzünde yanıp sönüyordu. Rahip avluya çıktı, havayı iyice ciğerlerine çekti, sonra gök kubbeyi boydan boya geçen ışıklı yolu seyretti, Aziz Jacques yolu, göğe baka baka gözlerinin ferini orada bırakmış hacıların izi de olabilir, Tanrı özünde birdir, kişiliğinde de birdir, diye haykırdı aniden Bartolomeu Lourenço. Blimunda ve Baltasar bu çığlığın ne olduğunu anlamak için kapıya geldiler, rahibin tumturaklı sözlerine şaşırmamışlardı ama onun göğe bu kadar şiddetle saldırdığını hiç işitmemişlerdi. Bir sessizlik oldu, cırcırböcekleri cızırtılarını kesmemişlerdi, sonra ses yeniden yükseldi, Tanrı özünde tektir ve kişiliğinde üçlüdür, daha önce de bir şey olmadı, şimdi de olmayacak. Bartolomeu Lourenço öküz damına girdi ve peşinden gelmiş olan diğer ikisine açıkladı, Çelişik iki sav ileri sürdüm, söyleyin bakalım size hangisi doğru gelmekte, Bilmiyorum, dedi Baltasar, Ben de bilmiyorum, dedi Blimunda ve rahip tekrarladı, Tanrı özünde tektir ve kişiliğinde tektir, Tanrı özünde tektir ve kişiliğinde üçtür, hakikat nerede, yanlış nerede, Bilmiyoruz, cevabını verdi Blimunda, ve biz bu sözleri anlamıyoruz, Ama sen Çok Kutsal Üçlü'ye inanıyorsun, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a, ben size kutsal Kilise'nin öğrettiği şeyden söz ediyorum, yoksa İtalyan'ın söylediğinden değil, İnanıyorum, O halde, sana göre Tanrı kişiliğinde üçtür, Kuşkusuz, Peki ya şimdi sana Tanrı'nın tek bir kişi olduğunu, dünyayı ve insanları yaratırken tek olduğunu söylersem, buna inanır mısın, Bana böyle diyorsanız inanırım, Sana yalnızca inanmanı söylüyorum, neye olduğunu ben de bilmiyorum, ama sana söylediğim şeyden kimseye söz etme ve sen, Baltasar, senin görüşün nedir, Uçan makineyi inşa etmeye başladığımdan beri bu şeyler üzerine düşünmeye son verdim, Tanrı belki tektir, belki üç, hatta belki de dört, fark belli olmaz, Tanrı belki de yüz bin kişilik bir ordunun tek askeridir, işte bu yüzden o hem asker, hem komutan, hem de generaldir,

aynı zamanda da çolak, bana açıklandığı gibi, ve buna kesinlikle inanıyorum, Pilatus, İsa'ya hakikatin ne olduğunu sordu ve İsa cevap vermedi, Belki de bunu bilmek için henüz çok erkendi, dedi Blimunda, ve gidip Baltasar'ın yanına, kapının yakınındaki bir taşın üzerine oturdu, birbirlerinin bitlerini ayıkladıkları taş buydu, şimdi Blimunda, Baltasar'ın çengelini tutan kayışları çözüyordu, sonra onu büyük ve telafisiz acısından kurtarmak için güdük organı göğsüne koydu.

Et ego in illo, dedi Peder Bartolomeu Lourenço, böylece vaazının konusunu ilan etmiş oldu, ama bugün sesinin nasıl işitildiğiyle ilgilenmiyordu, dinleyicilerini heyecanlandıran dem çeken ses titremeleri, ısrarlı buyruklar, içe işleyen duraklamalar peşinde değildi. Yazmış olduğu sözcükleri ve aklına aniden gelen başka sözcükleri ve bunları inkâr eden ya da üzerlerine kuşku düşüren veya onlara farklı bir anlam ifade ettiren başkalarını ifade ediyordu, *Et ego in illo,* evet, ve ben onun içindeyim, ben Tanrı onun içinde insan, insan olan benim içimde, sen, Tanrı olan sen, Tanrı insanın içindedir, ama mademki Tanrı sonsuz ve insan da onun yarattıklarının ufacık bir kısmı, o halde Tanrı insanın içinde nasıl olur, cevap şu ki Tanrı kutsal ayin yoluyla insanın içinde, bu açık, daha açık seçik olamaz, ama eğer Tanrı kutsal ayin yoluyla insanın içindeyse, insanın onu kabul etmesi gerekir ve demek ki Tanrı kendi istediği zaman değil, insan onu kabul etmeyi tercih ettiğinde insanın içinde olur, öyle ki, bir anlamda yaratıcı insanın yaratısı olur, ah, ama o zaman Âdem'e karşı büyük bir adaletsizlik işlenmiş demektir, Tanrı onun içinde oturmuyordu, çünkü kutsal ayin henüz yoktu, ve Âdem Tanrı'ya tek ve biricik bir günah yüzünden yaşam ağacını kendisine sonsuza dek yasak ettiği ve cennetin kapılarını sonsuza dek kapadığı için şikâyette bulunmakta haklıydı, oysaki bu aynı Âdem'in soyundan gelenler, başka bir yığın günahla, hem de ne korkunç günahlarla doluyken Tanrı'yı kendi içlerinde taşıyorlar ve yaşam ağacından utanmadan ve hiç engelsiz yararlanıyorlar, ve Âdem Tanrı'ya eş olmak istediği için

cezalandırılmışsa, nasıl oluyor da şimdi insanların içinde Tanrı varken cezalandırılmıyorlar, ya da onu kabul etmek istemediklerinde cezalandırılmıyorlar, çünkü kendi içinde Tanrı'nın olması ve onu istememek gerçekten saçma, gerçekten imkânsız, yine de *Et ego in illo,* Tanrı benim içimde, ya da Tanrı benim içimde değil, bu evet ve hayır ormanı içinde kendimi nasıl bulacağım, evet olan hayırlar, hayır olan evetler, çelişik yakınlıklar, yakın çelişkiler, hançerin keskin kenarından cezalandırılmadan nasıl geçilir, ama şimdi özetleyelim, İsa Mesih insan olmadan önce Tanrı insanın dışındaydı ve onun içinde olamazdı, böylece insan büyük oranda Tanrı oldu, hatta belki de Tanrı'dır, evet, evet, eğer Tanrı benim içimdeyse, ben Tanrı'yım, üçlü ya da dörtlü tarza göre değil ama tekli tarza göre Tanrı'yım, Tanrı'yla birlikte bir, Tanrı biz, O ben, ben O, *Durus est hic sermo, et quis potest eum audire.*

Gece serinliği çöküyordu. Blimunda gevşemişti, başı Baltasar'ın omzuna dayalı. Biraz sonra, Baltasar onu içeri taşıdı, yattılar. Rahip avluya çıktı, bütün gece orada kaldı, ayakta, göğe bakarak ve günaha girerek mırıldanıyordu.

Birkaç ay sonra engizisyon danışmanı bir keşiş, vaaz sansürü konusunda, bu tür vaaz yazarının korku ve telaşa kapılmaktan ziyade alkış almayı, güvensizlik duymaktansa hayranlık görmeyi hak ettiğini yazdı. Bu peder, Rahip Manuel Guilherme biraz rahatsızlık hissetmiş olmalıydı ki hayranlığın üstünü çizdi ve alkış kelimesini benimsedi, ele avuca gelmez sapkın dumanlar onun sümük organına dek yükselmiş olmalıydı ki, vaaz okuyucusunun onun içinde doğurduğu ve onu bu sofuca bit ayıklamaya hızla yöneltmiş olan ürküntüleri ve kuşkuları susturmayı başaramadı. Ve bir diğer muhterem peder ve usta, Dom Antônio Caetano de Sousa, onun da okuma ve sansür uygulama vakti geldiğinde, kendi gözden geçirdiği elyazmasının kutsal imana ya da uygun âdetlere aykırı olmadığını doğrular, ilk bakışta rahatsız etmiş gözüken kuşku ya da korkulardan eser yoktu artık ve sonuç yerine de, sarayın Doktor Bartolomeu Lourenço de Gusmão'ya cömertçe gösterdiği ilgi ve özeni koydu, böylece doktriner karanlıkları beyazlatmak için muhtemelen daha fazla ince eleyip sık dokuyan didikleme talebini saraya iletmiş oldu. Bununla birlikte, son söz São de Gião'lu peder Bonaventura'ya ait olacaktı, kraliyet sarayı sansürcüsü, övgüler ve hayranlık ifadeleri saçtıktan sonra, suskunluğun, söylenmeyerek daha çelebice olacak ve suskunluğundan dolayı daha saygıdeğer olacak sözlere verilecek en iyi ifade olacağını belirtti. Hakikatin daha büyük bir bölümüne erişmiş olan bizler ise, Aveiro dükünün çiftliğinde, Baltasar ve Blimunda yorgun bir halde uyurken ve *passarola* da öküz damının karanlığında, yaratıcısının, orada, dışarıda söylediklerini daha iyi

kavramak için her bir demirini iyice uzatmışken yıldızların işitmiş olduğu sözlere başka hangi gümbür gümbür sözlerin ya da daha korkunç hangi sessizliklerin cevap verebilecek durumda olduğunu kendi kendimize sormakta haklıyızdır.

Peder Bartolomeu Lourenço'nun üç, belki de dört farklı yaşamı var, ama uyuduğunda tek bir yaşamı olur, öyle ki ayrı ayrı düşler görürken bile, uyandığında bunları ayırıp çözmeyi başaramaz, kürsüye çıkıp kilise yasalarına uygun vaaz veren rahip kendisi midir, yoksa akademisyen olan mı kendisidir, kralı ona öyle değer verir ki gelip onun vaazını kapının ardında kılık değiştirmiş bir halde dinler, kapının aralığından, yoksa uçan makinenin ve su alan bir geminin suyunu boşaltmanın çeşitli yollarını bulmuş bir mucit midir, nihayetinde, bu karmakarışık adam, korkunun ve kuşkunun kemirdiği bu adam, kilise vaizi, akademide âlim, kraliyet sarayında dalkavuk, São Sebastião da Pedreira'da pleb ve tamirci bir milletin kâhini ve biraderi olan bu adam, dayanıksız ve geçici bir birliği yeniden oluşturabilmek için rüyalara sarılıyor yeniden öfkeyle, ama gözlerini açar açmaz darmadağınık oluyor birlik, ve Blimunda'nın tersine, onun oruç olması gerekmiyor. Kilise doktorlarının, kilise hukukçularının, öz ve kişi üzerine çeşitli skolastik varyantların alışıldık okumasını bir yana bıraktı, sanki ruhu sözden bıkmış gibiydi, ama insan ancak öğretildiğinde konuşan ve okuyan tek hayvan olduğundan o zaman insan durumuna erişmeden önce yıllarca beklemek gerekecektir, Peder Bartolomeu Lourenço Eski Ahit'i, özellikle ilk beş kitabı, Yahudilerin Torah dedikleri ilk beş kitabı ve Kuran'ı sıkıca gözden geçirip inceliyor. Herhangi birimizin vücudundaki organları ve de erki fark edebilir Blimunda, ama düşünceleri okuyamaz, okusa da zaten anlayamaz, düşünen bir insana bakmak, onun tüm düşünceleri, bunca karşıt ve bunca düşman hakikatlerin buluştuğu tek bir düşünce olduğunda, insan aklını yitirmez mi, bunu gördüğünde, Blimunda düşünen insana bakar, insan bu düşünceleri düşünür.

Müziğin durumu farklıdır. Domenico Scarlatti öküz damına bir klavsen getirdi, onu tek başına taşımamıştı, iki hamal yüklenmişti, halatlar, sopalar ve çaputlardan yapılma küçük yastıklar yardımıyla, ahırlarındaki bol terden söz etmiyoruz, enstrümanın satın alındığı Yeni Tacirler Yolu'ndan sesinin işitileceği São Sebastião da Pedreira'ya dek taşımışlardı, Baltasar yolu göstermek için onlara eşlik etti, ondan istenen tek yardım bu oldu, çünkü bu tür nakiller bilgi ve sanat ister, ağırlığı bölüştürmeyi bilmek, Bica dansındaki gibi bir piramit oluşturmak için olduğu gibi güçleri birleştirmek, halatların ve tahtanın esnekliğinden adımların uyumu için yararlanmak gerekir, sonuçta, başka meslek sırları gibi bunlarınki de kendilerinin en iyi olduğuna ikna edecek şekildedir. Yüzsüz herifler klavseni kapının eşiğine koydular, uçan makineyi görmeleri özellikle engellenmişti, Baltasar ve Blimunda klavseni öküz damına binbir güçlükle taşıdılar, ağırlığından çok bilgi ve maharet yokluğundan, tellerin titreşiminin üzüntülü bir şikâyet olmasına ve onları işitenin kalbinin sıkışacağına dikkat ettikleri an, bu denli büyük bir kırılganlık karşısında kuşkuya ve korkuya kapıldılar. Aynı akşam Domenico Scarlatti geldi, hemen klavsenin başına geçerek akort etmeye koyuldu, o sırada Baltasar sorgunları örüyor ve Blimunda da yelkenleri dikiyordu, müzisyeni rahatsız etmeyen sessiz işlerdi bunlar. Akort etme bittiğinde, yolculuktan allak bullak olmuş yaylar yerlerine tekrar geçtiler, tuşlar tek tek yoklandı, Scarlatti çalmaya başladı, önce parmaklarının tuşlar üzerinde koşmasına izin verdi, sanki notaları zincirlerinden serbest bırakıyormuş gibi, sonra doğru ile yanlış arasında, tekrarlanan biçim ile serbest bırakılmış biçim arasında, cümle ile durak arasında seçim yapıyormuş gibi sesleri kısa parçalar halinde bir araya getirdi, nihayet yeni bir söylev çekmeye başladı, oysa bir an önce hâlâ parçalı ve çelişik gibi geliyordu her şey, Baltasar ile Blimunda'nın müziğe ilgisi pek az olmuştu, keşişlerin dinsel ezgilerini işitmişlerdi, Te Deum'un opera tizliğini ender olarak duymuşlardı, köydeki ve şehirdeki halk şarkılarını bilirlerdi, her

birinin kendi şarkıları vardı, ama İtalyan'ın klavsenden çıkardığı seslerle karşılaştırılabilecek hiçbir şey bilmiyorlardı, kimi zaman çocuk eğlencesi, kimi zaman öfke dolu yalvarıp yakarmalar, kimi zaman meleklerin eğlencesi, kimi zaman Tanrı'nın gazabıydı bu.

Bir saatin sonunda Scarlatti klavsenin başından kalktı, üzerini yelken bezinin bir ucuyla örttü, sonra işlerine ara vermiş olan Baltasar ile Blimunda'ya dönerek, Peder Bartolomeu de Gusmão'nun *passarola*'sı günün birinde uçarsa, onun güvertesinde olmak ve gökte müzik çalmak isterim, ve Blimunda cevap verdi, Makine uçtuğunda tüm gökyüzü müzik olacak, ve Baltasar, savaşı hatırlayarak, Tabii eğer tüm gökyüzü cehennem değilse, dedi. Bu iki varlık ne okumayı bilir ne yazmayı, yine de böyle laflar ederler, o dönemde ve orada imkânsız laflardır, ama eğer her şeyin bir açıklaması varsa, bunu da arayalım, bugün keşfedemesek de yarın keşfederiz. Scarlatti, Aveiro dükünün çiftlik evine sık sık gelir oldu, her seferinde klavseni çalmıyordu, ama çaldığında da gürültülü çalışmalarını kesmemelerini söylüyordu, gürüldeyen demirhane, örste çınlayan çekiç, kabın içinde kaynayan su, öküz damının büyük gürültü patırtısı içinde klavsen zar zor işitiliyordu, yine de müzisyen müziğini sakince tek tek belirginleştiriyordu, sanki günün birinde çalmaktan hoşlanacağı o uzayın büyük sessizliği onu çevreliyormuş gibi.

Herkes kendine özgü yollarla lütuf arar, bu lütuf hangisi olursa olsun, ister basit bir gök manzarası, günün ya da gecenin herhangi bir saati, iki ağaç, bir Rembrandt tablosu örneğinde üç ağaç, bir mırıltı, lütfun bu biçimiyle yol kapanıyor mu yoksa nihayet açılıyor mu bilmeden yürünür, peki nereye götürmektedir, bir başka manzaraya doğru, bir başka saate, bir başka ağaca, bir başka mırıltıya, şu rahibe bakın, içinden Tanrı'yı söküp çıkarmaya çabalıyor, yerine bir başkasını koymak için, bu değiş tokuş karşılığında kazanıp kazanmayacağını bilmeden, ve eğer kazanç olacaksa, kim yararlanacak bundan, şu müzisyene bakın, kendi müziğinden başkasını çalamıyor ve insanların yazacağı ilk senfoniyi işitebilmek için yüz

yıl sonra hayatta olamayacak, yanlışlıkla Dokuzuncu Senfoni denecektir ona, şu çolak askere bakın, hayatın cilvesi sonucu kanat imalatçısı oldu, bitli piyade olmanın ötesine asla geçemezdi oysa, insan kendini neyin beklediğini asla bilemez, o ise başkalarından daha az bilmekte, gözleri aşırı şu kadına bakın, erkleri keşfetmek için doğmuş, tümör, boğulmuş cenin ve gümüş para keşifleri hokkabazlık gösterilerinden ve çerçi kurnazlıklarından başka bir şey değildi, onun yazgısının en önemli eserleri şimdi görülecek, Peder Bartolomeu Lourenço, São Sebastião da Pedreiara'daki çiftlik evine gelip ona şunu dediğinde başlıyor her şey, Blimunda, Lizbon korkunç bir hastalıktan kasılıp kavruluyor, her evde insanlar ölüyor, can çekişenlerin erkini toplamak için bundan daha iyi fırsatımız olamaz sanıyorum, tabii hâlâ insan kaldıysa, ama ciddi tehlikelerle karşılaşacağın konusunda seni uyarmak benim görevim, eğer istemiyorsan gitme, seni mecbur edemem, emir verme yetkim olsa da bunu yapamam, Nedir bu hastalık, Brezilya'dan bir tekneyle geldiği ve öncelikle Ericeira'da görüldüğü söyleniyor. Doğduğum köye uzak değil, dedi Baltasar, ve rahip cevap verdi, Mafra'da insanların öldüğü dedikodusu ulaşmadı, ama hastalığa geri dönersek, belirtiler kara veba ya da sarı humma olduğu yönünde, adın önemi yok, durum şu ki insanlar sinek gibi ölüyor, kararın ne Blimunda. Blimunda oturmuş olduğu tabureden kalktı, sandığın kapağını kaldırdı ve içinden cam şişeyi çıkardı, kaç erk vardı içinde, belki yüz kadar, ihtiyaca bakılırsa hiç sayılır, bununla birlikte bu uzun ve güç bir av anlamına geliyordu, bol bol oruç, kimi zaman bir labirentin içinde bitmek bilmez gezintiler, erk nerede, görmüyorum, yalnızca iç organlar ve kemikler görüyorum, düzensiz sinir ağı, bir kan denizi, midenin içinde yiyeceklerden bir bulamaç, son dışkı, Gidecek misin, diye sordu rahip, Gideceğim, cevabını verdi, Ama tek başına gitmeyeceksin, dedi Baltasar.

Ertesi gün, sabahın erken saatinde, hava yağışlıydı, Blimunda ve Baltasar öküz damından çıktılar, Blimunda, doğal oruç durumunda, Baltasar, heybesinde her ikisi için de azık taşıyarak, ama

ne zaman yiyeceklerdi, vücutları bitkin düştüğünde ya da yeterince erk topladıktan sonra, Blimunda'nın beslenmesine izin çıktığında ya da kesinlikle beslenmesi gerektiğinde. O gün, uzun saatler boyunca Baltasar, Blimunda'nın yüzünü görmedi, Blimunda sürekli önden gidiyordu, arkasını her dönmesi gerektiğinde uyarıyordu, bu iki varlık tuhaf bir oyun oynuyordu, biri görmek istemiyordu, diğeri görülmek istemiyordu, bu kolay gelebilir ama yine de birbirlerine bakmamanın neye mal olduğunu yalnızca onlar bilir. İşte bu nedenle, günün sonuna doğru, Blimunda yemek yediğinde ve gözleri her zamanki insaniliğine yeniden kavuştuğunda, Baltasar, yürümekten çok bakılmamaktan yorgun düşmüş, hâlâ uyuşuk bedeninin uyandığını hissedecektir.

Blimunda önce can çekişenleri ziyaret etti. Gittiği her yerde övgüler ve teşekkürlerle kabul edildi, bir akraba mı yoksa bir dost mu olduğunu kimse ona sormadı, aynı sokakta mı yoksa başka bir mahallede mi oturduğunu da kimse sormadı, ve bu topraklarda hayır işlerine çok alışıldık olunduğundan kimi zaman varlığı bile fark edilmedi, hastanın odası kalabalık, koridor dolu, merdivende inenler ve çıkanlar, insanlar aralıksız gidip geliyor, son kez kutsal yağı sürmüş ya da sürecek olan rahip, hekim, tabii eğer onu getirtme zahmetine hâlâ değecekse ya da ona verecek parası olan varsa, usturalarını keskinleştirerek evden eve giden berber, içeri girip çıkan hırsızı kimse fark etmiyor, cam şişesi bir çamaşırın içine sarılıp sarmalanmış, yanında da, iyice dibe yapışmış, çalınan erklerin tutunduğu sarı amber, ökseye tutulmuş kuş gibi. São Sebastião da Pedreiara ile Ribeira arasında Blimunda otuz iki eve girdi, yirmi dört kapalı bulut topladı, altı hastada ise kalmamıştı, belki de uzun süre önce yitirmişlerdi, ve kalan iki erk vücutlara öyle tutunmuştu ki, muhtemelen yalnızca ölüm onları söküp alabilirdi. Ziyaret edilen başka beş evde artık ne erk kalmıştı ne ruh, yalnızca beş ölü, biraz gözyaşı ya da bolca yaygaralı ağlayıp sızlanma.

Her yerde salgını uzaklaştırmak için biberiye yakılmıştı, sokaklarda, evlerin girişinde, esasen hastaların odalarında, hava

dumandan masmaviydi, hoş kokuluydu, şehir sağlıklı günlerdeki pis kokularını yitirmişti. Aziz Paulo'dan dilenen güçlü bir talep vardı, kuş dili biçiminde taşlar, São Paulo'dan Santos'a uzanan sahillerde rastlanır bunlara, buralara özgü kutsallık nedeniyle mi yoksa bu adın onlar için kutlu anlamı nedeniyle mi bilinmez, bilinen tek şey ise başka taşlar gibi yuvarlak, bir nohut iriliğinde olan bu taşların kötü ateşlere karşı işe yaradığıdır, özellikle son derece ince bir tozdan yapılmış olduklarından, aşırı ateşi giderme, böbrek kumu ağrısını dindirme özellikleri vardır ve kimi zaman da terlemeye yol açarlar. Taşların öğütülmesinin sonucu olan toz, hangisi olursa olsun ve nasıl zerk edilmiş olursa olsun her zehre karşı etkilidir, özellikle zehirli hayvan ısırıkları durumunda etkilidir, Aziz Paulo dilini ya da nohudu yaranın üzerine yerleştirmek yeter ve bir anda zehir emilir. Bu nedenle bu taşlara engerek-gözü de denir.

Tüm bununla birlikte insanların hâlâ ölebiliyor olması imkânsız gözükmektedir, bunca çare ve koruma varken, öyleyse Lizbon Tanrı'nın gözünde öyle telafisi imkânsız bir suç işlemiş olmalıdır ki üç ay içerisinde dört bin kişi bu salgında can verdi, bu da her gün gömmek gereken kırktan fazla ceset demektir. Kumsallardaki tüm taşlar toplandı, ölenlerin ve böylelikle benzer ilaç yapımlarının onları tedavi etmekte yetersiz kaldığını açıklama imkânsızlığı içinde bulunanların dilleri suspus oldu. Ama dile gelselerdi de, tövbe etmediklerinin kanıtını getirmiş olurlardı, çünkü taşların yalnızca toz haline getirildikleri için ve kalbi kuvvetlendiren ilaçla ya da haşlama suyla karıştırıldıkları için kötücül ateşleri iyileştirdiğine kimsenin şaşmaması gerekir, Teresa Ana'nın başına gelenler de dilden dile yayılmıştı, Teresa Ana şekerleme hazırlıyordu ama şekeri eksikti, bir başka manastırdaki bir rahibeden istetti, ama rahibe ona şekerin vermeye değmeyeceğini, çünkü kalitesiz olduğunu söyledi, bu cevap Teresa Ana'yı büyük bir üzüntüye boğdu, Bundan böyle hayatta ne yapacağım, yalnızca bu işi yaparım, karamelalar hazırlarım, daha az incelikli

bir şekerleme olsa da, unutmayalım ki, karamelaları kendi yaşamıyla yapacak değil ya, yine o şekerle yaptı, istediği kıvama vardığında da öylesine çöktü ve sapsarı bir renk aldı ki, yenebilir bir şekerlemeden çok sanki bir reçine olmuştu, heyhat, üzüntüsü doruğa çıkmıştı, rahibe Tanrı'ya yakarmaktan ve onu sorumlu tutmaktan başka çare bulamadı, genellikle bu yöntem meyve verir, Aziz António'yu ve gümüş kandilleri hatırlayalım, Siz iyi biliyorsunuz ki benim başka şekerim yok, başka şeker nereden bulabilirim bilmiyorum, bu benim işim değil sizin işiniz, ne isterseniz yapın ama başarı bana değil size bağlı, bunu söyledikten sonra da uyarının belki de yeterli olmadığını düşündü, Tanrı'nın beline sarmış olduğu halattan bir parça kesti ve leğene attı, sarı ve ölgün şeker derhal öyle beyaz ve öyle üstün nitelikli, baharlı oldu ki, manastırlar tarihinde hiç görülmemiş karamellerden yaptı, hepiniz tohumlarını alın. Bugün şekerlemecilik artık mucize yaratmıyorsa, bunun nedeni Tanrı'nın halatının hızla bitmiş olmasıdır, çünkü rahibeler ve şekerlemeci tarikatları arasında küçük küçük pay edildi, bunlar sonsuza dek uçup gitmiş zamanlardı.

Uzun yürüyüşlerinden, tırmanıp indikleri tüm bu basamaklardan bitip tükenmiş Blimunda ile Baltasar çiftliğe geri döndüler, Yedi-Güneş solmuş, Yedi-Ay'ın benzi atmış, dayanılmaz bir bulantının esiri olmuş, sanki bir savaş alanından geliyor gibiydi, sanki topçuların paramparça ettiği bin ceset görmüş gibiydi, Baltasar ise, Blimunda'nın ne gördüğünü bilmek istese, kendi savaş ve kıyım deneyimini tek bir anıda birleştirmesi yeterli olurdu. Yattılar ve o gece bedenleri birbirini arzulamadı, genellikle duyuların iyi bir danışmanı olduğunu bildiğimiz yorgunluk yüzünden değil, iç organlarının doruk noktasına varmış bir tür bilinci nedeniyle, sanki bu organlar derilerinden çıkacakmış gibi, bunu açıklaması zordur, yine de bedenler birbirlerini tenle tanırlar, benimser ve kabul ederler, ve bazı derin nüfuz edişler, bazı mahrem temaslar sümüksü salgılarla ten arasında olsa da, farklılık kısmen görülür, sanki daha uzaktaki bir ten aranıp bulunmuş gibi. Her

ikisi de uyuyorlar, eski bir örtünün altında, soyunmamışlar bile, evsiz barksız bu iki kişinin bunca işi başardığını düşünmek insana şaşkınlık verir, gençliklerinin tazeliğinin söndüğü şu anda durum daha da kötüdür, onlar temel taşı gibidirler, taşların tuttuğu topraktan kirliler ve o taşlar gibi, gelecek ağırlık altında ezikler. O gece ay geç çıktı, bizimkiler uyuyordu, ayı fark etmediler, ama ay ışığı çatlaklardan içeri girdi ve yavaşça öküz damını, uçan makineyi süpürdü, geçerken cam şişeyi aydınlattı ve içindeki kapalı bulutlar tek tek seçildi, belki de ay ışığı görünmezi görünür kılabildiği içindi.

Peder Bartolomeu Lourenço hasattan memnundu, ne de olsa bu ilk gündü, Blimunda ve Baltasar hastalığın ve yasın kasıp kavurduğu bir şehirde maceraya atılmışlardı, işte kayda geçirilebilecek yirmi dört erk. Bir ay sonra şişenin içine bin erk kapattıklarını hesapladılar, rahibin kürelerden birini havalandırmak için yeterli gördüğü güç buydu, bunun üzerine Blimunda'ya ikinci bir iş verildi. Lizbon'da, salgından çekinmeden şehri bir uçtan ötekine dolaşan bu kadın ile bu adamdan çok söz ediliyordu, adam arkada, kadın önde, geçtikleri yollarda hep aynı suskunluktaydılar, asla oyalanmadıkları evlerde, kadın adamın yakınından geçmek zorunda kaldığında gözlerini yere eğiyordu, ve her gün yinelenen bu yiğitliğin daha fazla kaygı ve şaşkınlığa yol açmamasının nedeni, her ikisinin de kefaret çıkardıkları dedikodusunun yayılmasıydı, Peder Bartolomeu Lourenço ilk mırıltılar işitilmeye başlandığında bu kurnazlığı icat etmişti. Biraz daha fazla hayal gücü olsaydı rahip bu esrarengiz çifti Tanrı'nın iki elçisi yapardı, onların şefaatleri can çekişenlere rahat bir ölüm sağlıyor ve fazlasıyla uzun bir geleneğin kesinlikle aşındırdığı son yağlamaya güç katıyordu. Ünlü yapmaya da ünü bozmaya da bir hiç yeter, ama çabuk kanacak birilerini ya da masumca veya suç ortağı olarak lafı tekrarlayacak birilerini bulmak gerekir.

Salgın azalırken ölüm vakaları da seyrekleşmeye başladı ve artık başka şeylerden ölünürken, iyi hesaplandığında, şişelerin

içerisine kapatılmış iki bin erk vardı. O sırada Blimunda hasta düştü. Acı çekmiyordu, ateşi yoktu, yalnızca aşırı zayıflamıştı, sapsarı olmuştu, neredeyse derisi şeffaflaşmıştı. Hasır şiltenin üzerinde gece gündüz yatıyordu, gözleri kapalı, uyuyor ya da dinleniyor gibi değil, ama gözkapakları kasılmış ve yüzünde aşırı ıstırap çekiyor gibi bir ifadeyle. Baltasar yanından ayrılmıyordu, yalnızca yemek hazırlamak ya da kendi vücudunun dışkılama ihtiyaçları için çıkıyordu, orada yapmak hoş olmaz gibi geliyordu. Peder Bartolomeu Lourenço, yüzüne kasvet çökmüş, taburenin üzerine oturuyor ve saatlerce orada duruyordu. Zaman zaman dua eder gibi gözüküyordu, ama onun mırıldandığı sözleri asla kimse anlayamıyordu, kime hitap ettikleri de anlaşılmıyordu. Baltasar ile Blimunda'yı artık günah çıkartırken dinlemiyordu ve iki kez Baltasar kendini buna mecbur hissederek, biriktiği için unutulma riski taşıyan günahları belli belirsiz andığında, Tanrı'nın kalpleri gördüğü cevabını verdi ve kimsenin onun adına günahları bağışlamak zorunda olmadığı ve bu günahların eğer cezalandırılmadan kalamayacak kadar ciddiyseler, Tanrı böyle karar verdiğinde bu cezanın en kısa yoldan olacağını, istenen yerde yargılanacaklarını söyledi, tabii eğer kıyamet günü gelene dek geçen zamanda iyi eylemler kötüleri dengelememişse, bununla birlikte her şeyin genel olarak bağışlanması da muhtemeldi, geriye bir tek Tanrı'yı kimin bağışlayacağının ya da cezalandıracağının bilinmesi kalıyordu, öyle söyledi. Ama Blimunda'nın bu kadar bitip tükendiğini ve dünyadan elini eteğini çektiğini gören rahip, onu ölüme yakın yerlere göndermiş olmanın üzüntüsüyle tırnaklarını kemiriyordu, hem de o kadar çok gidip gelmişti ki Blimunda'nın yaşamının öteki tarafa geçmek için hissettiği bu eğilim şimdi hissedilebiliyordu, ıstırapsız, yalnızca dünyanın yamaçlarına tutunmayı reddeden ve baş aşağı kendini bırakan biri gibiydi.

Her gece, rahip, Santa Marta'ya ve Valverde'ye inen karanlık yollardan ve patikalardan şehre geri dönerken, haydutların,

belki de Baltasar'ın kendisinin, Blimunda'nın intikamını almak için paslı kılıcı ve öldürücü şişiyle yolunu kesmesi ve her şeyin böyle son bulmasını yarı sayıklar bir halde dilemeye başlamıştı. Ama o saatte Yedi-Güneş çoktan yatmış oluyordu, sağlam koluyla Yedi-Ay'ı sarıyor ve Blimunda diye mırıldanıyordu, isim gölgelerle kaplı geniş ve karanlık bir çölden geçiyordu, varacağı yere varması sonsuz bir zaman alıyordu, geri dönmek de bir o kadar uzun sürüyordu, gölgeler güçlükle uzaklaşıyordu, dudaklar zar zor kımıldıyordu, dışarıda ağaçların hışırtısı işitiliyordu, zaman zaman bir gece kuşunun çığlığı geliyordu, kutsanmış ol ey gece, güzeli de çirkini de aynı ilgisizlik paltosuyla örten, çok eski ve hep aynı gece, gel. Blimunda'nın soluğunun ritmi yavaşlıyordu, uyuduğuna işaret, ve Baltasar, kaygıdan bitip tükenmiş, artık o da uyuyabilirdi, uykuda Blimunda'nın gülüşüyle karşılaşmak için, düş görmeseydik ne olurdu halimiz.

Blimunda'nın hastalığı boyunca, tabii bu bir hastalıksa, yoksa erkinin uzunca bir süre gözden yitmesi miydi, bu erk bedeninin erişilmez sınırlarına mı kapanmıştı, Domenico Scarlatti defalarca çiftlik evine geldi, önce yalnızca Blimunda'yı ziyaret etmek için, geciken iyileşmesini soruşturmak için, sonra Yedi-Güneş'le sohbet etmek için kalarak, sonra, güzel bir gün, klavsenin üzerindeki yelken bezini çekti, oturdu ve nefis, tatlı bir müzik çalmaya koyuldu, hafifçe dokunduğu tellerden kurtulmaya kısmen cesaret ediyordu, kımıltısız bir şekilde süzülen kanatlı böceklerin nicelikli titreşimi, ve aniden kendini bırakıp aşağı iniyor ya da yukarı çıkıyordu, bir yükseklikten diğerine geçiyordu, bunun birbirlerini takip edermiş gibi tuşlar üzerinde koşturan parmakların hareketiyle alakası yoktu, müzik parmaklardan doğmaz, zaten nasıl böyle olabilirdi ki, çünkü klavyenin bir ilk bir de son tuşu vardır, oysaki müziğin ne sonu vardır ne başı, benim sol elimde olan bu öteden gelir ve benim sağ elimde olan bu diğer öteye gider, müziğin ise en azından iki eli vardır, kimi tanrıların tersine. Blimunda'nın kendinin en derinlerinde beklediği çare buydu,

beklediği ne olursa olsun hâlâ onun içindeydi, çünkü her birimiz bilinçli olarak ancak önceden bildiği şeyi ya da tanıdığı şeye benzeyen şeyi ya da herhangi bir durum için ona yararlı olduğu söylenen şeyi bekler; hasta bu kadar zayıf düşmemişse eğer, hacamat, eğer salgın tüm sahilleri önceden silip süpürmemişse, Aziz Paulo dili, Gordonio irmikleri, mavi devedikeni kökü, Fransız iksiri, tek özelliği hastalandırmamak olan zararsız karışımlar. Blimunda hiç beklemezken bu müziği işitince göğsü öyle şişmişti ki, bu kadar derin bir iç çekiş ölümün ya da doğumun tinsel acılarına mahkûm birinin iç çekişiydi, Baltasar, nihayet hayata dönecek gözüken birinin anında son soluğunu vermesinden çekinerek onun üzerine eğildi. Domenico Scarlatti o geceyi çiftlik evinde geçirdi, saatbesaat ta şafağa dek çaldı, Blimunda artık gözlerini açmıştı, gözyaşları yavaşça akıyordu, eğer bir doktor olsaydı saldırı altındaki optik sinirinin özsularını temizlediğini söylerdi, belki de doğruydu, belki de gözyaşları bir saldırının yatıştırılmasıydı.

São Sebastião da Pedreiara'nın çamur içindeki yollarında, rüzgâr ve yağmur altında, bir hafta boyunca her gün gelen müzisyen, günde iki, üç saat çaldı, ta ki Blimunda ayağa kalkacak gücü bulana dek, Blimunda klavsenin yanında oturuyordu, hâlâ rengi soluktu, sanki derin bir denizin dibine düşmüş gibi müzikle çepeçevre sarılmıştı, imge bize aittir, çünkü Blimunda asla deniz yolculuğu yapmadı, onun deniz kazası tamamen başka türdendi. Sonra aniden sağlığı yerine geldi, bir daha da asla uzaklaşmadı. Sonra müzisyen bir daha onların yanına gelmedi, kibarlık gereği ya da belki de ihmal etmiş olduğu kraliyet şapeli ustası yükümlülükleri onu engellemişti, veliahdın dersleri nedeniyle de olabilir, oysa veliaht ustanın yokluğundan muhtemelen yakınmamıştı, işte o zaman Baltasar ile Blimunda, Peder Bartolomeu Lourenço'nun uzun süredir onları görmeye gelmediğini fark ettiler ve bu duruma endişelendiler. Bir sabah, hava kısa süreliğine açılmışken, şehre indiler, bu kez yan yana yürüyorlardı ve sohbet ederlerken Blimunda Baltasar'a bakabiliyordu, yalnızca da

birbirlerini görüyorlardı, her ikisi de bu durumdan son derece memnundu. Yolda karşılaştıkları kişiler kapalı kutuydular, kilitli kasaydılar, gülümser ya da asık suratlı görünmelerinin pek önemi yoktu, bakan kişi baktığı kişiyi bilmek zorunda değildi, bakılan da kendini bilmiyordu. İşte bu yüzden Lizbon'da, sokak satıcılarının çığlıklarına, komşular arasındaki kavgalara, çıngırakların çeşit çeşit seslerine, ermiş kulübeleri önünde avazı çıktığı kadar bağırarak edilen dualara, uzaktan gelen bir boru sesine, bir davul sesine, Tagus'a gelen ya da buradan ayrılan bir tekneyi selamlayan bir top atışına, dilenci pederlerin bitmek bilmez dualarına ve çıngırak seslerine rağmen çok sakin bir hava hüküm sürüyordu. Kimin ki erki varsa onu kendine saklasın ve kullansın, hiç erki olmayan da yokluğuna alışsın. Blimunda erkten söz edildiğini işitmek istemiyor, çiftlik evinde hesapladığından fazlası var, bunun ona neye mal olduğunu yalnızca kendisi biliyor.

Peder Bartolomeu Lourenço evinde değildi, belki saraya gitmişti, dedi asacının dul karısı, ya da akademidedir, Eğer bir mesaj bırakmak istiyorsanız, ama Baltasar hayır cevabını verdi, daha sonra tekrar gelirlerdi ya da Kraliyet Sarayı Meydanı'nda beklerlerdi. Nihayet, saatler öğleyi vururken rahip belirdi, bir başka tür hastalıktan, başka hayallerden dolayı zayıf düşmüştü ve alışkanlığının tersine, üstünü başını ihmal etmişti, sanki giyinik uyumuş gibiydi. Onları orada, evinin kapısında, taş bir bankın üzerinde oturur görünce, yüzünü elleriyle örttü ama hemen geri çekti ve onların yanına yaklaştı, sanki büyük bir tehlikeden kurtulmuş gibiydi, ama ilk sözlerine bakılırsa sanılan tehlike değildi bu, Baltasar'ın gelip beni öldürmesini bekliyordum, kendi yaşamı için kaygılandığı sanılabilirdi ama işin aslı bu değildi, Beni öldürmek adalet olurdu, Blimunda, ölüm seni alıp götürseydi, Bay Kıpkırmızı iyi olduğumu biliyordu, Onu görmeye çalışmadım ve beni ziyaret etmeye geldiğinde onu kabul etmemek için her türlü bahaneyi uydurdum, kaderime razıydım, Kader her zaman yerine gelir, dedi Baltasar, benim mutlu kaderim, bizim mutlu

kaderimiz Blimunda'nın ölmemesini istedi, ve şimdi ne yapacağız, hastalık çekip gitti, erkler toplandı, makine yapıldı, artık dövülecek demir kalmadı, ne dikilecek yelken var ne katran, örülecek sorgun da kalmadı, sahip olduğumuz sarı amberle, çatıdaki metal teller arasındaki kesişmeler kadar çok top biriktirebiliriz, kuşun kafası tamamlandı, bir martı değil ama ona benziyor, bizim çalışmamız nihayet tamamlandı, Peder Bartolomeu Lourenço, *passarola*'nın kaderi ne olacak, bizimki ne olacak. Rahibin rengi iyice attı, birinin işitmesinden çekinir gibi etrafına bakındı, sonra cevap verdi, Makinenin yapıldığından kralı haberdar etmeliyim ama önce denememiz gerek, benimle on beş yıl önceki gibi yeniden alay etmelerine dayanamam, şimdi çiftlik evine geri dönün, çok yakında size geleceğim.

Birkaç adım attılar, sonra Blimunda durdu, Siz hastasınız Peder Bartolomeu Lourenço, yüzünüz bembeyaz, gözleriniz halka halka, haber sizi hiç memnun etmedi, Etti Blimunda, etti, üstelik kaderin haberleri tam haber sayılmasa da, önemli olan şey yarın neyin geleceğidir, bugün hiçtir, Beni kutsayın Peder, Yapamam, çünkü sizi hangi Tanrı adına kutsayacağımı bilmiyorum, siz birbirinizi kutsasanız daha iyi edersiniz, bu yeter, Tanrı'ya şükret ki bütün kutsamalar böyle olsun.

Krallığın kötü yönetildiği, adaletin olmadığı söyleniyor, oysa her şeyin olması gerektiği gibi olduğu anlaşılmıyor, gözleri bağlı, elinde terazisi ve tüzenin kılıcı, daha ne isteriz ki, göz bağı dokumacıları olmak, terazi ayarlayıcıları ve bıçak parlatıcılar olmak, delikleri hiç durmadan onararak, tartı ağırlıkları üzerindeki hileleri düzelterek ve nihayet adaletten yararlanana kendisine gösterilen adaletten memnun olup olmadığını, davasını kazanıp kazanmadığını sormak. Burada tartışma konusu edilen engizisyonun hükümleridir elbet, onun gözleri gayet açıktır ve elinde de terazi yerine bir zeytin dalı ve gayet iyi bilenmiş bir kılıç tutar ki, öteki körelmiş ve çentiklenmiştir. Kimileri küçük dalın uzanan bir barış eli olduğunu düşünecektir, oysaki bunun gelecekteki çalı çırpı demetinin ilki olduğu gayet açıktır, ya seni delik deşik ederim ya da yakarım, ve eğer yasanın ille de eksik olması gerekiyorsa, ölmüş imanlıları onurlandırmaktansa sadakatsizliğinden kuşkulanılan karısını hançerlemek daha doğru olur, katilliği mazur gösterecek birkaç hami de bulursak, tamam, teraziye yerleştirmenin uygun olacağı binlerce kruzadodan söz bile etmiyoruz, çünkü adaletin o teraziyi elinde tutmasının tek nedeni budur. İbret olsun diye zenciler ve soylu olmayanlar cezalandırılırken iyiler ve mülk sahipleri de onurlandırılır, onlardan borçlarını ödemeleri, intikamdan vazgeçmeleri, nefret etmemeleri istenmez ve mahkemeye çıkıldığında da, çünkü bunu da tamamen ihmal etmek imkânsızdır, davalar, hile, dolan, türlü türlü prosedürler, örf ve âdetler, imalar bizimdir, böylece, eğer adalet adilse, eninde sonunda zafer kazanacak olan mümkün olduğunca geç kazansın

ve hemen kaybetmesi gereken de mümkün olduğunca geç kaybetsin. Ve tüm bu zaman boyunca memelerden para denen tüm bu güzel süt sağılır, bedelsiz yoğurt, nefis peynir, adalet görevlisi ve davavekili için, avukat ve sorgucu için, tanık ve yargıç için leziz parçalar, eğer liste eksikse Peder António Vieira'nın belleğinde bir boşluk olduğu içindir ya da bizzat bizde bir kusur vardır.

İşte adaletin görünür yanı budur. Görünmez yanına gelince, söylenebilecek en hafif şey körlüğü ve tam bir facia olduğudur, deniz kazası sırasında bu haydi haydi kanıtlanmıştır, geminin güvertesinde Tagus'un diğer sahilindeki bir avdan gelen veliaht Dom Francisco ile veliaht Dom Miguel bulunuyordu, her ikisi de kralın kardeşidir, aniden sert bir rüzgâr habersizce üzerlerine çullandı ve yelkeni ters çevirdi ve Dom Miguel boğularak öldü, Dom Francisco kurtuldu, oysaki iyi ve dürüst bir adalette bunun tersi olması gerekirdi, Dom Francisco'nun kötülüklerini gayet iyi biliyoruz, kraliçeyi baştan çıkartan, kralın tahtına göz koyan, gemicileri kurşuna dizdiren odur, oysaki diğeri bu tür kötülüklere hiç uygun biri değildi, ya da en azından bu kadar kötü şeyler yapmamıştı. Yine de hafife almayalım, Dom Francisco belki de önceden günah çıkarmıştı, belki de Dom Miguel tekne kaptanını boynuzlamayı ya da onun kızını bozmanın bedelini yaşamıyla ödemişti, kim bilir, kraliyet ailelerinin tarihi bu türden yüksek düzey olaylarla doludur.

Sonuçta şu öğrenildi ki, kral kendisinin değil tahtın bin altı yüz kırktan bu yana Aveiro düküne karşı açmış olduğu mahkemedeki davasını kaybetmişti, iki hanedan, Aveiro ile kraliyet ailesininki, seksen yılı aşkın süreden beri sürekli mahkemelerdeydi, ve saçma sapan bir şey de değil bu, sıradan bir su ya da hudut olayı değil söz konusu edilen, ama iki yüz bin kruzadoluk bir rant bu, biraz hayal edin bakalım, Brezilya madenlerine gönderilen zenciler üzerinden kralın kazandığı toplam gelirin üç misli. Adalet sonunda her zaman sesini duyurur, ve şimdi de böyle olduğundan kral, Aveiro düküne tüm mülkünü geri vermek

zorunda kalacak, bunlar bizi pek ilgilendirmez ama, São Sebastião da Pedreira'daki malikâne de buna dahil, evin anahtarı, kuyular, meyvelikler ve saraylar, ki bunlar Peder Bartolomeu Lourenço'yu pek ilgilendirmemektedir, onu tek ilgilendiren öküz damıdır. Ama felaketler asla hep aynı anda gelmez, hatta hükmün yerinde olduğu bile söylenebilir, çünkü uçan makine tamamlanmıştır ve hazırdır, krallara özgü sabrı hiç değişmeden ve şaşmaz biçimde teveccüh gösteren bir mizacı koruyarak bunca yıl beklemiş olan krala nihayet haber verilebilir, hep iyi niyetini korumuştur kral, yine de şimdi rahip yarattığı şeyden ayrılmayı başaramayan yaratıcının, düşünden mahrum kalmanın eşiğindeki hayalperestin iyi bilinen ruh halindedir, Ya makine uçarsa, sonra ne yapacağım, elbette yeterince keşif projesi vardır, çamur ve fundadan imal edilmiş kömür, şekeri değirmenlerde öğütmenin yeni bir tarzı falan, ne var ki *passarola* en büyük keşiftir, onun yerini asla kanatlar tutamaz, bununkiler hariç, tüm diğer kanatlardan ne kadar da güçlüler, bunlar uçuş sınavına daha tabi tutulmadılar.

São Sebastião da Pedreira'da Baltasar ile Blimunda hayatlarına nasıl bir yön vermeleri gerektiğini bilmek isterler, Aveiro dükünün adamları çiftlik evini geri almak için gelmekte gecikmezler, Mafra'ya dönsek iyi olur. Ama rahip hayır der, yakında kralla konuşacaktır, sonra makineyi deneriz ve eğer her şey umduğumuz gibi gelişirse hepimiz şana kavuşmuş ve çok yarar görmüş olacağız, bu ün yeni Portekiz zaferini dünyanın dört bucağına taşıyacak, ünle birlikte zenginlik gelecek, bana ne düşerse üçümüze de düşmüş olur, senin gözlerin olmasaydı, Blimunda, *passarola* olmazdı, senin de sağ elin ve sabrın olmadan olmazdı Baltasar. Ama rahip kaygılıdır, sanki söylediğine inanmaz gibidir, ya da söylediğinin öyle az ağırlığı vardır ki başka kaygıları silinmemektedir, bu nedenle Blimunda, çok alçak bir sesle sorar, gece olmaktadır, demir ocağı sönmüştür, uçan makine hâlâ buradadır ama yokmuş gibidir, Peder Bartolomeu Lourenço, sizi korkutan nedir, ve kendisine birdenbire bu şekilde seslenilen rahip titrer,

heyecanlı bir halde ayağa kalkar, kapıya kadar gider, dışarı bakar, ve geri dönerek, mırıldanarak cevap verir, Engizisyon. Baltasar ve Blimunda birbirlerine baktılar, Baltasar söze girdi, Uçma isteği günah değil, bildiğim kadarıyla, sapkınlık da değil, on beş yıl önce sarayda bir balon uçtu ve hiçbir felaket olmadı, Balon önemsizdir, cevabını verdi rahip, ama makine uçarsa engizisyon belki de bu uçuşta bir iblis hilesi olduğu yargısına varacaktır, ve engizisyoncular gemiyi havada yöneten parçaların neler olduğunu öğrenmek istediklerinde, kürelerin içinde insan erki olduğu cevabını veremem, çünkü engizisyon için erk diye bir şey yoktur, sadece ruh vardır, esir ruhları kürelerde tuttuğumuzu söylerler, Hıristiyan ruhların cennete çıkmasını engellediğimizi söyleyecekler, iyi biliyorsunuz ki engizisyon böyle karar verdiğinde, tüm iyi nedenler kötü olur ve tüm kötüler iyi olur, eğer iyi ve kötü neden yoksa su ve ateş işkenceleri, işkence sehpası ve darağacı tam da bu nedenleri keyfi olarak yoktan var etmek için hazırdır, Peki ya kral bizim tarafımızdaysa, engizisyon majestelerinin arzu ve erkine karşı çıkamaz, Kral, eğer durum kuşkuluysa, engizisyonun sözünden dışarı çıkmaz.

Blimunda sorusunu tekrarladı, Siz en fazla neden korkarsınız Peder Bartolomeu Lourenço, olabilecek olan şeyden mi yoksa olmuş olandan mı, Ne demek istiyorsun, Engizisyon annemin etrafında nasıl dolaştıysa sizin etrafınızda da dolaşmış zaten, işaretleri iyi bilirim ben, engizisyoncuların gözünde şüpheli olanlar bir tür haleyle çevrilidirler, neyle suçlanacaklarını bilmezler ama zaten suçlu görünürler, Vakti geldiğinde beni neyle suçlayacaklarını ben gayet iyi biliyorum, Museviliğe geçtiğimi söyleyecekler ve bu da hakikat olacak, kendimi büyücülüğe adadığımı söyleyecekler ve bu da hakikat olacak, tıpkı sürekli kafa yorduğum diğer sanatlar gibi bu *passarola* da büyücülük işi olacak, size itiraf ettiğim şeyden sonra artık ikinizin merhametine kaldım, eğer beni ihbar ederseniz mahvoldum. Baltasar, Eğer böyle bir şey yaparsam öteki elim de kesilsin dedi. Blimunda, Eğer böyle bir

şey yaparsam, gözlerim bir daha asla kapanmasın, sanki bitmek bilmez bir oruçtaymış gibi ebediyen görsünler dedi.

Çiftliğe kapanan Baltasar ve Blimunda günlerini orada geçirdiler. Ağustos bitti, eylül yarılandı, örümcekler *passarola*'nın üzerine ağlarını örmeye başladılar, kendilerine özgü yelkenler açtılar, oraya buraya kanatlar ekledilerdi, Bay Kıpkırmızı'nın gelip de klavsenine dokunmayalı çok uzun süre olmuştu, yeryüzünde São Sebastião da Pedreira'dan daha hüzünlü bir yer yoktu. Havalar serinledi, artık güneş saatlerce gizleniyordu, gökyüzü kapalıyken makineyi denemenin imkânı yoktu, olur da Peder Bartolomeu Lourenço makinenin güneş olmadan yerden yükselemeyeceğini unuttuysa ve buraya kralla birlikte gelirse bu utançların en azap vericisi olur, yüzüm kararır. Kral gelmedi, rahip gözükmedi, gökyüzü yeniden berraklaştı, güneş parıldadı, ve Baltasar ile Blimunda kaygılı bekleyişlerine yeniden başladılar. O sırada rahip geldi. Kapının önünde, katırının toynaklarının yeri sertçe eşelediğini işittiler, tuhaf bir olay, çünkü katırların bu türden huyları yoktur, yeni edinmiş olmalı, kral belki de nihayet *passarola*'nın yerden yükselişinde hazır bulunmaya gelecek, ama böyle olmaz, önceden uyarmak için, mıntıka temizliğini denetlemek için, kralın rahatını sağlamak için, sancakları göndere çekmek için saray hizmetkârlarının gelmiş olması gerekirdi, bu başka şey olmalı. Zaten başka şeydi. Peder Bartolomeu Lourenço aniden öküz damında belirdi, beti benzi atmıştı, yüzü kurşuni soluktu, kül gibi olmuştu, çoktan çürümeye başlarken dirilmiş biri gibiydi, Kaçmalıyız, engizisyon ensemde, beni tutuklayacaklar, şişeler nerde. Blimunda sandığı açtı, içinden birkaç giysi çıkardı, buradalar, Baltasar sordu, Ne yapacağız. Rahibin bütün vücudu tir tir titriyordu, bacakları üzerinde güçlükle duruyordu, Blimunda onu tutmak zorunda kaldı, Ne yapacağız, diye tekrarladı ve bağırdı, Makinenin içine kaçacağız, sonra, aniden ürkmüş gibi, neredeyse işitilmez bir şekilde mırıldandı, Onunla birlikte kaçacağız, Nereye, bilmiyorum, tek bildiğim buradan gitmemiz

gerektiği. Baltasar ve Blimunda birbirlerine uzun süre baktılar, Kaderimiz böyle yazılmış, dedi Baltasar, Gidelim, dedi Blimunda.

Saat öğleden sonra iki ve yapacak çok şey var, bir dakika bile kaybetmemeli, kiremitleri çekmek gerek, sökülemeyen tahta kiremit ve kirişleri kırmak gerek, ama öncelikle amber topaklarını tellerin kesişme noktalarına yerleştirmeli, üst yelkenleri açmalı ki güneş ışığı makinenin üzerine erkenden gelmesin, iki bin erki kürelerin içine aktarmalı, bin bir tarafa, bin öteki tarafa, böylece dengeli çekerler, makinenin havada alabora olması engellenir böylece, olur da alabora olursa bu öngöremediğimiz nedenlerle olacak. Daha bir yığın iş var, ama zaman çok az. Baltasar hemen çatının üzerine çıktı bile, kiremitleri kaldırıp yere fırlatıyor, öküz damının her yanından paramparça kiremitler uçuşuyor, Peder Bartolomeu Lourenço içine gömüldüğü bitkinlikten kurtulmayı başardı ve güçsüz haliyle en ince tahta kiremitleri içerden sökmekle uğraşıyor, kirişlere gereken güç onda yok, onların beklemesi gerekecek, bu sırada Blimunda, sanki tüm yaşamı boyunca uçmaktan başka bir şey yapmamış gibi sakin, yelkenlerin durumunu inceliyor, katranın her tarafa eşit yayılmış olup olmadığına emin olmak istiyor, birkaç tuğlayı üstünkörü yerleştiriyor.

Ya şimdi ne yapacaksın bakalım, Koruyucu Melek, bu işle görevlendirildiğinden beri hiç bu kadar gerekli olmamıştın, işte, yalanda asla insanın ulaşmadığı göğe havalanacak üç kişi, onları koruyacak birine ihtiyaçları var, onlar ellerinden geleni zaten yaptılar, malzemeleri ve erkleri topladılar, katı maddeyle uçucu olanı birleştirdiler, tüm bunlara kendi cesaretlerini kattılar, hazırlar, şu çatıyı çıkarmaları, yelken açmaları, güneşin içeri girmesine imkân tanımaları kaldı bir tek, ve hoşça kal, yola koyulalım, eğer sen, Koruyucu Melek, parmağının ucunu dokundurmazsan, sen melek falan değil bir hiçsindir, bana diyeceksin ki yakaracak aziz mi kalmadı, yine de hiçbiri senin kadar aritmetikten anlamaz, on üç sözü biliyorsun sen, onları saymayı biliyorsun, hata yapmadan, birden on üçe dek sayarsın sen, ve burada, tüm

geometrilerin ve matematiklerin bir araya gelmesini gerektiren bir eser var, İsa Mesih'in bizim için öldüğünü söyleyen Kudüs'teki evin ilk sözünü söyleyerek başlayabilirsin, ve şimdi de ikinci söz, İsa Mesih'in üzerine ayaklarını bastığı Musa'nın iki tableti, böyle söyleniyor, ve şimdi Çok Kutsal Üçlem'in üç kişisi olan üç sözcük, yine böyle söyleniyor, ve şimdi dört İncil yazarı olan dört söz, Yuhanna, Luka, Markos ve Matta, böyle söyleniyor, ve şimdi İsa Mesih'in beş yarası olan beş söz, böyle söyleniyor, ve şimdi İsa Mesih'in doğumunda kabul ettiği altı mum olan altı söz, böyle söyleniyor, ve şimdi yedi kutsama demek olan yedi söz, böyle söyleniyor, ve şimdi sekiz ahret mutluluğu olan sekiz söz, böyle söyleniyor, ve şimdi Kutsal Anamız'ın kutsanmış oğlunu tertemiz karnında taşıdığı dokuz ay olan dokuz söz, böyle söyleniyor, ve şimdi on emir olan on söz, Tanrı'nın yasasından, böyle söyleniyor, ve şimdi on bir bakire olan on bir söz, böyle söyleniyor, ve şimdi on iki havari olan on iki söz, böyle söyleniyor, ve şimdi ayın on üç ışını olan on üç söz ve bu on üçüncü sözü söylemek gerekmez, çünkü Yedi-Ay var zaten, Yedi-Ay elinde cam bir şişe tutan bu kadın, koru onu, Koruyucu Melek, çünkü eğer cam kırılırsa, yolculuk boşa çıkacak ve gerçekten aklını kaybetmiş gözüken bu rahip kaçamayacak, çatının üzerindeki adama da göz kulak ol, sol eli eksik onun, senin hatan bu, çünkü muharebe günü dalgın davrandın, belki de henüz çarpım tablosunu doğru dürüst ezberleyememiştin.

Saat öğleden sonra dört, öküz damında yalnızca duvarlar kaldı, kocaman görünüyor, uçan makine tam ortada, küçücük demirhane incecik bir gölge gibi, öteki uçta Baltasar ile Blimunda'nın altı yıl boyunca yattıkları saman döşek, sandık artık orada değil, *passarola*'nın güvertesine taşınmış, ne eksiğimiz kaldı, heybe, biraz yiyecek ve klavsen, klavsen ne olacak, olduğu yerde kalsın, böyle bir bencilliği anlamak ve bağışlamak gerek, endişe büyük, üçü de klavsen eğer orada kalırsa hem ruhban hem de laik adaletin merakını cezbedeceğini, buraya bu kadar uygunsuz bir

enstrümanın hangi nedenle ve ne niyetle gelmiş olabileceğini düşünecek halde değil, diyelim tuğlaları ve iskeleti bir rüzgâr söküp attı, peki ya klavsen nasıl oldu da zarar görmedi, o kadar hassas bir enstrüman ki insan sırtında taşınsa bile yayların akordu bozulur, Bay Kıpkırmızı gökte çalmayacak mı, dedi Blimunda.

Artık yola çıkabilirler. Peder Bartolomeu Lourenço tek bulutun bile olmadığı göğü inceledi, altın bir kutsal mihrap perdesine benziyor güneş, sonra Baltasar bakıyor, yelkenlere kumanda edecek halatı bağlıyor Baltasar, nihayet Blimunda, Tanrı'ya dua edelim ki gözleri geleceği görmesin, Tanrı'ya yakaralım, ne kadar tanımsız olsa da, dedi mırıldanarak, sonra boğuk bir fısıltıyla, Asıl ipe, Baltasar. Baltasar hemen çekmedi, eli titredi, *Ol* der gibi bir şeydi bu, laf ağızdan çıkar ve olacak olan olmuş haliyle belirir, yelken açılır ve yer değiştirilir, ama nereye gidilecek. Blimunda yaklaştı, iki elini Baltasar'ın elinin üzerine koydu ve tek bir hareketle, sanki böyle olması gerektiği yazılmış gibi, her ikisi birden halata asıldılar. Yelken tümüyle bir yana doğru çekildi, güneş amber toplarına tamamen vurdu, ve şimdi bize ne olacak. Makine titredi, aniden kaybettiği bir dengeyi arar gibi sallandı, büyük bir çatırtı işitildi, demir tabakalar ve örülmüş sorgunlar hareket ediyordu, sonra aniden, sanki bir ışık çevrintisi tarafından emilir gibi, makine kendi etrafında iki defa dönerek yükseldi, henüz duvarların tepesini aşmamıştı, sonra, düzenini yeniden bulunca, yeni bir denge sağlandı, martı kafasını kaldırarak, göğe doğru bir ok gibi atıldı. Sert yön değiştirmeyle sarsılan Baltasar ve Blimunda tahta zemine düşmüşlerdi, Peder Bartolomeu Lourenço yelkenleri destekleyen dikmelerden birine tutunmuştu ve böylece karanın inanılmaz bir hızla uzaklaştığını görebiliyordu, artık çiftlik evi görülemiyordu, tepelerin arasında kaybolmuştu, ve bu, orada, uzakta, bu nedir, Lizbon elbette, ya ırmak, bak, işte deniz, bu denizin üzerindeki ben, Bartolomeu Lourenço de Gusmão, ben Brezilya'dan iki defa geldim, Hollanda'ya bu denizden gittim, beni yeryüzünün ve göklerin başka hangi kıtalarına götüreceksin,

makine, rüzgâr kulaklarımda uğulduyor, hiçbir kuş hiçbir zaman bu kadar yükseğe çıkmadı, kral beni görseydi, bir şiirde beni alaya almış olan şu Tomás Pinto Brandão beni görseydi, engizisyon beni görseydi, o zaman hepsi anlardı benim Tanrı'nın sevgili kulu olduğumu, evet, ben, kendi dehamın eseriyle göğe yükselen ben, Blimunda'nın gözlerinin eseriyle, gökte onunkine benzer gözler olacak mı, ve nihayet Baltasar'ın sağ elinin eseriyle, seni buraya getiriyorum, Tanrı, sol eli olmayan biri daha, Blimunda, Baltasar, gelin bakın, ayağa kalkın, çekinecek bir şey yok.

Hiçbir şeyden çekinmiyorlardı, yalnızca kendi cesaretlerinden ürkmüşlerdi. Rahip gülüyordu, çığlıklar atıyordu, dikmeye tutunarak kendini güvende hissetmeyi umursamıyor ve üst güverteyi arşınlıyordu, böylece bütün ana noktalardan yeryüzüne bakabiliyordu, uzaklaşmış oldukları yeryüzü şu an uçsuz bucaksızdı, Baltasar ve Blimunda doğruldular, dikmelere sinirli bir şekilde tutundular, sonra korkuluklara tutundular, ışık ve rüzgârdan gözleri kamaşmıştı, bir süre sonra korkudan ve baş dönmesinden eser kalmamıştı, Ah, ve Baltasar bağırdı, Başardık, Blimunda'ya sarıldı ve gözyaşlarına boğuldu, sanki kayıp bir çocuktu, o, savaşmış bir asker, Pegões'te şişiyle bir adam öldürmüş olan o, ve şimdi sevinçten ağlayan o, Blimunda'ya tutunmuş, o da Baltasar'ın gözyaşlarına boğulmuş yüzünü öpüyor, haydi, haydi. Rahip onlara yaklaştı ve o da kucaklaşmalarına katıldı, aniden bir benzerlikle kafası karışmıştı, İtalyan onun, rahibin Tanrı olduğunu söylememiş miydi, Baltasar'ın Oğul ve Blimunda'nın da Kutsal Ruh, ve işte şimdi üçü de gökteydi, tek bir Tanrı var, diye bağırdı, ama rüzgâr bu sözleri ağzından aldı. Bu sırada Blimunda konuştu, Eğer yelken açmazsak yükselmeye devam edeceğiz, nereye kadar gideceğiz, belki güneşe kadar.

Delilikte bilgelik var mı diye asla kendimize sormayız, buna karşılık her birimizin içinde bir delilik tohumu olduğunu rahatlıkla söyleriz. Bu dünyaya bağlanmamızın bir tarzı bu, delilerin akıllılarla eşit muamele görmeyi talep etmek için bir bahane

verdiklerini hayal edin, akıllılar da biraz delidir, birazcık akılları kaldığı için, örneğin kendi postlarını kurtaracak kadar, şu an Peder Bartolomeu Lourenço'nun durumu böyle. Fazla ani yelken açarsak, bir taş gibi yere düşeriz, halatı idare edecek olan odur, yelkenin çaba sarf etmeden gerilmesi için gereken etkiyi o sağlayacak, her şey onun maharetine bağlı, ve yelken yavaşça açılıyor, amber toplarının üzerine gölge düşürüyor, makine hız yitiriyor, hava gemisi yönetmenin bu kadar kolay olduğunu kim demiş, şu andan tezi yok yeni Hint'leri aramaya atılalım. Makine artık yükselmiyor, gökte hareketsiz, kanatları kocaman açılmış, gagası kuzeye dönük, eğer ilerlerse orada bir daha görünmeyecek. Rahip yelkeni daha da açıyor, amber toplarının dörtte üçü gölgede, makine hissettirmeden iniyor, sanki bir gölün üzerindeki bir kanoda sanır insan kendini, kâh dümene hafifçe bir dokunuş, kâh bir-iki kürek vuruşu, insan ne icat etmez ki. Kara yavaş yavaş yaklaşıyor, Lizbon daha rahat seçiliyor, Kraliyet Sarayı Meydanı'nın düzensiz dörtgeni, sokakların ve dar yolların labirenti, rahibin oturduğu ve tam o anda tutuklamak için engizisyondaki tanışlarının içeri girdiği verandaların efrizi, göğün çıkarlarına bunca önem veren bu insanlar yeterince dikkatli değiller, gözlerini havaya kaldırma fikri akıllarına bile gelmiyor, bu yükseklikten makinenin mavilikte minicik bir nokta olduğu doğrudur, zaten gözlerini nasıl kaldırırlar, Eski Ahit'in ilk beş kitabından ve çözülemez parçalar halinde parçalanmış bir Kuran'ın ve kopartılmış bir İncil'in önünde secdeye kapanmışlar, ama işte dışarı çıkıyorlar, Rossio'ya doğru yönelip Estaus Sarayı'na gidiyorlar, yakalayıp hapse atacakları rahibin oraya kaçtığı haberini almışlar, kendilerinin asla gitmeyeceği büyük gök kubbeye sığındığını fark etmiyorlar, Tanrı'nın kendi seçilmişlerini tercih ettiği yer orası ve onları deliler, kusurlular, aşırılar arasından seçtiği de çok doğru, yoksa asla engizisyonca kabul görmüş kişiler arasından değil. *Passarola* biraz daha alçalıyor, biraz çabalandığında Aveiro dükünün çiftlik evi fark ediliyor, bu havacılar gerçekten acemi, topraktaki belli

başlı engebeleri, akarsuları, su birikintilerini, yeri yıldızlar gibi öbek öbek süsleyen köyleri, karanlık ormanları bir çırpıda saptayacak deneyimleri yok, işte öküz damının dört duvarı, havalandıkları havaalanı, Peder Bartolomeu Lourenço sandığa bir dürbün koyduğunu hatırlıyor, iki vakit üç harekette dürbünü bulup gözüne dikiyor, ah, yaşamak ve icat etmek ne olağanüstü şeyler, bir köşedeki saman döşek ile demir ocağı tek tek seçiliyor, yalnızca klavsen yok olmuş, ona ne olmuştu ki, biz, biz bunu biliyoruz ve size söyleyeceğiz, olan şudur, Domenico Scarlatti çiftlik evine yaklaşıyordu ki aniden büyük bir kanat çırpıntısıyla havalanan makineyi fark etti, hareketli bir şey olsaydı ancak böyle olurdu, içeri girdiğinde havalanışta geride kalan şeyleri gördü, parçalanmış ve yere saçılmış kiremitler, kesilmiş ya da koparılmış tahta parçaları ve kirişler, en hüzün vericisi de kimsenin olmaması, uçan alet fırlıyor, havada yükseliyor, yalnızca yürek burkan bir melankoli kalıyor geride, Domenico Scarlatti'yi klavsenin başına oturtan ve bir an çalmaya zorlayan melankoli, kısacık bir an, tüm sözler zaten söylenmiş olduğundan sanki bir yüzü okşar gibi parmak uçlarıyla tuşlara dokunmakla yetiniyor, sonra, klavseni orada bırakmanın tehlikeli olacağını bildiğinden, dışarı taşıyor, dengesiz, sarsan toprağın üzerine, rahatsız olan yaylar gıcırdıyor, tuşların akoru ciddi olarak ve kesin biçimde bozuyor, Scarlatti klavseni neyse ki alçak olan kuyunun ağzına dek çekiyor, eliyle güçlükle kaldırıp dibe yuvarlıyor, sandık iki kez iç yüzeye çarptı, tüm yaylar bağırıyor, klavsen suya düşüyor, kaderin ona neyi uygun gördüğünü kimse bilmiyor, bunca güzel müzik yapan bir klavsen şimdi tepe üstü düşüyor, boğulan biri gibi gulu gulu diye sesler çıkartıyor, ta ki suların çamurlu dibine batana dek. Gökten bakıldığında müzisyen görünmüyor, gitti, patikalarda dolaşıyor, belki yolunu değiştirdi, belki göğe baktı, *passarola*'yı bir kez daha fark etmiş olabilir, şapkasıyla işaret etti, yalnızca bir kez, çünkü saklanmak en iyisi, hiçbir şeyden haberdar değilmiş gibi davranmalı, işte bu yüzden gemiden onu fark etmediler, bu dört insanın

birbirlerini bir daha görüp görmeyeceğini kimse bilemez.

Güneyden bir rüzgâr esiyor, Blimunda'nın saçlarını belli belirsiz kımıldatan bir yel, bu hafif esinti onları çok uzağa götürmeyecek, yüzerek okyanusu aşmak gibi bir şey bu, ve Baltasar soruyor, Körüğü çalıştırayım mı, bütün madalyonların iki yüzü vardır, rahip önce Tek bir Tanrı vardır demişti, Baltasar şimdi diyor, Körüğü çalıştırayım mı, önce yücelik, sonra da dünyevilik, ama Peder Bartolomeu Lourenço şaşırmış gözüküyor, konuşmuyor, kımıldamıyor, büyük yerküreye bakmakla yetiniyor, yarısı ırmak ve deniz, yarısı dağlar ve düzlükler, eğer bu köpük değilse orada bir geminin beyaz yelkeni olmalı, eğer bu bir sis parçası değilse bir bacanın dumanı olmalı, yine de dünyanın artık olmadığı, insanların artık var olmadıkları söylenebilir, sessizlik kaygı verici, rüzgâr kesildi, Blimunda'nın tek bir saç teli bile kımıldamıyor, Körüğü çalıştır emrini veriyor rahip.

Sanki bir orgun pedalları, ayağın biçimini alan patenlerle ve göğüs hizasında, makinenin iskeletine sabitlenmiş, kollarının dayanacağı bir çubuk, bu Peder Bartolomeu Lourenço'nun yeni bir keşfi değil, piskoposluk kilisesine gidip oradaki orgu taklit etmesi yetti, tek fark bunun asla müzik değil soluk üretmesi, *passarola*'nın kanatlarına ve kuyruğuna doğru yol alan soluk, *passarola* nihayet harekete geçiyor, yavaşça, öyle yavaş ki onu görünce insanı yorgunluk kaplıyor, böyle fazla öteye gidemeyeceğiz, bu kesin. Rahip Yedi-Güneş'in çabalarını kararmış bir yüzle ölçüp biçiyor, büyük keşfinin bir kusurla lekelendiğini anlıyor, göğün uzayında suyun üzerindeyken yapılanı yapmak, rüzgâr olmadığında kürekleri havaya daldırmak mümkün değil, Dur, körüğü çalıştırma artık, ve Baltasar, bitkin bir halde, makinenin dibine çöküyor.

Birbirini izleyen korku ve sevinç dağıldı, şimdi ortaya çıkan şey cesaret yitimi, yükselmeyi ve inmeyi biliyorlar, ayağa kalkıp yatabilen ama asla yürüyemeyen insan gibiler. Güneş dümen tarafında batıyor, yeryüzünde gölgeler uzuyor. Peder Bartolomeu

Lourenço nedenini çözemediği bir kaygı hissediyor, ama uzakta bir ateşin kıvrılan dumanlarının kuzeye yöneldiğini görünce aniden kendine geliyor, bu demektir ki aşağıda rüzgâr esmeye devam ediyor. Yelkeni kullanıyor, bir diğer amber topu dizisini de gölgeye alacak şekilde biraz daha açıyor yelkeni, bunun üzerine makine aniden iniyor ama rüzgârı yakalamaya yeterli değil. Bir dizi daha artık güneş ışığı almaz oluyor ve dalış öyle keskin ki, mideleri ağızlarından gelecekmiş gibi oluyorlar ve şimdi, nihayet, rüzgâr makineyi güçlü ve görünmez eliyle alıp götürüyor ve öne fırlatıyor, öyle bir hızla ki Lizbon aniden arkalarında kalıyor, ufuk çizgisinde, kuru bir sis içinde boğulmuş gibi, sanki nihayet limanı terk etmişler ve bilinmez yolları keşfe çıkmak için palamarları gevşetmişler gibi, kalpleri sıkışıyor. Onları hangi tehlikeler, hangi Fırtına Canavarları, hangi Aziz-Elme Ateşleri bekliyor artık Tanrı bilir, belki de uzaktan fark edilen denizden su hortumları yükselip havayı emecek ve tuza bulayacak. Bunun üzerine Blimunda sordu, Nereye gidiyoruz, ve rahip cevap verdi, Engizisyonun kolunun erişemeyeceği yere, tabii eğer böyle bir yer varsa.

Gökten bunca şey bekleyen bu halk, göğün bulunduğu söylenen yukarıya gözlerini ender olarak diker. İnsanlar tarlalarda ve köylerde çalışıyorlar, evlere girip çıkıyorlar, bahçelerine ya da çeşmeye gidiyorlar, bir çam ağacının ardına çömeliyorlar, tek başına bir kadın, samanların arasına yatmış, üzerinde bir adam, havadan bir şey geçtiğine o inanabilir ama bunca yoğun haz arasında hayal olduğunu düşünüyor bunun. Yalnızca kuşlar meraklı, onlar makinenin etrafında uçarak kaygıyla soruyorlar, Ne bu, ne bu, belki de kanatlı milletinin mesihi, kartalla karşılaştırıldığında sıradan bir Vaftizci Yahya olabilir, Benim ardımdan bir başkası gelecek, benden daha güçlü, havacılık tarihi burada durmayacak. Bir süre, tüm diğer kuşları ürküten ve kaçırtan bir çaylağın eşliğinde uçtular, ikisinden başkası kalmamıştı, çaylak kanat çırpıyor ve süzülüyordu ama uçtuğu hissediliyordu, *passarola* ise

kanatlarını çırpmadan uçuyor, ve eğer biz onun güneşten, amberden, kapalı bulut, mıknatıs ve demir levhalardan yapıldığını bilmesek gözlerimize inanamazdık, samanların içine yatmış olan ama aslında orada olmayan kadının özrü üstelik bizde de olmazdı, hazzını tatmış o, buradan görünmüyor artık.

Rüzgâr yön değiştirdi ve şimdi aşırı şiddetle güneydoğudan esiyor, altlarındaki yeryüzü, akarken tarlaları, ormanları, köyleri önüne katıp sürükleyen bir ırmağın hareketli kurdelesi gibi yayılıyor, sarı ve yeşil renkler, aşı boyası ve kestane rengi, beyaz duvarlar, değirmen kanatları ve de nehrin yüzeyinde oynaşan su sızıntıları, bu suları hangi güç birbirinden ayırabilir, geçen ve geçerken de götüren büyük ırmak, yollarında onu arayan dereler, suyun içinde kapalı su, kendisinin su olduğunu bilmiyor.

Üç uçan insan, makinenin pruvasında duruyorlar, günbatımı istikametinde yol alıyorlar, Peder Bartolomeu Lourenço yeniden endişeye kapılacağını ve endişesinin büyüyeceğini, paniğe dönüşeceğini hissediyor, nihayet sesi çıkmaya başladı, bir inilti gibi sesi, güneş battığında makine durdurulamaz bir şekilde inecek, belki de parçalanacak, paramparça olup dağılacak ve hepsi ölecek, Mafra burası, orada işte diye haykırıyor Baltasar, sanki gabyacı çanaklıktan, Kara, diye haykırıyor, hiçbir karşılaştırma bundan daha doğru olamaz, çünkü burası elbette Baltasar'ın toprağı, havadan hiç görmemiş olsa bile tanır, belki de kalbimize özel bir dağ bilgisi kazınmış olup bu bilgi her birimizin doğduğu yere denk düşmekte, ben içbükey dışbükey senin içinde, dışbükey benim içimde içbükey sen, tıpkı erkek ve kadın gibi, kadın ve erkek, kara karanın üzerindeyiz, işte bu yüzden bağırıyor Baltasar, Benim karam bu, kendi bedenini tanır gibi tanıyor. Manastır inşaat alanının üzerinden son hızla geçiyorlar, ama bu kez onları tanıyacak insanlar var, korku içinde kaçışan insanlar, tesadüfen diz çöken insanlar, bulundukları yerde, ve merhamet dilemek için ellerini açıyorlar, taş atan insanlar var, binlerce insan paniğe kapılıyor, görmeyen kuşkuya kapılıyor, gören gökleri

tanık tutuyor ve komşusunun şahitliğine başvuruyor, ama kimse daha fazla kanıt sağlayamaz, çünkü makine güneş istikametinde uzaklaştı ve ışıldayan küre karşısında görünmez oldu, bu belki de bir sanrıydı, kuşkucular, ikna olmuş olanların şaşkınlığı karşısında şimdiden zafer çığlıkları atıyorlar.

Birkaç dakika içinde makine denizin kıyısına erişiyor, sanki güneş onu dünyanın öteki yakasına sürüklemek ister gibidir. Peder Bartolomeu Lourenço denize batacaklarını anlıyor, halata var gücüyle asılıyor, tüm yelken bir tarafa kayıyor, aniden kapanıyor ve öyle hızlı yükseliyorlar ki toprak yeniden uzaklaşıyor ve güneş ufukta, çok yüksekte beliriyor. Yine de çok geç. Doğu tarafında gölgeler belirmeye başladı bile, gece yaklaşıyor, ondan kurtulmaya imkân yok. Yavaş yavaş makine kuzeydoğuya doğru sapmaya başlıyor, yeryüzüne doğru eğim gösteren ve hızla zayıflayan ama *passarola*'yı uzayda tutmaya yetecek kadar bir güce hâlâ sahip ışığın çekimi ile uzaktaki vadileri şimdiden istila eden gecenin karanlığının çekimi arasında çekilip duran doğru bir çizgi halinde. Rüzgâr artık hissedilmiyor, oradan oraya giderken içinden titreşimler geçen sorgun kapağın içinde yol açtığı keskin ıslığın ve inişin doğurduğu şiddetli hava akımı rüzgârı yenmişti. Güneş denizin ufkuna kondu, avuç ayasında portakal rengi, demirhaneden çıkarılmış ve soğumaya bırakılmış metal disk, parlaklığı artık gözü yormuyor, önce beyazdı, sonra kiraz rengi, sonra lal rengi, sonra koyu kırmızı, hâlâ parıldıyor, ama boğuk boğuk, bize veda ediyor, hoşça kal, yarın görüşmek üzere, tabii eğer ölümüne yaralanmış bir kuş gibi düşen bizim üç gemici için yarın varsa, kısa kanatlar üzerinde geçici bir denge durumu, amberden hükümdarlık tacıyla, özekdeş çemberlerin burgacına girmiş, sonsuz gibi gelen ve bir süre sonra tamamlanacak bir düşüş. Önlerinde karanlık bir gölge dikiliyor, belki de bu yolculuğun Fırtınalar Ruhu bu, hayır, bunlar yerden yükselen ve doruğu kırmızımsı bir ışıkla hâlâ çizgi çizgi olan yuvarlak dağlar. Peder Bartolomeu Lourenço ilgisizce bakıyor, bu dünyanın

dışına çıkmış, kendi tevekkülünün bile ötesinde, gecikmeyecek sonu bekliyor. Blimunda, makinenin düşüşünün hızlandığı sırada çırpınarak sarıldığı Baltasar'dan aniden uzaklaşıyor ve içinde kapalı bulutlar, erkler bulunan kürelerden birini kollarıyla kucaklıyor, onlar iki bin tane ama yeterli değil, Blimunda onları vücudunda barındırır sanki kendi içine katmak ister gibi, onlarla birleşmek ister gibi. Makine aniden sıçrıyor, başını kaldırıyor, dizginleri çekilen at gibi bir an düşüşünü erteliyor, sonra yeniden düşmeye başlıyor, ama hızı azalmış, ve Blimunda bağırır, Baltasar, Baltasar, üçüncü kez bağırması gerekmiyor, Baltasar öteki küreyi kapmış bile, Blimunda'yla yek vücut oluyor, Yedi-Güneş ve Yedi-Ay düşen makineyi kapalı bulutlarıyla destekliyorlar, artık düşüş yavaşladı, öyle yavaş ki makine yere değdiğinde sorgunlar hafifçe gıcırdıyor, makineyi destekleyecek koltuk değnekleri olmadığından hafifçe bir yana yatıyor, hiçbir şey asla kusursuz değildir. Elleri kolları titreyen, güçleri tükenmiş üç yolcu, makinenin dışına fırlıyorlar, korkulukta tutunmaya çalışmışlardı ama başaramadılar ve yuvarlandıktan sonra kendilerini yere serilmiş buldular, ufacık bir sıyrıkları bile yok, mucizeler çağının henüz geride kalmamış olduğu çok doğru, ve bu kesinlikle belli, kimse Aziz Kristof'a yakarmak ihtiyacı duymadı, kendisi işbaşındaydı zaten, trafiğe göz kulak oluyordu, kimsenin yönetmediği bu hava gemisini fark etti, koca elini uzattı ve felaketi önledi, ilk hava mucizesi açısından hiç de fena değil.

Gün ışığının son kalıntısı yok olacak, birazdan kapkaranlık gece olacak, ilk yıldızlar gökte ışıldıyor, üç yolcu yıldızların çok yakınına yaklaşmaya boşuna çabaladılar, olmadı, sonuçta onların yolculukları bir pire sıçramasından ibaret, daha fazla bir şey değil, Lizbon'da göğe yükseldik, Mafra köyünün ve manastır inşaatının üzerinden uçtuk, neredeyse denize düşecektik ve şimdi, Biz neredeyiz, diye sordu Blimunda, ve inledi, çünkü midesi çok ağrıyordu, kolları çok yorgundu, cansızdı, Baltasar doğrulurken ve omuriliğini dikleştirirken aynı acıları hissederek sızlandı,

kafatası mezbaha satırıyla parçalanmış öküzler gibi sendeledi, sonra ölü gibi kaskatı düştü, ama çok şansı var, çünkü bu sürü hayvanlarının tersine, ölmesine ramak kalmışken hayata döndü, sendelemenin ona hiç zararı olmaz, böylelikle ayaklarının toprağı eşelemesinin ne kadar değerli olduğunu öğrenir, Nerede olduğumuzu bilmiyorum, buraya hiç gelmedim, sanki bir sıradağ, belki de Peder Bartolomeu Lourenço daha fazlasını bilir. Rahip doğrulmak üzereydi, ne uzuvları ne midesi ağrıyordu, yalnızca başı ağrıyordu, sanki bir şiş bir şakağından girip ötekinden çıkmış gibiydi. Şu an içinde bulunduğumuz tehlike ile çiftlik evini terk etmeyi başaramamış olsaydık içinde bulunacağımız tehlike aynı, dün bizi bulamadılar ama yarın bulurlar, İyi ama neredeyiz, buranın adı ne, Tüm dünya cehennemin bekleme odasıdır, kimi zaman oraya varıldığında önceden zaten ölünmüştür, kimi zaman ise canlı varılır ve ölüm sonradan gelir, Şu an için hâlâ hayattayız, Yarın ölmüş olacağız.

Blimunda rahibin yanına geldi ve şöyle dedi, İnerken büyük bir tehlike atlattık, bundan kurtulmayı başardıysak başkalarından da kurtuluruz, nereye gideceğimizi söyleyin bize, Nerede olduğumuzu bilmiyorum, Gün doğduğunda daha net görürüz, bu tepelerden birine tırmanırız, güneş yardımıyla yönümüzü ve yolumuzu buluruz, ve Baltasar ekledi, Kullanmayı artık bildiğimize göre makineyi işletebiliriz ve eğer rüzgâr eksik olmazsa daha öteye, engizisyonun bizi yakalayamayacağı yere gitmemiz için bir gün yeter. Peder Bartolomeu Lourenço cevap vermedi. Başını elleri arasında tutuyordu, sonra sanki görünmez biriyle konuşur gibi el kol hareketleri yaptı, silueti karanlıkta giderek daha belirsizleşiyordu. Makine sarmaşıklarla kaplı bir zemine oturmuştu, ama oradan otuz adım ötede, göğe yansıyan uzun boylu çalılar bitmişti. Anlaşıldığı kadarıyla civarda insan yaşadığına dair iz yoktu. Gece hissedilir biçimde soğumuştu, bunda şaşılacak bir şey yoktu, eylülün sonuna geliniyordu ve artık gündüzleri de pek sıcak değildi. Makinenin arka tarafında, rüzgârdan korunaklı

olarak, Baltasar küçük bir ateş yaktı, sıcağından çok varlığından hoşlanıyordu, zaten büyük bir ateş olmazdı, çünkü uzaktan seçilebilirdi. Blimunda ile ikisi heybelerindeki azıktan yemek için oturdular, rahibi de çağırmışlardı ama o işitmemiş ve yaklaşmamıştı, siluetini fark ediyorlardı, ayakta, kımıldamadan duruyordu, belki yıldızları seyrediyordu ya da derin vadiyi, tek bir ışığın bile parıldamadığı alçak toprakları, sanki yaşayanlar dünyayı terk etmiş gibiydi, yine de herhangi bir zamanda, hatta gece bile yolculuk edebilecek uçan makineler eksik değildi, herkes gitmişti, geriye bir tek bu üç varlık kalmıştı, bir de güneş olmadığında hiçbir yere gidemeyen şu koca kuş.

Yemeklerini bitirdiler, makinenin gövdesini siper edip yattılar, Baltasar'ın kaputuna ve sandıktan çıkardıkları bir parça yelken kumaşına sarınmışlardı, ve Blimunda mırıldandı, Peder Bartolomeu Lourenço hasta, aynı insan değil o, epeydir aynı insan değil, ne yapabiliriz, Ya biz, biz ne yapmalıyız, Bilmiyorum, belki yarın bir karar alır. Rahibin hareket ettiğini, çayırlar üzerinde yürüdüğünü, homurdandığını işitmek onları yatıştırmıştı, çünkü her şeyden kötüsü suskunluktu, soğuğa ve rahatsızlığa rağmen uyudular, ama uykuları çok derin değildi. Her ikisi de rüyalarında göklerde uçuyordu, Blimunda kanatlı atların çektiği bir saltanat arabası içinde, Baltasar ateşten bir cüppeyle örtülü bir boğanın üzerine ata biner gibi binmiş, aniden atlar kanatlarını yitirdiler ve fitil alev aldı, füzeler patlamaya koyuldu ve kâbusun sıkıntısıyla ikisi de uyandı, uzun uzun uyumamışlardı, sanki dünya ateş almış gibi bir aydınlık yükseliyordu, rahipti bu, elinde alevler içinde bir dalla, makineyi yakıyordu, sorgundan iskelet çoktan çıtırdamaya başlamıştı bile, Baltasar bir sıçrayışta ayağa kalktı, rahibin üzerine atıldı, belinden yakalayıp geri çekti, ama rahip debeleniyordu, öyle ki Baltasar zorla yapışarak onu tutmak zorunda kaldı, yere yuvarladı, saman meşalesini çiğnedi, o sırada Blimunda fundalığı sarmış ve yavaş yavaş genişlemekte olan alevleri bez parçasıyla söndürmeye uğraşıyordu. Mağlup

düşen ve boyun eğen rahip ayağa kalktı. Baltasar korların üzerine toprak attı. Birbirlerini karanlıkta belli belirsiz görüyorlardı. Blimunda alçak sesle sordu, sesi donuktu, sanki cevabı önceden biliyor gibiydi, Makineyi niçin ateşe verdiniz, ve Bartolomeu Lourenço aynı üslupta cevap verdi, sanki soruyu bekliyor gibiydi, Eğer odun yığınları üzerinde yanmam gerekiyorsa, bunların üzerinde olsun. Toprağın eğimli tarafında biten çalılara yöneldi, Blimunda ve Baltasar onun hızla aşağı indiğini gördüler, yeniden baktıklarında rahip artık orada değildi, bedeninin acil bir ihtiyacı nedeniyle indiği kesindi, bir düşü ateşe atmak isteyen bir insanın hâlâ bedensel ihtiyaçlar çekeceğini farz edersek tabii. Vakit geçiyor ama rahip hâlâ gözükmüyordu. Baltasar onu aramaya gitti. Rahip ortada yoktu. Baltasar seslendi, hiç cevap alamadı. Ay çıktı, her şeyin üzerine sanrılardan ve gölgelerden bir manto serdi, Baltasar saçlarının ve vücudundaki tüm kılların diken diken olduğunu hissetti. Aklına gulyabaniler, çeşitli huy ve boyda hortlaklar geldi, belki de bu civarda acı içindeki ruhlar dolaşıyordu, rahibin şeytan tarafından kaçırıldığını hayal etti, ve bu aynı şeytanın kendisini de götürmesinden önce Koruyucu Aziz'e hemen bir Aziz Babamız duası etti, panik, sara, delilik ve gece korkuları durumlarında aracı ve şefaatçi olan aziz. Sevimli aziz yakarıyı işitmiş olmalı ki şeytan gelip Baltasar'ı kaçırmadı, ama korkusu da azalmadı, aniden tüm yeryüzü mırıldanmaya başlamış gibi geldi ona, ayın etkisiyle olmalıydı, Yedi-Ay benim için daha etkili bir koruyucu azize olur diyerek onun yanına geri döndü, hâlâ dehşet içinde titriyordu, Kayboldu, ve Blimunda belirtti, Gitti, bir daha asla görmeyeceğiz.

O gece hiç uyumadılar. Peder Bartolomeu Lourenço geri dönmedi. Şafak vaktinde, güneş her an belirebilecekken Blimunda konuştu, Eğer yelkeni açmazsan, eğer amber toplarını özenle örtmezsen, makine tek başına havalanacak, yönetilmeye bile ihtiyacı yok, belki de onu gitmeye bırakmak daha iyi, belki de yeryüzünün ya da gökyüzünün herhangi bir yerinde Peder

Bartolomeu Lourenço'ya rastlar, ve Baltasar cevap verdi, ani bir öfkeye kapılmıştı, Ya da cehennemde, makine olduğu yerde kalacak, ve gidip katrana bulanmış yelkeni çekti, amberi gölgeye aldı, ama bu ona yetmedi, yelken yırtılabilirdi, rüzgâr açabilirdi. Bıçağıyla en yüksekteki çalılardan birkaç dal kesti ve makinenin üzerini örttü, bir saat içinde, gün tamamen doğduğunda, uzaktan bu yöne bakacak olan kimse sarmaşık bitkilerle kaplı bir açıklığın ortasında bitki yığınından başka bir şey fark etmeyecekti, bu o kadar ender bir durum değildir, ama asıl sorun dal yığınının zaman içinde kurumasıdır. Baltasar önceki günden kalan bir şeyler yedi, Blimunda ondan önce yiyip kendine gelmişti, her zaman ilk o yiyor, gözleri kapalı, hatırlayacağımız gibi, bugün başını Baltasar'ın kaputunun altına gömerek yemişti. Artık onları burada tutan bir şey kalmamıştı, Ya şimdi, diye sordu biri, diğeri cevap verdi, Gidelim, Peder Bartolomeu Lourenço'nun kaybolduğu tarafa doğru inelim, belki onun izini buluruz. Bütün sabah boyunca dağın o tarafını araştırdılar, bir yandan da iniyorlardı, bu yuvarlak ve sessiz büyük dağların adı ne olabilirdi, en ufak bir işaret bile keşfetmediler, tek bir ayak izi yoktu, dikenlere takılmış en ufak bir siyah kumaş parçası yoktu, sanki rahip göğe uçmuştu, bu saatte neredeydi, Ya şimdi, diye sormuştu Blimunda, Şimdi yolumuza devam ediyoruz, güneş orada, deniz sağ tarafta, insanların yaşadığı bir yere vardığımızda nerede olduğumuzu ve bu dağların isimlerini öğreniriz, geri dönmek istersek diye, Burada, Barregudo Dağı'ndasınız, dedi bir fersah uzaktaki bir çoban, ve şu tepe, en büyüğü, Junto Tepesi.

Mafra'ya geri dönebilmeleri iki günü aldı, uzun uzun dolandıktan sonra sanki Lizbon'dan gelmiş gibi yaptılar. Sokaklardan bir tören alayı geçiyordu, bazilika inşaatının üzerinden geçsin diye Kutsal Ruh'unu gönderdiği için Tanrı'ya şükür töreniydi bu.

Herhangi bir rahibenin, sanki dünyanın en doğal şeyiymiş gibi, manastırda Çocuk İsa'ya ya da koro yerinde harp çalan bir meleğe rastladığı dönemde yaşıyoruz, ve hücresine kapandığında da, orada hüküm süren giz nedeniyle, tezahürler daha bedensel bir hal alır, iblisler gelip musallat olurlar, yatağını sallarlar, tüm uzuvlarını sarsarlar, üst kısımlar göğüsler gibi sallanır, aşağılar öyle bir şiddetle hareket eder ki burada bulunan yarık titrer ve terler, cehennemin penceresidir o yarık, tabii eğer haz almak için çırpınırken göğün kapısı değilse, haz aldıktan sonra da cehennem penceresi olur, ve herkes tüm bunlara inanır, yine de Yedi-Güneş denen Baltasar Mateus, Ben Lizbon'dan Junto Tepesi'ne dek uçtum, diye söyleyemez, deli sanırlar onu, ve şansı var, engizisyon buncacık şey için kaygılanmaz, deliliğin kırıp geçirdiği bu topraklarda deliler eksik olmaz. Şu ana dek Baltasar ve Blimunda, Peder Bartolomeu Lourenço'nun parasıyla yaşamışlardı, bu yolluğa bostandaki lahana ve fasulyeyi katmışlar, birazcık et, bu besinin kaynağına erişebildikleri sürece, kurutulmuş balıklar, tazesini bulamadıklarında tabii, ve onların harcadıkları ve tükettikleri şey bedenlerini besleyip yaşatmaktan çok uçan makinenin büyümesini beslemek içindi, günün birinde uçacağına gerçekten inandıkları sürece.

Sonunda makine kelimenin gerçek anlamıyla uçtu, ve bugün artık bedenin beslenmesi gerekiyor, bu yüzden düşler bunca yüksekten uçuyor, Yedi-Güneş artık arabacı bile olamayacak, öküzler satıldı, araba parçalandı, Tanrı bu kadar ihmalkâr olmasaydı yoksulların malları sonsuza dek kalırdı. Bir çift öküze ve

bir arabaya sahip olsaydı, Baltasar işverenin karşısına çıkabilir, hizmetlerini sunabilirdi ve çolak olmasına rağmen kabul edilebilirdi. Ama böyle, hiçbir şeyi yokken, kralın hayvanlarını ya da soylularınkini ve kendi sürülerini, lütfuna mazhar olmak için krallığa ödünç vermiş olanların sürülerini güdebileceğinden kuşku duyarlardı, Ne iş yapabilirim kardeşim, diye sormuştu Baltasar eniştesi Álvaro Diogo'ya, vardıkları günün akşamı, şimdi hepsi birlikte baba ocağında yaşıyorlardı, akşam yemeğini bitirmişlerdi ve biraz sonra, Blimunda ile birlikte, Inês Antónia'nın ağzından Kutsal Ruh'un köyün üzerinden geçişinin olağanüstü hikâyesini dinlediler, Bir gün toprağın kemireceği bu gözlerle bunu gördüm, Blimunda Bacı, ve ocaktaki közü üfleyen Álvaro Diogo evet cevabını verdi, gerçekten de inşaatın üzerinden bir şey geçmişti, Kutsal Ruh'tu o, diye ısrar etti Inês Antónia, keşişler böyle söyledi, ve bu öyle doğru ki bir şükran töreni düzenlendi, Tamam, diye onayladı kocası, ve Baltasar, gözlerini gülümseyen Blimunda'ya dikmiş, Gökyüzünde bizim açıklayamayacağımız şeyler var, ve Blimunda, onu destekleyerek, Eğer bilseydik, gökteki şeylerin adı başka olurdu, dediler. Ocağın köşesine oturmuş yaşlı João Francisco uyukluyordu, ne arabası kalmıştı ne öküzleri, topraklarını ve Marta Maria'yı kaybetmişti, konuşmaya yabancı gözüküyordu ama, Dünyada yalnızca ölüm ve yaşam var, deyip hemen ardından uykuya daldı, herkes konuşmak için sırasını bekliyordu, nasıl oluyor da yaşlılar konuşmaya devam etmeleri gerekirken susuyorlar ve gençleri en baştan itibaren her şeyi öğrenmeye zorluyorlar. Bu evde uyuyan ve sonuç olarak konuşamayacak biri hâlâ var, ama uyanık olsaydı sohbete karışmasına belki izin verilmezdi, çünkü ancak on iki yaşında, bununla birlikte hakikat çoğu zaman çocukların ağzından çıkar, ama bunu söyleyebilmeleri için öncelikle büyümeleri gerekir, ve o zaman da yalan söylemeye koyulurlar, bu oğlan hayatta kalmış tek çocuk, akşam yapı iskelelerine tırmanıp inmekten yorgun bir halde dönüyor, çorbasını bitirir bitirmez uyuyor, Çalışmak isteyen

herkese iş var, diyor Álvaro Diogo, vasıfsız işçi olarak işe girebilirsin, ya da el arabası itebilirsin, çengelin arabanın kollarını tutmana yeter, hayat serüvenlerle doludur, adam savaşa gider sakat döner, sonra gizemli ve esrarengiz sanatlar sayesinde uçar, sonra aniden günlük nafakasını çıkarması gerekir, yine de şansına sevinebilir, çünkü ihtimalin de ötesinde, bin yıl önce, el görevi gören bu güzel çengeller yapılamıyordu, bin yıl içinde daha neler keşfedilmeyecek ki.

Ertesi gün, sabahın erken saatinde, Baltasar ve Álvaro Diogo yumurcakla birlikte evden çıktılar, Yedi-Güneşlerin evi, daha önce söylediğimiz gibi, Aziz Andrea Kilisesi'nin ve vikontlar sarayının hemen yakınındadır, köyün en eski kısımlarında yaşarlar, çok eski zamanlarda Mağriplilerin inşa etmiş olduğu bir şatonun kalıntıları bile hâlâ oradadır, böylece üçü birlikte sabahın erken saatinde çıktılar ve yol boyunca Baltasar'ın tanıdığı başka köylülerle karşılaştılar, hepsi inşaat alanına gidiyordu, tarlalarda niçin kimse olmadığını açıklayan da bu işte, yaşlılar ve kadınlar tarlada çalışmaya yetmiyorlar, ve Mafra çökük bir arazinin dibinde bulunduğundan, bu adamlar kullanılmayan yolları tırmanmak zorundalar, esas yollar Vela'nın tepelerinden dökülmüş molozlarla tıkanmış. Aşağıdan bakıldığında, duvarlara bakıp ancak bir Babil Kulesi'nin yükseleceği beklenebilir, dik yamacın dibinden inşaat hiç görünmüyor, çalışmalar yedi yıldır sürüyor, bu iş kıyamet gününden önce tamamlanmayacak belli ki, o zaman da tüm bunlar boşuna olacak. Bu çok geniş bir inşaat sahası, dedi Álvaro Diogo, daha yakına gelince fark edeceksin, duvarcıları ve taş ustalarını küçümseyen Baltasar tükürdüğünü yalamak zorunda, üst üste yığılmış taşlardan dolayı değil ama inşaat alanını kaplayan bunca kalabalık, her yana koşturup duran karınca gibi insanlar onu etkilemişti, eğer tüm bu insanlar buraya çalışmaya gelmişse bana da dilimi ısırmak düşer, konuşmakta acele etmişim. Yumurcak onların yanından ayrıldı, çalışmaya gitti, kireç kovaları taşıyor, iki adam inşaat alanından geçip sola doğru gidiyorlar, işe alma

bürosuna doğru, Álvaro Diogo söze girdi, İşte benim bacanağım, Mafra'lı ve Mafra'da yaşıyor, yıllarca Lizbon'da yaşadı, ama baba evine kesin olarak döndü ve iş arıyor, tavsiyeler fazla işe yaradığından değil ama Álvaro Diogo inşaat alanında en başından beri çalışıyordu, yetenekli ve çalışkan bir işçidir, nazik bir söz her zaman işe yarar. Baltasar şaşkına döndü, bir köyden dönüp bir şehre giriyor, Lizbon hâlâ şehir elbette, Algarve'yi birleştiren bir krallığın başında olma sıfatıyla zaten ancak şehir olabilir, ki Algarve pek de büyük değil, üstelik yakın, ama aynı zamanda Brezilya, Afrika ve Hint gibi geniş ve uzak toprakların da sahibi, ayrıca dünyanın orasına burasına dağılmış ayrı ve küçük topraklar da var, Lizbon bu kadar ölçüsüz ve dağınık olsa da, bu depolar ve her boydaki sayısız evler yığınının Mafra'daki varlığına inanmak için yakından görmek gerekir, üç gün önce Yedi-Güneş buranın üzerinden uçtuğunda ruhu öyle heyecanlıydı ki, bu ev yığını ve sokaklardaki düzen ona duyularının bir yanılsaması gibi gelmişti, ve inşaatı yeterince ilerlemiş olan bazilika da ancak bir şapel kadar büyük gözükmüştü. Gökyüzünün tepesinden her şeyi gören Tanrı'nın bakışı da bu kadar kusurluysa, o zaman kendi ilahi ayaklarıyla yeryüzüne insin, ancak o zaman insanlar güvenmenin imkânsız olduğu bu aracı ve ulaklardan vazgeçebilirler, kendi doğal gözleriyle işe başlayabilirler, yakından büyük olanı uzaktan küçük gören gözleri, tabii eğer Tanrı Bartolomeu Lourenço'nunki gibi bir dürbün kullanmıyorsa, şu an bakışlarını bana yöneltmesi ve işe girip giremeyeceğimi bana söylemesi için neler vermezdim.

Álvaro Diogo işinin başına gitti, taş üstüne taş yığmaya başladı, daha fazla gecikseydi yarım günlük ücretini kaybederdi, ciddi bir zarar, Baltasar şimdi işe adam alma görevlisini demir bir çengelin etten kemikten bir el kadar değerli olduğuna ikna etmeye çalışıyor, ama adam tereddüt ediyor, bu sorumluluğu üstüne alamaz, içerden öğüt almaya gidiyor, Baltasar'ın hava gemisi yapım işinden itimatname sunamayacak olması çok yazık, en azından

savaştığını açıklamalı, ama bu ne işine yarar, on dört yıl geçti, şimdi barış zamanındayız neyse ki, bu adam neden bize savaştan söz ediyor, biten bir savaş asla olmamış bir savaştan. İşe alma görevlisi keyfi yerinde geri dönüyor, Adın ne, ve tüy kalemi eline alıp koyu mürekkebe daldırıyor, sonuçta Álvaro Diogo'nun aracılığı işe yarayacak, ya da işe talip olan kişi bir memleketli olduğundan, veyahut otuz dokuz yaşında gücünün doruğunda biri olduğundan, üstelik aklaşmış birkaç saçına rağmen, ya da yalnızca üç gün önce Kutsal Ruh'un buralardan geçmesinden sonra Tanrı kendisinden talep edilen işi bu kadar çabuk reddederse hakarete uğramış olacağından, Adın ne, Baltasar Mateus, nam-ı diğer Yedi-Güneş, Pazartesi gelebilirsin, böylece haftaya başlamış olursun, el arabalarına alındın. Baltasar kabul görevlisine gereken teşekkürü ediyor ve üzüntü ya da sevinç duymadan bürodan çıkıyor, herkes ekmeğini herhangi bir şekilde ve herhangi bir yerde kazanır, ama bu ekmek eğer ruhu da beslemezse, vücut istediği kadar yorgun düşsün, ruh bir yoksunluktan acı çeker.

Baltasar bulunduğu yerin Ahşap Ada adıyla tanındığını biliyordu ve bu ad çok uygundu, çünkü taş ve kireçten birkaç ev dışında tüm diğerleri ahşaptı, ama dayanıklı bir inşaattı. Demirci atölyeleri vardı, Baltasar demircilikteki tecrübesinden söz edebilirdi ama çoğu öğrendiğini unutmuştu, haklarında hiçbir fikrinin olmadığı sanatların uygulandığı atölyeler de vardı, daha sonra bunlara tenekeci, camcı, ressam ve başka birçok meslek grubunun atölyeleri de eklenecekti. Ahşap evlerin çoğu birkaç kattı, alt katta katır ve öküzler barınıyordu, yukarda büyük ve önemli kişiler ya da ayrıcalığı olanlar, ustabaşılar, işe almakla görevli olanlar ve genel idareyle görevli başka kişiler, ayrıca da askeri birlik komutanları. Sabahın bu vaktinde öküzler ve katırlar girişe çıkarılmıştı, bazı hayvanlar daha erkenden getirilmişti, toprak idrar ve dışkıyla kaplıydı, ve Lizbon'daki Kutsal Efendimizin Bedeni törenlerinde olduğu gibi, yumurcaklar hayvanların ve insanların ortasında koşup duruyor, kaba hareketlerle itişip kakışıyorlardı,

içlerinden biri, bir diğer veletten kaçmaya çalışırken düştü ve arabaya koşulmuş öküzlerin altına yuvarlandı, ama çiğnenmedi, koruyucu meleği onu gözetiyordu, hayta ucuz sıyırdı, her tarafının tezeğe ve pis kokulu dışkılara bulanmış olmasından başka bir terslik yoktu. Baltasar da herkes gibi güldü, inşaat alanının kendine özgü eğlenceleri vardı. Koruyucusu da. O sırada yirmi kadar piyade askeri geçiyordu, savaşa gider gibi silahlanmışlardı, tatbikata gidiyorlardı kuşkusuz, ya da Ericeira'ya doğru yola çıkacaklardı, Fransız korsanlarının çıkartmasını püskürtmek için, korsanlar sürekli teşebbüste buluna buluna sonunda buraya dek gelmişlerdi ve bu Babil'in tamamlanmasından yıllar sonra, Junto, manastırında eli ayağı tutmayan yirmi kadar keşişin bulunduğu Mafra'ya girecekti, ve albay ya da yüzbaşı Delagarde, rütbesi önemli değil, öncü olarak gönderilmiş, saraya sızmak isteyecek ama kapının kapalı olduğunu görünce, Peder Félix de Santa Maria da Arrabida'ya anahtarı takdim etmesini buyuracak, ama zavallı adamda anahtarlar olmayacak, çünkü tarlaların yolunu çoktan tutmuş olan kraliyet ailesinde olacak anahtarlar, bunun üzerine kalleş Delagarde, tarihçi ona öyle diyordu, zavallı din adamına çınlayan bir tokat aşk edecek, o da, yumuşak İncil'e uygun olarak, ey tanrısal ders, hemen öteki yanağını da uzatacak, Baltasar, Jerez de los Caballeros'ta sol elini kaybettiği gün sağ elini de sunmuş olsaydı bugün bir el arabasının kollarını tutamazdı. Şövalyelerden söz etmişken, süvariler de oradan geçtiler, inşaat alanına doğru ilerleyen piyadeler gibi silahlılar, şimdi anlıyoruz, nöbetçi yerleştirmek amaç, bir nöbetçinin gözü önünde çalışılacak.

Bu tahta barakalarda erkekler uyuyor, her bir barakada en az iki yüz kişi var, Baltasar bulunduğu yerden tüm barakaları sayamıyor, elli yediye vardıktan sonra kafası karıştı, bunca yıldan sonra aritmetiğinin iyileşmediğini önemseyecek değil, en iyisi bir kova kireç ve bir fırçayla evden eve gidip tek tek işaretlemek, böylece iki kez aynısını saymamış olur ya da hiçbirini ıskala-

mamış olur, tıpkı cüzamın varlığına işaret etmek için kapıların üzerine Aziz Lazarus işareti yapılması gibi. Baltasar da Mafra'da evi olmasaydı ve geceleyin birlikte yatacağı bir karısı olmasaydı bir şiltenin ya da tahta parçasının üzerinde yatıyor olacaktı onlar gibi, bu bahtsızlar öyle kalabalık ve öyle uzaktan geliyorlar ki, insanların odun olmadığı ileri sürülür, yine de erkeğin kargısı odun gibi sert olduğunda hayat güçleşir, bu kadar büyük bir açlığı giderecek kadar dul yoktu elbette Mafra'da, bütün bu erkekler ne yapacaktı. Baltasar konutların bulunduğu mahalleyi terk etti ve askeri karargâha bakmaya gitti, oraya vardığında kalbi göğsünden fırlayacaktı, ne kadar çok sahra çadırı vardı, sanki zaman geriye dönmüş gibiydi, kuşkusuz inanılır gibi gelmez ama askerlik mesleğini terk etmiş bir askerin savaşı özlediği anlar olur, Baltasar'ın başına ilk defa gelmiyordu bu. Álvaro Diogo ona çok sayıda askerin Mafra'da geçici göreve atandığını söylemişti, kimileri lağım açma ve barut atışlarında yardımcı olmak için, diğerleri çalışanları denetlemek ve kargaşa çıkaranları cezalandırmak için, ve çadır sayısına bakarsak, bu askerler binlerceydi. Yedi-Güneş şaşkın kalakaldı, nasıl da yenilenmişti Mafra, elli konut orada aşağıda, beş yüz burada yukarda, diğer değişimler de cabası, şu ucuz meyhane, neredeyse yatakhaneler kadar geniş baraka dizisi gibi, toprağa sabitlenmiş diziler halindeki masa ve sıraları, uzun tezgâhları, şu an için kimse görünmüyor ortalıkta ama öğleye doğru karavanalar ateşe konacak ve çalan borular yemek vaktini haber verdiğinde kim birinci gelecek diye herkes koşmaya başlayacak, çalışanlar şantiyeden pislik içinde gelirler, gürültü patırtı sağır edicidir, arkadaşlar birbirlerine seslenir, otur şuraya, bana yer tut, marangozlar marangozlarla otururlar, duvarcılar duvarcılarla, toprak işçileri toprak işçileriyle, vasıfsız işçilerin en değersizleri masanın ucuna yerleşirler, her biri kendi dengiyle, neyse ki Baltasar evinde yemeğe gidebiliyor, kiminle konuşacak ki, çünkü el arabaları konusunda henüz hiçbir şey bilmiyor ve uçaklar konusunda tek fikir sahibi olan da o.

Álvaro Diogo'nun kendini ve diğer işçileri savunmak için söylediklerine bakmamak lazım, inşaat çok ilerlememiş. Baltasar, bir süre sonra içinde oturacağı evi inceleyen birinin rahatlığıyla her tarafı dolaştı, işte el arabalarını iten adamlar, yapı iskelelerine tırmananlar da var, kimileri kireç ve kum taşıyor, kimileri taşları yumuşak eğimli rampaların üzerinde sopa ve halatların yardımıyla ikişer ikişer taşıyorlar, ustabaşılar kontrol ediyor, elle dürtüklüyorlar, gözetmenler işçinin ustalığını ve çalışmanın kalitesini ölçüp biçiyorlar. Duvarlar Baltasar'ın boyunun ancak üç misli ve bazilikanın tüm çevresini kapatmış değil, ama savaş surları gibi kalınlar, Mafra Şatosu'nun yıkıntı duvarları bu kadar kalın değil, zamanın değiştiği doğru, o vakit topçular henüz yoktu, gereken kalınlık bile bu duvarların gerektirdiği işin yavaşlığını doğrulamakta. Bir el arabası yerde yatıyor, Baltasar onu kullanmanın kendisi için kolay olup olmayacağını görmek istiyor, hiç güçlük çekmiyor, sol sapın içine bir de yarım delik açarsa, herhangi bir çift elle boy ölçüşebilir.

Nihayet, çıkmak için kullandığı patikadan iniyor, inşaat ve Ahşap Ada dik bayırın ardında kayboluyor, yukardan sürekli taşlar ve toprak yuvarlanıyor yalnızca, orada ne bazilikanın, ne manastırın, ne kraliyet sarayının olacağına inanacak insan, karşıda her zamanki Mafra, bunca yüzyıl boyunca küçücük kalmış, sayısız kararname getirmiş olan Romalılar zamanından bu yana birazcık daha büyümüş, onların ardından gelen ve bağ bahçe dikmiş olan Mağriplilerin izi ve gölgesi bugün pek fark edilmiyor, bizler o dönemin yöneticilerinin iradesiyle Hıristiyan olmuşuz, İsa'nın da eğer bu dünyada yaşadıysa buraya kadar gelmediği kesin, yoksa çarmıhı Vela'nın tepelerinde olurdu, şimdi oraya bir manastır dikiliyor, aslında bu da muhtemelen aynı anlama gelir. Bu din sorunlarını daha dikkatli düşünmek gerek, gerçi bu düşünceler bizzat Baltasar'ın aklından geçiyor mu bilinmez, ama bunu ona sormak neye yarar, Peder Bartolomeu Lourenço'yu düşünüyor, sık hatırlıyor onu kuşkusuz, Blimunda'yla yalnız

kaldığında neredeyse tek konuştukları konu bu, rahibi düşünüyor ve yüreğinde bir sancı hissediyor, dağda ona bu kadar sert davrandığı için pişmanlık duyuyor, o korkunç gece sırasında, hasta bir kardeşe vurmak gibiydi, hem de o bir peder, bense artık bir asker bile değilim, yine de aynı yaştayız ve aynı iş için çalıştık. Baltasar, uygun bir fırsat çıkar çıkmaz Barreguda Dağları'na ve Junto Tepesi'ne geri döneceğini ve makinenin hâlâ orada olup olmadığına bakacağını tekrarladı, çünkü rahibin gizlice geri dönmüş olması ve örneğin Hollanda gibi icatlara daha uygun topraklara doğru yola çıkmış olması da muhtemeldi, hava gemileriyle ilgili konularda en üstün ülke orasıydı, Hans Pfaall denen biri de doğrulayabilir bunu, önemsiz bazı suçları asla affedilmediğinden hâlâ Ay'da yaşıyor. Baltasar'ın tek eksiği gelecekteki bu olayları ve de olup bitmiş başka olayları bilmiyor olması, iki insanın Ay'a ayak basması gibi, biz hepimiz onları orada gördük, ve eğer Hans Pfaall'a rastlamamışlarsa bu, kuşkusuz ki, iyi aramadıkları içindir. Çünkü Ay'daki yollar keşifte bulunmaya uygun değildir.

Burada her şey daha kolaydır. Gün doğumundan batımına dek Baltasar ve onunla birlikte başkaları, yedi yüz, bin, bin iki yüz erkek, el arabalarını toprak ve taşla dolduruyorlar, Baltasar'ın çengeli arabanın kolunu tutuyor, sağ koluna gelince, neredeyse on beş yıldır mahareti ve gücü üç katına çıkmıştı, sonra İnsanın Kutsal Bedeni'nden ibaret bir alay birbiri ardına giderek yamaçtan aşağı molozları döküyorlar, yalnızca çalı çırpıyı değil ekilebilir toprakları da molozla kapladılar, Mağripliler zamanına uzanan ve bir süre sonra artık var olmayacak şu zavallı bostan, daha birkaç yıl önce tatlı lahana yetiştiriyor, tazelikten çıtırdayan marul, mercanköşk, incecik maydanoz ve naneler veriyordu, her türden turfanda sebze, ya şimdi ne oldu, su artık bu arkların içinde akmayacak, bostancı susamış sebze tarhlarının daha rahatlıkla susuzluklarını giderebilmeleri için toprakları kabartıp yumuşatmayacak, yandaki tarh da aynı. Dünya sonsuzca dönüyor ama üzerinde yaşayan insanlar daha çılgınca dönüyorlar, bir araba

dolusu toprağı boşaltmış olan, taşları sıçratarak yuvarlayan, toprak akıtan yukardaki işçinin bu bostanın bahçıvanı olmadığını kim bilir, hayır, o olamaz, çünkü onun gözünde yaş yok.

Günler geçiyor, haftalar geçiyor, duvarlar pek yükselmiyor. Barut atışları, askerlerin saldırıya geçtikleri aşırı sert kayayı parçalıyor, bu kaya son derece işe yarayacak, eğer başka taşlar gibi duvarları doldurmaya hizmet edebilirse harcanan tüm çabayı telafi eder, ama dağa öylesine yapışmış ki ancak çok büyük bir şiddetle ayrılabiliyor, ama dağılıp parçalanmakta ve ufalmakta gecikmez, kısacık zaman içerisinde toprağa dönüşecek ve bir el arabası onu bir deliğin dibine boşaltacak. Katırların çektiği, kalın tekerlekli ve daha geniş yük arabaları da kimi zaman taşımada kullanılıyor, son yağmurlardan dolayı hayvanlar çamura batıyor ve zorla, sağrılarına ve hatta Tanrı bakmadığında başlarına indirilen kamçılarla çıkabiliyorlar çamurlardan, yine de her şey Tanrı'nın hizmetinde, tüm bunlar onun yüceliği adına, Tanrı'nın bakışlarını kasıtlı olarak çevirdiğinden bile kuşkulanabilir insan. El arabalarında çalışan erkekler, daha hafif yükleri taşıyanlar, o kadar çamura gömülmüyorlar, zaten yapı iskelelerinin kurulmasından sonra orada burada kalmış tahtalarla sağlam köprüler inşa ettiler, ama herkes için yeterli sayıda olmadığından, bu iş tam bir savaş, kim önce görüp koşturacak ve ilk o geçecek, iki adam hedefe aynı anda vardığında biri diğerini sertçe itiyor, hatta tekme tokat darbelerinin yağacağından bile emin olabiliriz, tabii eğer aralarına kılıçlar girmezse, askerler tam bu anlarda ortaya çıkıyor, kızışmış ruhları yatıştırmak için genellikle yeterli manevra gücüne sahipler, bu yetmediğinde ise, katırlara yapıldığı gibi, bele kılıcın düz tarafıyla iki darbe indirmek ya da iki güzel kalın sopayı indirmek yeterli olur.

Yağmur yağıyor ama çalışmaya ara vermeyi gerektirecek kadar çok değil, duvar ustaları hariç, çünkü su harcı bozar, kalın duvarların üzerinde birikintiler oluşur, işte bu yüzden işçiler hangarlara sığınıp havanın açmasını bekliyorlar, bu sırada

rafine insanlar olan mermer ustaları yağmurdan korunaklı bir yerde mermeri işliyorlar, yontarak, oyarak, ama elbette ki onlar da alık alık bakmayı tercih ederlerdi. Duvarların hızlı ya da yavaş yükselmesi onların umurunda değil, onlar taşın çizgilerini izlemek zorundalar, yivler, desenler, fistolar, süslemeler, bir parça tamamlandığında hamallar tarafından sopalar ve halatlarla başka taşların yanına konacağı yere kadar taşınır, sırası geldiğinde her taş aynı şekilde taşınacak, tabii eğer bir bocurgat ve eğik düzlem gerektirecek kadar ağır değilse. Ama yağmur da yağsa, güneş de çıksa, mermer ustaları korunaklı çalışma ayrıcalığına sahipler, kiremitten düzgün çatılar altında, ücretleri her zaman ceplerinde, saçları kibar beylerinki gibi pudralı, mermer tozundan beyazlamış, truka-truka, truka-truka, çekiç ve yontma kalemi, bu tür çalışma için insanın iki elinin olması gerekir. Bugün yağan yağmur gözetmenlerin tüm işçileri sığınmaya göndermelerini gerektirecek kadar şiddetli değil, el arabası itenlerin ise şansı karıncalardan daha az, karıncalar, gök yağışlı olduğunda, yıldızların kokusunu almak için başlarını kaldırırlar ve çabucak deliklerine girerler, onlar insan değil, onlar, yağmur altında çalışmak için yaratılmış. Sonunda denizden kara bir yağmur perdesi gelip tarlaların üzerine yayılıyor, insanlar emir falan beklemeden el arabalarını olduğu yere bırakıp darmadağınık bir halde barınaklara doğru koşuyorlar ya da duvara yaslanıp duruyorlar, iyi de bu çabaya değer mi, zaten ıslanacakları kadar ıslandılar. Arabalara koşulmuş katırlar yağan yağmurun altında sakin sakin duruyorlar, tere bulanmış tüylerinden şimdi inatla yağan bu yağmur sızıyor, öküzler, ilgisiz, boyunduruk altında geviş getirmekteler, yağmurun şiddeti arttığında başlarını sallıyorlar, bu hayvanların ne hissettiğini kim söyleyebilir, onların hangi lifleri, ne kadar derinden etkilenir, tesadüfen boynuzları birbirine değdiğinde bu belki de yalnızca birbirlerine, Sen de buradasın, demek içindir. Sağanak yağmur uzaklaştığında ya da katlanılır bir hal aldığında insanlar geri dönüyorlar ve çalışma yeniden başlıyor, yükleme ve

boşaltmalar, itme ve çekme, sürükleme ve kaldırma, bugün çevredeki nem nedeniyle kayalar patlatılmıyor, bir köşeye sığınmış askerlerin canına minnet, boş zamanlarından yararlanıyorlar, nöbetçilerle suç ortaklığı ediyorlar, onlar da sığınmışlar, kalplerinde barış sevinci hüküm sürüyor. Mürekkep karası olmuş bir gökten yağmur yeniden yağmaya başlayıp bir türlü de durmayınca, adamlara iş bırakma emri verildi, yalnızca mermer ustaları taşa vurmaya devam ediyor, truka-truka, truka-truka, truka-truka, sığınaklar geniş, rüzgârın sıçrattığı su mermerde iz bırakmıyor.

Baltasar kaygan patikadan köye iniyor, önünde yürüyen bir adam boylu boyunca çamurun içine uzandı ve herkes gülmekten kırıldı, bir diğeri gülerken düştü, bu eğlenceler önemlidir, çünkü Mafra'da tiyatro oynayacak yer yok, ne aktris var ne aktör, yalnızca Lizbon'da opera var, sinemanın gelmesi için iki yüzyıl beklemek gerekecek, o vakit motorlu *passarola*'lar olacak, mutluluk gelene kadar uzun zaman geçmesi gerekecek, çok doğru bu. Enişte ve yeğen eve çoktan dönmüşlerdir, onların işi iş, insan üşüdüğünde harlı bir ateşten iyisi yoktur, yüksek alevde parmakları ısıtmaktan daha iyisi yoktur, ayakkabılar çıkarılıp ateşe doğru uzatılır ayaklar, soğuk kemiklerden yavaş yavaş çekilir, tıpkı güneşte eriyen kırağı gibi. Doğruyu söylersek, iyi bir ateşten daha iyi tek bir şey vardır, o da yataktaki kadındır, hele ki bu kadın sevilen kadınsa, o zaman, yolun dönemecinde belirmek yeter ona, Blimunda'nın şimdi yaptığı gibi, soğuğu ve yağmuru paylaşmaya geldi ve elinde de eteklerinden biri vardı, adamın kafasına fırlattı, ah insanın gözünü yaşartan şu kadın kokusu, Yoruldun mu, diye sordu Blimunda, ve dünyanın yeniden katlanılır olması için ikisinin başında bir çatı parçası olması yeter, neredeyse cennet bu, Tanrı da keşke meleklerimizle böyle uyumlu yaşasa.

Mafra'ya ulaşan söylentilere bakılırsa Lizbon'da deprem olmuştu, birkaç kapı sundurması ve bacanın çökmesi dışında hasar yoktu, eski duvarlarda çatlaklar belirmişti, ama her talihsizliğin iyi bir yanı olduğundan, mum tacirleri çok iyi iş yaptılar, mumlar

kiliselere akın etmeye devam ettiler, Aziz Kristof'a adanmış sunaklara özel bir ilgi vardı elbette, her türlü veba, salgın, yıldırım, yangın, fırtına, su baskını gibi durumlarda son derece değerli bir başvuruydu bu aziz, üstelik hiç de acemi çaylak birer hami olmayan Azize Bárbara ve Aziz Eustace'yle yarışabilirdi. Ama azizler de insanlar gibidir, manastır inşaatında çalışan şu insanlar gibiler, ama o insanların da başkalarından farkı yoktur, başka inşaatlarda ve başka yıkımlarda çalışanlardan farksızdırlar, azizler bıkarlar, istirahatlarına çok önem verirler, doğanın güçlerine engel olmanın neye mal olduğunu yalnızca onlar bilir, özellikle Tanrı'nın gücü söz konusu olsaydı daha az zahmetli olurdu, Tanrı'ya şunu demek yeterlidir, Hey, sen, oradaki, kes üflemeyi, yeryüzünü sarsma, yakma, su bastırma, ne felaket gönder ne yol kesen haydut, ve, Tanrı eğer kötülük yapan bir tanrı değilse, bu duaları kabul eder, ama söz konusu güçler doğanın güçleri olduklarında, bir de azizler eğlenceye dalmışsa, depreme yol açan ittirmenin zararsızlığı tam rahat bir nefes aldırmışken işte şimdi de başımıza bir fırtına geldi, hem de insan belleğine sahip kimsenin hatırlamadığı türden, üstelik bu yağmursuz ve dolusuz bir fırtına oldu, keşke farklı olsaydı, belki o zaman demir atmış teknelere karşı azan rüzgârın gücü kırılmış olurdu, sanki ceviz kabuklarıymış gibi oynamıştı onlarla, palamarları çekmiş, germiş ve kopartmış, çapaları denizin dibinden sökmüş, gemileri demirledikleri yerden kopartıp birbirlerine çarptırmış, böylelikle de delinen gemiler dosdoğru dibe batarken, gemiciler de bağırıp çağıran ve böylelikle kimden yardım istediklerini tek bilen kişiler oldular ya da karaya vuran gemiler suların şiddeti karşısında parça parça oldular. Irmak üzerindeki iskeleler birbiri ardına çöküyor, rüzgâr ve dalgalar taşları yerlerinden söküyor ve karaya doğru fırlatıyor, gülle gibi kapıları ve pencereleri patlatıyor, kurşunsuz ateşsiz yaralayan bu düşman da kim. Bu hayhuyu yaratanın şeytan olduğu görüşündeki tüm kadınlar, sütanneler, cariyeler, hizmetkârlar, hepsi de İyiliksever Hanımımız Pek Kutsal Bakire Meryem'in

önünde diz çökmüş dua etmektedir, o sırada, ölü gibi solmuş erkekler, kılıçlarını geçirecekleri Mağripli ya da Brezilya yerlisi bulamadıklarından tespih çekerler, Göklerdeki Babamız, Size selam olsun Meryem, sonuçta onları bu kadar sık yardıma çağırıyorsak, babamız ve annemiz olmadığı içindir. Dalgalar, Güzelbakış denen sahilde öyle şiddetle patlıyorlar ki, rüzgârın ayaklandırdığı ve taşıdığı su serpintileri, bir dalga gibi, Bernardas Manastırı'nın duvarlarına dosdoğru gelip çarpıyor, oradan da daha ilerdeki Aziz Bento Manastırı'nın duvarlarına uzanıyor. Dünya engin denizde sallanan bir kayıksa eğer bu kez kesinlikle battı, tek tek sular ile çoğul sular nihayet birleşiyor, ne Nuh'un ne güvercinin sağ kurtulduğu evrensel bir tufan bu. Fundição mahallesinden Belem'e dek neredeyse bir buçuk fersah boyunca sahilde yalnızca kalıntılar görülüyor, kırık tahta parçaları ve teknelerin yükleri arasında ağırlık nedeniyle dibe çökmemiş olanlar sahile vurmuştu, mülk sahipleri için çok üzücü kayıplar doğmuştu, kral için de zarar çok büyüktü. Birçok teknenin yelkenleri alabora olmalarını engellemek amacıyla indirildi, ama bu önlemlere rağmen, üç savaş teknesi sahile vurdu, acil yardım gelmemiş olsaydı parçalanacaklardı. Sahile vurup parçalanan sandal, balıkçı teknesi ve şalupa sayısı çok fazladır, daha büyük boyutlarda yüz yirmi sandal da battı ve kayboldu, ölülere gelince, bundan hiç konuşmamak en iyisi. Dalgaların kumlara kaç ceset taşıdığını ya da kaçının suların dibinde hapis kaldığını Tanrı bilir, tek bilinen denizin sahile fırlattığı ceset sayısının yüz yetmiş olduğudur, tıpkı dul ve yetimlerin ağlayarak çektikleri bir tespihin incileri gibi, vah sevgili babam, boğulan kadınlar pek azdır, buradaki ya da oradaki bir adam bunu diyecektir, vah benim sevgili eşim, bir kez ölünce hepimiz sevgili oluruz.

Ölülerin sayısı öyle çoktu ki rasgele yerlere gömdüler, kimilerinin adları hiç öğrenilemedi, aileleri uzakta kalmıştı, ya da çok geç geldiler, ama büyük acıların büyük çareleri olur, eğer şu geçmişteki yer sarsıntısı daha şiddetli olsaydı ve ölüm oranı daha

yüksek olsaydı da aynısı yapılacaktı, ölüler gömülecek ve yaşayanlar dert edilecekti, bu fikir gelecek için de geçerlidir, benzer felaketler tekrarlandığında, Tanrı korusun.

Baltasar ile Blimunda Mafra'ya geleli ve orada yaşayalı iki ayı geçmişti. Dini bir bayram günü, inşaat alanındaki çalışmaya ara verildi, Baltasar Junto Tepesi'ne dek bir günlük yolculuğa çıktı, uçan makineyi görecekti. Makine aynı yerde duruyordu, bir yana yatmıştı ve bir kanadının üzerinde duruyordu, çoktan kurumuş olan dallardan örtüsünün altındaydı. Katrana bulanmış ve tamamen açılmış olan üst yelken amber toplarını gölgede koruyordu. Sepetin eğimi nedeniyle yağmur yelkenin üzerinde su birikintileri oluşturmuştu ve böylece çürümekten kurtulmuştu. Çevrede, çakıllı toprağın üzerinde, yeni çalı çırpılar iyice yukarılara fışkırmıştı, böğürtlenlerin durumu da aynı, bu en azından tuhaftı, çünkü ne mevsimiydi ne de yer uygundu, *passarola*'nın tamamen kendine özgü hilelere başvurarak kendini koruduğu söylenebilirdi, böyle bir makineden her şey beklenirdi. Baltasar, daha önce yaptığı gibi, bir-iki çalı çırpıyı keserek görünümü iyice değiştirdi, ama bu kez daha az güçlük çekti, çünkü yanına bir budama bıçağı almayı unutmamıştı ve bu iş tamamlandığında, diğer bazilikayı gezdi ve onun gayet iyi durumda olduğunu saptadı. Sonra makinenin güvertesine tırmandı ve son zamanlarda pek kullanmaya ihtiyaç duymadığı şişinin ucuyla ıhlamur ağacından tahtaların birinin üzerine bir güneş ve bir ay kazıdı, Peder Bartolomeu Lourenço'ya yönelik mesaj, eğer bir gün buraya gelirse dostlarının bu işaretini görecekti, karışıklık ihtimali olmayacaktı. Baltasar yeniden yola koyuldu, Mafra'dan güneş doğarken yola çıkmıştı, geri döndüğünde gece olmuştu, gidip dönmek için on fersahtan fazla yol kat etmesi gerekmişti, zevkten koşan yorulmaz denir, oysa kimse onu yola çıkmaya mecbur etmemiş olsa da Baltasar yorgun geri döndü, belki de bu atasözünü uyduran su perisini yakalayarak onun zevkini çıkarmış olabilirdi, bu durumda atasözünde şaşılacak bir yan kalmaz.

Aralık ayının ortasında, Baltasar günbatımında evine dönerken Blimunda'yı fark etti, neredeyse her gün olduğu gibi onu beklemek için yola çıkmıştı, ama bu kez alışılmadık bir şekilde heyecanlıydı ve titriyordu, oysa Blimunda'yı tanıyan biri onun bu dünyayı sanki daha önce de yaşamış gibi yaşadığını bilir, ve Baltasar Blimunda'nın yanına geldiğinde, Babamın durumu kötüleşti mi diye sordu, o da cevap verdi, Hayır, sonra mırıldanarak, Bay Kıpkırmızı vikontun evinde, buraya ne yapmaya gelmiş olmalı, Emin misin, gördün mü, Kendi gözlerimle gördüm, Belki de ona benzeyen biridir, Oydu, birini tanımam için bir kez görmem yeter, onu ise sık gördüm. Evlerine döndüler, yemek yediler, sonra her biri kendi döşeğine gitti, her çiftin kendi döşeği vardı, yaşlı João Francisco torunuyla uyuyordu, onun uykusu hareketliydi, bütün gece çifteler durur ama büyükbaba bundan rahatsız olmaz, uyuyamayana herkes bir. Belki de bu yüzden, gecenin çok geç bir vaktinde, erken yatanlar için geç elbette, çatı kapısının aralığından sızan hafif bir müziği yalnızca o işitti, o gece Mafra'da demek ki çok yoğun bir sessizlik olmalıydı ki vikontun sarayında hafifçe dokunulan sıradan bir klavsen, yaşı gereği sağır bir ihtiyar tarafından işitildi, hem de soğuk nedeniyle kapılar ve pencereler kapalıyken, zaten soğuk olmasaydı da hayâ duygusu gereği kapalı olurdu, Blimunda ile Baltasar duymuş olsaydı onlar şunu derlerdi, İşte Bay Kıpkırmızı çalıyor, devin parmağından tanındığı çok doğrudur, bunu biz söylüyoruz, böyle bir atasözü var, hem de tam yerinde söylenmiş. Ertesi gün, şafak sökerken, yaşlı adam ocağın yanına kurulurken dedi ki, Dün gece bir müzik işittim, ne Inês Antónia, ne Álvaro Diogo, ne de torunu bu sözlere dikkat ettiler, yaşlılar her zaman bir şeyler işitip durur, ama Baltasar ile Blimunda kıskanç bir hüzne kapıldılar, eğer burada birilerinin benzer müzikler işitmeye hakkı varsa bu onlardı, başka kimse değil. Baltasar çalışmaya gitti ve Blimunda da bütün sabah sarayın çevresinde dolandı durdu.

Domenico Scarlatti kraldan manastırın inşaat çalışmalarını görme izni istemişti. Vikont onu kendi malikânesine kabul etmişti,

müzikten aşırı zevk aldığından değil, ama İtalyan kraliyet şapelinin ustası ve veliaht Dona Maria Bárbara'nın öğretmeni olduğundan kabul etmişti onu, böylece kendisi de kraliyet sarayının bir tür cismani tezahürü oluyordu. Konukseverliğin ne zaman meyve vereceği bilinmez ve vikontun evi de bir otel olmadığından her koşulda konuksever davranarak ileriyi görmek en doğrusu olurdu. Domenico Scarlatti vikontun akortsuz klavseninde çaldı, öğleden sonra dizlerinin üzerinde kızı Manuela Xavier'yi tutan vikontes tarafından dinlendi, Manuela ancak üç yaşındaydı ama salonda bulunan herkes içinde en dikkatlisi oydu, küçük parmaklarını Scarlatti'den gördüğü gibi kımıldatıyordu, sonunda bu annesini çok rahatsız etmiş olmalı ki çocuğu sütannesinin kollarına geri verdi. Bu çocuğun hayatında pek müzik olmayacak, o gece Scarlatti çalarken uyumuş olacak, on yıl sonra da ölecek ve Aziz André Kilisesi'ne gömülecek, bugün de hâlâ orada, eğer bu dünyada mucizelere ve olağanüstü şeylere yer varsa, São Sebastião da Pedreira'daki bir kuyunun dibine atılmış olan klavsenin üzerindeki suyun tek tek belirttiği notalar toprağın altında ona ulaşıyor olabilir, tabii bu kuyu eğer hâlâ varsa, çünkü kaynakların kaderi kurumaktır ve kuyuların kaderi molozlarla tıkanmaktır.

Müzisyen manastırı ziyaret etti ve Blimunda'yı fark etti, her ikisi de gizlendiler, çünkü tek bir Mafra sakini bile bu duruma şaşırmadan duramazdı, üstelik de şaşırmakla kalmaz, Yedi-Güneş'in karısını vikontun evinde oturan müzisyenle dengiymiş gibi sohbet ederken görünce son derece uygunsuz bir yargı geliştiriverirdi, burada ne işi vardı, manastır inşaatına bakmaya gelmişti, ama niçin, o ne duvarcı ne de mimar, orgcuysa eğer org da yok, sonuç olarak başka bir neden olmalı, Sana söylemeye geldim, sana ve Baltasar'a, Peder Bartolomeu de Gusmão, Toledo'da öldü, İspanya'da bir şehir, oraya sığınmıştı, delirerek öldüğü söyleniyor, ve kimse senden ya da Baltasar'dan söz etmediğinden Mafra'ya gelip hayatta olup olmadığınızı öğrenmeye karar verdim. Blimunda ellerini kavuşturdu, dua eden biri gibi değil,

kendi parmaklarını boğan biri gibi, Öldü, Bu aslında Lizbon'a gelen haber, Makinenin dağda bırakıldığı gece, Peder Bartolomeu Lourenço bizden kaçtı ve bir daha da geri dönmedi, Ya makine, O hâlâ orada, onu ne yapalım, Koruyun, iyi bakın ona, günün birinde yeniden uçabilir, Peder Bartolomeu Lourenço ne zaman öldü, On dokuz kasımda öldüğü söyleniyor, aynı gün şiddetli bir fırtına oldu, eğer Peder Bartolomeu de Gusmão bir azizse, bu Tanrı'nın bir işareti olmalı, Aziz olmak ne demek Bay Kıpkırmızı, Aziz olmak ne demek Blimunda.

Ertesi gün Domenico Scarlatti Lizbon'a geri döndü. Yolun sapağında, köyün dışında, Blimunda ve Baltasar onu bekliyordu, Baltasar onunla vedalaşabilmek için yarım günlük ücretinden olmuştu. At arabasına, sadaka isteyen biri gibi yaklaştılar. Scarlatti arabayı durdurdu ve onlara ellerini uzattı, Elveda, Elveda. Uzaktan barut atışları işitiliyordu, sanki bir bayramdı, İtalyan üzüntüyle gitti, bayramda oradan ayrıldığı için üzüntüsünde şaşılacak bir yan yok elbette, ama ötekiler de üzüntüyle ayrıldılar, kim inanır buna, çünkü onlar bayrama dönüyorlar.

Tahtında oturur, yıldızların ışıltısı arasında, gecenin ve ıssızlığın giysisini giymiş, ayaklarının dibinde yeni deniz ve ölü çağlar, elinde yerküreyi gerçekten tutacak tek hükümdar o, ve bu hükümdar veliaht Dom Henrique, o vakit henüz doğmamış olan bir şair onu böyle onurlandıracaktır, herkesin elbette ona sempatisi var ama yerküre ve imparatorluk söz konusu olduğunda ve aynı zamanda da imparatorlukların getirdiği yararlar söz konusu olduğunda, veliaht Dom Henrique, Dom João'ya kıyasla değersiz bir şahsiyet kalır, Dom João beşincidir, herkes bilir, krallar sülalesinde, ve pelesenk bir tahta gelip oturmuştur, rahat rahat kurulup, deftere her türden malı ve zenginliği kaydedenlere daha sükûnetle kulak verebilmek için, Macao'dan ipekler, kumaşlar, porselenler, çini mürekkepleri, çay, biber, bakır, gri amber, altın, Goa'dan külçe mücevher, yakutlar, inciler, tarçın, yine biber, pamuklu bezler, güherçile, Diu'dan halılar, kakmalı mobilyalar, işlemeli pikeler, Melinde'den fildişi, Mozambik'ten zenciler, altın, Angola'dan başka zenciler, ama bunlar daha aşağı düzeyde, fildişi, ama bu kesinlikle Afrika'nın tüm batı sahilinin en iyisi, São Tomé'den odun, manyoka tozu, muz, hintpatatesi, tavuk, koyun, keçi, çivit, şeker, Yeşil Burun'dan birkaç zenci, balmumu, fildişi, deri, bütün fildişlerinin fillerden gelmediğini belirtmek gerek, Azorlar'dan ve Madere'den kumaşlar, has buğday, likörler, sek şaraplar, rakılar, şekerlemeli limon kabukları, meyveler, ve ilerde Brezilya denecek memleketlerden şeker, tütün, vernik reçinesi, çivit, odun, deri, pamuk, kakao, mücevher, zümrüt, gümüş, altın, bu altından başkası saraya girmez, yıl iyi de geçer kötü de, on

iki ila on beş milyon kruzadodur değeri, barut ve para olarak, geri kalanı hesaba dahil değil, denizlerin dibinde yok olup giden ya da korsanların çaldıkları da hesaba dahil değil, bunun tahtın tüm geliri olmadığını belirtmeye hiç gerek yok, taht zengin elbette ama o kadar da değil, krallığın içinden ve dışından gelenler de eklendiğinde, kralın sandıkları içinde on altı milyon kruzadodan fazlası birikir, otuz bin kruzado getiren genel madenlerle ilgili duhuliye vergisi hakkı yalnız onundur, Efendimiz Tanrı suların akacağı hendekleri açmakta çok güçlük çekti, şimdi de bir Portekiz kralı bu işten son derece kârlı bir ayakbastı parası alıyor.

Dom João bu kadar büyük miktarda parayı, çok büyük miktarda serveti ne yapacağını düşündü, dün düşündüğü gibi bugün de düşünüyor ve her zaman olduğu gibi en temel kaygının ruh olması gerektiği sonucuna varıyor, onu tüm imkânlarla korumalıyız, özellikle de toprak ve vücut teselli sağlıyorsa. Keşişin ve rahibenin tüm ihtiyaçları karşılansın, hatta fazlası bile, çünkü keşiş ayinlerinde beni ilk sıraya koyuyor ve rahibe beni yatağına alıyor ve binlerce naz, cilve yapıyor, ve Roma'ya da verilecek olan verilsin, çünkü engizisyonu beslesin diye ona iyi para ödüyoruz, daha az kanlı başka işler için de lütufta bulunuyoruz, elçiliklere ve hediyelere, eğitimsiz hödüklerin ve aptal zanaatkârların bu sefil ülkesinde son derece yetkin ne bir meslek ne de bir sanat bulunabilir, Mafra'daki manastırım için Avrupa'dan sipariş verilsin, madenlerimin ve diğer kurumlarımın altınıyla karşılansın ihtiyaçları, süsler ve süslemeler gerek, tarihçi keşişin yazacağı gibi, oralardaki zanaatkârların zenginliği karşılığında biz de hayranlık kazanacağız, bu süsler ve süslemeler dillere destan olacak. Portekiz'den yalnızca taş, tuğla ve yakacak odun istenebilir, bir de kaba güçleri dolayısıyla erkekler, çünkü bizde pek bilim olmaz. Mimar Alman'sa, doğramacı ustaları, duvarcılar ve mermer ustaları İtalyan'sa, eğer her gün İngiliz, Fransız, Hollandalı ve diğer tacirlerle alışveriş yapıyorsak, çanların ve çıngırakların, şamdanların, lambaların, sokak fenerlerinin, tunçtan kandillerin ve kadehlerin,

altın kaplamalı gümüşten kutsal kapların, kutsal kâselerin, kralın en çok taptığı aziz heykellerinin, ve kilise süslemelerinin, sahın önlerinin, ayin giysilerinin, ayin kaftanlarının, yağmur cüppelerinin, kordonların, gölgeliklerin, tavanlıkların, tören pelerinlerinin, dantellerin Roma'dan, Venedik'ten, Milano ve Ceneviz'den, Liège'den, Fransa'dan, Hollanda'dan gelmesinde ne sakınca olabilir, ayin eşyası için gereken büyük sandıklar ile koro iskemleleri için ceviz ağacından üç bin tahtayı da unutmayalım, çünkü ceviz Aziz Carlos Borromeo'ya göre bu türden bir kullanım için paha biçilmez bir ağaçtır, ve kuzey ülkelerinden darağaçları için tıka basa kalas dolu tekneler, çatı malzemeleri ve işçi konutları, çıkrık ve makaralar için halat ve palamarlar, ve Brezilya'dan sayısız miktarda getirilen tropikal ağaç kütükleri, manastırın kapı ve pencereleri için, hücrelerin, yatakhanelerin, yemekhanenin ve diğer müştemilatın parkeleri için, hatta temizlik hücreleri de bunlardan, çünkü bunlar çürümez ağaçtır, çatlamaya müsait Portekiz çamı ise ancak tencereleri ısıtmaya ve aşağı mertebeden meteliksiz insanları barındırmaya uygundur. Mafra köyünde, bazilikanın ilk taşı konulduğundan bu yana sekiz yıl geçti, Tanrı'ya hamdolsun, taş Pêro Pinheiro'dan gelmişti, tüm Avrupa'nın gözü bizde, işte bir teselli kaynağı, borca alınan paranın haddi hesabı yok çünkü, her vade bitiminde ve işler tamamlandığında, altın ve gümüş kuyumcuları tarafından, çan dökenler tarafından, heykel ve yüksek kabartma yontucuları tarafından, dokumacılar tarafından, dantelacılar ve nakışçılar tarafından, saatçiler tarafından, ağaç yontucuları tarafından, ressamlar tarafından, halatçılar tarafından, hızarcılar ve keresteciler tarafından, şeritçiler tarafından, eyerciler tarafından, halıcılar tarafından, çalgı yapımcıları tarafından, tekne işletmecileri tarafından ayrı ayrı para almacak, uysallıkla kendini sağdıran inek bize ait değil, ve bize ait olmadığı sürece bari Portekizliler arasında kalmasına izin verilsin, çünkü belli ki yakında bize taksitle süt bile satın alacaklar tatlı yapmak için, eğer majestelerinin bir arzusu varsa, söylemesi yeter, diyor Paula Ana.

Karıncalar bala üşüşüyor, yayılmış şekere, gökten düşen kudrethelvasına, kaç kişiler, yirmi bin belki, hepsi aynı tarafa dönmüş, tıpkı güneşe tapmak için kıyıda yüzlercesi toplanan kimi deniz kuşları gibi, rüzgârın onlara arkadan ya da alışılmadık yönden saldırmasının onlar için bir önemi yok, onların istedikleri gökteki yolcuyu gözleriyle izleyebilmeleri, kısa küçük yarışlara kalkışıp birbirlerinin önüne geçiyorlar, ta ki sahil tamamlanana ya da güneş gizlenene dek, yarın aynı yere döneceğiz ve eğer biz dönmezsek çocuklarımız dönecek. Yirmi bin mevcudun neredeyse hepsi erkek, birkaç kadın meydanın kenarında duruyorlar, ayin sırasında kadınla erkeğin ayrı durmasını isteyen gelenek nedeniyle değil, kalabalığın ortasına yolları şaşırıp düşselerdi belki canlı çıkarlardı ama tecavüze uğrayacakları kesindi, bugün olsa şöyle derdik, Efendin Tanrı'yı baştan çıkarma, eğer çıkartırsan da gebe kaldın diye gelip şikâyet etme.

Bu toplantının bir ayin olduğunu söylemiştik. İnşaat alanı ile Ahşap Ada arasında işçilerin gidip gelmesiyle düzleşmiş geniş bir alan var, geçen arabaların tekerlek izleri çıkmış, neyse ki şu an hava kuru, yazın kollarına doğru koşan ilkbaharın erdemi bu, artık pantolonları için kaygılanmadan diz çökebilecekler, gerçi temizlikle abartılı bir ilgileri pek yoktur ve daha ziyade kendi terleriyle yıkanırlar ama olsun. Uzaktaki bir tepenin üzerinde ahşap bir şapel yükseliyor, meydandaki herkesi oraya bir mucizenin sokacağını düşünseler de son derece yanılıyorlar, balıkları ve ekmekleri çoğaltmak ya da cam bir şişe içine iki bin erk yerleştirmek bundan daha kolaydır, bu bir mucize değil dünyanın en doğal olayıdır, istemek yeter. O sırada çıkrıklar gıcırdamaya başladı, cennetin ve cehennemin kapıları bu gürültü patırtıyla ya da benzer bir uğultuyla açılıyor, her biri uygun malzemeden yapılmış, Tanrı'nın konutu için kristal, Şeytan'ın evi için tunç, yol açtıkları yankı farkına rağmen durum hemen fark ediliyor, ama yine de gıcırtı yalnızca tahtanın tahtaya sürtmesinden kaynaklanıyor, şapelin ön cephesi yavaşça kalkıyor, duvar bir sundurma

halini alana dek yükselecek, bu arada yan taraflar ayrılıyor, sanki görünmez eller bir kutsal dolabı açar gibi, bu olay ilk yaşandığında inşaat alanında henüz bu kadar insan yoktu, yine de, Ah diyen beş bin kişidir, insanı şaşırtan bir yenilik hep olur, sonra da alışırlar, şapel nihayet tamamen açıldı, içindeki ayin yönetici rahip ve sahın ortaya çıkıyor, bu da diğerleri gibi bir ayin mi olacak, bu imkânsız gözüküyor, bütün bu insanlar Mafra'nın üzerinden bir gün Kutsal Ruh'un uçtuğunu unuttular, savaşa gitmeden yapılan ayinler farklı olur, ölülerin sayılıp gömüleceği vakit benim de onlar arasında olmayacağını kim bilir, kutsal komünyondan yararlanalım bari, yeter ki düşman önceden saldırmasın, belki daha erken saatte bir sabah ayini yapmıştır onlar ya da ayin falan yapmayan bir dinin yandaşıdırlar.

Tahtadan kafesinin tepesinden ayin yöneten papaz bu insan denizine vaaz verdi, balıklarla dolu bir deniz olsaydı güzel bir vaaz olurdu burada verilen, bunca berrak, bunca esenlik dolu doktriniyle, ama balık dolu bir deniz olmadığından, vaaz bu insanların hak ettiği gibi oldu, yalnızca en yakın müminler işitti, çünkü cüppe giydi diye kimse keşiş olmasa da yasayı o yapar, kesinlikle, çünkü, cennet kelimesini işiten mümin ritüel kelimesinin zaten söylenmiş olduğunu bilir, ritüele uymamanın cehenneme götürdüğünü bilir, Tanrı daha iyi bilir ve şimdi hiçbir şey işitmiyorsa, ne söz ne yankı duyuyorsa, ayin bittiğinden ve hepimiz evimize dönebileceğimiz içindir. Ayinin yerde ölü kalmadan, binlerce ışık saçan kutsal ekmek kabının ortasına vuran güneş herhangi bir kişiyi öldürmeden son bulması şaşırtıcı, zaman artık çok değişti, çok uzun zaman önce buğdayı biçip kaldıran Betsamiler tesadüfen gözlerini tarlalarından ayırdıklarında Filistin topraklarından gelen Yasa Sandığı'nı fark ettiler, elli bin yetmiş insanın ölüp düşmesi için bu kadarı yeterliydi, bir an yirmi bin kişi gözlerini kaldırdı, sen orada mıydın, seni görmedim. Bu eğlenceye yatkın bir din, özellikle bu kadar çok sayıda aylak toplandığında, herkesin günah çıkarmasını ya da komünyona gitmesini

sağlayacak zamanı ve tesisi nereden bulacaksın, burada beklesinler, on parmaklarıyla ne yapacaklarını bilemeden, çeneleri düşene kadar esneyerek, hayâsız bir karıya bir çitin arkasında ya da çapkınlığa daha uygun yerlerde takılarak, ta yarına dek beklesinler, yarın yeniden işgünü.

Baltasar meydandan geçiyor, erkekler masum nal oyununu ya da kralın yasakladığı başka oyunları oynuyorlar, örneğin yazı mı tura mı gibi, eğer yargıç devriyeleri o sırada oradan geçerlerse zindana tıkılmaktan kaçamazlar. Blimunda ile Inés Antonia, Baltasar'ı kararlaştırılan yerde bekliyorlar, tabii daha önce Álvaro Diogo ile oğlu gelmemişse. Hep birlikte vadiye doğru iniyorlar, orada evde onları yaşlı João Francisco bekliyor, bacakları üzerinde ancak doğrulabiliyor, vikontun tüm ailesinin katıldığı ve San Andrea Kilisesi'nde papazın düzenlediği ağırbaşlı ayinle yetinmek zorunda o, buradaki vaazların niçin o kadar ürkütücü olmadığının açıklaması da muhtemelen budur, sonuna kadar dinleme zorunluluğu var burada, üstelik müminlerin en ufak dikkatsizliği hemen fark ediliyor, yine de insan bunca yılı sırtında taşıyorsa ya da yaşı nedeniyle son derece yorgunsa gayet doğal bir dikkatsizlik bu. Yemeği bitirdiler, Álvaro Diogo bir şekerleme yaptı, çocuk yaşıtı yumurcaklarla birlikte serçe avlamaya gitti, kadınlar gizlice giysi onarıp çekidüzen verdiler, çünkü bugün çalışılmayan bayram günü ve Tanrı da çalışılsın istemiyor, yine de bugün herhangi bir yırtık üstünkörü de olsa onarılmazsa yarın daha da büyüyecektir, ve Tanrı'nın sopasız ve taşsız cezalandırdığı doğru olmakla birlikte, yalnızca bir iplik ve iğneyle onarmak da, benim el becerim o kadar büyük olmasa da, kimseyi şaşırtmayan sıradan bir meşguliyettir elbette, Âdem ile Havva yaratıldıklarında bilgileri eşitti, ve cennetten kovulduklarında başmelekten erkek işleri ve kadın işleri listesi aldıklarını kanıtlayan bir şey de yoktur, Havva'ya yalnızca şu denmiştir, Acı içinde doğuracaksın, ama bu bile bir gün son bulacaktır. Baltasar çengeliyle şişini evde bırakıyor, kesik kolu açıkta dolaşarak o teselli edici acıları elinde

yeniden hissedip hissetmeyeceğini görmek istiyor, artık daha az acı hissediyor, başparmağın iç yüzündeki şu küçük kaşıntı gibi, işaretparmağının tırnağıyla o yeri kaşımak için hissettiği bu şehvetli arzunun kafasında olup biten bir şey olduğunu özellikle söylemeyin, kafasında parmak olmadığı cevabını verir size, Ama Baltasar, elin yok ki senin, Bundan kimse emin olamaz, gidip bu tür insanlarla tartışın bakalım, gerçekliği bile inkâr edebilecek olanlarla.

Baltasar'ın içmeye gittiğini, ama sarhoş olmadığını herkes bilir. Peder Bartolomeu Lourenço'nun ölümünü öğrendiğinden beri içiyor, onu çok sarsmış acı verici bir ölüm, çok derinden gelmiş ve yüzeydeki duvarları ayakta bırakarak temelleri sarsmış bir deprem gibi, içiyor, çünkü *passarola*'yı düşünmediği tek an yok, orada, Barregudo Dağı'nda, Junto Tepesi'nin bir yamacında, kaçakçıların ya da çobanların onu keşfetmemiş olduğunu kim bilebilir, yalnızca bu düşünce bile sanki bir işkence sehpasındaymış gibi deliyordu yüreğini. Ama içtiği zaman hep bir an geliyordu ki Blimunda'nın elinin omzuna konduğunu hissediyordu, bu da ona yeter, yine de Blimunda evde sakince duruyor, Baltasar şarap dolu maşrapayı kavrıyor, tüm diğer maşrapaları boşalttığı gibi onu da boşaltacağını düşünerek, ama omzunun üzerindeki el giderek ağırlaşıyor, bir ses Baltasar diyor ve maşrapa dokunulmadan masanın üzerine geri konuyor, bugün bir daha içmeyeceğini dostları biliyor. Sesiz kalacak, dinlemekle yetinecek, bu arada şarabın yarattığı uyuşukluk yavaşça dağılacak ve diğerlerinin sözleri yeniden anlam kazanacak, aynı hikâyenin sözleri oysa bunlar, bitmez tükenmez bir biçimde tekrarlanıp duruyor, Benim adım Francisco Marques, Cheleiros'ta doğdum, Mafra yakınında, buradan iki fersah uzakta, bir karım ve küçük yaşta üç oğlum var, ömrüm boyunca gündelikçi olarak çalıştım ve sefaletimden çıkış yolu hiç görmediğimden çalışmak için bu manastıra gelmeye karar verdim, zaten vaadi koparan keşiş benim köyden, anlatılana bakılırsa, çünkü o dönemde ben senin yeğen kadar bir velettim,

ama çok şikâyet edecek değilim, neyse ki Cheleiros uzak değil, zaman zaman bacaklarımın pasını açıyorum; yürümeme yarayan ikisi ve şu ortadaki, sonuç karım yine hamile, burada biriktirdiğim parayı ona bırakıyorum, bizim gibi yoksullar her şeyi satın almak zorunda, onlara Hint'ten ya da Brezilya'dan ticaret yoluyla hiçbir şey gelmiyor, bizim kraliyet sarayında ne işimiz var ne siparişimiz, benim iki yüz reallik ücretim beni çok uzağa götürmez, ucuz meyhanede yediklerimin parasını ödemek zorundayım, içtiğim şarap maşrapasını ödemeliyim, güzel hayat sürenler yiyecek dükkânlarının sahipleri ve çoğunun da ihtiyaçtan dolayı kalkıp Lizbon'dan buraya geldiği doğruysa eğer, ben zorunluluktan buradayım ve muhtaç yaşıyorum, Benim adım Küçük José, ne babam var ne annem, ne benim diyebileceğim karım, adım gerçek adını mı yoksa önceden başka bir adım var mıydı onu bile bilmiyorum, günün birinde Torres Vedras yakınlarında bir köyde ortaya çıktım, papaz beni vaftiz etmeliydi elbette, José benim vaftiz adım, Küçük sonradan eklendi, çünkü hiçbir zaman fazla büyümedim, sırtımdaki bu kamburla hiçbir kadın benimle yaşamak istemedi, ama herkes benim çalışmamı istiyor, tek teselli bu, gel bakalım, git bakalım, yaşlandığımda buna bile yaramayacağım, Mafra'ya geldim, çünkü öküzlerle çalışmayı seviyorum, buranın öküzleri benim gibi, buralı değiller, Tanrı'nın ödüncü onlar, Benim adım Joaquim da Rocha, Pombal yakınlarında doğdum, tüm ailem orada, yani yalnızca karım, dört çocuğum oldu ama hepsi de on yaşına gelmeden öldüler, ikisi çiçekten, diğerleri omuriliklerinin çok yumuşak ve kanlarının çok cılız olmasından, bir avuç toprağım vardı ama bizi besleyemiyordu, bunun üzerine karıma dedim, ben Mafra'ya gidiyorum, orada epey yıl işim garanti, bu hayat sürdüğü kadar sürecek, altı aydır eve adımımı atmadım, belki artık hiç dönmeyeceğim, kadınlar eksik olmuyor nasılsa, benimkinin soyu kötü olmalı ki dört çocuk doğurup dördünü de ölüme terk etti, Benim adım Manuel Milho, Santarem köyünden geliyorum, bir gün görevliler oradan geçip Mafra'da

ücretin iyi olduğunu ve bolluk olduğunu söylediler, bunun üzerine birkaç kişiyle birlikte buraya geldik, içimizden ikisi geçen yılki toprak kaymasında hayatını kaybetti, burayı sevmiyorum ben ama iki memleketlim öldüğü için değil, insan nerede öleceğini seçemiyor, kendi ölümünü seçmesi hariç tabii, ama benim oraların nehrini özlüyorum, deniz suyu da aynı hatta daha fazla biliyorum, buradan deniz görünüyor, ama söyleyin bana bu kadar enginlikte bir insan ne yapabilir, kayalıklara sürekli boynuz vuran ve kumlara hücum eden bunca dalgayla ne yapabilir, oysaki bir nehir iki yaka arasında akar, tıpkı günah çıkaranların geçişi gibi, acele etmeden akar, ve biz, biz ona baktığımızda, ayakta, dişbudaklar ve kavaklar gibiyiz, bir insan yüzü neye benziyor diye görmek istediğinde, çok yaşlandı mı anlamak istediğinde, su geçip giden ve hareketsiz kalan bir aynadır, ve hareketsiz duran bizler, geçeriz, aklımdan geçen bu düşünceler nereden geliyor, bunu söyleyemem, Benim adım João Anes, Oporto'dan geliyorum, fıçıcıyım, bir manastır inşa etmek için fıçıcılara da ihtiyaç var, yoksa üzüm mayalandırma fıçılarını, sıvı yağ kaplarını ve kovaları kim imal edip tamir eder, bir duvarcı ustası iskelenin üzerinde olduğunda ve ona bir gerdel harç getirildiğinde, taşları bir süpürgeyle ıslatması gerekir ki önceden konmuş olan taş ile üzerine konacak olan iyi yapışsın, bunun için onun yakınında bir kova vardır ve kovanın içinden hayvanlar su içerler, onlar gerdellerin içinden içerler, peki kim imal eder gerdelleri, fıçıcılar, kendimi övmek gibi olmasın ama benimki gibi bir meslek yoktur, Tanrı da fıçıcıydı, deniz denen şu engin maya fıçısına bakın, eğer iyi bir iş olmasaydı, fıçı tahtaları bu kadar iyi eklenmiş olmasaydı, deniz karayı istila ederdi, yeni bir tufan olurdu bu, hayatıma dair pek bir şeyim yok söyleyecek, ailemi Oporto'da bıraktım, orada iyi kötü geçiniyorlar, karımı görmeyeli iki yıl oldu, kimi zaman onunla yattığımı görüyorum rüyamda, ama yatan ben olsam da rüyadaki benim yüzüm değil, ertesi gün düzgün çalışamıyorum, rüyamda o ağızsız çizgisiz, gözsüz burunsuz yüz yerine, kendi

yüzümü tümüyle görmeyi tercih ederim, bu durumlarda karımın hangi yüzü görebildiğini düşünürüm, umarım benimkidir, Benim adım Kötü Hava Juliao, Alentejo doğumluyum ve benim oraları kırıp geçiren büyük açlıklar nedeniyle Mafra'ya çalışmaya geldim, orada nasıl hâlâ yaşayabiliyor insanlar bilmiyorum, otlarla ve meşe palamutlarıyla yaşamayı öğrenmeseydik sanırım hiç canlı kalmazdı, bu kadar geniş bir toprak görmek içler acısı, yalnızca buradan geçen bilebilir ekilmemiş geniş fundalıktan başka bir şey olmaması ne demek, işlenen ve ekilen toprak burada az, her şey çalı çırpı ve yalnızlık, ve bir savaş ülkesi, İspanyollar sanki kendi evlerindeymiş gibi girip çıkıyorlar, şimdi barış hüküm sürüyor ama kim bilir ne kadar zaman için, ama krallar ve soylular, insanları koşturup öldürtmediklerinde, av hayvanını koşturup öldürüyorlar, ağzında tavşanla yakalanan zavallının vay haline, hastalıktan ya da yaşlılıktan ölü bulunmuş bir tavşan olsa bile bu başına gelebilecek en iyi şey böğrüne bir düzine kırbaç yemek olur, böylece Tanrı'nın tavşanları eğlence için ve senyörlerin tenceresi için yarattığını öğrenecekler, tabii eğer av hayvanını koruyabilirsek kırbaç darbeleri daha katlanılır olur, ben Mafra'ya köyümdeki papaz buraya gelenin kralın hizmetkârı olacağını duyurduğu için geldim, aslında gerçek bir hizmetkâr değil ama yakın bir şey, ve kralın hizmetkârları, diyordu, yiyecek yokluğu çekmezler ve bedenleri gayet korunaklı olur, cennetten daha iyidir her şey, çünkü rızkını elinden almaya çalışacak kimsesi olmayan Âdem'in her şeyi keyfince ve iştahına bağlı olarak yediği doğru olsa da üst baş konusunda o kadar şanslı değildi, ama sonuçta tüm bu güzel sözler yalandı, cennetten söz etmiyorum, o sıralarda ben henüz doğmamıştım, ama Mafra'da açlıktan ölmemeyi başardıysam kazandığım her şeyi harcadığım içindir, önceki kadar hırpaniyim ve kralın hizmetkârı olmaya gelince, efendimin yüzünü görmeden ölmemeyi umut ediyorum, tabii eğer ailemden uzakta bu kadar uzun süre yaşadığım için mum gibi eriyip gitmezsem, bir erkek, eğer çocukları varsa, onların yüzlerine

bakarak da beslenir, çocuklar da bizlerin yüzüne bakarak beslenseler iyi olur, ama yazgı bu, hayatımız tamamlanıyor ve hepimiz birbirimize bakıyoruz, sen kimsin, buraya ne yapmaya geldin, kim olduğumu ve burada ne yaptığımı bilmiyorum, aynı soruyu daha önce sordum ve hiç cevap alamadım, hayır, çocuklarımdan hiçbirinin gözü mavi değil, ama hepsinin benden olduğuna eminim, bu mavi göz hikâyesi ailemde zaman zaman ortaya çıkan bir şey, annemin annesinin gözleri o renkti. Benim adım Baltasar Mateus, herkes beni Yedi-Güneş adıyla bilir, Küçük José kendisine niçin böyle dendiğini biliyor ama ben ne zaman ve niçin bu yedi güneşin hanemize burnunu soktuğunu bilmiyorum, bizi aydınlatan tek güneşten yedi kat daha eski olsaydık dünyanın kralları biz olurduk, sonuçta, bunlar deli saçması şeyler, güneşe yaklaşmış ve fazladan bir kadeh içmiş olana özgü, benim ipe sapa gelmez laflar konuştuğumu işitiyorsanız fazla güneşlendiğim içindir ya da içki içtiğimdendir, kesin olan şu ki ben burada kırk yıl önce doğmuşum, eğer sayarken yanılmıyorsam, annem öldü, adı Marta Maria'ydı, babam zar zor yürüyebiliyor, sanırım ayaklarının altından kökler çıkıyor, belki de kalbi dinlenecek bir toprak köşesi aramakta, çitle çevrili bir toprağımız var, Joaquim da Rocha gibi, ama oradan oraya taşınan bunca topraktan sonra yerini bile kaybettim, oradan gelen birkaç topak toprağı el arabamla götürdüm elbette, büyükbabam bir torununun günün birinde uzağa orada kocaman bir kule kurulsun diye bellenmiş ve ekilmiş bir toprağı atacağını hayal bile edemezdi, bunlar yaşamın cilveleri, benim kaderim o kadar kötü çıkmadı, gençken başka çiftçiler için belledim ve ektim, bizim toprağımız öyle küçüktü ki babam orada tüm yıl boyunca tek başına çalışıyordu ve kiraladığı birkaç arşınla meşgul olacak zamanı da kalıyordu, öyle ki açlığı, gerçekten açlık denen şeyi biz zaten biliyorduk, ama ne bolluk tanıdık ne rahat, sonra kralın savaşına gittim, sol kolumu orada bıraktım, daha sonra sol kolum olmadan Tanrı'nın dengi olduğumu öğrendim, ve artık savaşamayacak olduğumu öğrenince

Mafra'ya geri döndüm, ama önce Lizbon'da birkaç yıl geçirdim, işte hepsi bu, fazla değil, Ya Lizbon'da ne yaptın, diye sordu João Anes, hepsinin içinde bir mesleği olan tek oydu, Kraliyet Sarayı Meydanı'ndaki mezbahada çalıştım, ama et taşıyordum, hepsi bu, Ya güneşe ne zaman yaklaştın, diye öğrenmek istedi Manuel Milho, kuşkusuz ki nehrin akışını seyretmeyi sevdiği için, Çok yüksek bir dağın tepesine çıktığım bir gün, öyle yüksek ki insan kolunu uzattığında güneşe değecekti, zaten elimi savaşta mı yitirdim yoksa güneş mi beni yaktı bilmiyorum, Hangi dağdı oradaki, Mafra'da güneşe değen kimse yok, Alentejo'da da yok ve Alentejo'yu biliyorum, dedi Kötü Hava Juliao, Bu belki de o gün yüksek bugün alçak olan bir dağ, Bunun gibi bir tepeyi tıraş etmek için binlerce ve binlerce barut atışı gerekiyorsa, yüksek bir dağı alçaltmak için dünyadaki tüm barutlar gerekir, dedi Francisco Marques, ilk konuşan oydu, ama Manuel Milho ısrar ediyordu, Güneşe yakınlaşmak eğer kuşlar gibi uçmayı biliyorsan mümkün olur, şuradaki düzlükte kimi zaman yükselip duran çaylaklar görülür, daireler çizerler, ve sonra da yok olup giderler, öyle küçülürler ki görülmez olurlar, işte o zaman güneşe doğru gidiyorlar, ama biz oraya götüren yolu bilmiyoruz, oraya girilen kapıyı da bilmiyoruz, sen bir insansın, kanadın yok senin, Tabii eğer büyücü değilsen, dedi Küçük José, benim bulunduğum köyde bir kadın vardı, her yanına merhemler sürüyordu, bir süpürgenin üzerine biniyordu ve geceleyin oradan oraya gidiyordu, söylenen bu, çünkü ben onu hiç görmedim, Ben büyücü değilim, bu tür zırvalar anlatmaya devam ederseniz engizisyon gelip beni tutuklar, üstelik uçtuğumu söylediğimi kimse işitmedi, Ama güneşe yakınlaştığını söyledin, başka bir şey daha, elini kaybettikten sonra Tanrı'nın dengi olmaya başlamışsm, eğer bu tür sapkınlık engizisyonun kulağına çalınırsa hiçbir şey seni kurtaramaz, Tanrı'nın dengi olursak hepimiz kurtuluruz, dedi João Anes, Tanrı'nın eşiti olursak bize bu eşitliği kendisi vermediği için yargılarız onu, dedi Manuel Milho, ve Baltasar sonunda açıkladı, uç-

maktan artık söz edilmediği için çok yatışmıştı, Tanrı'nın sol eli yok, çünkü seçilmiş kullarını sağ tarafına oturtuyor ve lanetliler de cehenneme gittiğinden Tanrı'nın solunda kimse yok, ve Tanrı'ya sol eli olsaydı hizmet edecek kimse olmadığından, ve bir sol elin ona hiç yararı olmadığından, bu demektir ki onun sol eli yok, benimki benim hiçbir işime yaramıyor, çünkü benim artık yok, tek fark bu, Belki de Tanrı'nın solunda bir başka tanrı vardır, belki de Tanrı bir başka tanrının sağında oturmaktadır, belki de hepimiz oturan tanrılarız, bu şeyler nereden aklıma geliyor gerçekten bilmiyorum, dedi Manuel Milho ve Baltasar sözü bağladı, O halde ben sıranın en sonundayım, benim soluma artık kimse oturamaz, dünya benimle tamamlanıyor, bu hödüklerin aklına nereden geliyor böyle şeyler, hiçbiri okuryazar değil, João Anes hariç, onun birkaç mektubu var, gerçekten bilmiyoruz bu fikirlerin kaynağını.

Vadinin dibindeki Aziz André Manastırı'nın çanı akşam duasını çaldı. Ahşap Ada'nın üzerinde, sokaklarda ve meydanlarda, tavernalarda ve hanlarda, sürekli bir mırıltı işitiliyor, uzaktaki bir denizin uğultusu gibi. Akşam duası eden yirmi bin insanın sesi ya da hayat hikâyelerini birbirlerine anlatanlar, kim gidip işin aslına bakar ki.

Toprak, taş yığınları, barutun ya da kazmanın derin kayadan söktüğü çakıllar el arabalarında taşınıyor, tepeden çıkanlar ya da yeni çukurlardan çıkartılanlar vadiyi adım adım dolduruyor. Daha yüklü ya da daha ağır moloz yığınları için, yük indirip bindirme anları hariç asla soluk almayan öküzlerin ya da katırların çektiği demir levhalarla kaplı büyük arabalara başvuruluyor. Kirişler üzerinde duran ağaç rampalardan, insanlar, omuzlarına ya da enselerine yerleştirilmiş boyunduruklara asılı taşları yapı iskelelerinin üzerine çıkartıyorlar, yastıkları icat etmiş olan kişi çağlar boyunca kutsanmayı hak etmiştir, kesinlikle kendi de bunların acısını çekmiş biri olmalıdır. Tüm bu işler önceden anlatıldı, özetlemesi kolay, çünkü kaba güç gerektiriyorlar ve eğer biz onları sürekli yeniden tanımlayıp duruyorsak, muteber olmak için ve mütevazı boyutlarına indirgenmiş bir sanatla yazı yazarken kendi parmaklarımıza gösterdiğimiz dalgın dikkatten genellikle daha fazlasının gösterildiğini unutmamak istediğimiz içindir, bu yüzden genellikle bu işi yapan kişi yaptığı şeyin ardına gizlenir. Yukardan baksaydık çok daha iyi ve çok daha fazlasını görürdük, örneğin uçan makineyle Mafra'nın üzerinden uçsaydık, aşırı kalabalık tepe, aşina olduğumuz vadi, mevsimlerin yağmur ve güneşle kapladığı Ahşap Ada, birkaç yapı şimdiden çürümüş, Leiria çamlığında ve Torres Vedras ile Lizbon yakınlarında kesilen ağaçlar, Mafra ile Cascais arasında yüzlercesi yükselen tuğla ve kireç fırınlarının gündüz ve gece tüten dumanları, Algarve ve Entre-Douro-e-Minho'nun tuğlalarını getiren ve Tagus boyunca ilerleyerek, bilek gücüyle açılmış bir kanaldan San António do

Tojal limanlarına bunları indirecek gemiler, bu malzemeleri ve başkalarını Monte Achique ve Pinheiro de Loures'ten majestelerinin manastırına kadar getiren arabalar, ve Pêro Pinheiro taşlarını yükleyen başka arabalar, şu an bizim bulunduğumuz yerden yöreye daha hâkimi yok, Peder Bartolomeu Lourenço *passarola*'yı icat etmemiş olsaydı bu işin muhteşemliğine dair hiçbir fikrimiz olmazdı, Blimunda'nın metal kürelerde topladığı erkler sayesinde havada kaldık, aşağıda başka erkler geziyor, çekim ve zorunluluk yasaları gereği yerkürenin esiri onlar, onların gidip geldikleri bu yollar boyunca, az çok yakın veya uzak bu yollar boyunca hareket eden arabaları keşke sayabilseydik iki bin beş yüz rakamını elde ederdik, buradan bakıldığında ise yüklerinin aşırı ağırlığı nedeniyle hareketsiz oldukları söylenir. İnsanlara gelince, eğer onları görmek istersek, yakınlaşmamız gerekir.

Aylar ve aylar boyunca Baltasar el arabalarını itti çekti, ta ki, bir sabah vakti, kâh arabanın önündeki kâh arkasındaki yük hayvanlığından sıkılarak, bu mesleği yapanlar arasındaki konumuna dair ikna edici kanıtlar vermiş olduğundan, koşum öküzleriyle çalışmasına izin verildi, kralın satın almış olduğu çok sayıda öküzden biriyle çalışacaktı. Bu terfide Küçük José'nin büyük yardımı dokunmuştu, kamburu idareciyi pek eğlendiriyordu, sığırtmacın yüzünün öküzlerinin yüzü hizasında olduğunu söyleyip duruyordu, bu da büyük ölçüde doğruydu, ama bunu diyerek ona saldırdığını sanıyorsa çok yanılıyordu, çünkü Küçük José erkek gözleriyle bu hayvanların kocaman gözlerini dikkatle inceleyebilmekten aldığı zevki ilk kez fark etti, kocaman ve tatlı bu gözlerin içinde kendi kafasının, gövdesinin yansıdığını görüyordu, ve daha aşağıda, gözkapaklarının alt sınırında kaybolarak, bacaklarının, bir insan bir öküzün gözüne tam sığıyorsa dünyanın düzgün olduğu söylenebilir. Küçük José büyük bir yardımda bulundu, çünkü Baltasar Yedi-Güneş'in sığırtmaç olması için idareciye ısrar etti, çünkü öküzlerle çalışan bir sakat zaten vardı, iki tane de olabilirdi, birbirlerine yoldaş olurlardı, ve eğer Baltasar

yeni işini yapamasa da risk çok büyük değildi, el arabalarına geri dönerdi, yeteneğini kanıtlaması için bir gün ona yeterdi. Baltasar, uzun süredir birlikte olmamış olsa da öküzleri yeterince tanıyordu, ve öküzlerle iki yolculuk, çengelinin engel olmadığını ve üvendire kullanma sanatının hiçbir kuralını sağ elinin unutmadığını kanıtlamasına yetti. O akşam evine döndüğünde, küçük bir çocukken bir yuvada ilk kez yumurta gördüğünde, erkek olarak ilk kadınını keşfettiğinde, askerken ilk trompet sesini işittiğinde olduğu kadar mutluydu, ve sabahın erken vaktinde öküzlerini ve sol elini hayal etti, hiç bu kadar eksiklik hissetmemişti, çünkü Blimunda bile oradaydı, hayvanlardan birinin sırtına binmişti, rüyadaki rüyayı anlayan rüyada bulur kendini.

Baltasar yeni yaşamına başlayalı uzun süre olmamıştı ki, Pêro Pinheiro'ya gidip çok büyük bir taşı getirecekleri söylentisi dolaşmaya başladı, kilisenin giriş sahnı üzerinde yükselecek kürsü içindi, öyle büyük boyutlu bir taştı ki bu, taşınması için iki yüz öküzün koşulması gerekeceği tahmin ediliyordu, yardım etmek için onlara eşlik edecek insan da çok olurdu. Pêro Pinheiro'da dev taşı taşıması gereken araba bile inşa edildi, tekerlekler üzerine yerleştirilmiş Hint karavelası tarzı diyordu onu görmüş olanlar ve de elbette karşılaştırma yapabilecek kadar bu tekneyi görmüş olanlar. Bu elbette bir abartıydı, kendi gözlerimizle değerlendirmemiz daha iyi olurdu, gecenin bir vaktinde kalkarak Pêro Pinheiro'ya gidecek olan bu adamların yanında dört yüz öküz, halatlar ve kablolar, takozlar, levyeler, diğerleriyle aynı çaptaki yedek tekerlekler, kırılma durumları için dingiller, çeşitli kalibrelerde payandalar, çekiçler, kıskaçlar, demir levhalar, hayvanların kuru otunu kesecek tırpan, insanlar için gereken erzak ve küçük köylerden satın alınabileceklerle tamamlanabilecek şeyler bir yana, taşın getirilmesi için gereken tüm donanımın yüklendiği yirmi araba, arabalar öyle çeşitli eşya taşıyorlardı ki atla gitmeyi düşünen kişiler yaya gitmek zorunda kaldılar, aslında uzak değil, gidiş üç fersah, dönüş üç fersah, yolların iğrenç olduğu doğru, ama öküzler ve insanlar

bu yolculuğu başka yüklerle öyle sık yaptılar ki, tırmanması rahatsızlık verici ve inmesi tehlikeli olsa da söz konusu yola ayaklarını ve tabanlarını koyar koymaz arazi tanıdık gelir onlara. Son olarak tanıdığımız adamlar arasında, yolculuğa çıkanlar Küçük José ve Baltasar, her biri kendi hayvanını yönetiyor, yardım etmek için gelen yayalar arasında, karısı ve çocukları Cheleiros'ta bulunan ve adı Francisco Marques olan adam ile Manuel Milho da var, nereden geldiği bilinmeyen fikirlerin sahibi. Başka José'ler, Francisco'lar ve Manuel'ler de var, Baltasar'lar daha az, ama João'lar, Álvaro'lar, António'lar ve Joaquim'ler olduğu kesin, hatta belki de Bartolomeu'lar var, ama hiçbiri ünlü Bartolomeu değil, Pedro'lar, Vicente'ler, Banto'lar, Barnardo'lar ve de Caetano'lar, insan önadı olarak ne varsa hepsi orada, insan yaşamı olarak da, özellikle bu yaşamlar sıkıntı ve serüvenlerle doluysa, en başta sefalet içindelerse, ve çok kalabalık olduklarından bunların hepsini anlatmamız imkânsız ama en azından bu adamların isimlerini kaydedelim, onları ölümsüzleştirmek bizim görevimiz, yalnızca bu amaçla yazıyoruz, işte adları, artık onları saymak bize bağlı, her biri alfabenin bir harfini temsil ediyor ve bütün olarak şöyle, Alcino, Brás, Cristóvão, Daniel, Egas, Firmino, Geraldo, Horácio, Isidro, Juvino, Luis, Marcolino, Nicanor, Onofre, Paulo, Quitério, Rufino, Sebastião, Tadeu, Ubaldo, Valério, Xavier, Zacarias, bu adların hepsi döneme ve yere uygun düşmeyebilir, belirttikleri insanlara daha az uygun olabilir, ama çalışacak insan olduğu sürece emek olacaktır ve uygun adı taşıyan ve uygun mesleği talep eden kişi beklenirken birilerinin geleceğini inşa edecek bir başkaları daima olacaktır. Bizim alfabetik listemizde yer alanlar ve Pêro Pinheiro'ya gidenler arasında, şu kızıl saçlı ve sağ gözü kör Brás'ın hayatını sessizce geçiştirirsek üzüntü duyarız, yakında bu ülkenin sakatlar ülkesi olduğu söylenecek, şimdiden bir kambur var, bir çolak, bir kör, olayları zorlayarak yakışıklı ve sağlam yapılı kişileri, ince uzun ve sağlıklı olanları, dokunulmamış ve eksiksiz olanları kahraman olarak seçmek zorunda kalsaydık daha ne isterdik ki,

ama hakikat hakikattir, ve sarkık dudaklıların ve kekemelerin, topalların ve çıkık çenelilerin, eğri bacaklıların ve saralıların, sarkık kulaklıların ve kıt zekâlıların, albinoların ve dar kafalıların, uyuzların ve yara bere içinde olanların, kellerin ve saçkıran olanların hikâyemizde görünmesine asla rıza göstermediğimiz için aslında bize teşekkür edilmesi gerekir, Mafra köyünden şafak vakti ayrılan cüzamlıların ve *quasimodo*'ların korteji asıl o zaman seyredilebildi, neyse ki geceleyin tüm kediler gridir, her adam belirsiz bir siluettir, Blimunda yola çıkışı seyretmeye ekmeğini yemeden gelseydi bu adamların her birinde, başkası olma iradesi bir yana, kim bilir ne erkler görürdü.

Güneş doğar doğmaz hava iyice ısındı, temmuz ayında olduğumuza göre bunda şaşılacak bir şey yoktu. Üç fersahlık bir yol bu adamlar için yorucu bir yolculuk sayılmazdı, çoğu adımlarını öküzlerinkine uydurmuştu ve öküzlerin de acele etmek için hiçbir nedeni yoktu. Yüklerinden tamamen kurtulmuş, ikişer ikişer koşulmuş bu öküzler, tıka basa yemelerine rağmen hâlâ güvensizlik içindeler, barut arabalarını çeken hemcinslerine imrendikleri bile söylenebilir, kendilerini mezbahaya gönderilmeden önce besi otlağına çekilmiş hissediyorlardı. Adamlar, daha önce söyledik, yavaş ilerliyorlar, kimileri sessiz, kimileri gevezelik ediyor, herkes kendi dostlarıyla yürüyor, içlerinden biri ise tarantula sokmuş gibi yürüyordu, daha Mafra'dan çıkar çıkmaz tırısa kalkmıştı, sanki Cheleiros'a babasını darağacından kurtarmaya koşuyordu, Francisco Marques bu, köroğlu koca karnından kurtulduğundan beri onun kalçaları arasına girip çılgınca eğlenmek niyetinde, ama belki de kafasında başka bir fikir vardı, belki de yalnızca çocuklarının yanında bir an geçirmek istemişti, karısıyla bir çift laf etmek, ona birazcık kur yapmak istemiş olabilir, mecburen alelacele yapılan düzüşmeler aklında olmayabilir, arkadaşları onun ensesinden ayrılmıyorlar zaten ve Pêro Pinheiro'ya onlarla aynı zamanda varması iyi olur, işte, bizim kapının önünden geçiyorlar bile, yine de seninle yatakta birkaç saniye geçirdim, küçük

uyuyor, hiçbir şeyin farkında değil, ötekileri dışarı gönderdik yağmur yağıyor mu baksınlar diye, ve babalarının anneleriyle yalnız kalmak istediğini anladılar, kral manastırını Algarve'de yaptırmaya karar verseydi ne olurdu halimiz, ve kadın sordu, Gidiyor musun, adam cevap verdi, Başka türlü yapamam ama dönüşte, bu yakınlarda kamp kurarsak, tüm bir gece seninle kalırım.

Francisco Marques, Pêro Pinheiro'ya vardığında, soluğu tükenmiş, bacakları dermansız, kamp çoktan kurulmuştu, kamp dediysek lafın gelişi, çünkü ne baraka vardı, ne çadır, askerler bildiğimiz muhafızlar, dört yüz başlık bir hayvan pazarıydı sanki, insanlar öküzlerin arasında gidip geliyordu, hepsini aynı yöne itiyorlardı, bazı hayvanlar ürküyordu, gösterişli toslar atıyorlar ama zarar vermiyorlardı, sonuçta arabalardan boşaltılan otlardan yiyebilmek için rahat rahat yerleştiler ama bir süre daha beklemeleri gerekti, çünkü şimdi alelacele yiyenler çapa ve kürek kullanan adamlardı, hiç ara vermeden işe koyulmaları gerekiyor da. Vakit epey ilerlemişti, küçücük mermer parçalarıyla, çeşit çeşit kırıntı ve kalıntılarla örtülü kuru ve sert toprağa güneş şiddetle vuruyordu, ve taşocağının içindeki büyük bir hendeğin her iki yanında büyük blok taşlar vakti geldiğinde Mafra'ya taşınmayı bekliyordu. Bu yolculuğu yapacaklardı, ama bugün değil.

Yolun ortasında bir kalabalık toplanmıştı, öndekilerin kafalarının üzerinde bakmaya ya da aralarına sızmaya çalışıyorlardı, Francisco Marques yaklaştı, gecikmesini telafi arzusuyla sordu, Neye bakıyorsunuz orada, ona cevap veren kızıl saçlı olabilirdi, Taşa, bir diğeri ekledi, Ömrüm boyunca böylesini görmedim, ve başını salladı, ürkmüştü. Bu sırada askerler geldi ve emirler yağdırıp tekme tokat vurarak toplananları dağıttılar, Haydi, haydi, çekilin, çocuk gibi meraklısınız, nakliyeden sorumlu memur da yaklaştı, Haydi, haydi, alanı boş bırakın, büyük bir itiş kakışla adamlar dağıldı, ve o belirdi, kızıl saçlı, tek gözlü Brás'ın söylediği gibi, Taş.

Dikdörtgen şeklinde kocaman bir kütleydi, ham mermerden pürtüklü bir yüzey, çam gövdeleri üzerine yerleştirilmiş, daha yakına yanaşmış olsaydık özsuyun iniltisini işitebilirdik, tıpkı taş nihayet gerçek boyutlarıyla ortaya çıktığında bu adamların ağzından çıkan korku çığlığını işittiğimiz gibi. Görevli ilerledi ve elini taşın üzerine koydu, sanki majesteleri adına ona sahip çıkar gibi, oysa bu adamlar ve bu öküzler gerekli çabayı göstermezse kralın tüm iktidarı rüzgâr, toz ve hiçlik olacaktı. Ama onlar bu çabayı gösterecekti. Bunun için geldiler, topraklarını ve işlerini bunun için bıraktılar, o işler de silahlı kuvvetlerin savunmakta güçlük çektiği topraklar üzerinde bir kuvvet gösterisiydi, görevli emin olsun ki burada kimse çabasını esirgemeyecek.

Taşocağında çalışan adamlar yaklaşıyor, taşın çekildiği küçük yüksekliği onlar tamamlayıp kusursuzlaştıracaklar, taşın en dar yüzünün karşısında dik bir yüz oluşturacaklar. Hint karavelası buradan gelip yanaşacak ama öncelikle Mafra'dan gelen adamların geniş bir alan açması gerekiyor, araba oradan indirilecek, yola kadar hafif meyille inecek bir tür rampa, ancak ondan sonra yolculuk başlayabilir. Görevli toprağın üzerine rampanın çizgilerini çektikten sonra, ellerinde kazma küreklerle Mafralı adamlar ilerlediler, ve Cheleiros'lunun yanında duran Manuel Milho şimdi çok yakındaki taşla kendini mukayese ediyor ve Tüm taşların anası bu, babası değil anası diyor, belki derinliklerden çıktığı için ve dölyatağının çamuruna hâlâ bulanmış olduğu için böyle söylüyor; dev ananın üzerine tüm bu adamlar uzanabilir, ana onların hepsini ezebilir, bunca adam, isteyen hesaplasın, taşın uzunluğu otuz beş karış, genişliği on beş, kalınlığı dört karış, ama tamam olması için şunu da söyleyelim ki, işlenip cilalanınca, orada Mafra'da, taş biraz daha küçülecek, otuz iki, on dört, üç karış, eğer boyutları aynı düzen içerisinde tekrar ölçersek böyle çıkacak ve ayak ile karışların yok olacağı gün, çünkü metre keşfedilmiş olacak, başka insanlar başka ölçüler alacaklardır ve yedi metre, üç metre, yetmiş dört santim diye hesaplayacaklardır, unutmayın

bunu, ve eski ağırlıklar da eski ölçülerin yolunu tutacağından, iki bin yüz on iki arrob yerine benediksiyon denecek, o evin kürsü taşı otuz bir bin yirmi bir kilo ağırlığındadır diyeceğiz, bay ve bayan ziyaretçiler, yuvarlak rakamla otuz bir ton ve şimdi bir sonraki salona geçelim, çünkü daha kat edeceğimiz çok yol var.

Bütün gün adamlar toprağı kazdılar. Sığırtmaçlar yardıma geldiler, Baltasar Yedi-Güneş yeniden el arabasına geçti, gücenmemişti, güç gerektiren işlere alışkanlığı asla yitirmemek gerekir, insan tekrar tekrar böyle işler yapmak zorunda kalabilir, levye kullanmanın gerektirdiği zekâ bir gün ortadan kalkarsa o zaman kas gücü kullanmaktan başka çare kalmaz, ta ki Arşimed dirilip de şunu söyleyene dek, Bana bir dayanak noktası verin dünyayı ayağa kaldırayım. Güneş battığında yüz adımlık bir meydan açılmıştı, ta yola kadar, sabahleyin rahat rahat dolaştıkları yere kadar. Adamlar yemek yediler ve yatmaya gittiler, tarlalar arasına dağıldılar, ağaçların altına, taş bloklara sığındılar, taşların büyük beyazlığı ay yükseldiğinde çakmak çakmak oldu. Gece sıcaktı. Tek tük ateşler yanıyordu, adamlara eşlik etsin diye. Öküzler geviş getiriyordu, akan salyaları toprağın özsuyunu geri veriyordu toprağa, her şeyin geri döndüğü o toprağa, onca güçlükle yükselmiş taşlar bile geri dönüyordu, tıpkı o taşları yükselten insanlar ve kaldıran levyeler gibi, ve onları yerinde tutan takozlar, hanımlar beyler, bu manastırın ne kadar çok iş gerektirdiğini hayal bile edemezsiniz.

Boru çaldığında hâlâ geceydi. Adamlar kalktılar ve yorganlarını katladılar, sığırtmaçlar öküzleri koştular, görevli uyuduğu evden çıkarak yardımcıları ve gözetmenlerle birlikte taşocağına gitti, çünkü onlar hangi emirlerin niçin verileceğini bilmek zorundaydılar. Arabalardan halatlar ve urganlar çıkartıldı, öküzler, yokuş boyunca iki sıra halinde dizildiler. Ama Hint karavelası ortada yoktu hâlâ. Kalın kerestelerden bir platformdu aslında, sağlam dingilli kocaman altı tekerlek üzerine konmuştu, taşınması gereken taştan biraz daha büyük. Elle çekilerek geldi, çekenlerin ve çekme emri

verenlerin çığlığı birbirine karışmıştı, bir adam bir an oyalandı ve ayağı bir tekerleğin altında kaldı, bir uluma çınladı, dayanılmaz bir acı çığlığı işitildi, yolculuk kötü başlıyordu. Baltasar, öküzleriyle birlikte hemen orada bulunuyordu, kanın fışkırdığını gördü ve aniden kendini Jerez de los Caballeros'ta buldu, on beş yıl öncesinde, zaman nasıl da delice geçiyor. Genellikle zamanla birlikte acılar da geçer, ama bunların geçmesi için henüz çok erken, hiç durmaksızın uluyan adam bir sedyeyle Morelena'ya götürüldü, orada bir revir vardır, belki de revirden bir ayağının ucu eksik çıkacaktı, lanet olsun. Morelena'da Baltasar bir gece Blimunda'yla yattı, dünya böyle, büyük zevklerle büyük acıları aynı yerde birleştirir, sağlıklı özsuların hoş kokusu ile kangrenli yaranın mide bulandırıcı çürümesi, cenneti ve cehennemi yaratmak için insan bedenini iyi tanımak yeter. Toprağa fışkırmış kanın izi bile kalmadı, araba tekerlekleri üzerinde döndü, adamların ayakları üzerinden geçti, hayvanların kocaman toynakları da geçti, toprak geri kalan her şeyi içti ve karıştırdı, yalnızca yana atılmış bir taşın üzerinde kan rengi hâlâ biraz duruyor.

Platform çok yavaşça indi, yokuşta halatları çok ihtiyatla gevşeten adamlar onu tutuyordu, sonunda gelip duvarcıların titizlikle düzleştirdiği toprak zemine iyice yerleşti. Şimdi artık bilim ve sanat kendini bırakabilirdi. Arabanın tüm tekerleklerine kocaman taşlar takoz niyetine dayanmıştı, böylece taş, ağaç gövdeler üzerinde çekilip platformun üzerine düşecekken, taşın ağaca sürtmesini azaltmak için tüm yüzeyi balçıkla sıvanmış olduğundan kayarak inecekti ve o anda aracın yüzeyden uzaklaşmaması gerekiyordu. Sonra taşın etrafına kalın halatlar geçirilmeye başlandı, her bir tarafına bir tane, böylece taş boylu boyunca ve gövdelerin dışından sımsıkı bağlanmış olacaktı, bir başka halat ise eninden sarıldı, böylece altı nokta oluşturuldu, bunlar birbirine eklendi, sonra da arabanın önüne sağlam bir kereste bağladılar, kereste de demir bir parçayla takviye edildi, bu demirden de daha kahn iki başka halat çıkıyordu, asıl çekiciler bunlar olacaktı, öküzlerin

çekeceği daha az kalın parçalarla da bunlar takviye edilmişti. Bu işleri yapmak açıklamaktan daha az zaman almıyordu, tam tersine, güneş çoktan yükselmişti, uzakta gördüğümüz dağların üzerinde belirdi, ve hâlâ son düğümler sağlamlaştırılıyordu, bu arada kurumuş olan balçığa su döküldü, koşulu öküzleri de istenen mesafede tutmak gerekiyor, bir koordinasyon yokluğu sonucu çekme gücünün boşa çıkmaması için halatlar yeterince gergin olmalı, herkes bir yana çekerse, üstelik iki yüz çift öküz için yeterince yer yok, düz bir hat üzerinde çekilmeli, öne doğru ve yukarı doğru, Bu çok güç, dedi Küçük José, sol sıranın en başındaydı, Baltasar da bir görüş belirttiyse de hiç işitilmedi, çünkü çok uzakta duruyor. Orada, tepede, ustabaşı işareti verecek, önce uzayan bir çığlık, sonra aniden net biçimde parçalanıyor, bir barut atışı gibi, yankısız, Heeeeey-o, bir sıradaki öküzler diğerlerinden daha güçlü çekerse yandık, Heeeey-o, bir çığlık yükseldi, iki yüz öküz sarsılmaya başladı, önce kesik kesik çektiler, sonra sürekli bir güçle, ama bir süre sonra kesildi, çünkü bazı öküzler kayıyor, diğerleri dışarıya ya da içeriye sapmış oluyor, sığırtmacın bilgisinin yetip yetmemesine bağlı bu, halatlar yamaçlara sertçe sürtünüp soyuluyor, sonunda onca gürültü patırtı, küfür ve yüreklendirme arasında birkaç saniye boyunca kusursuzca çekildi, taş bir karış ilerliyor, altındaki gövdeler zedeleniyor. İlk çaba başarılı oldu, ikincisi bir başarısızlık, üçüncüsü idare eder, şu an yalnızca bir sıra öküz çekiyor, öteki tutunmaya çalışıyor, taş nihayet platformun üzerinde ilerlemeye başlıyor, ağaç gövdelerin üzerine tam oturabilmiş değil, aniden denge bozuluyor, taş aniden iniyor, arabanın üzerine çöküyor, pürtüklü sivri köşe ağacı aşındırıyor ve taş hareketsiz kalıyor, balçık tabakası hiç işe yaramadı, platformun üzerine düşmemesi de mümkündü, neyse ki hemen başka önlemler alındı. Adamlar, son derece güçlü uzun levyelerle platformun üzerine çekiyorlar, hâlâ dengesiz duran taşı güçlükle kaldırıyorlar, başka adamlar ise balçığın üzerine kaydırmayı başardıkları kocaman bir demir çubuk yardımıyla altına

takozlar yerleştiriyorlar, şimdi artık gerisi kolay olacak, heeeey-o, Heeeey-o, hepsi coşkuyla çekiyor, adamlar da öküzler de, V. Dom João'nun yamacın tepesinde olmaması ne yazık, dünyadaki hiçbir halk bu kadar yılmadan çekmez. Yan halatlar şimdiden gevşedi, şimdi özellikle taşı enine saran halatlardan çekiyorlar, bu kadarı yeterli, platform üzerinde rahatlıkla kaydıkça sanki taş hafifliyor gibi, çöken bu kütlenin gürültüsünü işitmek için tamamen inmesini beklemek gerek, arabanın tüm iskeleti çatırdıyor, zemin eğer doğal olarak tabakalaşmış olmasaydı ve çakıltaşı tabakaları üst üste konmasaydı, tekerlekler poyraya dek gömülürdü. Takoz yerini tutan büyük mermer parçalarını çekip çıkardılar, arabanın kaçıp gitme tehlikesi hiç kalmamıştı. Şimdi sıra marangozlarda, tokmaklar, oluklu burgular ve makaslar yardımıyla, kalın platformda düzenli aralıklarla, taşın hizasında, dikdörtgen pencereler açıyorlar, bunların içine köşebentler yerleştirip kalın çivilerle sabitliyorlar, vakit alan bir iş bu, geri kalan personel uzakta değil, gölgede dinleniyorlar, öküzler geviş getiriyor ve sığırsineği avlıyorlar, hava çok sıcak. Borular yemek saatini haber verdiğinde marangozlar işlerini tamamladılar, görevli taşı arabanın üzerine istifleme emri verdi, bu işlem askerlere düşüyor, belki de işin gerektirdiği disiplin ve sorumluluk gereği, belki de topçularla birlikte bu türden manevralara alışkın olduklarından, sonuçta taş yarım saatte sağlam bir şekilde istiflendi, halatların büyük yardımı olmuştu, sanki platformun bir parçasıymış gibi, halatla sarılan bir yer bir daha sarılıyor. Söyleyecek laf yok, iyi iş. Uzaktan bakıldığında araba kabuklu bir hayvana benziyor, bodur bir kaplumbağa, tıknaz bacaklar üzerinde, araba balçığa bulanmış olduğundan sanki yerin dibinden çıkmışa benziyor, sanki kendisi toprakmış gibi, her zaman sırtını dayadığı tepeciğin uzantısı gibi. Adamlar ve öküzler yemek yiyor, sonra siesta vakti gelecek, hayatta yemek yemek ve dinlenmek gibi zevkli uğraşlar olmasaydı, manastır yapma zahmetine kimse katlanmazdı.

Çile sürmez denir, ama yine de ardında bıraktığı yorgunluğa

bakıp kimi zaman insanın inanası gelmez, buna karşılık, hiç kuşkuya yer bırakmayan şey rahatın da sonsuza dek sürmediğidir. Tatlı bir uyuşukluğa kapılmış olabilirler, ağustosböceklerinin ezgisi ninni gibidir, yemek belki yeterince bol değildi, ama durumun farkında olan bir mide azla yetinmeyi bilir, üstelik güneş de var, o da besleyici, aniden bir boru işitilir, Yoşafat Vadisi'nde olsaydık ölüleri diriltecek bir boru, ama buradayız ve biz canlıların ayağa kalkmasından başka çare yok. Çeşit çeşit aletler arabalara yeniden yükleniyor, çünkü envanterdeki her nesnenin hesabını vermek gerekecek, düğümler kontrol ediliyor, halatlar arabaya bağlanıyor ve heeey-o çığlığıyla, öküzler, düzensiz bir hareketlilik içinde çekmeye koyuluyorlar, toynaklarını taşocağının dengesiz toprağına sıkıca gömüyorlar, üvendireler cıdavlara gömülüyor, ve araba, toprağın karnından sökülüyor gibi ağır ağır sarsılıyor, tekerlekler zemini örten mermer kalıntılarını öğütüyor, bu taşocağından hiç böyle bir taş çıkmadı. Görevli ile rütbeli yardımcıları katırlarına bindiler, bazıları da yaya yürüyecekler, görevlerinin gerektirdiği işler nedeniyle, astlar onlar, ama hepsinde de biraz irfan biraz komutanlık var, komutanlık nedeniyle irfan, irfan nedeniyle komutanlık, ama bu sıradan insan ve öküz yığınının durumu bu değil, onlara yalnızca komuta edilir, ve onların arasından en iyisi her zaman için en fazla çaba sarf edebileni oluyor. Adamlardan ayrıca kimi maharetler göstermeleri, ters yöne çekmemeleri, istenen anda tekerin altına takoz koymaları, hayvanları cesaretlendiren sözler etmeleri, güce güç katmayı ve birbirinin gücünü çoğaltmayı bilmeleri de isteniyor, aslında bu da küçümsenecek bir irfan değil. Araba rampanın yarısını çıkmıştı bile, hepi topu elli adım, ve kayanın çıkıntıları üzerinde şiddetle sarsılarak yolunu sürdürüyor, bu ne alteslerinin arabası, ne de ruhbanların bir landosu, onlarınkinde uygun süspansiyonlar olur. Bunun dingilleri sert, tekerlekler gerçek kütükten, öküzlerin sırtında zarif koşumlar yok, adamlar özel kılıklarıyla dolanmıyor ortalıkta, bu bir baldırı çıplak sürüsü, muzaffer kortejlerde

geçmeyecekler, Kutsal Efendimizin Bedeni törenlerine katılmayacaklar. Birkaç yıl sonra patriğin bize hayır dualarını göndereceği kürsüye kadar taşı taşımak bir iş, hem hayır duası alan hem de kutsayan el olmak başka bir şey, hem de ne hoş, tıpkı insanın kendi ekmeğini yapıp yemesi gibi.

Yolculuk uzun olacak. Buradan Mafra'ya, üstelik de kral yolu yaptırmış olmasına rağmen, yol sarp, bir çıkıp bir iniyor, kimi zaman vadiler boyunca ilerliyor, kimi zaman yükseklere uzanıyor, kimi zaman derinlere dalıyor, eğer dört yüz öküz ve altı yüz adam gerekir diye hesaplamış olan yanıldıysa yetersizlikten yanılmıştır, çünkü adam da öküz de asla fazla olmaz. Pêro Pinheiro sakinleri yola kadar indiler, muhteşem gösteriyi hayranlıkla seyrediyorlar, manastırın inşaatının başından beri bu kadar çok öküzün koşulduğu hiç görülmedi, böyle bir gürültü hiç işitilmedi, kimileri böyle güzel bir taşın gidişine üzülüyor, çünkü Pêro Pinheiro topraklarımızın derinliklerinden çıkarıldı, bari yolda çatlamasın, çünkü o zaman hiç gün yüzüne çıkmamış olmasını tercih ederdik. Görevli önden gitti, tıpkı peşinden genelkurmayı, yaverleri, emir subayları gelen bir general gibi, araziyi tanıyacaklar, eğimi ölçecekler, meyili ölçecekler, kamp yerini bulacaklar. Sonra, geri dönüp arabaya bakıyorlar, ne kadar yol kat ettiğini öğrenmek için, Pêro Pinheiro'dan çıktı mı, yoksa hâlâ Pêro Pinheiro'da mı. Yalnızca öğleden sonrası kullanılmış bu ilk gün boyunca konvoy ancak beş yüz adım ilerleyebilmişti. Yol dardı, koşum hayvanları itişip kakışıyordu, her yanda bir sıra, manevra yapacak alan yok, çekme gücünün yarısı yitirilmişti, çünkü iki taraf aynı oranda çekemiyordu, emirler uyuşmuyordu. Sonra, taş şaşırtıcı biçimde ağırdı. Arabanın durması gerektiğinde ya tekerlek yoldaki bir ize gömülüyordu, ya öküzlerin düzenli çabası aniden karşılarına çıkan dik bir patikayla kesiliyordu, böyle mola vermek şart oluyordu, sanki bir daha asla yeniden yola çıkılamayacak gibi geliyordu insana. Ve sonunda, yeniden harekete geçildiğinde, kalın keresteler sanki kancalarından ve demir kemerlerinden kurtulmak

üzereymiş gibi gıcırdıyordu. Yine de yolculuğun en kolay bölümü burasıydı.

O gece öküzlerin koşumları çözüldü, yolda kaldılar, sürü halinde toplanmadılar. Ay daha geç doğdu, zaten uyuklayan adamların sayısı kalabalıktı, kafalarını çizmelerine koymuşlardı, tabii çizmesi olanlar. Kimileri hayaletimsi ışıktan büyülenmiş gibiydi, gözlerini gökcismine dikmişlerdi, orada Tanrı'nın tatil yaptırdığı gün böğürtlen toplamaya gitmiş bir adamın siluetini seçiyorlardı, Tanrı onu topladığı böğürtlen demetini sonsuzca taşımaya mecbur ederek cezalandırmıştı, tanrısal hükme çarptırılmadan önce topladığı böğürtlenler, böylece Ay'daki sürgün saygısızlara uyarı olarak hizmet edecek şekilde Tanrı'nın adaletinin görünür bir simgesi olmuştu. Baltasar, Küçük José'yi aramaya çıktı, Francisco Marques de geldi ve başka birkaç kişiyle birlikte ateşin etrafında halka oldular, çünkü gece serindi. Daha sonra Manuel Milho da yanlarına geldi ve bir hikâye anlattı, bir zamanlar bir kraliçe varmış, bir sarayda kral eşiyle ve çocuklarıyla birlikte yaşarmış, bir oğlan bir de kız veliaht, kimse kimseden daha üstün değilmiş, ve kralın kral olmayı çok sevdiği söyleniyormuş ama kraliçe hakkında kraliçe olmayı sevip sevmediği bilinmiyormuş, başka bir şey olmak ona hiçbir zaman öğretilmemiş olduğundan bir tercih yapıp kraliçe olmayı seçtim de diyemezmiş, o da kral gibi olsa bile, kral, olduğu şey olmayı seviyormuş, çünkü ona da başka bir şey olmak öğretilmemiş, ama kraliçe farklıymış, krala benzer olsaydı hikâye olmazdı zaten, krallıkta bir keşiş varmış, uzun süre macera peşinde koşmuş, yıllarca ve yıllarca böyle macera peşinde koştuktan sonra gidip bir mağaraya kapanmış ve orada dağların ortasında yaşamış, bilmem size daha önce söyledim mi, o, vakitlerini dua ederek ve kefaret ödeyerek geçiren ermişlerden değildi, ona ermiş diyorlardı, çünkü yalnız yaşıyordu, kendi ne bulursa onu yiyordu ve eğer ona yiyecek verilirse reddetmiyordu, ama asla dilencilik yapmıyordu, günün birinde kraliçe maiyetiyle birlikte dağda gezintiye çıkmış ve nedimelerinden en

yaşlısına ermişle konuşmak istediğini ve ona bir soru sormak istediğini söylemiş, nedime cevap vermiş, Majesteleri bilmelidir ki bu ermiş bir din adamı değildir, herkes gibi bir insandır, tek farkı bir delikte tek başına yaşıyor olmasıdır, işte nedime kraliçeye tamı tamına bunları söylemiş, ama biz bunu zaten biliyorduk, ve kraliçe cevap vermiş, Benim sormak istediğim soru dinle ilgili değil, bunun üzerine yola koyulmuşlar ve mağaranın kapısına geldiklerinde bir uşak seslenmiş ve ermiş belirmiş, çoktan olgunlaşmış ama hâlâ sağlam bir adammış, bir yol ağzındaki ağaç gibiymiş, mağaradan çıkmış ve sormuş, Kim çağırıyor beni, uşak seslenmiş, Majesteleri kraliçe, evet, bugünlük bu kadarı yeter, haydi yatalım. Diğerleri bağırdılar, kraliçe ile ermişin hikâyesinin devamını öğrenmek istiyorlardı, ama Manuel Milho Nuh dedi peygamber demedi, yarın hikâyeye devam edecek zamanları olacaktı, boyun eğmek zorunda kaldılar, kimileri uykuya, kimileri uykunun gelmesini bekleyerek düşüncelerine sığındılar, her biri kendi bildiğini yaptı, Küçük José kendi kendine kralın belki de kraliçeyi onurlandırmaya cüret etmediğini düşündü, ama o yaştaki bir ermişle ne yapardı ki kraliçe, Baltasar, Blimunda'nın kraliçe olduğunu ve kendisinin de ermiş olduğunu hayal etti, bu da imkânsız değildi, çünkü bir erkekle bir kadının hikâyesiydi söz konusu olan ve bu da sayısız yorumlardan biri olabilirdi, Francisco Marques kendi kendine bu hikâyenin nasıl biteceğini bildiğini düşünüyordu, Cheleiros'a vardığımda size bunu anlatacağım. Ay çoktan göğün öteki tarafındaydı, bir tutam böğürtlen ağır gelmez, daha kötüsü dikenlerdir, İsa kendisine takılan tacın intikamını çok aşağılıkça almış olmalı.

Ertesi gün çok sıkıntılı bir gün oldu. Yol az çok genişlemişti, hayvanlara daha kolay yön verilebiliyordu, itişip kakışma olmuyordu, ama araba, boyu nedeniyle, dingillerinin sertliği nedeniyle, ve de taşıdığı yük nedeniyle, yolun her dönemecinde dönmekte çok güçlük çekiyordu, bu nedenle yandan çekmek gerekiyordu, önce öne doğru, sonra geriye doğru, tekerlekler direniyordu,

taşlara çarpıyordu ve bunları çomakla yerlerinden çıkarmak gerekiyordu, yine de tüm bu sıkıntılara rağmen adamlar çok şikâyet etmiyorlardı, arabayı hareket ettirecek ve yeniden yola paralel yerleştirebilecek kadar çok sayıdaki öküzü çözüp yeniden koşacak yeterli yer vardı nasıl olsa. Tepeye çıkarken kavis yoksa kaba kuvvetle var güçleriyle tırmanabilmişlerdi, yalnızca tekrar tekrar çekmek gerekiyordu, öküzler boyuna çekiyorlardı, ağızları neredeyse önlerindeki hayvanın kıçındaydı, kimi zaman arklar oluşturan tezeğin ve çişin içine kayıyorlardı, hayvanlar bastıkça ve tekerlekler geçtikçe daha da derinleşiyordu buralar. İki koşumluk öküze bir adam düşüyordu, başlar ve üvendire uzaktan görünüyordu, öküzün boynuzları arasından, vahşi sırtların üzerinden, tek görülmeyen Küçük José'ydi, bunda da şaşırtıcı bir şey yoktu, boy bakımından kardeşleri olan öküzlerin kulağına konuşmakla meşgul olmalıydı, Çekin benim küçük öküzlerim, çekin.

Ama yokuş aşağı inişle birlikte sıkıntı kaygıya dönüşüyordu. Araba her an kayabilirdi, hemen takozları koymak, neredeyse tüm koşumları çözmek gerekiyordu, her iki tarafta üç ya da dört öküz taşı kımıldatmaya yetiyordu ama o zaman adamlar platformun arkasındaki halatlara asılmak zorundaydılar, karınca gibi yüzlerce adam, ayakları toprağa gömülü, vücutları geriye kaykılmış, kasları gerilmiş, onları vadiye doğru sürüklemekle ve bir kırbaç darbesi gibi eğimin dışına fırlatmakla tehdit eden arabayı tutmaya uğraşıyorlar. Biraz yukardaki ya da biraz aşağıdaki öküzler sakince geviş getiriyordu, bu kaynaşıp duran kalabalığa emirler yağdıran adamların koşturmalarına bakıyorlardı, görevli katırının üzerindeydi, herkesin yüzü kan ter içinde, onlar ise sakince duruyorlardı, sıralarını bekleyerek, öyle hareketsiz ki boyunduruklarına dayanmış üvendire bile kımıldamıyordu. Birinin aklına öküzleri platformun arkasına koşmak geldi ama bu fikirden vazgeçildi, çünkü öküzler iki adım öne ve üç adım arkaya gitmekten ibaret bu çabanın aritmetiğini anlamıyorlar. Ya öküz rampayı tırmanır ve inmesi gereken şeyi çıkartır ya da direnişle

karşılaşmadan sürüklenir ve güçlü kuvvetli ve çevik bir halde varması gereken yere sıyrıklarla berelenmiş olarak varır.

O gün, gün doğumundan akşamüzerine dek, bin beş yüz adım ilerlediler, bizim fersahlarımızın birinin yarısından az ya da karşılaştırma yoluyla değerlendirmeyi tercih edersek, taşın uzunluğunun iki yüz misline denk. Buncacık bir yol için bu kadar saat ve çaba, bu kadar ter, korku, ve hareketsiz durması gerekirken kayan, ilerlemesi gerekirken kımıldamayan şu lenduha gibi taş, senin topraktan çıkarılmanı ve bizim tarafımızdan şu çölde taşınmanı emretmiş olan kişiye de lanet olsun. Adamlar yerde yatıyorlar, güçsüz, sırtüstü uzanmış, soluk soluğa kalmışlar, yavaş yavaş karanlık çöken göğe dikmişler gözlerini, önce sanki gün batmakta değil doğmaktaymış gibi, sonra ışık zayıflarken giderek şeffaflaşan ve aniden, duruluğun hâkim olduğu yerde derin ve kadife parlaklığında bir yoğunluk beliriyor, gece bu. Bugün ay çok daha geç doğacak, son çeyreğine vardığında tüm kamp çoktan uykuya dalmış olacak. Korların ışıltısında yemek yeniyor, toprak gökle rekabet halinde, yukarda yıldızlar var, burada ateşler, kuşkusuz ki benzer ateşlerin etrafında, zamanların şafağında, gök kubbeyi inşa ettikleri taşları çekmiş olan insanlar oturmuştu, onların da yüzü böyle yorgun muydu kim bilir, bu yabanıl sakallar, bu nasırlı koca eller, hepsi kir pas içinde, tırnaklar yas içinde, öyle denir, kan ter içindeler. Baltasar sordu, Manuel Milho, anlat bakalım, mağaranın girişinde belirdiğinde kraliçe ne sordu, ve Küçük José cevabı bulmaya çalışarak konuştu, Bahse girerim ki maiyetindeki yaşlı kadınları ve uşakları uzaklaştırmıştır, bu Küçük José de pek anasının gözü, ama onu tövbe etmeye bırakalım ki günah çıkartıcısı ona dersini versin ve bu günahkâr usulüne uygun bir şekilde günah çıkarsın, tabii eğer günah çıkarırsa, ve biz tüm dikkatimizi Manuel Milho'ya verelim, anlatıyor, Ermiş mağaranın girişinde belirdiğinde kraliçe üç adım öne çıkarak sormuş, Eğer bir kadın kraliçeyse ve bir adam da kralsa kendilerini yalnızca kraliçe ve kral olarak değil kadın ve erkek olarak hissetmeleri için

ne yapmaları gerekir, sorusu buydu, ve ermiş bir başka soruyla cevap vermiş, Eğer bir adam ermişse kendini yalnızca ermiş olarak değil erkek olarak hissetmesi için ne yapması gerekir, kraliçe bir an düşünerek cevap vermiş, Kraliçe kraliçe olmaz artık, kral kral olmaz, ermiş ermişliğini terk eder, işte yapmaları gereken, ama şimdi bir başka soru soracağım, hangi kadın ve hangi erkek ne kraliçe ne de ermiştir, yalnızca kadın ve erkektir, insan ne ermiş ne de kraliçeyse erkek ve kadın olmak ne demektir, insan olduğu şey değilse olmak nedir, ve ermiş şu cevabı vermiş, Kimse var olmadan olamaz, erkek ve kadın yoktur, yalnızca onların olmuş oldukları şey ve oldukları şeye karşı isyanları vardır, kraliçe de şunu demiş, Ben olduğum şeye isyan ediyorum, söyle bana sen de olduğun şeye karşı isyan ediyor musun, ve ermiş cevap vermiş, Dünyada yaşayanlar sanırlar ki ermiş olmak var olmanın tersidir, ama bu herhangi bir şey olmakla aynı şeydir, ve kraliçe, o zaman, Çare nerede, demiş, ve ermiş, Olmak istediğin kadın olmakta, kraliçe olmayı bırak, gerisini sonra öğrenirsin, demiş, ve kraliçe, Sen erkek olmak istiyorsan niçin ermiş kalıyorsun, bunun üzerine ermiş demiş, Çünkü en fazla korkutan şey erkek olmaktır, ve kraliçe demiş, Erkek ve kadın olmak ne demek biliyor musun, bunun üzerine ermiş demiş, Kimse bilemez bunu, ve bu cevap üzerine kraliçe geri çekilmiş, mırıldanan maiyetindekileri de peşinden sürüklemiş, gerisini yarın anlatacağım. Manuel Milho susmakla iyi etti, çünkü dinleyenlerden ikisi, Küçük José ile Francisco Marques, yorganlarına sarınmış çoktan horulduyordu bile. Korlar da yavaş yavaş sönüyordu, Baltasar ısrarla Manuel Milho'ya bakıyordu, Bu hikâyenin ne başı var ne sonu, genellikle anlatılan hikâyelere hiç benzemiyor, kaz bekçisi olan prensesinkine, alnında yıldız olan küçük kızınkine, ormanda genç bir kız bulan oduncununkine, mavi boğanınkine, Alfusqueiro şeytanının hikâyesine, yedi kafalı hayvanınkine, ve Manuel Milho şu karşılığı verdi, Yeryüzünde göğe değecek kadar büyük bir dev olsaydı, onun ayaklarının dağlar ve başının Sabahyıldızı olduğunu

söyleyebilirdin, uçmuş olan ve Tanrı'nın dengi olan bir adam için, çok kuşkucusun. Bu sitem Baltasar'ı susturdu, bir süre sonra Manuel Milho'ya iyi geceler diledi, ateşe doğru döndü ve hemen uyuyuverdi. Manuel Milho bir süre daha uyanık kaldı, bulaştığı bu hikâyenin içinden çıkmanın en iyi yolunu düşünüyordu, ermiş kral mı olacaktı, kraliçe ermiş mi olacaktı, masalların sonları niçin hep aynı olmalıydı.

Bu bitmek bilmez günler boyunca öyle büyük ıstırap çektiler ki herkes şunu söylüyordu, Yarın daha kötü olamaz, ve yine de yarının bin kez daha kötü olacağını biliyorlardı. Cheleiros Vadisi'ne inen yolu hatırlıyorlardı, dolambaçlı kıvrımlarıyla, ürkütücü eğimleriyle, yola neredeyse dimdik çıkan sarp yamaçlarıyla, Nasıl çıkacağız bu işin içinden, diye kendi aralarında mırıldanıyorlardı. Tüm bu yaz boyunca daha sıcak bir gün olmamıştı, toprak kor gibi yanıyordu, güneş böğre saplanmış bir mahmuz gibiydi. Sakalar bitmek bilmez kortej boyunca omuzlarında kocaman testilerle ilerliyorlardı, civardaki, alçak topraklardaki kuyulardan su çekip geliyorlardı, kimi zaman kuyular oldukça uzaktaydı, ve kaplarını doldurmak için dağda sayısız dik patikadan tırmanmak zorundaydılar, kürek cezası bundan beter olamazdı. Yemek saatine doğru, bir yamacın tepesine vardılar, vadinin dibinde Cheleiros görülüyordu. Francisco Marques özellikle buraya bel bağlamıştı, yamaçtan inmeyi başarsalar da başaramasalar da, geceyi karısıyla geçirmesini kimse engelleyemezdi. Yardımcılarını da yanına alan görevli, aşağıda kıvrılan ırmağa kadar indi, yolda en tehlikeli noktaları belirtiyordu, arabanın mola verebilmek ve taşın güvenliğini garanti edebilmek için dayanması gereken yerleri saptıyordu, ve sonuçta öküzleri çözmeye ve onları üçüncü dönemeçten sonra ortaya çıkan bir yere götürmeye karar verdi, manevra yapmayı engellemeyecekleri kadar uzakta, manevra için gerekli olduklarında ise gecikmeden getirilebilecekleri kadar yakında olmalıydılar. Platform kol gücüyle indirilecekti. Başka çare yoktu. Öküzler bir kenara çekilirken, tepenin

doruğu boyunca dağılmış olan adamlar, kavurucu sıcakta, huzur içindeki vadiyi seyrediyorlardı, bahçeleri, serin gölgeyi, yaydıkları sükûnet havası çok derin olduğundan gerçekdışı gözüken evleri seyrediyorlardı. Bu fikirler gerçekten akıllarından geçiyor muydu, yoksa, çok daha basitçe, yalnızca aşağıya inmeyi başarıp başaramayacaklarını mı düşünmekle sınırlı kalmışlardı, tüm bunların bir düş olacağını bir kez daha söylüyorum.

Olaylar nasıl gelişti, bunu söylemeyi benden daha bilgili başkalarına bırakıyorum. Platformun arkasına bağlanmış on iki halata umutsuzca asılan altı yüz adam, kaslarının sertliğinin yavaş yavaş gevşediğini hisseden altı yüz adam, zaman geçtikçe ve güçleri tükendikçe, bu altı yüz adam var olmaktan korkan altı yüz kişi oldu, çünkü bugün nihai sınavdan geçecekler, dün yalnızca bir çocuk oyuncağıydı ve Manuel Milho'nun hikâyesi katıksız bir hayal ürünüydü, erkek nedir ki sahip olduğu güçten başka bir şeyi kalmadığında ya da bu gücün amansızca sürükleyen canavarı tutmaya yetmemesinden korkuyorsa, üstelik tüm bunlar bu kadar büyük olması gerekmeyen bir taş yüzünden, daha küçük üç ya da on taşla da kürsü yapılabilirdi, ama o zaman majestelerine, Taş yekpare, ve ziyaretçilere de bir sonraki salona geçmeden önce, Taş yekpare diyebilecek gururumuz olmazdı, bu türden aptalca gururlar yüzünden herkes yaygın biçimde kendini kandırıyor, hem de ulusal ve özel biçimlerde, tıpkı tarih kitaplarında söylendiği gibi, Mafra Manastırı'nın inşası kral V. Dom João sayesindedir, bir oğlu olursa diye adadığı adak nedeniyledir, burada kraliçeye hiç çocuk vermemiş ama adağı ödemekte olan, anakronik ifadeyi bağışlarsanız, kendilerini düzdürmekte olan altı yüz adam var.

Yol doğrudan vadiye inseydi her şey basit bir oyun olurdu, hatta belki de eğlendirici bir oyun, bu taştan uçurtma kâh inmeye bırakılır, kâh tutulurdu, ipi bir bırakıp bir sararak hâkim olunabilecek bir hız mümkündü ve vadiye yuvarlanmasın diye tam gereken anda engellenebildiği sürece hızla inmesine de izin

verilebilirdi, vaktinde uzaklaşamayan insanlar, bambaşka bir ipin tuttuğu bu diğer uçurtmalar yolda ezilirdi. Ama dolambaçlı yollar kâbus gibidir. Yol düz kaldığı sürece öküzler belirtildiği gibi idare edildi, bazıları yandan arabayı çekip doğrultuyordu. Bu sabır işi bir çalışmaydı ki, tekrarlaya tekrarlaya rutinleşiyordu, koşum çöz, koşum tak, koşum çöz, koşum tak, en fazla yorulan öküzlerdi, adamlar bağırmaktan başka bir şey pek yapmıyorlardı. Şimdi, tekrar tekrar alt etmek zorunda oldukları eğim ile meyilin şeytansı birlikteliği karşısında umutsuzca bağıracaklardı ama söz konusu durumda bağırmak, zaten yeterince azalmış olan soluğu tüketmek olur. Bu güç durumdan nasıl kurtulacağımıza baksak daha iyi ederiz, çığlıkları bizi yatıştırabilecekleri zamana bırakalım. Araba iyi kötü eğimin başına dek iniyordu, iç tarafa mümkün olduğunca yakın, neden sonra aynı taraftaki tekerlek de takozlandı, takoz tüm arabayı tek başına durduramadığına göre çok büyük değildi, ama aracın ağırlığıyla ezilmediğine göre de fazla mütevazı değildi, bu tür işlerin pek de güç olmadığına inanıyorsanız bu taşı Pêro Pinheiro'dan Mafra'ya kadar taşımak zorunda kalan siz değilsiniz demektir, ya rahat bir yere kurulmuş çalışmayı gözlemekle yetiniyorsunuzdur ya da bu operasyonlara mesafeli, bu sayfanın yer ve zamanından bakmakla yetiniyorsunuzdur. Böylelikle tehlikeli biçimde durdurulmuş olan araba, her bir tekerleği toprağa çivilenmişçesine hareketsiz kalmak isteyecek kadar şeytanca bir hevese kapılabilirdi. En sık rastlanan durum da budur. Çok ender olarak, eğimin dış tarafa doğru meyillenmesiyle şanslı bir ittifak oluşur, toprağa hafifçe sürtünülür, ve eğim uygun bir şekilde hız katar, bütün koşullar da uygundur, ve platform arka tarafından gelecek yan itkiye güçlük çıkarmadan kendini bırakır, ya da daha belirgin bir mucize sonucu, önde bulunan tek dayanak noktası üzerinde kendi kendine dönüverir. Ama kural başkadır, istenen yerlere ve tam gereken anda güç uygulanmasıdır, böylelikle hareket asla çok büyük olmayacak ve dolayısıyla kaçınılmaz ya da bu küçücük zarar için, Tanrı'ya

şükürler olsun, ters yönde yeni ve güç bir çaba gerekmeyecek. Arkadaki dört tekerleğe levyeler konarak arabayı, yarım karış bile olsa, eğimin dış tarafına doğru yerinden etmeye çabalıyorlar, halatlarla görevli adamlar hepsi aynı yönde çekerek yardım ediyorlar, herkes telaş içinde, dış kenarda levyeleri kullanmakla görevli adamlar keskin bir kenar gibi gergin ve kaskatı bir halat ormanının ortasında çalışıyorlar, halatları çekenler kimi zaman yokuş boyunca diziliyorlar ama genellikle kayıp yuvarlanıyorlar, yine de şu an için pek fazla bir hasar yok. Araba nihayet kendini bıraktı, bir ya da iki karış ilerledi ve önde, manevranın sürdüğü tüm bu zaman boyunca dış taraftaki tekerlek art arda takozlandı ve durduruldu, böylece platformun operasyonun ortasında, tam asılı gibi ve dayanaktan yoksun kaldığı an, üstelik tutacak yeterli adam yokken süratlenmesi engellendi, çünkü tüm bu karmakarışık müdahaleler ortasında çoğu adamın kımıldayacak yeri bile yok. Bir toprak yığınının üzerine oturmuş şeytan gösteriyi seyrediyor, bütün saflığı ve merhametiyle cehenneminin cezalarına doruk olarak böyle işkenceler hayal edememiş olduğunu görmek şaşırtmış onu.

Francisco Marques takozları yerleştirenler arasında. Becerikliliğini zaten kanıtladı, çok kötü bir dönemeç, ikincisi tamamen iğrenç, üçüncüsü tüm diğerlerinden kötü, dördüncüye sapmak için deli olmak gerek, ve her dönemeçte yirmi manevra, işini kusursuz yaptığının bilincinde, ilk kez karısını bile düşünmüyor, her işin zamanı var, tüm dikkati hareket etmeye başlamış olan tekerlekte, durdurmak gerekecek, ama çok erken değil, arkadaki arkadaşlarının çabasını boşa çıkarmamalı, çok geç de değil, araba hızlanacak ve takozdan kaçacak zamanı bulamamalı. Biraz önce olduğu gibi. Francisco Marques belki dalmıştı, belki alnındaki teri koluyla silmişti ya da Cheleiros'taki köyüne şöyle bir bakmıştı, düşüncesi sonunda karısına gelmişti, ne var ki takoz elinden tam da platformun kaymaya başladığı an düştü, bu nasıl oldu kimse anlamadı, ama vücudu arabanın altında, ezildi, ilk tekerlek

üzerinden geçti, yalnızca o, eğer belleğimiz bizi yanıltmıyorsa, taş iki bin arrobe'den fazla geliyor. Felaketin asla tek başına gelmediği varsayılır, genellikle de bu doğrudur, içimizden herhangi biri bunu doğrulayabilir, yine de bu kez felaketleri yollayan bir kişiyi öldürmenin yeterli olduğunu düşündü. Gemi azıya alabilecek ve yokuşu yiyip yutabilecek araba biraz ötede durdu, tekerleklerinden biri tekerlek izine girip kalmıştı, kurtuluş işareti her zaman olması gereken yerde değildir.

Francisco Marques arabanın altından çıkartıldı. Araba karnının üzerinden geçmişti, karnı iç organlardan ve kemiklerden ibaret bir bulamaçtı, bacaklarının gövdesinden ayrılmasına ramak kalmıştı, sol bacağı ile sağ bacağından söz ediyoruz, çünkü öteki, ortadaki, kımıldayanı, Francisco Marques'in uğruna bunca yol yaptığı, ondan ne iz kalmıştı ne kalıntı, en ufak bir parça bile yoktu. Bir sedye arandı, gövdesini bir örtüye sarıp sedyeye koydular, örtü hemen kana bulandı, iki adam sedyenin kollarına yapıştı, diğer ikisi nöbet devralmak için eşlik ettiler, ve dördü birden dul kadına diyecekler, Erkeğinizi getiriyoruz size, işte bunu söyleyecekler kocasının bulunduğu tepeye bakmak için pencereye çıkmış olan ve çocuklarına, Babanız bu gece evde yatacak diyen kadına.

Taş vadinin dibine vardığında öküzler yeniden koşuldu. Belki de felaketleri yollayan ilk cimriliğine üzülmüştü ki platform kayalık bir düzlükte geriledi, iki hayvanı dikine sıkıştırdı, ayakları kırıldı. Baltalarla onları kesmek gerekti, haber duyulur duyulmaz Cheleiros sakinleri bu halk çorbasına koştular, öküzlerin derhal orada derisi yüzüldü ve parçalandı, kan dalgalar halinde yola akıyordu, askerler kılıçlarının kabzalarıyla boş yere vurup durdular, bunun en ufak etkisi olmadı, kemiklere yapışık birazcık et kaldığı müddetçe araba oradan kımıldayamadı. Bu arada gece olmuştu. Bulundukları yerde kamp kurdular, kimileri yamacın kenarına yerleşti, diğerleri ırmak kenarı boyunca dağıldı. Görevli ve bazı yardımcıları bir çatı altında uyudular, adamların çoğu alıştıkları gibi yatmakla yetindi, yorganlarına sarınarak,

yeryüzünün merkezine bu bitmek bilmez inişten bitkin bir halde, hâlâ yaşıyor olduklarına şaşarak, bazıları ise uykuya karşı savaşacaktır, uykunun ölüm olmasından çekinerek. Francisco Marques'in en yakın dostu olanlar başında beklemeye gittiler, Baltasar, Küçük José, Manuel Milho, birkaç kişi daha, Brás, Firmino, Isidro, Onofre, Sebastião, Tadeu, henüz söz etme fırsatı bulamadığımız biri olan Damião. Eve girdiler, cesedi süzdüler, böylesine korkunç bir ölümle ölüp de bu kadar huzurlu, sanki uyur gibi, kâbussuz, kaygısız nasıl olabiliyordu, sonra bir dua mırıldandılar, şurada duran kadın dul karısı, adını bilmiyoruz, gidip adını sormanın hikâyemize bir katkısı olmaz, örneğin Damião'nun adını anmak da bir şey katmadı, yalnızca adını yazmış olmanın zevkinden dolayı andık. Yarın, gün doğmadan, taş yolculuğuna devam edecek, Cheleiros'ta bir adam gömülecek, iki de öküz var etleri yenecek.

Onların yokluğu hissedilmedi. Araba bir yamacı tırmanıyor, bir öncekinden inişi kadar ağır, Tanrı insanlara acısaydı avuç içi kadar düz bir dünya yaratırdı, taşların varacakları yere varması daha az zaman alırdı. Bizim taş şimdiden yolculuğunun beşinci gününde, şu yokuş bir tırmanılsa yol rahatlayacak, ama herkesin içinde biraz endişe var, bedenlerinden söz etmeye bile gerek yok, bu adamların bütün kasları ağrıyor ama kimsenin şikâyet ettiği yok, kaslar bu iş için yaratılmış zaten. Öküzler ne şikâyet ediyor ne yakınıyor, ama karşı koyuyorlar yalnızca, hepsi bu, çekiyor gibi yapıyorlar ama çekmiyorlar, tek çare biraz soluk almalarını sağlamak, boyunlarına bir avuç saman bağlamak, bir süre sonra sanki önceki günden beri çalışmıyor gibi hissederler kendilerini, kıvrak sağrıları yürüyüş ritmiyle dalgalanıyor, görmesi tam bir zevk. Bir başka inişe, bir başka çıkışa kadar tabii. O zaman sürüler toparlanacak, güçler pay edilecek, biraz bu yana, biraz öte yana, ve şimdi haydi, çekin, Heeeeey-o, boğazını yırtarcasına bağır, taratata-ta, üfle boruya, tam bir savaş alanı, hatta ölü ve yaralıları da var, ama hepsi aynı nitelikte

olmadıklarından onları nasıl niteleriz bilmiyorum, dört kelle diyelim, saymanın iyi bir yolu bu.

Öğleden sonra bastıran sağanak pek sevindirdi. Gece olurken yeniden yağmaya başladı ama kimse şikâyet etmedi. En büyük bilgelik gökten gelene hiç dikkat etmemektir, ister yağmur olsun ister güneş, tabii sınırı aşmadıkça, zaten hiçbir tufan bütün insanları boğmaya asla yetmemiştir, hiçbir kuraklık bir tutam ot bile yeşertmeyecek ya da hiç umut bırakmayacak kadar acımasız olamaz. En fazla bir saat kadar yağmur yağdı, sonra bulutlar uzaklaştı, çünkü kendilerine dikkat edilmediğinde bulutlar da öfkelenir. Kamp ateşleri yakıldı, bir adam giysilerini kurutmak için çırılçıplak soyundu, sanki pagan bir şenlikte gibiydiler, neyse ki bu taşı Mafra'ya götürmenin en Katolik eylem olduğunu biz biliyoruz, iradi çaba gerektiren bir iman işi bu, tabii imanı olan için, bunun üzerine uzun uzadıya tartışabilirdik ama Manuel Milho hikâyesine devam etmek üzereydi, ancak bir dinleyici eksik, biz de senin gibiyiz, sen ve ben, bu dinleyicinin yokluğu bizi yasa boğuyor, diğerleri Francisco Marques'in kim olduğunu bile bilmiyorlardı, bazıları onu ölürken gördüler, ama onlar da çok değildi, altı yüz adamın cesedin önünden son bir saygı yürüyüşü için geçeceklerini sanmayın, bu ancak destanlarda olur, biz hikâyemize dönelim en iyisi, Günün birinde kraliçe kocası kral ve veliaht oğullarıyla birlikte yaşadığı saraydan yok oldu ve mağaradaki sohbetin kraliçelerin genellikle ermişlerle yapmış olduğu sohbetlere benzemediği ve daha ziyade yakın ilişkiyi ve kabaran bir tavus kuşunu hatırlattığı dedikodusu ortalıkta dolaştığından, kral bir kıskançlık nöbetine kapıldı ve mağaraya koştu, onurunun lekelendiğini düşünüyordu, krallar böyledir, onların onurları diğer fanilerinkinden daha fazla okşanmayı gerektirir, kafalarındaki taçtan anlaşılır bu, mağaraya vardığında ise ne ermişi gördü ne kraliçeyi, bu da onu daha da öfkelendirdi, çünkü ikisinin birlikte kaçtıklarına işaretti bu, bu kanıya kesinlikle inanarak ordusunu kaçakların peşine koşturdu, bütün krallıkta

aradılar, onlar aranırken biz yatmaya gideceğiz, çünkü yatma vakti. Küçük José bağırdı, Kimse böyle parça parça hikâye anlatmadı bugüne kadar, Manuel Milho karşılık verdi, Her gün bir hikâye parçasıdır, kimse onu bir çırpıda anlatamaz, Baltasar ise düşünüyordu, Bu Manuel Milho'yu Peder Bartolomeu Lourenço pek severdi.

Ertesi gün pazardı, ayin ve vaaz vardı. Sesini daha iyi işittirebilmek için keşiş vaazını arabanın tepesine çıkıp okumaya başladı, sanki bir kürsüdeymiş gibi zarafetle okuyor, bu ihtiyatsız adam bu sunak taşını ayağındaki sandaletlerle kirlettiği için en büyük hakaretlerden birini ettiğinin farkında değil, çünkü masum kanı döküldükten sonra kutsanmış oldu bu taş, karısı ve çocukları olan Cheleiros'lu adamın kanı, henüz kortej yola koyulmamışken bir bacağını Pêro Pinheiro'da kaybetmiş olan adamın kanı, ve de öküzlerin kanı, öküzleri unutmayalım, paylarını almış olan köylüler zaten unutmayacaklar, bugün pazar ve her zamankinden daha toklar. Keşiş vaazına başladı ve her keşiş gibi konuştu, Kardeşlerim, Kutsal Anamız ve Kutsal Oğul göklerden bizi seyrediyorlar, tıpkı babamız Aziz António gibi, biz bu taşı onun aşkına Mafra köyüne kadar taşıyoruz, ağır olduğu doğru, ama sizin günahlarınız çok daha ağır ve siz onları sanki hiç ağır değillermiş gibi kalplerinizde taşıyorsunuz, işte bu nedenle bu yolculuğu bir tövbe olarak kabul etmelisiniz, aynı zamanda da bir sevgi adağı, tuhaf tövbe, garip adak, çünkü yalnızca sözleşmenizde belirtilmiş ücreti almakla kalmıyorsunuz, dahası Tanrı günahlarınızı da bağışlıyor, çünkü gerçekten de, size söylüyorum, bu taşı Mafra'ya taşımak, kutsal yerleri kurtarmak için yola çıkan eski Haçlıların yaptıkları kadar kutsal bir iş, şunu unutmayın ki oralarda ölmüş olan herkes bugün ebedi yaşamı tadıyor ve onların yanında, Tanrı'nın çehresini seyreden biri var ki, bu da önceki gün ölmüş arkadaşınızdır, bir cuma günü ölmüş olması onun şansıdır, günah çıkarmadan öldü elbette, ama günah çıkartıcı bir rahibin onun başucuna gitmesine yetecek zaman yoktu, rahip

çağrıldığında çoktan ölmüştü, o bu haçlı seferine katılmış olduğu için kurtuldu, tıpkı Mafra'daki revirde ölmüş olanlar gibi ya da duvarların tepesinden düşenler gibi, tek kurtulamayanlar utanç verici hastalıklardan ölmüş olan kaşarlanmış günahkârlardır, Tanrı'nın merhameti öyle büyüktür ki cennetin kapıları sizin pek düşkün olduğunuz kavgalardan birinde bıçaklanarak ölenlere bile açıktır, bu kadar sadık müminlerin böylesine kavga dövüş ettiği hiç görülmemiştir, neyse ki inşaat işi sürüyor, Tanrı bize sabır, size güç, krala para versin ki bu iş hayırlısıyla tamamlanabilsin, çünkü bu manastır düzenin sağlamlaşması ve imanın kalıcı zaferi için son derece şarttır, âmin. Vaaz tamamlandı, keşiş taşın üzerinden indi, günlerden pazardı, çalışılmayan kutsal gün, yapacak hiçbir iş yoktu, kimileri günah çıkarmaya gittiler, kimileri komünyona, ama hepsi değil, çünkü yeterince kutsal erzak yoktu, ama kutsal ekmeğin çoğalma mucizesi olabilirdi, olmadı. Akşamüzerine doğru, bu haçlı seferindeki beş haçlı arasında bir kavga çıktı, bu olayı anlatacak değiliz, zaten bir-iki yumruklaşma ve burun kanamasının ötesine geçmedi. Ölselerdi dosdoğru cennete giderlerdi.

O gece Manuel Milho hikâyesinin sonunu anlattı. Kralın askerleri sonunda ermişle kraliçeyi buldular mı diye sormuştu Baltasar, o da cevap verdi, Bulamadılar, krallığı bir baştan ötekine kat ettiler, ev ev aradılar, onları bulamadılar, sonra, deyip sustu, Küçük José sordu, Ya sonra, bir haftadır bu hikâyeyi anlatıyorsun, Manuel Milho cevap verdi, Ermiş artık ermiş değildi, kraliçe de kraliçe değildi, ama ermiş bir erkek olmayı, kraliçe de kadın olmayı başardılar mı bunu asla bilemeyeceğiz, bence başaramadılar, yoksa bilirdik, günün birinde benzer bir olay meydana gelirse belirgin bir işareti olur, onların olayında hiç böyle bir işaret görülmedi, bu hikâye o kadar uzun zaman önce gerçekleşti ki ikisi de yaşıyor olamaz, ölüm tüm hikâyelerin son noktasıdır. Baltasar demir kancasını bir taşa vurdu. Küçük José çenesini kaşıdı, sakalları uzamıştı, sordu, Bir sığırtmaç nasıl adam olur,

Manuel Milho cevap verdi, Bilmiyorum. Yedi-Güneş ateşe bir taş fırlattı ve Belki uçarak, dedi.

Bir gece daha yolda uyudular, Pêro Pinheiro'dan Mafra'ya gitmek için tam bir haftaya ihtiyaçları vardı. Varacakları yere vardıklarında sanki kaybettikleri bir savaştan geliyor gibiydiler, kir pas içindeydiler, giysileri yırtık pırtıktı, ellerinde avuçlarında bir şey kalmamıştı. Taşın ölçüsüz boyutları karşısında herkes şaşkın kalakalmıştı, Çok büyük. Ama Baltasar bazilikaya bakarak mırıldandı, Çok küçük.

Uçan makine Junto Tepesi'ne indiğinden beri Baltasar en az altı, hatta yedi kez oraya gidip gelmişti, makineyi incelemiş ve çalı çırpının ve böğürtlenlerin korumasına rağmen açık havaya maruz kaldığından zaman içinde doğabilecek zararı elinden geldiğince tamir etmeye çalışmıştı. Demir levhaların paslandığını fark ettiğinde bir maşrapa içyağı tedarik edip bütün aksamı özenle yağladı, her ziyaretinde tekrar tekrar yağladı. Yolu üzerinde bulunan yarı bataklık bir topraktan kestiği bir demet sorgun dalını da götürüyor ve örgü sepetin kusur ve yırtıklarını düzeltmekte kullanıyordu, bu yırtıkların nedeni de her zaman doğal olmuyordu. Bir gün, *passarola*'nın gövdesinin içinde altı tilki yavrusu buldu. Tavşan öldürür gibi öldürdü onları, çengeliyle kafataslarına vurarak, sonra da uzağa, rasgele oraya buraya fırlattı. Ana babaları yavrularının ölüsünü bulacak, kan kokusunu alacak ve büyük ihtimalle bir daha buralara gelmeyeceklerdi. Gece boyunca Baltasar onların çığlıklarını işitti. Baltasar'ın izini bulmuşlardı. Cesetleri bulduklarında zavallılar feryat figan etmişlerdi ve sayı saymayı bilmediklerinden ya da biliyor olsalar da bütün çocuklarının öldüğüne emin olamadıklarından, kendileri için bir tuzak olan ve yerde duruyor olsa da başkasına ait bir uçan makine olan şeye yaklaştılar, ihtiyatla ilerlediler, insan kokusu onları kaygılandırmıştı, kendi etlerinden olan etin kanını son bir kez kokladılar, sonra tüyleri kabarmış bir halde, homurdanarak geri çekildiler. Ancak bu bir tilki hikâyesi yerine bir kurt hikâyesi olsaydı olay farklı sonuçlanabilirdi. Yedi-Güneş bunu düşündükten sonra, o günden itibaren yanında kılıcını da götürmeyi ihmal

etmedi, pas yüzünden epey körelmiş olsa da kurtların kellesini hâlâ uçurabilirdi.

Bu yolculuğu yalnız yapıyordu, yine yalnız yapmayı düşünüyor, ama bugün, üç yıldan beri ilk kez Blimunda ona, Sana eşlik edeceğim, diyor, Baltasar şaşırdı, Yolculuk uzun, yorulursun, Yolu öğrenmek istiyorum, günün birinde sensiz gitmem gerekebilir. İyi bir gerekçe bu, ama Baltasar yine de bir kurtla karşılaşma ihtimalini unutmadı, Ne olursa olsun oraya yalnız gitme, yollar kötü, ıssız, belki hatırlarsın, vahşi hayvanların saldırısından korunamazsın, Blimunda cevap verdi, Olabilecekleri asla söylememek gerekir, çünkü bu sözleri söylerken asla öngöremeyeceğimiz şeyler olur her zaman, Çok haklısın, Manuel Milho gibi konuşuyorsun, Kim bu Manuel Milho, Şantiyede benimle çalışan bir oğlan, ama Mafra'da bir taşın altında kalıp ezilmektense Tagus'un taşkınında boğularak ölmeyi tercih ettiğini söyleyerek evine dönmeye karar verdi, ve genellikle bütün ölümlerin eşit olmadığının söylenmesinin tersine, eşit olan şey ölüyor olmaktır, o da taşların küçük ve az olduğu, suyun tatlı olduğu köyüne döndü.

Baltasar, Blimunda'nın yaya olarak uzun uzun yürümesini istememişti, bir eşek kiraladı, vedalaştılar ve yola koyuldular, Inês Antónia'nın ve eniştesinin sorularını cevapsız bırakmışlardı, Nereye gidiyorsunuz, bu yolculuk yüzünden iki günlük ücretinden olacaksın, hem bir felaket olursa size nasıl haber veririz bilemem, muhtemelen Inês Antónia'nın sözünü ettiği felaket João Francisco'nun ölümüydü, kapılarının önünde dolanıp duran ölüm, içeri girmek için bir adım atan sonra cayan, belki de yaşlı adamın suskunluğundan gözü korkan ölüm, bir adama nasıl denir ki, Gel benimle, o hiçbir soru sormuyorsa, hiçbir soruya cevap vermiyorsa ve size bakmakla yetiniyorsa yalnızca, böylesi bakışlar karşısında ölüm bile cesaretini yitirir. Inês Antónia bilmiyor, Álvaro Diogo da bilmiyor, oğulları da yalnızca kendisiyle ilgilendiği bir yaşta, o da bilmiyor, Baltasar'ın nereye gittiklerini João Francisco'ya söylediğini kimse bilmiyor, Baba, ben Blimunda'yla birlikte Barregudo

Dağı'na gidiyorum, Junto Tepesi'ne kadar gideceğiz, Lizbon'dan yola çıkarak uçtuğumuz makinenin durumuna bakacağız, hatırlıyor musun, burada şantiyenin üzerinden Kutsal Ruh'un geçtiği söylendi, işte o, Kutsal Ruh falan değil bizdik, yanımızda da Peder Bartolomeu Lourenço vardı, bize gelen o rahibi hatırlıyor musun, annemin sağlığındaydı, annem horoz kesmek istemişti de rahip tavuklara bunun yapılmaması gerektiğini söyleyerek izin vermemişti, horozu yemektense işitmeyi tercih ettiğini söylemişti. João Francisco bu hatırlatmaları dinledi ve hiç konuşmamayı alışkanlık haline getirmiş olan adam konuştu, Her şeyi hatırlıyorum, huzurla git, henüz ölmeyeceğim, vakti geldiğinde sen nerede olursan ol ben de yanında olacağım, Baba, uçtum derken bana inanıyor musun, Olması gereken şeyler biz yaşlandığımızda meydana gelir, bu nedenle kuşku duyduğumuz şeye inanır hale geliriz ve herhangi bir şeyin önceden meydana geldiğine inanamadığımızda bile olacağına inanırız, Baba ben uçtum, Oğlum sana inanıyorum.

Deh, deh, deh, küçük sıpa, şair bile bunları söyleyemez, şairin değil eşeğin sayısız yara beresi vardır semerinin altında, ama yine de neşeyle tırıs gitmekte, çünkü yükü hafif, daha da hafifliyor, Blimunda havai bir incelikte, onu ilk kez gördüğümüzden bu yana on altı yıl geçti, ama bu olgunlukla hâlâ bir genç kız gibi, sır saklar gibi koruyor gençliği ni. Bataklığın yakınına geldiklerinde, Baltasar bir kucak dolusu sorgun dalı kesti, Blimunda da süsenler topladı, onlarla bir taç örüp eşeğin kulaklarına geçirdi, cılız bir eşekti, hiç bu kadar sevgi görmemişti, kendini Arkadya'da sanabilirdi, çolak çoban, erk bekçisi kadın çoban, eşek, bu türden hikâyelerde görülen hayvan o olmasa da bu hikâyede ona yer var, çünkü çoban kadının yorulmasını istemeyen erkek çoban kiraladı onu, ve burada gayet sıradan bir kiralama olduğunu sanan kişi eşeklerin genellikle terslendiğini ve saçma yüklere mahkûm edildiğini bilmemektedir, işte bu yüzden yara bere içinde kalıyorlar ve kaygılı oluyorlar. Sorgun dalları demet demet toplanıp bağlandığında, yük ağırlaştı ama kim ki iyi yürekli bir yük taşır o yorulmaz, özellikle de

Blimunda eşekten inip yola yaya devam etmeye karar verdiğinde, böylece üçü birden gezintiye çıkmış gibi, biri çiçek taşıyor, ötekiler ona eşlik ediyor.

Mevsimlerden ilkbahar, tarlalar beyaz papatyalar ve gündüzsefalarıyla dolu, bizim gezginler yollarını kısaltmak için tarlalardan geçtiklerinde çiçeklerin sert başları Baltasar ile Blimunda'nın çıplak ayakları altında kuru bir gürültü çıkarıyor, her ikisinin de ayakkabıları ya da çizmeleri var ama heybeye koydular, taşlı yollar için saklıyorlar, topraktan kekremsi bir koku yükseliyor, papatya özsuyunun kokusu, dünyanın ilk günkü parfümü, Tanrı gülü icat etmeden önceki. Uçan bir makineyi görmeye gitmek için ideal bir hava, gökten büyük beyaz bulutlar geçiyor, *passarola*'nın yeniden yükseldiğini görmek ne zevkli olurdu, tek bir kez bile olsa, gökte iyice yükselirdi, havada asılı bu şatoların etrafında dolaşırdı, kuşların cesaret edemediği şeye cesaret ederdi, onların arasından muzaffer bir edayla geçerdi, korkudan ve soğuktan tir tir titrerdi, sonra mavi gökten çıkar ve güneşe doğru yükselirdi, yeryüzünün ne kadar güzel olduğu görülürdü ve Yeryüzü, denirdi, Blimunda ne güzel. Ama bu yolu yaya kat ediyorlar, Blimunda o kadar güzel değil, eşek bile solmuş ve susuzluktan ölmüş süsenlerini düşürdü, burada oturacağız ve dünyanın ekmeğini yiyeceğiz, yemek yiyeceğiz ve tekrar yola koyulacağız, çünkü yol uzun. Blimunda yolu belleğine kazıyor, bir dağ, bir ağaç yığını, dizilmiş dört taş, daire şeklinde altı tepe, köylerin adı ne, Codeçal ve Gradil'den geçtik, Cadriceira ve Furadoura'dan, Merceana ve Pena Firme'den geçtik, o kadar yol aldık ki, sonunda vardık, işte Junto Tepesi, işte *passarola*.

Tıpkı eski masallardaki gibiydi, gizemli bir söz söyleniyordu ve esrarengiz mağaranın önünde bir çam ormanı kendini gösteriyordu, diğer büyülü sözü bilmeyen ormana giremezdi, o söz söylendiğinde de ormanın yerinde bir nehir ve nehrin üzerinde de kürekleri hazır bulunan bir kayık çıkıyordu ortaya. Burada da birtakım sözler ediliyordu, Eğer odunlar üzerinde yanarak öleceksem bu ateşte öleyim, bu sözleri Peder Bartolomeu Lourenço bir

çılgınlık anında etmişti, çam ormanı bu böğürtlen demeti miydi, kürekler ve nehir de bu çiçeklenmiş fundalıklar, kayık da şu yara bere içindeki kuştur, hangi sözcüğü söylemeli ki tüm bunlara bir anlam verilsin. Eşeğin semeri çözüldü, çok uzaklaşmasın diye ön ayaklarının arasına bir zincir bağladılar, şimdi dilediğince ve gayet mutlu otlayabilirdi, gerçi mönünün sadeliği tercih şansını sınırlandırıyordu ya, bu sırada Baltasar gayet iyi korunan makineye götüren yolu böğürtlen çalılarından temizlemeye çalışıyordu, her geldiğinde bu işi tekrar tekrar yapıyordu, yine de her sırtını döndüğünde yeni filizler bitmiş oluyordu, hatta büyüyüp iyice sarmaşmış oluyorlardı, sık ağaçların arasında ve çevrede kalıcı bir yol, bir tünel oluşturmak çok güçtü, geçit olmadan da sorgun örgülerini onarmak çok güçtü, zamanın zayıflattığı kanatlar nasıl doğrulurdu, kibirli baş eğilmişti, kuyruğun sağlamlığı, dümenin ayarı nasıl anlaşılacaktı, makineyle birlikte yere çakıldığımız doğruydu ama hepimiz hazırlıklı olmalıydık. Baltasar uzun süre çalıştı, dikenler elini yara bere içinde bıraktı, ve yol uygun hale geldiğinde Blimunda'ya seslendi, o da dizleri üzerinde sürünerek ilerlemeye çalıştı, nihayet gelmişti, yarı saydam yeşil bir alacakaranlığın içindeydi, belki de siyah yelkenin üzerinden onu tamamen gizleyemeden geçen genç filizler nedeniyleydi, taze yapraklar ışığı geçiriyordu ve bu kubbenin üzerinde bir diğer kubbe, sessizlikten ibaret bir kubbe, sessizliğin üzerinde de mavi ışıktan bir kubbe, parçalar, yırtıklar arasından belli belirsiz seçilen. Yerde yatan kanadın üzerine tırmanarak makinenin üst güvertesine vardılar. Bir levhanın üzerine kazınmış olan ayla güneş hâlâ oradaydı, yanlarına başka hiçbir işaret eklenmemişti, sanki yeryüzünde başka hiç kimse yok gibiydi. Zemin yer yer çürümüştü, Baltasar manastır şantiyesinden birkaç yeni tabaka getirse iyi ederdi, yapı iskelelerinden kimsenin kullanmadığı latalardan getirebilirdi, zemin ayaklar altında un ufak olduktan sonra demir levhaları ve dış yapıyı korumak neye yarardı. Yelkenin gölgesinde amber topları, bir türlü uyuyamayan ya da yola çıkış saatini kaçırmamak için uykuya direnen biri gibi

soluk yansılar fırlatıyordu. Ama hepsinde bir terk edilmişlik havası vardı, sararmış yapraklar ilk sıcaklara dayanmış olan su birikintilerinde kararıyordu, Baltasar'ın inadı olmasıydı burada hüzünlü bir harabeyle, ölmüş bir kuşun kemikleriyle karşılaşırdık.

Yalnızca esrarengiz bir alaşımdan oluşmuş küreler hâlâ ilk günkü gibi parıldıyordu, parlaklıkları hafifçe gitmiş olsa da aydınlıktılar, damarlar net bir şekilde görülüyordu, eklem yerleri kusursuzdu, tüm bunların yaklaşık dört yıldır burada olduğuna kimse inanmazdı. Blimunda kürelerden birine yaklaştı, elini üzerine koydu, küre ne sıcak ne soğuktu, sanki Blimunda iki elini birleştirmişti, ne soğuğu hissediyor ne sıcağı, yalnızca iki elinin canlılığını hissediyor, içlerindeki erkler hâlâ canlı olmalı, dışarı çıkmadıkları kesin, gördüğüm kadarıyla kürelere dokunulmamış, metal hiç değişmemiş, zavallı erkler, bunca uzun süredir esirler, Tanrı bilir ne bekliyorlar. Aşağıda Baltasar işe koyulmuştu, soruyu yarım yamalak işitti ya da hissetti, Eğer erkler çıkmışsa makine bir işe yaramaz, buraya gelmeye de değmez, Bunu yarın öğreneceğim dedi Blimunda.

İkisi de gün batana dek çalıştılar. Çalılardan bir süpürge yapan Blimunda yaprakları ve artıkları temizledi, sonra da Baltasar'ın yardımına gelip yıpranmış sorgunları değiştirdi ve tabakaları içyağıyla yağladılar. Kadın işi olduğundan, iki yerinden yırtılmış yelkeni dikti, gerçi daha önceki gelişlerinde de Baltasar dikmişti, o da askerlikten biliyordu dikiş dikmeyi, şimdi de Blimunda tamir ettiği yüzeye katran sürerek işini tamamlıyor. Bu arada gece olmuştu bile. Baltasar eşeğin ayaklarını çözdü, zavallının hareket etmesinin böylesine engellenmesini içi kaldıramamıştı, getirip makinenin yanına bağladı, böylece vahşi bir hayvan görürse haber verebilirdi. Daha önce de Baltasar güverteden, bu hava gemisinin ya da uçağın, gelecekte ihtiyaç kendini hissettirdiğinde verilecek adı seçmek güç olmayacaktı, işte bu şeyin ambar ağzında açtığı bir delikten girerek *passarola*'nın içerisini yoklamıştı. İçerde en ufak bir yaşam belirtisi göremedi, bir yılan bile yoktu, gizli yerlerde her zaman

olduğu gibi basit bir kertenkele bile yoktu, küçücük bir örümcek ağı bile yoktu, böylesi derinliklerde hangi sinek dolanırdı ki zaten. Bir yumurtanın içi, bir deniz kabuğunun içi gibiydi, yumurtanın içi gibi sessiz. Yapraklardan bir yatak yapıp orada yattılar, soyundukları kendi giysilerinden örtü ve şilte yapmışlardı. Koyu karanlıkta birbirlerini aradılar, her ikisi de çırılçıplaktı, Baltasar doymaz bir halde Blimunda'nın içine girdi, Blimunda onu sabırsızca kabul etti, sonra birinin oburluğu diğerinin, öbürünün sabırsızlığı ötekinin oldu, vücutları uyum içindeydi, hareketleri uyum içindeydi, sesleri varlığın derinlerinden geliyordu, sonra sessiz olan geldi, çığlık doğdu, uzadı, kırıldı, hıçkırık, beklenmedik gözyaşı, makine sarsılmaya başladı, makine titreşiyor, makine belki de böğürtlenlerin ve örülü dalların perdesini yırtarak çoktan yeryüzünü terk etmişti, yukarda, gecenin içinde, bulutlarda süzülüyor olabilirdi, Blimunda, Baltasar, adamın vücudu kadının vücudunu eziyor ve her ikisi de yeryüzünü eziyor, nihayet yeryüzündeler, buradan ayrıldılar ve geri döndüler.

Günün ilk ışıkları sorgunların arasından süzüldüğünde, bakışlarını Baltasar'dan kaçıran Blimunda yavaşça kalktı, yattığı gibi çıplaktı, delikten dışarı süzüldü. Sabah serinliği ürpertmişti, belki de yarısaydam görüntülerden oluşan bir dünyanın neredeyse unutulmuş görüntüsüydü onu ürperten, makinenin platformunun arkasında böğürtlenlerin ve sarmaşık bitkilerin karmaşası, eşeğin gerçekdışı silueti ve etrafındaki çalı çırpı ile ağaçların uçuşur hali, nihayet, yakındaki dağın yoğun kütlesi, o olmasa uzaktaki denizin içindeki balıkları görürdük. Blimunda kürelerden birine yaklaştı ve baktı, içerde, değirmi bir halde bir gölge hareket ediyordu, tıpkı uzaktan fark edilen bir rüzgâr burgacı gibi. Diğer kürede de benzer bir gölge burgaçlanıyordu. Blimunda delikten içeri girdi tekrar, yumurtanın alacakaranlığına gömüldü, ağzına atacağı ekmek parçasını giysilerin arasında aradı. Baltasar uyanmamıştı, sol kolu yarı yarıya yaprakların arasına gömülmüştü, tam bir erkek gibi görünüyordu. Blimunda tekrar uyudu. Baltasar'ın aniden dokunma-

sıyla uyandığında gün epey ilerlemişti. Gözlerini açmadan konuştu, Gelebilirsin ekmeğimi yedim, Baltasar kaygısızca Blimunda'nın içine girdi, çünkü Blimunda söz verdiği gibi Baltasar'ın içine girmemişti. Giyinip makinenin dışına çıktıklarında Baltasar sordu, Erklere baktın mı, Baktım, Oradalar mı, Oradalar, Küreleri açıp erkleri bıraksak mı diye düşünmüyor değilim zaman zaman, Eğer onları bırakırsak bütün yaptıklarımız boşa gider, asla doğmamış gibi oluruz, ne sen ne ben, ne Peder Bartolomeu Lourenço, Erkler hâlâ kapalı bulutlara mı benziyor, Kapalı bulut onlar.

Öğleye doğru işlerini bitirdiler. Makine, iki kişinin onarımından geçmekten ziyade, bir kadın ile bir erkeğin onarımından geçtiği için gençleşmiş gibiydi, ilk uçuşundaki kadar uyanık ve hazır. Baltasar böğürtlen gövdelerini çekip birbirine sokarak tünelin girişini gizledi. Neresinden bakılsa bu bir peri masalıydı. Mağaranın önünde bir çam ormanı yükseliyor, tabii bizim fark ettiğimiz şey kayıksız ve küreksiz bir nehir değilse. Mağaranın tuhaf karanlık çatısı ancak yüksekten fark edilebilir, yalnızca oralardan geçen bir *passarola* onu fark edebilir, oysa dünyadaki tek *passarola* burada yere çakılmış duruyor, bir de sıradan kuşlar, tekrar tekrar geçiyorlar, bakıp görüyorlar, ama bir şey alamıyorlar. Eşek de buraya ne yapmaya geldiğini anlamıyor. Kiralık bir hayvan o, nereye götürülürse oraya gider, sırtına her yükleneni taşıyor, onun için her yolculuk bir, ama keşke hayatındaki her yolculuk bu yaptığı gibi olsa, neredeyse tüm yolculuk boyunca sırtında ne yük ne çuval olmuştu, boynunda süsenlerden bir taç asılıydı yalnızca, günün birinde eşekler için de bir ilkbahar olmalıydı.

Dağdan indiler, ihtiyatlı olmak için başka bir yolu tutmuşlardı, Lapaduços'tan ve Vale Benfeito'dan geçtiler, sürekli iniyorlardı, insanların yaşadığı topraklarda oldukları sürece daha az dikkat çekiyorlardı, Torres Vedras'ta yolu değiştirip güneye yöneldiler, Pedrulhos Nehri boyunca ilerlediler, keşke hiç üzüntü ve sefalet olmasaydı, nehir taşların üzerinden akıp kuşlar şakısaydı hep, hayat böyle çimenler üzerinde oturarak geçebilirdi, papatya

toplanır ama yaprakları kopartılmazdı, çünkü cevap zaten biliniyor olurdu ya da cevap öyle önemsiz olurdu ki tek bir çiçeğin yaşamına bile değmezdi. Basit ve rustik başka zevkler de vardı hayatta, örneğin Baltasar ve Blimunda için suda ayaklarını yıkamak bunlardandı, Blimunda eteklerini kalçalarına dek kaldırdı, ama indirse iyi ederdi, çünkü her yıkanan orman perisini kollayan bir satir vardır muhakkak, bu satir ise hemen yakınında, saldırıya geçiyor bile. Blimunda gülerek sudan çıkıyor, Baltasar onu belinden yakalıyor, ikisi birlikte sendeleyip düşüyorlar, alt alta üst üsteler, sanki bu yüzyıla ait değiller. Eşek başını kaldırıyor, uzun kulaklarını dikiyor, ama bizim gördüğümüz şeyi görmüyor, kıpırdayan gölgeler, gri ağaçlar görüyor, herkesin dünyası payına düşen gözlerine bağlıdır. Baltasar, Blimunda'yı kollarına alıp kaldırıyor, semerin üzerine oturtuyor, deh, küçük sıpa, deh. Öğleden sonranın nefis bir vakti, rüzgâr yok, en ufak bir esinti bile yok, havada hiç kıpırtı yok, ten kendini bir diğer tene bırakır gibi havanın çırpıntısına bırakıyor, Baltasar'ı dünyadan ayıran hiçbir şey yok, dünya ile Blimunda arasında nasıl bir ayrılık olabilir ki. Mafra'ya vardıklarında gece olmakta. Vela'nın tepelerinde ateşler yakıyor. Alevler yükseldiğinde bazilikanın düzensiz duvarları, boş nişler, yapı iskeleleri, pencerelerin karanlık delikleri fark ediliyor, yeni bir inşaattan ziyade harabeye benziyor, ama insanların çalışması ne zaman kesintiye uğrasa böyle olur.

Çok yorucu günler, yeterince dinlenilmeyen geceler. Bu barakalarda yirmi bini aşkın işçi uyuyor, kaba saba şiltelere uzanmışlar, çoğu için yere bir hasır attıkları evlerinde olmayan bir konfor bu, giyinik uyuyorlar, yorgan niyetine paltolarını üzerlerine atmışlar, soğuk havalarda vücutları birbirlerini ısıtıyor hiç olmazsa, sıcakların gelmesiyle birlikte durum değişiyor, insanın kanını emen pire ve tahtakurusu sürüsü çıkıyor ortaya, kafadaki ve vücuttaki bitler de cabası, sonra da mahveden bir kaşıntı. Cinsel organ kaşıntısı, vücut sıvılarının azması, uykuda boşalmalar, yanda yatanın soluk soluğa haline katlanmak, ama kadınsızlıkta

elden ne gelir. Kadın var elbette ama herkese yetecek kadar yok. En şanslıları ilk ekiptekilerdi, dullarla ya da terk edilmiş kadınlarla yaşamaya başlamışlardı, ama Mafra küçük bir yerdir, çok kısa sürede tek bir boş kadın bile kalmadı, şimdi de erkeklerin tek derdi kendi bahçelerini kışkırtmalardan ve istiladan korumak, bu bahçeler hiç ayartıcı olmasa bile. Böyle gerekçelerle az bıçaklama olmadı. Adam öldüğünde yargıca haber verilir, muhafızlar çağrılır, ihtiyaç olursa askeri birlikten yardım istenir, katil hapse atılır, sonra da iki şeyden biri olur, ya suçlu kadının kocasıdır ve dolayısıyla yerine hemen biri geçer, ya da öldürülen kadının kocasıdır, bu durumda yeri daha çabuk doldurulur.

Peki ya ötekiler ne yapıyor. Çirkef sularıyla sürekli kirletilen bu sokaklarda aylak aylak geziniyorlar, ahşap evlerin olduğu bazı dar sokaklara dadanıyorlar, buraların erkeklerin ihtiyaçlarını gayet iyi bilen öngörülü bir şantiye memuru tarafından kurulduğuna kuşku yoktur, tefeci bir muhabbet tellalı da açmış olabilir buraları, evi inşa eden sattı, satın alan kiraladı, kiralayan kendini kiraladı, Baltasar ile Blimunda'nın eşeği daha şanslıydı, hiç olmazsa o süsenlerden bir taçla ödüllendirildi, kapıların ardından bakan bu kadınlara çiçek veren yok, yalnızca karanlıkta girip çıkan sabırsız bir uzuv, çoğu zaman da çürümenin tohumunu, Fransız hastalığını kendisiyle birlikte götürür, ondan sonra da zavallılar sızlanıp dururlar, adamlar da onlara bulaştırmış olan kadınlar da, irinin bacaklarından akması önlenemez, doktorlar bu hastaları revirlere kabul etmezler, çaresi, tabii eğer çaresi varsa, buralara karakafes bitkisinin suyunu sürmektir, daha önce de sözünü ettiğimiz bu mucizevi bitki bütün hastalıklara birebir olup hiçbirini iyileştirmez. Bu ara sokaklara dadanmış olan babayiğitler, bugün, aradan üç-dört yıl geçtikten sonra, tepeden tırnağa çürük bir haldeler. Temiz kadın da kalmadı burada, son nefeslerini verir vermez onları çok derine gömmek gerekiyor, çünkü her yanları delik deşik bok çuvalı gibiler, havayı zehirliyorlar. Yarın evin yeni bir kiracısı olacak. Ot minderler aynı, pılı pırtı yıkanmadı bile, bir adam

kapıyı çalıyor, içeri giriyor, hiç soruya gerek yok, hiç cevap da beklenmiyor, fiyat belli, adam poturunu çözüyor, kadın eteklerini kaldırıyor, adam zevkten inliyor, kadının taklit yapmasına gerek yok, ciddi insanlar arasındayız.

Erdem taslayan keşişler uzaktan geçiyorlar, onlara acımamıza gerek yok, çünkü sırayla nefis körelterek ve avunarak kendilerini ödüllendirme sanatında onlardan daha mahir bir cemaate hiç rastlanmadı. Gözlerini yerden kaldırmadan yürüyorlar, kocaman topları çınlatıyorlar, bellerine sardıkları tespihin topları, günah çıkardıkları kadınlar ibadet etsin diye gizlice sundukları leziz parçanın yanındakiler de çınlıyor ve olur da taşkın bir anda bir çile gömleğinin kılı ya da dikilmiş keskin uçlar onların kalçalarının üzerine konarsa, kalçalarına asla çile gömleği kuşanmamış olduklarına bahse girebiliriz, bu bölümün anlamını ıskalamamak için dikkatle okumak gerekir. Başka iş ya da görev için kullanılmadıklarında, hastaneye gidip acı çekenlere yardımcı oluyorlar, çorbalarını üfleyip dağıtıyorlar, can çekişenlerin ruhlarını Tanrı'ya teslim etmesine yardım ediyorlar, bazı günler iki hatta üç tanesi ölüyordu, revirlerde yakarılan azizlerin onlara hiç yardımı dokunmuyordu, Aziz Cosme ve Aziz Damião, hekimlerin koruyucusu, Aziz António, kırılan testileri onarır kadar kolaylıkla onarır kemikleri, Aziz Francisco yaralarda ustadır, Aziz José sakatlara koltuk değneği yapar, Aziz Sebastião ölüme hayranlık verici biçimde karşı koyar, Aziz Francisco Xavier Doğu tıbbını gayet iyi bilmektedir, İsa, Meryem, Yusuf, eksiksiz kutsal aile, ama her zamanki gibi ve her konuda sıradan halk soylulardan ve subaylardan ayrıdır, onların ayrı bir reviri vardır ve bu eşitsizlikten yola çıkarak, çünkü keşişler manastırlarını neye borçlu olduklarını gayet iyi bilirler, tedavi farklılıkları ve son yağlamadaki farklar hayal edilebilir. Ama böyle bir günahı hiç işlememiş olan onlara ikinci taşı fırlatsın, İsa'nın kendisi bile Petrus'u kayırıp Yuhanna'nın üstüne titredi, ama havarilerin sayısı on ikiydi. Yahuda'nın kıskançlık ve terk edilme duygularıyla ihanet ettiğini günün birinde öğrenirsek şaşırmayalım.

Sonunda bir gün João Francisco Yedi-Güneş'in ölme vakti geldi. Oğlunun şantiyeden dönmesini beklemişti, ilk önce Álvaro Diogo gelmişti ama alelacele yemeğini yiyip taş yontucuları atölyesine gitmişti, Baltasar içeri girdiğinde çorbasına ekmek ufalıyordu, İyi akşamlar baba, hayırduanı eksik etme, diğer akşamlardan farksızdı, yalnızca ailenin en sevileni eksikti, eve hep en son geleni, belki de kadınların yanında oyalanıyordu, gizlice, ama parayı nereden buluyordu, çünkü tüm ücretini babasına vermesi gerekiyordu, bir real bile ayıramazdı, Álvaro Diogo soruyor, Gabriel henüz gelmedi, bekliyoruz, bu oğlanı yıllardır tanıyoruz ama adını şimdi öğreniyoruz, adam olmasını beklemek gerekti, Inês Antónia araya girerek cevap veriyor, Gecikmez, diğerleri gibi bir gece, aynı sözcükler ve João Francisco'nun yüzünde beliren korkuyu kimse fark etmiyor, sıcağa rağmen ocağın köşesine oturmuş, Blimunda bile fark etmiyor, Baltasar'ın gelişine dalmış, babasına iyi akşamlar diyen ve karşılığına aldırmadan babasından hayırduasını dileyen Baltasar'a bakıyor, insan bu kadar uzun süre bir babanın oğlu olursa bu türden dikkatsizlikler olur, olaylar böyle aktı, Hayırduan baba, yaşlı adam yavaşça elini kaldırdı, yalnızca bu hareketi yapacak enerjisi kalmış birinin yavaşlığıyla, tamamlanmamış hareket, sonuca varmamış hareket, eli öteki elinin yanına giysisinin kıvrımları üzerine düştü, ve nihayet Baltasar hayırduasını almak için babasına doğru döndüğünde, babasının elleri açık, başı göğsüne düşmüş, duvara yaslandığını fark etti, Kendini kötü mü hissediyorsun, gereksiz bir soru, João Francisco, Öldüm diye cevap verseydi şaşırtıcı olmaz mıydı, ama en büyük hakikat buydu. Gayet doğal ağlamalar görüldü, Álvaro Diego çalışmaya gitmedi ve Gabriel eve döndüğünde üzülmüş gibi görünmek zorunda kaldı, oysa cennetten neşeyle dönmüştü, yeter ki cehennemde bacak arası yanmasın.

João Francisco Mateus bir bahçe ile eski bir ev bıraktı. Vela'nın tepelerinde bir toprağı vardı. Yıllarca oranın taşlarını temizlemekle uğraşmıştı, ta ki sonunda çapa toprağa girebilene kadar. Bu hiçbir işe yaramamıştı, taşlar geri gelmişti, dünyaya niye gelir ki insan.

Roma'daki San Pietro bazilikası bu son yıllarda sandıktan pek sık çıkmamıştı. Genellikle cahil halkın sandığının tersine, krallar her açıdan sıradan insanlara benzerler, büyürler, olgunlaşırlar, yaşları ilerledikçe zevkleri de değişir, tabii eğer halkın hoşuna gitmek için kasıtlı olarak kendi zevklerini gizlemiyor ya da politik gerekçelerle başka şeyler savunmuyorlarsa. Üstelik, uluslar sayesinde iyi bilinmektedir ve kişilerin deneyimiyle desteklenmiştir ki, tekrar doygunluk doğurur. San Pietro bazilikasının V. Dom João için hiç gizemi kalmamıştı. Gözleri kapalı kurup bozabilirdi, tek başına da yapabilirdi bir yardımcıyla da, kuzeyden de başlayabilirdi güneyden de, sütunlardan da başlayabilirdi apsidden de, parça parça ya da büyük bütünler halinde, ama nihai sonuç her zaman aynıdır, tahta bir inşaat, bir lego, bir *meccano*, asla gerçek ayinlerin verilemeyeceği taklit bir yer, Tanrı her yerde olsa bile.

Kesinlikle önem taşıyan şey, insanın kendi soyunda devam edebileceğidir ve yaşlanmasına ya da yaşlılığa adım atmasına rağmen skandal kaynağı olmuş işlerin ya da fazla aleni küçük günahların sürdüğünü görmenin insanın her zaman hoşuna gitmediği doğru olsa da, bazı davranışlarını, yaşamının bazı eylemlerini, hatta bazı sözlerini tekrarlamaya çocuklarını ikna etmeyi başardığında büyük bir mutluluk duyduğu da bir o kadar doğrudur, böylece onun hali ve yaptıkları görünüşte yeni bir temel bulmuş olur. Çocuklar elbette taklit ederler. Daha açık olduğunu umduğum başka bir biçimde ifade edersek, V. Dom João, San Pietro bazilikasını kurmak için gireceği zahmeti dengeleyecek hiçbir

zevk hissetmediğinden, bu zevki yeniden elde etmenin dolaylı bir yolunu buldu. Çocukları Dom José ile Dona Maria Bárbara'yı yardıma çağırarak, aynı zamanda babalık ve krallık sevgisini kanıtlama fırsatı bulmuş oldu. Onlardan daha önce söz etmiştik, onlardan tekrar söz edeceğiz, kızdan çiçek yüzünü iyice bozduğunda söz edeceğiz, zavallı, ama prenseslerin şansı öyle yerindedir ki, yüzlerindeki çiçek ya da çirkinlik bile bir koca kapmalarını engellemez, yeter ki koca babalarının tahtına uygun olsun. Şunu söylemeye gerek yok ki, veliahtlar Roma'daki San Pietro'yu kuracak düzeyde değillerdi. V. Dom João, Michelangelo'nun kubbesini yerleştirebilmek için yardıma ihtiyaç duyarsa, bu arada kralın kraliçenin odasına gittiği gece bu büyük mimari eserin içinde nasıl da kâhince yankılar duyulduğunu hatırlayalım, bu çocuklar haydi haydi yardıma ihtiyaç duyarlar, kız henüz on yedinci ilkbaharında, oğlan on dördünde. Neyse, burada önemli olan eğlence, sarayın yarısı veliahtların eğlencesine tanık olmak için toplandı, majesteleri sayvanın altında oturuyor, keşişler manastırla ilgili yaltaklanıp fısıldaşıyorlar, soylular hem prenslere gösterilmesi gereken saygıyı, hem genç yaşlarının gerektirdiği duygulanmayı, hem de bir kopya biçiminde de olsa bu şekilde sergilenen kutsal yere bağlılıklarını ifade eden bir yüz takınmışlar, tek bir yüz üzerinde bu ne duygu çokluğu, hem de hepsi birbirleriyle sıkı bir uyum içinde, bu soyluların hepsinin esrarengiz ve belki de münasebetsiz bir ıstırap çekiyor havasında olmalarına şaşırmamalı. Dona Maria Bárbara kornişi süsleyen heykelciklerden birini kendi elleriyle getirdiğinde saray maiyeti alkışlıyor. Dom José kilisenin tepesindeki haçı kendi elleriyle getirdiğinde salonda hazır bulunan herkes neredeyse secdeye kapanıyordu, çünkü tahtın mirasçısı bu veliaht. Majesteleri gülümsüyor, sonra V. Dom João çocukları çağırıyor, meziyetlerini övüyor ve onları kutsarken çocuklar da diz çöküyorlar. Dünya öyle uyumlu ki, en azından bu salonda öyle, gökyüzü denen bu kusursuzluk aynasının yansısı gibi. Buradaki her hareket soylu, hatta tanrısal, ciddiyet ve

ağırlık öylesine dikkate değer, sözler sanki sona ermek için acelesi olmayan, hatta bitmek için hiçbir nedeni de olmayan uzun bir cümlenin parçasıymış gibi telaffuz ediliyor. Göksel konutların sakinleri elmasımsı sokaklarda gezintiye çıktıklarında ya da altın sarayındaki evrenlerin babasının huzuruna kabul edildiklerinde veya sarayda toplanıp, tahtadan bir haçı takıp çıkaran tekrar takan babanın oğlunun oyunlarına tanık olduklarında böyle konuşup davranıyorlar.

V. Dom João tamamen monte edilmiş olan bazilikaya dokunmamaları emrini verdi. Saray maiyeti izin istedi, kraliçe çekildi, veliahtlar gittiler, arka planda keşişler dualar mırıldanıyorlar, kral ciddi ciddi bakarak yapıyı ölçüp biçiyor, onu gören haftanın soyluları da kralın ciddiyetini taklit ediyorlar, en emin tavır her zaman budur. Kral ve maiyeti bu seyir ve düşünme halinde yaklaşık yarım saat kaldılar. Mabeyincilerin düşüncelerini çözmeye çalışacak değiliz, beyinlerinden neler geçebileceğini Tanrı bilir, bacakta kramp hissi, yarın doğuracak olan gözde köpeğin hatırlanması, Goa'dan gelen mal balyalarının gümrükte açılması, şekerlemelere duyulan ani bir özlem, manastırın görüşme odasındaki rahibenin yumuşak ve minnacık eli, peruğun altından hissedilen kaşıntı, her şey olabilir, kralın yüce düşüncesi hariç, o şunu düşünüyordu, Sarayımda bunun tıpatıp aynı bir bazilika istiyorum, işte bunu beklemiyorduk.

Ertesi gün V. Dom João, Mafra'daki mimarı çağırttı, João Frederico Ludovice denen biri, Portekizce yazılmış bir Alman ismi, ve lafı evirip çevirmeden ona söyledi, İradem odur ki Roma'daki San Pietro'nun tıpatıp benzeri bir kilise sarayımda inşa edilsin, ve bunu deyip, sanatçıya ciddi ciddi baktı. Bir krala asla hayır denmez ve bu Ludovice, eğer İtalya'da yaşamış olsaydı adı Ludovisi olurdu, böylece bizim bildiğimiz Ludwig adı iki kez bozulmuş olurdu, bilmektedir ki bir yaşamın başarılı olması için uzlaşmalara açık olması gerekir, özellikle de söz konusu yaşam kilise ile tahtın basamakları arasında cereyan ediyorsa. Yine

de her şeyin bir sınırı vardır, bu kral ne istediğini bilmiyor, bilgisiz, acemi çaylak, yalnızca iradenin, krallık iradesi bile olsa, bir Bramante, bir Raphael, bir Sangallo, bir Peruzzi, bir Buonarroti, bir Fontana, bir Della Porta, bir Maderno doğurabileceğine inanıyor olmalı, bana, ben Ludwig'e ya da Ludovisi'ye veya eğer Portekizce kulaklar gerekiyorsa Ludovice'ye, Ben San Pietro'yu istiyorum demenin San Pietro'nun inşa edilmiş halde ortaya çıkmasına yeterli olacağına inanıyor, oysaki benim inşa etmeyi bildiğim şeyler Mafra gibi yerlere yakışır, ben bir sanatçıyım doğru, kendini beğenmiş biriyim de, bütün sanatçılar gibi, ama sınırlarımı da biliyorum, yirmi sekiz yıldır yaşadığım bu ülkede nasıl var olunacağını da biliyorum, fazla kibir, az sebat, ama krala düzgün cevap vermem gerek, söylemesi çok güç olan evet demekten daha fazla ruhunu okşayacak bir hayır diyebilmeliyim, Tanrı beni yanlış bir adım atmaktan korusun, majestelerinin iradesi Mafra'dakini yükselten büyük krala yakışır, yine de hayat kısa Majesteleri, San Pietro'nun ilk taşının kutsanması ile yapının tümünün kutsanması arasında yüz yirmi yıllık bir çaba ve servet gerekti, majesteleri, bildiğim kadarıyla, Roma'ya hiç gitmedi, buradaki demonte modele bakarak bir yargıda bulundu, bugün başlasak belki de iki yüz kırk yıl sonra bile çabalarımızın sonuna varamayabiliriz, majesteleri ölmüş olur, oğullarınız, torunlarınız, torunlarınızın torunları, torunlarınızın torunlarının torunları, torunlarınızın torunlarının torunlarının torunları ölmüş olur, bu durumda, tüm saygımla size soruyorum, iki bin yılında ancak tamamlanacak bir bazilikanın inşasına kalkışmak zahmete değer mi, tabii o tarihte hâlâ bir dünyanın olacağını varsayarsak, ama karar majestelerinin, O tarihte hâlâ dünyanın olup olmayacağı kararı mı, Hayır Majesteleri, Roma'daki San Pietro'yu Lizbon'da yeniden yapmak gerekip gerekmediğine karar vereceksiniz, ayrıca dünyanın sonuna gelmesinin Roma'daki bazilikayı tekrar yapmaktan daha kolay olduğu kanısındayım, Bu arzum hiç yerine gelmeyecek mi o halde, Majesteleri tebaasının anılarında sonsuza

dek yaşayacak, göklerde sonsuza dek şanla yaşayacak, ama bellek temel atmaya uygun bir zemin değildir, duvarlar yavaş yavaş yıkılıyor ve tüm gökler geniş bir kilise oluşturuyor, Roma'daki San Pietro orada bir kum tanesi bile olmaz, Böyleyse, yeryüzünde niçin kiliseler ve bazilikalar inşa ediyoruz, Çünkü yeryüzünün zaten bir kilise ve bir manastır olduğunun, bir iman ve sorumluluk yeri olduğunun, bir inziva ve özgürlük yeri olduğunun farkında değiliz, Söylediklerinizi pek anlayamıyorum, Ben de söylediklerimi pek anlayamıyorum ama konumuza dönersek, eğer majesteleri ömrünün sonuna varmadan yerden en azından bir karış duvar yükseldiğini görmek arzusundaysa, gereken emirleri derhal vermelidir, yoksa temellerin dışında bir şey asla göremez, Bu kadar kısa mı yaşayacağım, Eser uzun solukludur hayat kısa.

Gün boyu böyle tartışıp durabilirlerdi ama genellikle iradesine karşı çıkılmasını kabul edemeyen V. Dom João kendi soyundan gelenlerin, oğullarının, torunlarının, torunlarının torunlarının, torunlarının torunlarının torunlarının, torunlarının torunlarının torunlarının cenaze törenini hayal ederek derin bir melankoliye gömüldü, onların hepsi de eserin tamamlandığını görmeden ölecekti, eğer böyle olacaksa hiç başlamamak en iyisiydi. João Frederico Ludovice neşesini saklıyor, Lizbon'da San Pietro'nun olmayacağını anlamıştı, daha tezgâhta böyle sürüyle işi vardı, Évora Katedrali'nin kilisesi ve São Vicente de Fora'nın inşaatı Portekiz çapında işlerdi, her şeyin bir zamanı vardır. İkisi de susmuştu, kral tek laf etmiyor, mimar susuyor, böylece havada büyük düşler uçuşuyordu, V. Dom João'nun günün birinde Roma'daki San Pietro'yu VII. Eduardo Parkı'nda inşa ettirmek istediğini Ludovice'nin boşboğazlığı olmasaydı asla bilemeyecektik, Ludovice oğluna söyledi, o sırrı sık sık görüştüğü yakın dostu olan bir rahibeye çıtlattı, rahibe haberi günah çıkartan rahibine açtı, rahip bağlı olduğu tarikatın başına, o da piskoposa söyledi, piskopos da durumu krala sormaya gitti, kral da bu konudan tekrar söz eden biri olursa gazabına uğrayacağı cevabını verdi,

bunun üzerine herkes sustu ve bugün proje gün ışığına çıkmışsa hakikatin kendince yol alma tarzı olduğu içindir, ona zaman vermek gerekir, günün birinde ortaya çıkar ve Ben buradayım diye duyurur, ona güvenmekten başka da elimizden bir şey gelmez, çırılçıplak huzura çıkar ve hâlâ Lizbon'da oturan Domenico Scarlatti'nin müziği gibi kuyudan çıkar.

Sonunda kral alnına vuruyor, esin halesiyle taçlanmış alnı parlıyor, Mafra'daki manastırı iki yüz keşişe yükseltsek, ha iki yüz ha beş yüz, hatta bin, bunun da var olamayacak bazilikadan aşağı kalır olmayacağı kanısındayım. Mimar düşünüp taşındı, Bin keşiş, beş yüz keşiş, çok fazla olur Majesteleri, hepsini barındırmak için sonunda Roma'daki kadar geniş bir kilise yaptırmak zorunda kalırız, Kaç olsun peki, Üç yüz diyelim, ama böyle bile, benim tasarladığım ve şimdi son derece yavaş bir hızla inşa edilen bazilika, söylememe müsaade buyurulursa, hepsini barındırmakta zorlanır, Üç yüz olacaklar, daha fazla tartışmayalım, iradem bu yönde, Majesteleri gerekli emri verir vermez böyle olacak.

Emirler verildi. Ama daha öncesinde, bu konuşmanın ertesi günü, kral ile Arrabida'lı Fransiskenlerin başı, kraliyet mülklerinin idarecisi ve mimar arasında toplantı oldu. Ludovice çizimlerini getirdi, masanın üzerine serdi, planı açıkladı, İşte kilise, dehlizleri ve kuzey ile güneydeki bu büyük kuleler kraliyet sarayıdır, arkada manastırın müştemilatı bulunacak, majestelerinin emirlerini yerine getirmek için arkaya başka bina grupları da inşa edeceğiz, burada son derece sert bir taştan yapılma küçük bir tepe yükseliyor, onu mayınlamak ve havaya uçurmak son derece güç olacak, toprağı düzlemek için bir yüzeyle uğraşırken zaten yeterince güçlük çektik. Kralın manastırda çok sayıda keşiş barındırmak için manastırı genişletmek istediğini, keşiş sayısının seksenden üç yüze çıkacağını işitince, hayal edin biraz, toplantıya durumdan haberdar olmadan katılmış olan Fransiskenlerin başı gösterişli bir tavırla toprağa secdeye kapandı, majestelerinin ellerini büyük sevgi ve hürmetle öptü ve sonunda zar zor çıkan

bir sesle, Efendimiz emin olun ki şu an Tanrı bile kendi büyüklüğünü yeryüzünde yücelten ve canlı taşlar biçiminde öven kişiyi ödüllendirmek için cennetinde yeni konutlar hazırlanması emri veriyor, hem de çok daha görkemlilerini, emin olun ki Mafra'daki manastıra eklenecek her yeni tuğla için size dua edilecek, ruhunuzun esenliği için değil, çünkü bu zaten yaptığınız işlerle garanti altında, Yüce Yargıç'ın huzuruna çıkacağınız gün başınızdaki tacın çiçeklerini artırmak için, Tanrı size uzun ömürler versin ki tebaanızın sevinci eksik olmasın ve benim hizmet ettiğim ve temsil ettiğim kilisenin ve tarikatın minneti sürsün. V. Dom João tahtından kalktı, göksel iktidar karşısında dünyevi iktidarı küçük görerek tarikat başının elini öptü, ve geri oturduğunda başının etrafında yeniden hale oluştu, bu kral dikkat etmezse sonunda aziz olacak. Kraliyet mülklerinin idarecisi yaşlarla nemlenmiş gözlerini kuruluyor, Ludovice sağ elinin işaretparmağının ucunu, planda, düzleştirilmesi hayli güç olacak o ünlü tepenin durduğu yerde tutuyor, Fransiskenlerin başı gözlerini gökler âlemim temsil ettiği düşünülen tavana dikiyor, kral ise üçünü de sırayla süzüyor, büyük, sofu, çok sadık olacak, yüce yüzünden okunanlar bunlar, seksen keşişlik bir manastırın üç yüz keşişlik olacak şekilde büyütülmesi her gün emredilen bir şey değil, iyilik de kötülük de yüzde her zaman belli olur der halk, bugün yüzlerden iyilik okunuyor.

João Frederico Ludovice aşırı dalkavukluklarla geri çekilip çizimlerini düzeltmeye gitti, Fransiskenlerin başı kendi bölgesine gitti, tarikat işlerini duruma uygun olarak düzenleyecek ve iyi haberi yayacaktı, kral bulunduğu yerde kaldı çünkü o kendi evindeydi, kayıt defterlerini getirmeye gitmiş olan mülklerinin idarecisini bekliyordu, idareci geri döndüğünde, koca defterleri masanın üzerine koyunca, sordu, Pekâlâ, şu alacak verecek hesabına bir bakalım. Muhasebeci elini çenesine götürüyor, sanki derin bir düşünceye dalacak gibi, defterlerden birini açıyor, önemli bir tutarı belirtmek ister gibi, ama her iki tavrını da düzeltip

şunu demekle yetiniyor, Majesteleri bilsin ki alacaklarımızı her gün daha az alırken her gün daha fazla borçlanıyoruz, Geçen ay da bana aynısını söyledin, Gelecek ay da aynısını söyleyeceğim, gelecek yıl da, ve bu gidişle çuvalın dibini göreceğiz Majesteleri, Çuvallarımızın dibi buradan uzakta, çuvallardan biri Brezilya'da bulunuyor, bir diğeri Hint'te, onlar boşaldıklarında öyle geç öğreneceğiz ki sefalet içindeymişiz de haberimiz yokmuş diyeceğiz, Majesteleri cüretimi mazur görürlerse sefalet içindeyiz ve haberimiz de var diyeceğim, Ama Tanrı'ya şükür para hiç eksik olmadı, Hayır ama muhasebecilik deneyimim bana her gün şunu hatırlatmakta ki en sefil durumda olan kişi parası eksik olmayandır, dipsiz bir çuval olan Portekiz'de olup biten de tıpatıp budur, saygısızlığımı bağışlayın Majesteleri ama para ağzından girip kıçından çıkıyor, Hah hah haa, kral gülmekten kırıldı, saygıda kusur etmediğini biliyorum, aslında demek istediğin bokun para olduğu mu, Hayır Majesteleri paranın bok olduğu ve ben bunu gayet iyi bilecek bir konumdayım, her zaman çömelmiş bir haldeyim, başkasının parasını sayan biri daima böyle durmalıdır. Bu söyleşi aldatıcıdır, gerçekliği su götürür, kara çalıcıdır, üstelik, son derece ahlaksızdır, ne tahta ne Kilise'ye saygısı var, bir kralla büyük bir maliye bakanını bir tavernadaki katırcılar gibi konuşturuyor, bir eksik olan pasaklı bir-iki kadının patavatsızca zırlamaları, artık ne var ne yok dökülür ortaya, yine de okuduğumuz şey her zamanki Portekizcenin modern tercümesi, sonuçta kral ilan ediyor, Bugünden tezi yok, görevinin sana bu kadar ağır gelmemesi için aylığın iki misli artacak, Majestelerinin ellerini öpüyorum, karşılığını verdi muhasebeci.

João Frederico Ludovice büyütülmüş manastır planına son rötuşları yapacak fırsatı bulamadan, kralın bir ulağı Mafra'ya doğru dörtnala giderek, tepeyi yerle bir etmeye derhal başlanması emrini verdi, böylece zaman kazanmayı umuyorlardı. Ulak genel idarecinin kapısı önünde yere ayak bastı, maiyetindekiler de onu taklit ettiler, üstündeki başındaki tozu toprağı temizledi,

merdivenlerden çıktı, salona girdi, Bay Leandro de Melo, idarecinin adı buydu, Ta kendisi, cevabını verdi adı geçen bay, Majestelerinin size büyük ivedilikle gönderdiği mektuplar bende, işte, bana alındı belgesi ve makbuz verir misiniz, çünkü derhal saraya dönmem gerekiyor, geciktirmeyin beni. Söylediği gibi yapıldı, ulak ve maiyeti yeniden yola koyuldular, nedir söz konusu olan bir bakalım, genel idareci reverans yapıp mührü öptükten sonra kendisine gelen emirleri açtı, ama daha okumayı bitirmemişti ki beti benzi attı, öyle ki yardımcısı görevden alındığını ve bu durumdan belki de kendisinin yarar sağlayabileceğini bile düşündü ama yanıldığını hemen anladı, Bay Leandro de Melo ayağa kalktı ve şunları söyledi, Şantiyeye gidelim, şantiyeye gidelim, ve birkaç dakika içinde hazinedar, marangozlar ustası, duvarcılar ustası, mermerciler ustası, baş yönetici, maden mühendisi, birlik subayı toplandılar, kısacası Mafra'da kimin elinde bir komuta sopası varsa gelmişti, ve herkes bir araya geldiğinde genel idareci şu sözlerle konuştu, Beyler, majesteleri, büyük dindarlığı ve engin bilgisiyle, manastırın kapasitesini üç yüz keşişe çıkarmaya karar verdi ve doğuda bulunan tepenin yıkım çalışmalarına şimdiden başlanmasını emrediyor, çünkü yeni bina grubu bu mektuplarda belirtilen ölçülerde orada inşa edilecek, ve majestelerinin emirlerinin geciktirilmeden yerine getirilmesi gerektiğinden, haydi hep beraber şantiyeye gidelim ve bu işe nasıl girişeceğimize bakalım. Hazineci bu işten kaynaklanabilecek masrafları ödemek için tepenin ölçüsünü alması gerekmediğini söylüyor, marangoz ustası kendi işinin ağaçlar, yonga ve talaş olduğunu söylüyor, duvarcı ustası ne zaman duvar yükseltilecek ve taşlar döşenecekse kendisinin o zaman çağrılmasını söylüyor, mermer ustası kendisinin çıkartılacak taşlarla değil yalnızca çıkartılmış taşlarla ilgilendiğini söylüyor, baş yönetici öküzlerinin ve eşeklerinin ihtiyaç olur olmaz gönderileceğini söylüyor, disiplinsiz kişilerin işi gibi gözüken bu cevaplar sağduyulu kişilerin cevaplarıdır, hangi tepeden söz edildiğini ve onu parçalamanın kaça mal olacağını gayet iyi

bildiklerine göre bunca adamın kalkıp bir tepeye bakmaya gitmeleri neye yarayacaktı. Genel idareci bu açıklamalardan tatmin olmuştu ve sorumluluk onda olduğundan maden mühendisi ve dağın parçalanması da esasen askerlere düşen bir görev olduğundan birlik subayıyla birlikte çıktılar.

Sağ taraftaki duvarların ardında bulunan arazi parçasında, hacılar evinin bahçıvanı olan peder meyve ağaçları dikmiş ve tarhlar yapmıştı, kimileri sebzelik, kimileri ise sıra sıra çiçek kaplıydı, bunlar şimdilik gelecekteki meyveliğin ve sebzeliğin habercisiydi, bahçenin içli ezgisiydi, çünkü tüm bunlar sökülecekti. İşçiler genel idareciyi ve madenci İspanyol'u gördüler ve bakışlarını bir hortlağa dönmüş olan tepeye çevirdiler, çünkü manastırın büyütüleceği haberi hemen yayılmıştı, oldukça gizli olması gereken emirlerin bu kadar hızlı ortalığa serilmesi görülmüş şey değildi, tabii emri alanlar yaymıyorsa. Sanki V. Dom João, Bay Leandro de Melo'ya yazmadan önce Yedi-Güneş'i ya da Küçük José'yi haberdar etmişti, sanki onlara şöyle demişti, Biraz daha sabredin, manastıra kararlaştırıldığı gibi seksen yerine üç yüz keşiş yerleştirme fikri geldi aklıma, şantiyede çalışanların işine gelir bu da, daha uzun süre iş bulabilirler, çünkü para, mülklerimin idarecisinin birkaç gün önce bana tekrarladığı gibi, çok güvenilir biridir o, onun dediğine göre para eksik değil, unutmayın ki Avrupa'nın en zengin ulusuyuz, kimseye borcumuz yok, herkese parasını ödüyoruz, eh, sizi yeterince sıktım, yanınızdan ayrılıyorum, rızklarını kazanmak için orada imanları gevreyen otuz bin sevgili Portekizliye, tarihin en büyük ve en güzel kutsal anıtının göklerin ve zamanın içinde yükseldiğini görme yüksek zevkini krallarına vermek için büyük gayretlerle çabalayanlara en iyi dileklerimi yollayın, Roma'daki San Pietro'yla karşılaştırıldığında küçücük bir şapelmiş, varsın olsun, elveda, tekrar görüşürüz, Blimunda'ya selamlarımı iletin, bu arada, Peder Bartolomeu Lourenço'nun uçan makinesinden hiç haber alamıyorum, ona ne kadar arka çıktığım, ne kadar para

harcadığım aklıma geliyor da, dünya hayırsızlarla dolu, neyse, şimdilik, hoşça kalın.

Bay Leandro de Melo, tepenin yamacında derin bir bunaltı içinde duruyor, henüz yerden yükselmemiş olan duvarlardan daha yüksek duran bu tepe ölçüsüz bir toprak kazası ürünü, mesleği Torres Vedras'ta basit yargıç olduğundan, maden mühendisinden yardım ve öğüt alacak, tam bir Endülüslü olduğundan abartıya yatkın biri o, sözcüklerden de korkmaz, Morena Sıradağları bile olsa kendi ellerimle yerinden ederim, şunu demek istiyor aslında, Bırakın yapayım, burada size derhal öyle bir meydan açarız ki Lizbon'daki Rossio kıskançlıktan çatlar. Bütün bu yıllar boyunca, şimdiden on bir yılı geçti, Mafra vadilerindeki yankılar bitmek bilmez barut atışları nedeniyle bir an bile durmadı, gerçi son zamanlarda biraz araları açıldı, aslında tamamen yenilmiş olan toprakta isyankâr bir çıkıntı baş gösterdiğinde çınlıyor artık ortalık. Bir savaş ne zaman biter asla bilinmez. Bak, savaş bitti denir, aniden yeniden başlar, bitmemiştir, ama yeni bir çehreye bürünmüş olarak, kaltak, daha düne kadar kılıçlar fır dönüyordu bugün gülleler yağıyor, daha dün surlar yıkılıyordu bugün şehirler yok ediliyor, daha dün ülkeler ortadan kaldırılıyordu bugün dünyalar yok ediliyor, daha dün bir insanın ölümü trajediydi bugün milyonların silinmesi sıradan bir olay, elbette Mafra'daki durum bu olmayacak, bu kadar insanın bir araya geldiğini görecek değiliz orada, daha çoğu da görülebilir, ama günde elli ya da yüz top atışına alışmış olan için, güneşin doğuşuyla gecenin gelişi arasında çınlayan binlerce barut atışının sağır edici uğultusu dünyanın sonu gibi gelebilir, atışlar yirmi yirmi patlıyordu, toprağı ve kayaları öyle şiddetle havaya fırlatıyordu ki, şantiyede çalışanlar bir duvarın arkasına ya da bir iskelenin altına koşup sığınıyorlardı, bu durumda bile birçok kişi yaralandı, beklenmedik bir anda patlayıp üç adamı kıyma gibi doğrayan beş baruttan söz etmiyoruz.

Yedi-Güneş krala henüz cevap vermedi, bu görevin yerine

getirilmesini her gün erteliyor, kendi yerine mektup yazmasını birinden istemeye utanıyor, ama günün birinde utancını yenerse şunu söyleyecek, Sevgili Kralım, mektubunuzu aldım ve bana söylemek istediğiniz her şeyi anladım, burada iş eksik değil, ancak ördeklerin bile yeter diyeceği kadar yağmur yağarsa çalışmaya ara veriyoruz, ya da taş geç teslim edilirse, ya da tuğlalar çok kalitesiz çıktığında başka tuğlaların getirilmesini beklerken, şu an için manastırı büyütme fikri nedeniyle burada her şey karmakarışık, Sevgili Kralım, bu tepenin boyunu ya da gerektirdiği insan kalitesini hayal etmeye kalkmayın, kilisenin ve sarayın inşaatından vazgeçildi, bu büyük bir gecikmeye yol açacak, mermerciler ve doğramacılar bile taş taşımaya koyuldular, ben de o işi yapıyorum, kâh öküzlerle, kâh bir el arabasıyla, yüreğimi sızlatan şey limon ve şeftali ağaçlarının sökülmesi, menekşeler kötü soğuk yediler, çiçeklere sonradan bu kadar acımasızca davranacaksak yetiştirmek zahmetine neden katlanalım ki, ama mademki sevgili kralımız kimseye borcumuz olmadığını söylüyor, bu her zaman bir tesellidir, annem de her zaman borçlarını öde derdi, kime olduğu önemli değil, zavallı öldü, tarihin en büyük ve en güzel kutsal anıtını göremeyecek, sizin de mektubunuzda dediğiniz gibi, üstelik, açık yüreklilikle söylersek, benim bildiğim hikâyelerde kutsal anıtlardan asla söz edilmez, büyü yapan Mağriplilerden ve gizli hazinelerden söz edilir, hazine ve Mağrip demişken, Blimunda iyidir, teşekkür ederim, eskisi kadar güzel değil ama birçok genç kız onun gibi olmak için neler vermez, Küçük José veliaht Dom José'nin düğününün ne zaman olacağını öğrenmek istiyor, çünkü ona bir hediye göndermek onu çok mutlu edecek, çünkü ikisinin de adı aynı, otuz bin Portekizli de size iltifatlarını ve teşekkürlerini gönderiyorlar, sağlıkları şöyle böyle, geçen gün herkes ishal olmuştu, Mafra'nın civarı üç fersaha kadar leş gibi kokuyordu, iyi gelmeyen bir şey yemiş olmalıyız, undan çok bit bulunan bir şey, etten çok sinek olan, ama tüm bu insanların kıçlarını havaya diktiğini görmek de hoş, denizden gelen esinti iyi

geliyor, üstelik daha birileri bitirmeden ötekiler geliyor, o kadar kalabalıklar ki, kimi zaman da ihtiyaç aniden bastırdığında altlarına yaptıkları oldu, hay Allah, az kaldı unutuyordum, ben de uçan makineden söz edildiğini hiç işitmedim, Peder Bartolomeu Lourenço belki onu da yanında İspanya'ya götürdü, belki de oranın kralı kendine almıştır makineyi, işittiğime göre yakında sizin ortağınız olacakmış, aman dikkat edin, yeterince sıktım sizi, kraliçeye saygılarımı iletin, hoşça kalın Sevgili Kralım, hoşça kalın.

Bu mektup asla yazılmadı, ama ruhlar arasındaki iletişim yolu çeşitlidir, hatta esrarengiz olacak denli çeşitlidir, Yedi-Güneş'in asla yazdırmadığı bu sözcüklerden bazıları kralın kalbini yaralardı, örneğin bir duvarın üzerine Baltasar'ın emriyle kazınmış olan ve ışıkta görülen şu uğursuz söz gibi, parça parça edileceğine dair şu güçlü uyarı, ama bu Baltasar bizim tanıdığımız Mateus değil, öteki, Babil kralı, bir şölen sırasında Kudüs Tapınağı'ndaki kutsal kâselere saygısızlık ettiğinden cezalandırıldı ve dünyaya gelmesinin tek amacı bu tanrısal hükmü yerine getirmek olan Cyrus onu kendi elleriyle öldürdü. V. Dom João'nun günahları başka türlü, onun saygısızlık ettiği kâseler İsa'nın gelinlerininkiler, ama onlar da bundan zevk alıyorlar, İsa da kendini hakarete uğramış saymıyor, ileri o halde. V. Dom João'nun kulaklarında çan gibi çınlayan şey, Baltasar'ın, annesinden söz ederken, Mafra'yı, kutsal anıtların en büyük ve en güzelini asla göremeyeceği için üzülmesi oldu. Kral aniden yaşamının kısa olacağını, her yaşamın kısa olduğunu, birçok kişinin öldüğünü ve Mafra inşaatı tamamlanmadan önce de birçoğunun öleceğini anladı, kendisi de yarın gözlerini sonsuza dek kapayabilirdi. Roma'daki San Pietro'nun Portekiz'de yapılmasından tam da bu nedenle vazgeçilmiş olduğunu, çünkü Ludovice'nin onu hayatın kısalığı konusunda ikna etmiş olduğunu hatırlıyor, ona bu San Pietro'nun ilk taşının kutsanması ile bütününün kutsanması arasında yüz yirmi yıllık emek ve servet olduğunu söylemişti. Mafra bile şimdiden on bir yıllık emeği yutmuştu, servete gelince, bundan söz etmeye hiç

değmez, manastır kutsanırken hayatta olacağımı bana kim garanti edebilir, birkaç yıl öncesine kadar, beni erkenden bitiren şu melankoli yüzünden, kimse yaşayacağım gözüyle bakmıyordu bana, Yedi-Güneş'in annesi çalışmaların başlangıcını gördü ama sonunu görmeyecek, zavallı, bir kral da böylesi tesadüflerden muaf olacak değil ya.

V. Dom João nehre bakan büyük kuledeki salonlardan birinde. Mabeyincileri, kâtipleri, keşişleri, bir komedi şarkıcısını dışarı çıkarttı, kimseyi görmek istemiyor. Ölüm korkusu yüzünden okunuyor, bunca kudretli bir hükümdar için utançların en büyüğü, ama bu ölüm korkusu bedeninin aniden yerle bir olması ve ruhunun kanatlanıp uçması korkusu değil, sonunda kutsanacak olan kubbenin ve kulelerin yükseleceği gün gözlerinin açık ve parlak olmayacağı korkusu, ayin çanlarının ve ezgilerin muzaffer bir edayla çınlayacağı gün kulaklarının artık duyarlı ve işitir halde olmayacağı korkusu, şenlik süslemelerine ve örtülerine kendi elleriyle dokunamayacağı korkusu, gümüş buhurdanlardaki buhuru kendi burnuyla koklayamama, başlama emri veren ama neyin yapıldığını asla göremeyen kral olma korkusu. Uzaktan bir gemi geçiyor, limana varıp varmayacağını kim bilebilir, gökten bir bulut geçiyor, belki de onun yağmur olup saçılacağını görmeyeceğiz, şu sularda bir balık sürüsü ağa doğru yüzüyor. Her şey nafile, dedi Süleyman, V. Dom João tekrarlıyor, Her şey nafile, arzulamak boşuna, sahip olmak boşuna.

Bu nafile kibri mütevazılık yenmiş değil, kendini aşağılayarak değil, abartarak yenilir boşunalık, kibir. Kral bu derin düşüncelerden ve acılardan tövbe ve feragat gömleği giymek için değil, mabeyincileri, kâtip ve keşişleri çağırmak için çıktı, şarkıcı kadın daha sonra gelecek, kral onlara bildiği şeyin doğru olup olmadığını sordu, Bazilikaların kutsanması pazar günleri mi yapılmak zorunda, Evet diye cevap verdiler, kurallar bunu gerektiriyordu, bunun üzerine kral kendi doğum günü olan yirmi iki ekimin hangi güne geleceğini saptamalarını istedi, kâtipler, takvimi

dikkatle inceledikten sonra, bir pazar gününe cevabını verdiler, aynı çakışma iki yıl içinde meydana gelecekti, bin yedi yüz otuzda, O halde Mafra'daki bazilika o gün kutsanacak, öyle istiyorum, emrediyorum ve belirliyorum, bu sözler üzerine mabeyinciler efendilerinin elini öptüler, siz söyleyin bakalım hangisi daha iyi, dünyanın kralı olmak mı bu adamların kralı olmak mı.

Hükümdarın heyecanı João Frederico Ludovice ile Bay Leandro de Melo tarafından, reveranslarla da olsa az çok yatıştırılmıştı, Mafra'dan alelacele çağrılmışlardı, João oraya göreve gönderilmiş Leandro ise görevini yerine getirmişti, her ikisi de orada gördükleri şeye dair taze bir anıya sahiptiler ve çalışmaların ilerleyişinin böyle bir iyimserliğe izin vermediğini belirttiler, ikinci grup binaları yerden yavaşça yükselmekte olan manastırın durumu da böyleydi, kiliseninki de, doğası gereği nazik bir inşaat, taşların bir araya getirilişini hafife almamak gerek, Ulusu oluşturan parçaları bunca uyumlu bir şekilde uzlaştıran ve dengeleyen majesteleri herkesten daha iyi bilir. V. Dom João'nun yüzü karardı, bu cılkı çıkmış dalkavukluk onu hiç teselli etmiyor, ve kuru kuruya cevap vermek yerine kâtiplerini çağırmayı tercih etti ve doğum gününün bir daha ne zaman pazara denk geleceğini onlara sordu, bin yedi yüz otuz yılı geçince, süre oldukça yetersiz gözüküyordu. Aritmetik hesaplarına yeniden titizlikle gömüldüler ve belirgin bir tereddütle, olayın on yıl sonra, bin yedi yüz kırkta tekrar meydana geleceğini söylediler.

Orada sekiz-on kişi vardı, kral, Ludovice, Leandro, kâtipler ve haftanın soyluları ve hepsi birlikte başlarını ciddiyetle sallayıp şeflerini onayladılar, sanki Halley'in kendisi gelip onlara kuyrukluyıldızların periyodunu açıklamış gibiydi, insanların keşfedilebilecek olmaları duyulmamıştır. Bununla birlikte karanlık bir düşünce V. Dom João'nun aklından geçti, yansısı yüzünde görüldü, kral parmaklarıyla aklından hızlı bir hesap yaptı, Bin yedi yüz kırk yılında elli altı yaşında olacağım, ve acı acı ekledi, Tabii eğer hâlâ hayatta olursam. Birkaç acımasız dakika boyun-

ca kral yeniden Zeytin Dağı'na çıktı, içini kemiren ölüm kaygısı ve kurbanı olacağı soygunun kaygısı yeniden bastırdı, şimdi bir de kıskançlık eklenmişti, oğlunun kral olduğunu hayal etti, İspanya'dan getirtilecek olan genç kraliçeyle birlikte, her ikisi de Mafra Manastırı'nın açılış ve kutsanma zevkini tadacaklar, kendisi ise o sırada São Vicente de Fora'da çürüyor olacak, yanında da küçük veliaht Dom Pedro olacak, aniden sütten kesildiği için ölüvermişti. Salonda hazır bulunanlar gözlerini krala dikmişler, Ludovice'nin bakışlarında bilimsel bir tür merak var, Leandro de Melo majestelerine bile saygı göstermeyen zaman yasasının sertliğine öfkelenmiş, kâtipler artık yıl hesaplarında yanılıp yanılmadıklarını düşünüyorlar, mabeyinciler kendi uzun yaşam ihtimallerini değerlendiriyorlar. Hepsi bekliyordu. O sırada Dom João konuşur, Mafra'daki bazilikanın kutsanması yirmi iki ekim bin yedi yüz otuzda olacak ve vakit yetsin ya da yetmesin bana vız gelir, ister güneş parıldasın ister yağmur yağsın, ister kar yağsın ister fırtına çıksın, ister tufan olsun ister kıyamet kopsun.

Tumturaklı ifadeler bir yana bırakıldığında, aynı emir daha önce verilmişti, sanki tarihe hitap eden görkemli bir açıklama, tıpkı şu iyi bilinen diğeri gibi, Baba, ruhumu senin ellerine bırakıyorum, bunu, sonuçta Tanrı çolak değil, hayır azizim, Peder Bartolomeu Lourenço Baltasar Yedi-Güneş'i doğru yoldan ayırarak aile içinde hakarette bulundu, oysa Oğul'a sormak yeterdi Baba'nın kaç eli olduğunu öğrenmek için, ama V. Dom João'nun dile getirdiği sözlere itaatkâr oğulların sahip oldukları eller hakkında öğrenmiş olduğumuz şeyleri ve ellerin ve oğulların neye yaradığını eklemek gerekir, Krallıktaki tüm yargıçların toplanması emrini veriyorum, onların yetki alanında bulunan tüm işçileri, ister marangoz olsunlar, ister duvar ustası ya da taşeron, hepsinin Mafra'ya gönderilmesini emrediyorum, gerekirse zorla meslekleri nden sökülüp alınsınlar, hiçbir bahaneyle orada bırakılmasınlar, hiçbir ailevi gerekçe, bakmakla yükümlü oldukları kimseler ya da önceden yapılmış sözleşmeler bahane olmasın, çünkü hiçbir

şey kralın iradesinden üstün değildir, aslında bu da kimsenin başvuramayacağı Tanrı iradesidir, ya da yok olup gidersiniz, çünkü tüm bu önlemler özellikle Tanrı'nın hizmetinde emredilmiştir, bunu söylüyorum. Ludovice başını ciddiyetle salladı, kimyasal bir tepkimenin düzgün olup olmadığını saptamak isteyen birine benziyordu, kâtipler hararetle not aldılar, mabeyinciler birbirlerine baktılar ve gülümsediler, bu bir kral, Bay Leandro de Melo bu yeni yükümlülükten muaftı, çünkü onun vilayetindeki herkes zaten manastıra doğrudan ya da dolaylı olarak hizmet eden mesleklerde çalışıyordu.

Emirler yetiştirildi, adamlar akın ettiler. Kimileri seve seve gelmişti, iyi bir ücret vaadi onların ilgisini çekmişti, kimileri ise macerayı sevdiklerinden gelmişlerdi, ya da sevgi bağları gevşediği için gelmişlerdi, ama neredeyse hepsi zorla gelmişti. Adam toplama emri meydanlarda duyurulmuştu ve gönüllüler az sayıda olduğundan yargıç muhafızları da yanına almıştı ve sokaklarda dolaşıyor, evlere giriyor, bahçe kapılarını ittiriyor, kaçakları avlamak için tarlaları dolanıyordu, günbatımında on, yirmi, otuz adam toplamıştı sayıları zindancıların sayısını aştığında, urganlarla onları çeşit çeşit bağlatıyordu, kimilerini bellerinden, kimilerinin oracıkta hazırladıkları bir zinciri boyunlarına geçirtiyor ya da kimilerini kürek mahkûmları veya köleler gibi ayak bileklerinden zincirliyordu. Bu sahne her yerde tekrarlanıyordu, Majestelerinin emriyle Mafra manastır şantiyesinde çalışacaksın ve eğer yargıcın acelesi varsa, işe alınan kişinin gücünün kuvvetinin yerinde olması, ayakları üzerinde duramaması ya da bir yumurcak olmasının önemi yok. Adam itiraz etmeye başlıyor, kaçmaya çalışıyor, her türden bahane ileri sürüyor, Karısı doğurdu doğuracak, yaşlı bir ana var, bir sürü yumurcak, tamamlanması gereken bir duvar, boş hamur teknesi, işlenmesi gereken toprak, ve eğer tüm bu gerekçeleri sıralamaya başlarsa asla tamamlayamaz, çünkü muhafızlar onu enseler, direnirse döver, çoğu ağzı burnu kan içinde götürüldüler.

Kadınlar ağlaya ağlaya koşturuyorlardı ve çocuklar da gürültü patırtıya katılıyordu, sanki yargıçlar adamları askere ya da Hint'e yollamak için yakalıyor gibiydiler. Celorico da Beira Meydanı'nda, Tomar'da, Leiria'da, Vila Pouca'da ya da Vila Muita'da, adını yalnızca yaşayanların bildiği bir köyde, hudut ya da sahil bölgelerinde, kazıkların etrafında, kilise önlerinde, Santarém ve Beja'da, Faro ve Portimão'da, Portalegre ve Setúbal'da, Évora ve Montemor'da, dağlarda ve ovalarda, Viseu ve Guarda'da, Bragança ve Vila Real'de, Miranda'da, Chaves ve Amarante'de, Vianas ve Póvoas'ta, majestelerinin adaletinin erişebildiği her yerde adamlar, davar gibi bağlanarak, birbirlerine üzerine yıkılmayacak kadar yer bırakarak toplanmışlardı, karılarının ve çocuklarının yargıca yalvardığını görüyorlardı, muhafızları birkaç yumurtayla, tavukla kandırmaya çalışıyorlardı, bir işe yaramayan zavallı çareler, çünkü Portekiz kralı vergisini altın olarak alır, zümrüt olarak alır, biber ve tarçın olarak alır, fildişi ve tütün olarak alır, şeker ve odun olarak alır, gözyaşları gümrükten geçmez. Henüz vakitleri olduğundan bazı muhafızlar mahkûm karılarını kullanıyorlar, bu zavallılar da kocalarını kaybetmemek için buna katlanıyor, sonra da, umutsuzluk içinde, kocalarının gidişini seyrediyorlar, onlardan yararlananlar ise alay ediyorlar, Beşinci kuşağına kadar lanet olsun, tüm vücudunu cüzam sarsın, ananın fahişe olduğunu göresin, karının kızının fahişe olduğunu göresin, kıçından girip ağzından çıksın kazık, lanet olsun, lanet, üç kez lanet. Arganil'li erkekler kafilesi yola koyuluyor, zavallı kadınlar köyün dışına dek onlara eşlik ediyorlar, atlara binmişler, haykırıyorlar, Ah sevgili eşim, itiraz ediyorlar, Ah oğul, yorgun yaşlılığımın tek tesellisi ve desteği, gözyaşları bir türlü bitmek bilmiyordu ki, en yakın dağlar tepeler bile merhamete gelip onlara cevap veriyordu, esirleri götürüyorlar, yolun dönemecinde gözden kaybolacaklar, gözleri yaş dolu, hassas yanaklarından seller gibi boşanıyor, o sırada çın çın yükseliyor bir ses, saçları pamuk gibi ağardığından götürmek istemedikleri bir köylü,

kürsü gibi kullandığı toprak tümseğin üzerine çıkmış bağırıyor, Ey buyruk vermenin şanı şerefi, ey boş açgözlülük, ey alçak kral, ey adaletsiz memleket, o böyle bağırınca bir muhafız kafasına bir sopa indirdi ve zavallıyı oracıkta öldürüp bıraktı.

Ah, kralın gücü. Tahtına oturmuş, ihtiyacına göre ya oturağın üzerinde ya da bir rahibenin içinde sakinleşiyor, tahtı, oturağı ve rahibenin rahmi arasında, artık devletin çıkarları neyi gerektirirse, devlet de kendisi, emirler gönderiyor ki Penamacor'dan bütün sağlam erkekler getirilsin, o kadar sağlam olmayanlar da gelsin, benim Mafra'daki manastırımda çalışmaya gelsinler, manastır yükseliyor, çünkü Fransiskenler bin altı yüz seksenden bu yana bunu istiyorlar ve çünkü kraliçe nihayet bir kıza hamile kaldı, o kız Portekiz kraliçesi değil İspanya kraliçesi olacak, hem hanedanlığın hem de özel çıkarların gereği olarak. Ve bu adamlar, kralı asla görmemiş olan, kralın da asla görmediği bu adamlar, istemeye istemeye geliyorlar, yanlarında askerler ve muhafızlar, barışçıl huylularsa ya da artık uysallaşmışlarsa bağlı değiller, isyancı yapıda oldukları daha önce görülmüşse bağlılar, köylü kurnazlığıyla önce gönüllü gidiyor gibi yapıp sonra da kaçmaya teşebbüs etmişlerse kesin bağlılar, asıl içlerinden biri kaçmayı başarırsa, vay haline. Kırlardan geçmesi, tarlalar arasından ilerlemesi, anayollardan ender ilerlemesi, çoğu zaman Romalıların yaptırdığı yollardan ilerlemesi, eğri büğrü patikalar boyunca yürümesi gerekir, hava çok değişken, bir yakıcı güneş, bir tufan yağmuru, bir buz kesen soğuk, Lizbon'da majesteleri herkesin görevini yerine getirmesini bekliyor.

Kortejlerin zaman zaman karşılaştıkları da oluyor. Bazıları kuzeyden geliyor, bazıları doğudan, kimileri Penela'dan, kimileri Proença-a-Nova'dan, Porto de Mós'ta birleştiler, bu yöreleri harita üzerinde kimse gösteremiyor, Portekiz'in şeklini bile kimse bilmiyor, kare mi, yuvarlak mı, çift boynuzlu mu, aşılacak bir köprü mü yoksa asılacak bir ip mi, yoksa dövüldüğünde bağıran ve köşe bucak saklanan biri mi. İki birlik bir olmaz ve

hapishane sanatının kendi incelikleri olduğundan, işe alınan adamlar mistik bir düzenle eşleştirildi, Proença'lı biri Penela'lı biriyle, böylece bozgunculuk engelleniyor ve Portekiz'i Portekizlilere tanıtma gibi büyük bir avantaj sunuyor, Eee anlat bakalım senin köyünde durum nasıl, memleketlerinden konuşurken başka bir şey düşünmüyorlar. Tabii yolda biri ölürse, o başka. Adama bir atak gelip yere serilebilir, ağzı köpükler içinde, hatta o bile olmayabilir, yalnızca yığılıp kalabilir ve düşerken önündekini ve arkasındakini de sürükleyebilir, onlar da kendilerini aniden bir ölüye bağlanmış buluverirler ve paniğe kapılırlar, ya da Allahın kırında birden bir rahatsızlık hisseder, haydi bu kez sedyeye yerleştirilir, bacakları ve kolları sallanır, tabii ruhunu teslim edene kadar, o zaman yol kenarına gömerler, başucuna da tahtadan bir haç dikerler, ya da eğer şansı varsa bir köyde son kez kutsanır, sürgünler de yere oturup olayın sonlanmasını beklerler, *Hoc est enim corpus meum,* bunca fersah yürüyerek tükenmiş bu beden, sicimin sürtünmesiyle sıyrıklar içinde kalmış bu beden, her zamankinden daha cimri yiyeceklerle iyice zayıflamış bu beden. Geceler ot ambarlarında, manastır kapılarında, boş kilerlerde geçti, Tanrı ve hava izin verdiğinde ise açık havada, açık havanın özgürlüğü adamların mahkûmiyetiyle birleşince, eğer fırsat olursa, uzun felsefi tartışmalar burada gelişebilirdi. Şafakta, gün doğumundan çok önce, ve neyse ki böyle, çünkü bu saatler her zaman en soğuk saatlerdir, majestelerinin emekçileri kalktılar, donmuş ve aç bir halde, Tanrı'ya şükür muhafızlar halatlarını çözmüşler, çünkü bugün Mafra'ya giriyoruz ve Brezilyalı köleler gibi ya da sürü hayvanları gibi bağlanmış bu yırtık pırtık giysiler içindeki kortej içler acısı bir izlenim yaratacak. Bazilikanın beyaz duvarlarını uzaktan fark ettiklerinde, Kudüs, Kudüs diye bağırmıyorlar, işte bu yüzden taş Pêro Pinheiro'dan getirilirken keşişin verdiği vaaz bir yalandır, hani bütün bu adamların yeni bir haçlı seferinin haçlıları olduğunu söylemişti, haçlarının üzerinde bu kadar cılız ışığı olan bu adamlar pek tuhaf. Muhafızlar mola emri

veriyor, yeni gelenler bu tepeden bundan sonraki hayatlarının geçeceği engin panoramayı değerlendirebilsinler diye, sağda gemilerimizin bulunduğu deniz, sıvı elementin hâkimi onlar, önde, güneye doğru, çok ünlü Sintra Dağı, milletlerin gururu, yabancıların imrendiği dağ, eğer Tanrı yeni bir deneme yapsaydı gayet güzel bir cennet olurdu, ve şu köy, orada, göçük arazinin ortasında, âlimlerin adını hak ettiğini söyledikleri Mafra, ama günün birinde sözcüklerin anlamı düzeltilecek ve bu adın içinde, harfi harfine, ölü bir kalabalığın, canlı canlı yakılmışların, bitap düşmüşlerin, soyulmuşların, aşağılanmışların izi okunacak, bunu okuyacak olan ben olmayacağım elbette, düşük rütbeli sıradan bir muhafız olan ben değil, Benedikten bir rahip olacak, vakti geldiğinde, ve bu devasa şeyin kutsanmasına katılmamak için ileri süreceği neden bu olacak, yine de hayale kapılmayalım, daha yapacak çok iş var, oturduğunuz o uzak köylerden bunun için geldiniz siz, zaman uyumu yok diye alınıp gücenmeyin, kimse bize konuşmayı öğretmedi, ana babalarımızın hatalarını tekrarlayarak öğreniyoruz biz, mademki sizi neyin beklediğini gördünüz artık, haydi ileri, marş marş, çünkü sizleri hakkı olana teslim ettikten sonra başkalarını aramaya çıkacağız.

Nereden gelirlerse gelsinler, şantiyeye varmak için köyden geçmeleri gerek, vikontun sarayının gölgesinden geçiyorlar, Yedi-Güneşlerin evinin eşiğine sürtünüyorlar ve soy kütüklerine ve anılara rağmen birbirlerinin kim oldukları bilmiyorlar, Tomás da Silva Teles, Vila Nova da Cerveira'nın vikontu, Baltasar Mateus, uçak imalatçısı, bu savaşı kimin kazanacağını zaman içinde göreceğiz. Sarayın pencereleri baldırı çıplakların geçişini seyretmek için açılmıyor, yaydıkları koku için hiç açılmaz, Madam vikontes. Buna karşılık Yedi-Güneşlerin evinin pencere kanadı açıldı ve Blimunda gelip bakıyor, bu hiç yeni bir şey değil, oradan daha önce geçmiş adam kafileleri o kadar çok ki, ama Blimunda evde olduğunda her zaman gelip onlara bakar, yeni gelenlere hoş geldin deme tarzı bu onun, ve Baltasar akşamleyin eve döndüğünde

ona anlatır, Bugün yüzden fazla adam geçti buradan, kesin olarak saymayı asla öğrenememiş olana özgü bu kusur için onu bağışlayın, çok daha fazlaydı, yıllar gibi, ben otuzumu geçtim, Baltasar konuşuyor, Ben beş yüz kişinin geldiğini duydum, O kadar mıymış, diye şaşırıyor Blimunda, ikisi de tam olarak beş yüzün ne kadar ettiğini bilmiyorlar, dünyada var olan her şeyin içinde en az kesin olanlar sayılardır, beş yüz tuğla denir, beş yüz adam denir, ve bir tuğla ile bir adam arasındaki farklılık beş yüz ile beş yüz arasında olmadığı sanılan farklılıktır, bunu hemen anlamayan kişi ikinci bir kez açıklanmayı hak etmez.

Bugün gelen adamlar toplanıyor, buldukları yerde uyuyorlar, yarın ayıklanacaklar. Tuğlalar gibi. İyi durumda olmayanlar, gelenler tuğlaysa, yerde kalırlar, sonunda daha önemsiz işlerde kullanılırlar, bundan yarar sağlayacak biri hep çıkar, ama eğer gelenler insansa, bizi geri gönderirler, başka da bir şey olmaz, Bir işe yaramazsın sen, memleketine geri dön, onlar da dönerler, bilmedikleri yollardan, yollarını kaybederler, serseri olurlar, yolda ölürler, kimi zaman hırsızlık yaparlar, kimi zaman adam öldürürler, kimi zaman da varacakları yere varırlar.

Yine de şanslı aileler vardır. İspanyol kraliyet ailesi bunlardan biridir. Portekiz kraliyet ailesi bir diğeridir. Bu ailelerin çocukları birbirleriyle evlenirler, Mariana Vitória onların tarafından gelir, Maria Bárbara bizim tarafımızdan gider, damatlar bu taraftan bir José'dir, o taraftan bir Fernando, sırasıyla. Bu düzenlemeler ayaküstü yapılmış değil, evlilikler bin yedi yüz yirmi beşten beri yapılıyor. Bitmek bilmez görüşmeler, sayısız elçiler, aralıksız pazarlıklar, tam yetkili elçilerin defalarca gidip gelişi, evlilik sözleşmelerinin maddeleri, ayrıcalıklar, gençlerin çeyizleri üzerine tartışmalar, ve bu birleşmeler alelacele, nikâhsız ilişkiler için halk arasında söylendiği gibi sol elle karara bağlanamayacağından, ancak şimdi, yaklaşık bir beş yılın sonunda, prenseslerin değiş tokuşuna girişiliyor, bir sana, bir bana.

Maria Bárbara henüz on yedisine bastı, ay parçası gibi bir

yüz, orası burası çiçekli, daha önce söylemiştik, ama iyi bir çocuk, bir prenses ne kadar olabilirse o kadar müzisyen, ustası Domenico Scarlatti'nin dersleri hiç olmazsa sağır bir kulağa düşmemiş, yakında birlikte Madrid'e gidecekler ve Scarlatti de bir daha dönmeyecek. Prensesten iki yaş küçük bir nişanlı onu bekliyor, Fernando adlı bu çocuk İspanya kralları kataloğunda altıncı olacak, gerçi adından başka krallık bir hali yok ama, bu bilgiyi laf arasında verelim ki komşu bir ülkenin içişlerine burnumuzu sokmakla bizi suçlamasınlar. Oradan da kim gelecek, bizim prensimizin hikâyesi için mükemmel bir geçiş, Maria Vitória gelecek, on bir yaşında bir yumurcak, genç yaşına rağmen acılı bir yaşam deneyimi geçirmiş, şu kadarını söyleyelim, Fransa Kralı XV. Louis'yle evlenmek üzereydi ki reddedildi, bu sözcük aşırı ve yeterince diplomatik değilmiş gibi gelebilir, ama dört yaşındayken söz konusu evlilik için eğitilmek üzere Fransa sarayında yaşamaya gönderilen ve iki yıl sonra da aile ocağına geri gönderilen bu çocuk için, çünkü sözlüsü aniden tahta vâris yetiştirme telaşına kapılmıştır ve zavallı küçüğün ise fizyolojik yetersizliği nedeniyle bu ihtiyacı aşağı yukarı sekiz yıldan önce karşılaması imkânsızdır, işte, bu zavallı çocuk için başka hangi sözcüğü kullanabiliriz. Zavallı çocuk geri gönderildi, cılız ve narin, bir kuş gibi yem yiyerek, annesi babası Kral Felipe ile Kraliçe Isabella'yı ziyaret bahanesiyle, ve işte yeniden Madrid'de kalacak, bir yandan da o kadar aceleci olmayan bir başka nişanlı aranıp bulunmasını bekleyecek, bu da bizim José oldu, şimdi aşağı yukarı on beş yaşında. Maria Vitória'nın zevkleri konusunda söyleyecek pek fazla bir şey yok, oyuncak bebekleri seviyor, şekerlemeye bayılıyor, tüm bunlarda şaşılacak bir yan yok, yaşının gereği, ama şimdiden pek yetenekli bir avcı, büyüdükçe de müziğe ve okumaya tutkun biri olacak. Daha az aydın olmasına rağmen yönetenler de vardır.

Düğün hikâyelerinde kapının öte tarafında kalan insanlar boldur. İşte bu yüzden kırılıp incinmemek için bir düğüne ya da vaftiz törenine davet edilmeden asla gitmemeli. Şu João Elvas

kesinlikle davetli değildi, Yedi-Güneş'in Lizbon'da oturduğu sıradaki dostu, Blimunda'yı tanımadan ve onunla evlenmeden önce, hatta yarı serseri başkalarıyla birlikte yaşadığı viranede, Umut Manastırı'nda kalmasını bile teklif etmişti Yedi-Güneş'e, hepimiz hatırlarız. O dönemde zaten genç bir adam değildi, bugün iyice yaşlı, altmış yaş doğduğu ve adını aldığı topraklara geri dönme özlemiyle aniden hücum etti üzerine, bunlar başka şeye özlem duyamayan yaşlılara akın eden arzular. Yine de yola çıkmakta tereddüt ediyordu, bacakları taşımadığından değil, yaşına göre hâlâ yeterince güçlüydüler, ama Alentejo'nun geniş çölleri nedeniyle kimse kötü tesadüflerden korunabilmiş değildir, Pegões'in çamlıklarında Baltasar Yedi-Güneş'in başına gelenleri hatırlamak yeterlidir, yine de şunu söylemek gerekir ki söz konusu durumda kötü tesadüfle karşılaşan haydudun kendisi oldu, sonradan arkadaşı gömmediyse kargalara ve köpeklere yem olmuştur. Aslında, gelecek bize iyi ya da kötü ne uygun görmüştür asla bilemeyiz. João Elvas askerken ve şimdi de serseriyken, daha huzurlu olmasına rağmen, günün birinde Portekiz kralına yolculuğu sırasında Caia nehrine dek eşlik edeceğini kim derdi, üstelik de bir prensesi götürüp bir diğerini getirmede eşlik edeceğini kim derdi. Kimse bunu dememişti, kimse öngörmemişti, yalnızca tesadüf bu konuda bilgiliydi, o uzun süredir yazgının ağlarını seçip örüyordu, her iki saraydakiler için de diplomatik ve hanedanlıkla ilgili ağlar, eski asker içinse doğduğu topraklara olan özlemi ve şaşkınlık. Eğer günün birinde arapsaçına dönmüş bu yumağı çözmeyi başarırsak, hayatın düğümünü açmayı başarır ve en yüce bilgeliğe erişiriz, tabii eğer hâlâ bu türden şeylerin varlığına inanmakta direniyorsak.

Elbette ki João Elvas ne saltanat arabasıyla ne de atla gitmektedir. Bacaklarının güçlü olduğunu daha önce söylemiştik, onları kullanıyor. Ama ister önde olsun ister geride kalsın, Dom João onu yanına daima yoldaş alır, tıpkı kraliçe ile prens ve prenses veliahtlar gibi, ve kortejin parçası olan bu dünyanın tüm önemli

insanları gibi. Bu büyük efendiler kendilerine bir serserinin eşlik ettiğini, onun yaşamını ve mallarını koruduklarını asla anlamayacaklar; sona çok yakın olsa da. Ama fazla erken sonlanmaması için, özellikle de gayet değerli olan yaşamının, João Elvas'ın korteje dahil olmasına gerek yok, askerlerin ellerinin ne kadar çevik ve ağır olduğu biliniyor, Tanrı onları kutsasın, hele ki majestelerinin son derece değerli olan güvenliğinin tehlikede olduğu kuruntusuna kapılırlarsa.

Böylelikle kendini emniyete alan João Elvas, Lizbon'dan ayrılarak bin yedi yüz yirmi dokuz yılının bu ocak ayının ilk günlerinde Aldegalega'da bulunmayı amaçlamıştı, orada yolculukta kullanılacak araba ve atların indirilmesini seyretmek için kaldı. Bilgi sahibi olmak için sayısız soru soruyordu, bu nedir, nereden gelmektedir, kim yaptı, kim kullanacak, yersiz görünen merak, ama seyisler üstü başı pis olsa da muhterem görünümlü bu yaşlı adama cevap vermek gerektiği kararındaydılar, ve güven oluşunca João Elvas saray uşaklarından bilgiler topladı, sofuluk göstermesi yeterliydi, çünkü pek dua bilmese de kurnazlıkta üstüne yoktu. Ve makul cevap yerine şiddetli bir yumruk, iç karartıcı bir yüz ifadesi ya da bir tokat alsa da, söylenmeyenin ne olduğunu keşfedebiliyordu, tarihi oluşturan hatalar sayılmakla bitmez. Dom João sekiz ocakta nehri geçip büyük yolculuğuna başladığında, Aldegalega'da onu bekleyen iki yüzden fazla araba vardı, tamamen kapalı büyük saltanat arabalarının arasında, lando arabaları, hafif arabalar, giysi arabaları, ağır yük arabaları, tahtıveranlar vardı, kimileri Paris'ten gelmişlerdi, kimileri bu vesileyle Lizbon'da imal edilmişti, kraliyet arabalarından söz etmiyoruz elbette, onlar yepyeni kadifelerle taptaze yenilenmişlerdi, püskülleri ve saçakları titizlikle taranmıştı. Kraliyet ahırlarından gelen atlıların sayısı yaklaşık iki bindi, bu sayıya muhafız birliğinin ya da korteje eşlik eden askeri kıtaların atları dahil değildir. Alentejo'ya giden zorunlu geçiş noktası olduğundan çok şey görmüş olan Aldegalega çok şey görmüştür ama hiç böylesi görülme-

miştir, kraliyet hanesiyle ilgili bu küçük liste yeterli olacaktır, iki yüz yirmi iki aşçı, iki yüz muhafız, eşya odasında görevli yetmiş uşak, gümüş takımlarla görevli yüz üç uşak, binden fazla seyis ve kalabalık sayıda başka hizmetkâr ve siyahın çeşitli tonunda köleler. Aldegaleda bir insan selidir, soylular ve diğer senyörler Elvas ve Caia'ya gitmemiş olsalardı kalabalık daha da artacaktı, gerçi başka seçenekleri yoktu, hepsi aynı zamanda gitmiş olsalardı, son davetli Vendas Novas'a girdiğinde prensler evlenirlerdi.

Kral randa yelkenine geçti, önce Efendimizin Annesi'ni ziyaret etmişti, onunla birlikte Prens Dom José, veliaht Dom António da gemiye bindiler, sonra da onların hizmetindeki uşaklar, Cadaval dükü, Marialva markisi, Alegrete markisi, o veliahda ve başka senyörlere bağlı bir soyluydu, onlara uşak dememize hiç şaşırmayın, kraliyet ailesinin hizmetinde olmak bir onurdur. João Elvas sıra olmuş insanlar arasındaydı ve çığlık atıyordu, yaşasın kral, yaşasın kral, yaşasın Portekiz Kralı V. Dom João. Tam olarak söyledikleri bu değildi belki ama ayırt edilemeyen bir uğultu yükseliyordu, alkışın mı yuhalamanın mı söz konusu olduğunu ayırt eden yalnızca ses tonuydu, küfredenin vay haline, zaten bir krala gösterilmesi gereken saygının olmamasını hayal etmek güçtür, özellikle de bir Portekiz kralına. V. Dom João karargâhını belediye meclis sekreterinin konutuna yerleştirdi. João Elvas, yemek artıklarını ve sadakaları toplama umuduyla korteje eşlik eden kalabalık bir dilenci ve serseri grubu olduğunu görünce ilk hayal kırıklığını yaşadı. Sabır. Onlara ekmek varsa ona da var demektir, ve bu yolculuğu yapmanın tüm nedenleri arasında onunki en övgüye değeridir.

Şafak vaktinde ortalık hâlâ karanlıktı, saat beş buçuk olmalıydı, kral Vendas Novas'a gitti, ama João Elvas ondan önce gitmişti, çünkü kortejin başlangıçtaki karmakarışık hali içinde değil, tüm görkemiyle geçişini görmek istiyordu, o yola çıkış anlarında arabalar tören başlarının emriyle yerlerine geçerler, sürüler bağırıp çağırır, herkesin dili bir karış dışarıdadır, hepimiz biliriz

bunları. João Elvas kralın Atalaia Efendimizin Anası Kilisesi'nde ayin seyretmesi gerektiğini bilmiyordu, kortej de geciktiğinden, çoktan gün ışımıştı, yavaşladı, sonunda durdu, nerede bu lanet olasılar, bir sıra nergisle sabah melteminden korunan bir tümseğe çıkıp oturdu. Gökyüzü kapalıydı, alçak bulutlar yağmurun habercisiydi, soğuk insanı kesiyordu. João Elvas kaputuna sıkı sıkıya sarıldı, şapkasının kenarlarını kulaklarının üzerine indirdi ve beklemeye koyuldu. Böylece bir saat geçti, belki de daha uzun bir süre, yoldan tek tük insan geçiyordu, bunun bir bayram günü olduğu söylenemezdi.

Yine de bayram yaklaşıyordu. Uzaktan davul ve zil sesleri işitiliyordu, João Elvas'ın yaşlı asker kanı hızlanıyor, unuttuğu heyecanları aniden yeniden hatırlıyor, kadınlar yalnızca anılarda kalmışken bir kadının geçtiğini görmeye benziyor bu, o zaman bir gülümseme, eteklerin hareketi, bir saç şekliyle erkek kemiklerinin eridiğini hisseder, al götür beni, ne istersen onu yap, sanki savaşa çağrılıyor gibi hisseder kendini. İşte muzaffer kortej ilerliyor, João Elvas yalnızca atları, insanları ve arabaları görüyor, ne içerdekileri ne dışarıdakileri görebiliyor, ama hayırsever bir soylunun ve iyi işler yapan dostlarının, vardır çünkü böyleleri, onun yanına gidip oturduklarını hayal etmek bizim için güç olmaz, ve bu soylu saray ve mertebeler hakkında bilinmesi gereken her şeyi bildiğinden, onu dikkatle dinleyelim, Bak, João Elvas, komutanın arkasından, davullar ve ziller geçti, bilirsin, sen de icra ettin bu sanatı, işte saray jandarması ve astları, konuttan sorumlu, bu atlı altı kişi kabinenin ulaklarıdır, bilgi ve emir getirip götürüyorlar, işte kralın, prensin ve veliahdın günah çıkartıcı rahiplerini taşıyan lando arabası geçiyor, içindeki günah ağırlığını hayal bile edemezsin, tövbeler daha hafif çekiyor, işte eşya odası uşaklarının landosu, bu şaşkınlık neden, majesteleri senin gibi nesi var nesi yok üstünde olan bir baldırı çıplak değil ya, insanın tek sahip olduğu giysinin üstündekiler olması tuhaf bir durum, şu landoyu, içi ruhbanlarla ve İsa Cemiyeti pederleriyle dolu landoyu

görünce de şaşırma, onlar rengi belli olmayan şahsiyetler, kâh İsa'nın cemiyeti olurlar, kâh João'nun cemiyeti, her ikisi de kral olsa da fark etmez, bu cemaatlerin en ufak tadı yok, işte küçük soylu delikanlının landosu, ardından gelen üç araba saray yargıcına ve saraydaki soylulara ait, şimdi sırada büyük soylu delikanlının arabası var, sonra çocukların mabeyincilerinin saltanat arabaları, ve şimdi, dikkat, olaylar şimdi bunca çabaya değecek, bu saltanat arabaları ve diğer arabalar kraliyet şahsiyetlerinin saltanat arabaları ve soylu arabalar, ardından ata binmiş olarak küçük soylu geliyor, büyük an nihayet geldi, diz çök, João Elvas, işte kral, ve Prens Dom José ve veliaht Dom António, kralın geçiyor, ava giden kraliyet papağanı, bu ne muhteşemlik, bu ne kıyas kabul etmez heybet, ne zarif ve ciddi fizyonomi, Tanrı da göklerde böyle olmalı, hiç kuşkun olmasın, ah João Elvas, João Elvas, ne kadar uzun yaşasan da V. Dom João'nun saltanat arabasıyla geçtiğini gördüğün bu kusursuz mutluluk anını asla unutamayacaksın, bu nergislerin dibinde sen diz çökmüşken, tüm bu anıları belleğine iyi kazı, ey ayrıcalıklı insan, şimdi doğrulabilirsin, geçtiler artık, çoktan uzaklaştılar, peşlerinde de atlı altı üzengi uşağı, bu dört araba majestelerinin odasını taşıyor, ardında cerrahın üstü açık arabası geliyor, ruhlarla ilgilenenler bu kadar kalabalıksa vücutlara bakacak da biri olmalı, artık görecek pek bir şey kalmadı, altı saltanat arabası da yedekte, yedi tören atı, at bekçisinin yanında komutanı var, sonra da üstü açık yirmi beş araba kralın berberini, sakilerini, uşaklarını, mimarları, hükümdar rahibini, hekimleri, eczacıları, kâtiplik memurlarını, giysi odası hizmetkârlarını, terzileri, çamaşırcıları, etekçiler başını, aşçı yamakları ve daha birçoklarını taşıyor, iki halıcı kralın ve prensin gardırobunu taşıyor ve sonuçta, yirmi altı geçit töreni atı, hiç böyle bir kortej gördün mü, João Elvas, şimdi git dilenci birliklerine karış, senin yerin onların arası, sana her şeyi açıklama iyiliğini gösterdiğim için teşekkür etme bana, hepimiz aynı Tanrı'nın çocuklarıyız.

João Elvas serseriler grubuna katıldı, sarayın adaplarını topundan daha iyi bilmekteydi ama hoş karşılamadılar, yüze bölünmüş bir sadaka ile yüz bire bölünmüş bir sadaka aynı şey değildir, ama omzunun üzerinde bir mızrak gibi taşıdığı kocaman değneği, halindeki tavrındaki askeri hava sonunda çeteyi yıldırdı. Yarım fersah ötede, artık hepsi kardeşti. Pegões'e vardıklarında kral yemeğe oturmuştu bile, ayakta yenen kıt kanaat bir yemek, içine ayva doldurulmuş ördekler, ilikli ezmeler, bir sebzeli sığır haşlaması, bir dişin kovuğunu doldurmaya ancak yetecek şeyler. Bu sırada atlar değiştirildi. Dilenciler sürüsü mutfakların kapısına üşüştü, Babamız ve Ave Maria dualarını okudular, ve nihayet kazana eriştiler. Kimileri, bugün yiyecek buldu diye orada kalıp yediklerini sindirmeye baktılar, öngörüsüzlerdi bunlar. Başkaları ise, tıka basa yemiş olmalarına rağmen, bugünün ekmeğinin dünün açlığını gidermediğini, yarınkini hiç gidermeyeceğini bildiklerinden, çoktan yola koyulmuş olan rızklarının peşine düştüler. João Elvas, kendine özgü saf ve saf olmayan gerekçelerle onlara eşlik etti.

Öğleden sonra saat dörtte kral Vendas Novas'a vardı, João Elvas da saat beş civarında. Bir süre sonra gece oldu, gök bulutlarla kaplandı, sanki kolunu kaldırsa değecek gibiydi, bu imgeyi daha önce de kullandık sanıyorum, yemek vaktinde erzak dağıtıldığında eski asker katı yiyecekleri tercih etti, bir ambara ya da bir at arabasına yaslanarak tek başına ve sakin sakin yiyecekti, sohbetleri sıkan geyiklerden mümkün olduğunca uzak durmak istemişti. Yağmur tehdidinin João Elvas'ın hissettiği yalnız kalma arzusuyla alakası yok gözüküyordu, tüm yaşamları boyunca tek başlarına kalmış bu insanları tuhaf bulmayalım, özellikle de yağmur yağıyorsa ve ekmeğin kabuğu sertse.

Bir süre sonra, uykuyla uyanıklık arasında, João Elvas samanların arasında bir hışırtı işitti, biri yaklaşıyordu, elinde bir mum vardı. Çoraplarının ve pantolonunun rengine ve kalitesine, cüppesinin kumaşına, ayakkabılarının kurdelelerine bakan João

Elvas ziyaretçinin bir soylu olduğunu anladı ve hemen de tanıdı, biraz önce kendisini gayet iyi aydınlatmış olan beydi bu. Soluk soluğa ve iniltiler çıkaran soylu gelip oturdu, Peşinden koşmaktan yoruldum, bütün Vendas Novas'tan geçtim, João Elvas nerede, João Elvas nerede, kimse bana cevap veremedi, yoksullar kim olduklarını birbirlerine niçin söylemezler ki, neyse seni sonunda buldum, sana kralın buradan geçişi için yaptırdığı sarayı anlatacaktım, on aydır bunun için çalışılıyor, gece gündüz, yalnızca gece çalışmaları için on bin meşale kullanıldı, iki binden fazla adam geldi buraya, aralarında ressamlar, demirciler, ahşap oymacılar, marangozlar, vasıfsız işçiler, piyade ve süvari askerleri var, unutma ki duvarcılık için gereken taş üç fersah mesafeden getirildi, o taşı ve daha ufak diğerlerini taşımak için beş yüz araba gerekti, gereken bütün malzeme taşındı, kireç, putrel, levha, yontma taş, tuğla, takoz, demir aletler, koşum hayvanları iki yüzü geçti, yalnızca Mafra'daki manastır bu işten daha önemlidir, onu biliyor musun bilmem, ama bu çaba ve emek gerektirdi, aynı zamanda da para, bir sır veriyorum ama kimseye söyleme, bu saray için ve Pegões'te gördüğün ev için bir milyon kruzado harcandı, evet, doğru işittin, bir milyon, sen elbette bir milyon kruzadonun ne demek olduğunu hayal edemezsin João Elvas, pintilik etme, senin bu kadar paran olsa ne yapacağını bilemezsin, oysaki kral gayet iyi bilir, o küçücükken öğrendi, yoksullar harcamayı bilmezler, kudretliler bilir, muhteşem resim ve halılar son derece çok, kardinal ve piskopos konutlarının lafını bile etmiyoruz, Senyör Dom José için sayvanlı bir oda, bir tuvalet ve bir yatak odası bile var, aynıları veliaht Dona Maria Bárbara için de var, olur da buradan geçer diye, iki bölüm var, biri kraliçe için, öteki kral için, böylelikle rahat edebilirler, birbirlerine sarılmak zorunda değiller, yine de seninki kadar geniş bir yatak her zaman görülmez, sanki tüm yeryüzü bir tek senin için, domuz gibi horlayabilirsin, Tanrı seni kutsasın, kollarını bacaklarını salabilirsin samanların içine, üstüne de kaputunu atarsın, hiç hoş

kokmuyorsun João Elvas, olur da bir daha karşılaşırsak sana küçük bir şişe Macar kolonyası getireceğim, işte sana vereceğim tüm havadis bu, unutma kral sabah üçte Montemos'a doğru yola çıkacak, ona eşlik etmek istiyorsan uykunun seni ele geçirmesine izin verme.

João Elvas kendini uykuya bıraktı, uyandığında saat beşi geçmişti ve inek sidiği gibi yağmur yağıyordu. Şafak sökerken anladı ki eğer kral vaktinde yola çıktıysa çoktan uzakta olmalıydı. João kaputuna sarındı, hâlâ anasının karnındaymış gibi büzüldü, samanın sıcağında, bir erkek vücudunu ısıttığında yaydığı o nefis kokuyla bir güzel şekerleme çekti. Doğuştan soylu insanlar vardır, kimileri de daha az soyludur, bu kokulara katlanamazlar ve her yapabildiklerinde kendi doğal kokularını değiştirirler, ama sahte gül parfümlerinin sahte güllerinin serpileceği ve Ne de güzel kokuyor deneceği zamanlara henüz çok var. Bu düşüncelerin niçin aklına geldiğini João Elvas bilmiyordu, uyurken mi rüya görüyordu yoksa uyanık mı düş görüyordu bunu da bilmiyordu. Sonunda gözlerini açtı, uykudan çıkmıştı. Yağmur şiddetli yağıyordu, tam tepeden ve sesli bir şekilde düşüyordu, zavallı majesteleri, böyle bir havada yolculuk yapmak zorundalar, çocukları kendileri için yapılan bunca fedakârlığa ne kadar minnet duysalar az gelir. V. Dom João, Montemor'a gidiyordu, talihsizlikle, sellerle, bataklarla, taşkın nehirlerle nasıl mücadele ettiğini bir Tanrı bilir, bu cici beylerin, mabeyincilerin ve günah çıkarıcıların, ruhbanların ve soyluların korkusunu hayal edince insanın kalbi sıkışıyor, bahse girerim ki borazan çalanlar enstrümanlarını çantalarına saklamışlardır boğulmamak için, yağmur öyle şiddetliydi ki davul çalanlar da müziklerinin işitilmesi için bagetlerine ihtiyaç duymuyorlardı. Kraliçe, kraliçenin başına ne geldi, bu saatte Aldegalega'dan ayrılmış olması gerekiyor, veliaht Dona Maria Bárbara ile yolculuk ediyor, bir de veliaht Dom Pedro, o başkası ama ilkiyle aynı adı taşıyor, dayanıksız kadınlar, dayanıksız çocuk, zamanın sertliklerine maruzlar, bir de göğün

kudretlilerden yana olduğu ileri sürülüyor, bakın, yağmur nasıl da herkes için.

João Elvas bütün gününü tavernaların rehaveti ve sıcağı içinde geçirdi, majestelerinin mutfaklarından cömertçe edindiği erzakı heybesinden çıkarıp kâse kâse şarapla ıslattı. Kortejin peşindeki dilencilerin çoğu şehirde kalmıştı, kralın peşine düşmek için yağmurun dinmesini bekliyorlardı. Ama yağmur durmadı. Dona Maria Ana'nın maiyetindeki ilk arabalar Vendas Novas'a girmeye başladığında gece oluyordu, arabalar bir kraliyet kortejinden ziyade bozguna uğramış bir orduya benziyorlardı. Bitkin düşmüş binek hayvanları landoları ve saltanat arabalarını güçlükle çekebiliyordu, kimileri, koşumlarının esiri olmuş, oldukları yere yığılıp son nefeslerini veriyorlardı. Uşaklar ve seyisler meşalelerle koşturup duruyorlardı, sağır edici bir gürültü patırtı vardı, ortalık karmakarışıktı, kraliçenin maiyetini kalacakları yerlere götürmek güçtü, bunun üzerine çoğu Pegões'e dönüp kendi mahallesine gitmek zorunda kaldı, Tanrı bilir hangi kötü koşullarda döndüler. Gece tam bir felaketti. Ertesi gün bilanço çıkarıldı ve onlarca hayvanın ölmüş olduğu saptandı, göğsü yarılıp ve organları parçalanıp yolda kalanları saymıyoruz. Hanımların başları dönüyor ve bayılıyorlardı, erkekler salonlarda pelerinlerini döndürerek bitkinliklerini gizliyorlardı ve yağmur her şeyi sular altında bırakmaya devam ediyordu, sanki Tanrı, insanlığı uyarmadığı bir öfkeye kapılıp, kötü niyetle tufanı tekrarlama kararı almıştı ve bu kez artık kesindi.

Kraliçe hemen o sabah Évora'ya gitmeye karar verdi, ama böyle bir teşebbüsün tehlikeleri ona anlatıldı, çok sayıda arabanın gecikeceğinden söz edilmedi elbette, böyle bir durum kortejin saygınlığına leke düşürürdü, Majesteleri bilsin ki yollar korkunç bir durumda, kral geçtiğinde tam bir faciaydı, gece gündüz, gündüz gece yağan bu bitmek bilmez yağmurla şimdi ne yapacak, ama Montemor yargıcına emir verilmişti, yolları tamirle görevli adamları toplamalı, çukurları doldurtmalı ve akarsu yarıklarını

düzletmeliydi, majesteleri bu on birinde Vendas Novas'ta, kralın yaptırdığı ve her türlü konfora sahip görkemli sarayda dinlenecekler, prensesle birlikte dinlenirdi ve anne olarak ona son öğütlerini vermek için bundan istifade eder, Beni iyi dinle kızım, erkekler ilk gece her zaman kabadır, sonraki geceler de, ama ilk gece en kötüsüdür, çok büyük özen göstereceklerine, bu işin en ufak bir zarar vermeyeceğine dair yeminler ederler, ama sonra, Tanrı aşkına, akıllarından ne geçer bilmiyorum, buldoklar gibi homurdanmaya başlarlar, Tanrı bize acısın, zavallı bizlerin onların saldırılarına amaçlarına erişene dek katlanmaktan başka çaremiz yoktur, tabii fiyaskoyla sonuçlanmazsa, kimi zaman bu da olur, ama onlarla alay etmememiz gerekir, onların onurunu bundan daha fazla kıracak bir şey yoktur, en iyisi hiçbir şey fark etmemişiz gibi yapmaktır, çünkü eğer ilk gece olmazsa, ikinci gece olacaktır ya da üçüncü, ıstıraptan kimse kaçamaz, şimdi Bay Scarlatti'yi çağırtacağım, bizi bu yaşamın dehşetinden uzaklaştırsın, müzik büyük bir tesellidir kızım, dua da, ve her şey müziktir, tabii eğer dua değilse.

Bu öğütler dağıtılırken ve klavsen çalınırken, João Elvas yol tamir işine girdi, bunlar her zaman kaçınılamayacak tesadüflerdir, yağmurdan kaçmak için bir sundurmadan diğerine koşturup dururken bir ses işitilir, kımıldama, bir muhafızdır bu, ses tonundan hemen anlaşılır, seslenme öyle ani olmuştur ki João Elvas bitkin ihtiyar rolü oynamaya fırsat bulamamıştı, gerçi yetkili tahmininden daha fazla beyaz saç görünce tereddüt etti, ama sonuçta koşuşundaki çeviklikle kaybetti, o kadar çevik bir adam kazma kürek sallayabilirdi. João Elvas, benzer şekilde yakalanmış başka adamlarla birlikte, yolun bataklıkların ve balçık çukurlarının içinde kaybolduğu kırın ortasındaki o yere geldi, bir yığın adam yağmurdan korunmuş tümseklerden toprağı ve taşları taşımakla uğraşıyorlardı, tam onlara göre iş, suyun akması için oluklar açıyorlardı, adamlar çamur içindeki hortlaklara benziyorlardı, kuklalar gibiydiler, korkuluklara benziyorlardı, kısa sürede

João Elvas da onlar gibi oldu, Lizbon'da kalsaydı iyi ederdi, boşuna, insanın çocukluğuna dönmesi imkânsızdır. Gün boyu bu tüketici işlerle uğraştılar, yağmur yatıştı, en iyi yardım da o oldu, böylece teraslamalar sağlamlaştı, tabii eğer gece boyu bir başka fırtına gelip her şeyi mahvetmezse. Dona Maria Ana güzel uyudu, her yere yanında götürdüğü kuştüyü yorganın altına girmişti, yağan yağmur tatlı uykusunda onu beşikte gibi uyutuyordu, ama aynı nedenler her zaman aynı sonu yaratmaz, bu kişilere, duruma, insanın kendisiyle birlikte yatağa taşıdığı kaygılara bağlıdır, gökten yağan yağmurun yankıları gecenin içinde Prenses Dona Maria Bárbara için çok geç saate dek sürdü, belki de bunlar annesinin ağzından işittiği endişe verici sözlerin yankılarıydı. Yol işinde çalışmış olanlar arasında bazıları iyi uyudular, bazıları kötü, bu onların yorgunluk derecesine bağlıydı, çünkü konut ve beslenme konusunda bir şikâyetleri olamazdı, majesteleri ne ot minder konusunda ne de sıcak yemek konusunda cimrilik etmişti, emekçilerin haklarına o kadar değer veriyordu.

Sonunda sabahın erken saatinde, kraliçenin korteji Vendas Novas'tan ayrıldı, bazı arabalar arkada kalmıştı ama hepsi değil, çoğu hiçbir işe yaramaz haldeydi, kimileri uzun uzun tamir olmayı gerektiriyordu, ama hepsinde pis bir hal vardı, camlar buğulanmıştı, altınlar ve renkler solmuştu, en cılızı bile olsa, tek bir güneş ışını eğer içeri girmeseydi hiç görülmediği kadar hüzünlü bir evlilik olurdu bu. Şu an yağmur yağmıyor, ama soğuk insanı ısırıp yakıyor, manşonlara ve örtülere rağmen eller aşırı soğuktan yara bere içinde, hanımlardan söz ediyoruz elbette, öyle üşümüş ve nezle olmuş bir halleri var ki görmeye dayanamıyor insan. Kortejin önünde kağnılara binmiş yol yapımcıları var, önlerine ne zaman bir balçık çukuru çıksa, taşkın bir nehir ya da bir yıkıntı çıksa arabadan atlayıp yolu düzeltiyorlar, bu arada konvoy mola verdi, doğanın büyük yıkımının ortasında bekliyorlar. Arabaları, landoları, giysi arabalarını, saltanat arabalarını sürekli battıkları çirkeften çekmek için Vendas Novas'tan ve civardaki

diğer kasabalardan koşum öküzleri gelmişti, hem de bir ya da iki tane değil onlarcası. Gün böyle geçti, katırları ve atları çözmek, öküzleri koşmak, çekmek, öküzleri çözmek, atları ve katırları koşmak, bir yandan da çığlıklar ve kamçılar, kraliçenin arabası dingillerine dek gömüldüğünde ve altı çift öküz yardımıyla çukurdan çıkarmak gerektiğinde, orada bulunan ve yargıcın emriyle köyünü terk etmiş olan bir adam kendi kendine konuşur gibi söze başladı ama João Elvas onun yakınındaydı ve adamın, Sanki Mafra'nın taşını çekiyoruz, dediğini işitti. Çaba sırası öküzlerdeydi ve adamlar soluklanabildiler, João Elvas sorma fırsatı buldu, Ne taşı bu dostum, öteki cevap verdi, Ev kadar büyük bir taş, Pêro Pinheiro'dan Mafra'daki şantiyeye kadar taşındı, ben geldiğinde gördüm, yine de bir el atma fırsatım oldu, o dönemde orada çalışıyordum, Büyük müydü, Tüm taşların anasıydı, ocaktan getirmiş bir arkadaş öyle demişti, sonra da köyüne geri döndü, kısa süre sonra ben de onun gibi yaptım, dayanamamıştım. Karınlarına kadar çamura gömülmüş öküzler görünüşte çok çaba sarf etmeden çekiyorlardı, sanki limonu kendi isteğiyle sıkılmaya ikna etmek ister gibiydiler. Sonunda saltanat arabasının tekerlekleri sert toprağa çıktı ve koca sandık alkışlar arasında çukurdan kurtuldu, kraliçe gülümsüyordu, prenses istavroz çıkartıyordu ve veliaht Dom Pedro, küçük yumurcak, çamurlarda yürüyemediği için memnuniyetsizliğini gizleyemiyordu.

Montemor'a kadar bütün yol böyle geçti, beş fersahtan az bir mesafe hiç aralıksız neredeyse sekiz saatlik bir çaba gerektirmişti, adamlar ve hayvanlar tükenmişti, her biri kendi uzmanlık alanında bitip tükenmişti. Prenses Dona Maria Bárbara uyuyabilmeyi çok isterdi, kaygılı uykusuzluğunun geçmesini ve dinlenebilmeyi isterdi, ama saltanat arabasının sarsıntıları, çalışanların bağırıp çağırmaları, emir taşıyarak gidip gelen atların nallarının gürültüsü zavallı prensesi şaşkına çevirmişti, derin bir kaygıya kapılmıştı, bu ne karmaşa Tanrım, bir kadını evlendirmek için bu ne koşturmaca, bir prenses olsa bile. Kraliçe dualar okuyor, artık

sınırlı olan tehlikeleri uzak tutmaktan ziyade, zaman geçirmek için, ve azımsanmayacak bir süredir bu dünyada olduğundan her şeye alışmış, zaman zaman uykuya daldığı da oluyor, sonra hemen uyanıp en baştan dualara devam ediyor, sanki bir şey olmamış gibi. Veliaht Dom Pedro hakkında ise henüz söyleyecek bir şey yok.

Ama João Elvas ile taştan söz eden adam arasındaki sohbet devam ediyor, yaşlı adam anlatıyor, Vaktiyle bir dostum Mafra'lıydı, ama ondan artık haber alamıyorum, Lizbon'da yaşıyordu, sonra bir gün onu görmez oldum, olur böyle şeyler, belki de köyüne dönmüştür, Köyüne döndüyse belki ona rastlamışımdır, adı ne, Adı Baltasar Yedi-Güneş, sol eli yok, çolak, elini savaşta kaybetti, Yedi-Güneş, Baltasar Yedi-Güneş, tanıyorum elbette, iş arkadaşıydık, Çok rahatladım, dünya gerçekten çok küçük, ikimiz de bu yolu tamamlıyoruz ve aynı arkadaşımız var, Yedi-Güneş yiğit biriydi, Belki ölmüştür, Bilmiyorum, sanırım ölmemiştir, insanın onunki gibi bir karısı varsa, Blimunda diye biri, gözlerinin ne renk olduğunu asla bilemezsin, hayata bir yapışırsın ki bir daha asla bırakmazsın, sağ elinden başkası olmasa bile, Ben karısını tanımadım, Yedi-Güneş'in zaman zaman tuhaf fikirleri oluyordu, bir gün güneşe yaklaştığını söylemeye vardırdı işi, Şaraptandır kuşkusuz, O bunu söylerken hepimiz içiyorduk ama kimse sarhoş değildi, tabii eğer yanlış hatırlamıyorsam, kendince söylemek istediği şey gökte uçtuğuydu, Uçmak mı, Yedi-Güneş ha, hiç böyle şey söylediğini işitmedim.

Sel gibi akan, köpükler içerisindeki Canha Nehri sohbeti bölmüştü, karşı sahilde Montemor sakinleri kapılarının önünde kraliçeyi beklemek için toplanmıştı, ve hepsinin çabası sayesinde, aynı zamanda da arabaların yüzmesine yardımcı olan birkaç fıçının da yardımıyla, bir saat sonra, hepsi bu köyde yemek yemekteydiler, senyörler mertebelerine uygun yerlerde, yardımcılar nereyi bulmuşlarsa orada, kimileri sessizce yiyor kimileri yârenlik ediyordu, João Elvas bunlardandı, aynı anda iki farklı

söyleşi sürdürür bir tonda konuşuyordu, biri muhatabıyla, diğeri kendisiyle, Aklıma geldi, Yedi-Güneş, Lizbon'da yaşarken, sık sık Uçan Adam'la görüşüyordu, hatta onu ben göstermiştim, Kraliyet Sarayı Meydanı'nda bulunduğumuz bir gündü, dün gibi hatırlıyorum, Şu ünlü Uçan Adam kimdi, Bir rahip, Peder Bartolomeu Lourenço, İspanya'da öldü, dört yıl önce, üzerinde çok konuşulmuş bir hikâye bu, engizisyon da gelip burnunu sokmuştu, Tanrı bilir Yedi-Güneş de bu işin içine karıştı, Peki Uçan Adam uçmayı başardı mı, Kimileri uçtu diyor kimileri uçmadı, çık işin içinden, Kesin olan şu ki Yedi-Güneş güneşe yaklaştığını kendi ağzıyla söyledi, kulaklarımla duydum, burada bir sır olmalı, Belki, soru biçimindeki bu cevap üzerine taşçı adam sustu ve her ikisi de yemeklerini tamamladılar.

Bulutlar yükselmişti, çok yükseklerde süzülüyorlardı, yağmur artık o kadar tehditkâr değildi. Vendas Novas ile Montemor arasındaki köylerden gelen insanlar daha ileriye gitmediler. Çalışmalarının parasını aldılar ve kraliçenin cömertçe araya girmesiyle iki misli ücret aldılar, kudretlileri sırtında taşımanın ödülü her zaman olur. Joâo Elvas yolculuğuna devam etti, şimdi daha rahattı, çünkü arabacılarla tanışmış olduğundan, onun bir giysi arabasında, bacaklarını sallayarak, çamurdan ve dışkılardan uzakta yolculuk etmesine izin verebilirlerdi. Taştan söz etmiş olan adam yolun kenarında duruyordu, iki sandığın arasına yerleşen yaşlı adama mavi gözleriyle bakıyordu. Bir daha karşılaşmayacakları kesindi, Tanrı bile geleceği bilemez, giysi arabası sarsılarak yola çıktığında Joâo Elvas seslendi, Eğer Yedi-Güneş'e rastlarsan ona Joâo Elvas'la konuştuğunu söyle, beni hatırlar muhakkak, ve onu kucakladığımı da söyle, Söylerim, söylerim, ama belki onu asla göremem, Peki senin adın ne, Juliâo Kötü Hava, Hoşça kal Joâo Elvas.

Montemor'dan Évora'ya güçlükler eksik olmadı. Yağmur yeniden yağmaya başladı, yeniden çukurlar oluştu, dingiller kırıldı, tekerleklerin parmakları çıta gibi kırıldı. Akşam çabuk oluyordu,

hava serinlemişti, midesini güçlendirdiği karamelaları sindirmiş ve de deliksiz bir yol üzerinde beş yüz adım ilerlemiş olmanın verdiği uyuşuklukla sonunda yatışmış olan Prenses Dona Maria Bárbara, ürpererek uyandı, sanki alnına buz gibi bir parmak konmuştu ve uykulu gözlerini alacakaranlık tarlalara çevirince, yol kenarında hareketsiz duran, karanlık siluetli adamlar fark etti, birbirlerine halatlarla bağlıydılar, on beş kişi kadardılar.

Prenses daha dikkatli baktı, bu ne bir düş ne bir kendinden geçmeydi, zincirli forsaların bu içler acısı görüntüsü onu evliliğinin arifesinde, her şey neşeli ve eğlenceli olmalıyken, altüst etti, sanki bu korkunç hava, bu yağmur, bu soğuk yetmezmiş gibi, keşke ilkbaharda evlendirselerdi. Bir subay basamağın yanında atıyla ilerliyordu, Dona Maria Bárbara bu adamların kim olduğunu ve ne yaptıklarını öğrenmesi konusunda emir verdi, neydi suçları, Limoeiro hapishanesine mi gidiyorlardı yoksa Afrika'ya mı. Subay bizzat kendi gidip sordu, belki de bu veliahda âşık olduğu için yapmıştı bunu, gerçi çirkin, çiçekbozuğu yüzlü olduğunu biliyoruz ama ne önemi var, üstelik bir de İspanya'ya götürüyorlar şimdi, umutsuz saf aşkından uzaklara, sıradan biri bir prensese âşık olacak ha, ne çılgınlık, gider gitmez geri döndü, çılgınlık değil, adam, ve açıkladı, Altesleri bilsinler ki bu adamlar Mafra'ya götürülüyorlar, orada kraliyet manastırı inşaatında çalışacaklar, Évora bölgesinden geliyorlar, zanaatkâr onlar, Niçin bağlılar, Çünkü kendi istekleriyle gelmiyorlar, çözerlerse kaçarlar, Ah. Prenses yastıklara gömüldü, düşünceliydi, o sırada subay karşılıklı edilmiş tatlı sözleri tekrarlıyor ve kalbine kazıyordu, yaşlandığında, çökmüş bir halde, emeklilik günlerinde, bu dokunaklı diyaloğu hatırlayacaktı, şimdi nasıldır, bunca yıldan sonra.

Prenses yolda gördüğü adamları çoktan unuttu. Mafra'ya hiç gitmediğini fark etti, çok tuhaf bir şey, Maria Bárbara doğdu diye bir manastır inşa ediliyor, Maria Bárbara doğdu diye bir söz tutuluyor, ve Maria Bárbara görmedi, bilmiyor, tombul kısa parmaklarıyla ne ilk taşına dokundu, ne ikinci taşına, duvarcılara

ak elleriyle çorba vermedi, Yedi-Güneş'in çengelini çıkardığında kolunda hissettiği acılara merhem olmadı, erkeği ezilen kadının gözyaşlarını silmedi, ve şimdi Maria Bárbara İspanya'ya gidiyor, onun için manastır bir tür düş, ele gelmez bir sis, hayalinde bile bunu canlandıramıyor, hiçbir anı yardımına gelmiyor. Ah Maria Bárbara'nın günahları, işlediği onca kötülük, yalnızca doğmuş olduğu için, daha öteye gitmeye gerek yok, keşişlerle dolu arabalar, soyluları taşıyan landolar, gardırobu götüren giysi arabaları, soylu hanımları mücevher kutularıyla birlikte taşıyan saltanat arabaları, işlemeli küçük ayakkabılarla, koku şişeleriyle, altın mücevherlerle, altın ve gümüş işlemeli eşarplarla, çamaşırlarla, bileziklerle, lüks manşonlarla, pudra püskülcükleriyle, kakum pelerinlerle tıka basa dolu saltanat arabaları geçerken yol boyunca yürüyen bu on beş adamı görmek yeter, ah kadınlar nasıl da tatlı günahkâr ve güzeldirler, hatta eşlik ettiğimiz şu prenses gibi çirkin ve yüzü çiçekliyken bile, onun cazibe dolu melankolisi, düşünceli yüzü yeter, günah işlemeye bile ihtiyacı yok, Annem ve kraliçe, işte İspanya yolundayım, bir daha geri dönmeyeceğim, Mafra'da benim de işin içinde olduğum bir söz nedeniyle bir manastır inşa edildiğini biliyorum, kimse beni orayı görmeye götürmedi, orada anlayamadığım çok şey var, Kızım ve müstakbel kraliçe, ibadete adaman gereken bir zamanı işe yaramaz düşüncelerle harcama, bunlar öyle düşünceler çünkü, senin babanın ve efendimizin kraliyet iradesi bu manastırın inşa edilmesine karar verdi, bu ayrı kraliyet iradesi senin manastırı görmeden İspanya'ya gitmeni uygun gördü, tek önem taşıyan şey kralın iradesidir, gerisi hiçtir, O halde veliaht olan ben bir hiçim, yol boyunca yürüyen bu adamlar bir hiç, bizi taşıyan şu saltanat arabası bir hiç, yağmurun altında atını süren ve gözleriyle beni yiyen şu subay bir hiç, hiç, Böyle kızım, sen uzun yaşadıkça dünyanın kalbimize sızan büyük bir gölge gibi olduğunu göreceksin, dünyanın boş olmasını ve kalbin direnmemesini açıklayan da budur, Ah annem, doğmak nedir peki, Doğmak ölmektir, Maria Bárbara.

Bu uzun yolculukların en iyi yanı bu felsefi tartışmalardır. Veliaht Dom Pedro, yorgun bir halde, başını annesinin omzuna dayamış uyuyor, güzel bir aile tablosu bu, görüyorsunuz işte bu çocuk da sonuçta tüm çocuklar gibi, uyurken çenesi güvenli bir kendini bırakışla sarkıyor, işlemeli yakalığının kulakları üzerinden salyası sızıyor. Prenses gözyaşını siliyor. Kortej boyunca meşaleler yanıyor, özel bir sevgiyle değilse eğer tesadüfen gelip Portekiz toprağına konmuş olan Bakire'nin elinden düşme yıldızlardan tespih. Biz Évora'ya girdiğimizde zifiri karanlık olacak.

Kral bekliyor, yanında veliahtlar Dom Francisco ve Dom António, Évora halkı çığlıklar atıyor, meşalelerin ateşi parlak güneş gibi oldu, askerler geleneksel salvoları atıyorlar, kraliçe ve prenses kocalarının ve babalarının saltanat arabasındaki yerlerini aldıklarında coşku çılgınlığa varıyor, hiç bu kadar mutlu insanlar görülmemiştir. João Elvas içinde yolculuk ettiği giysi arabasından atladı, bacakları ağrıyor, bir dahaki sefere koca arabanın ninnisine kendini bırakmak yerine bacaklarını yapılış amaçlarına uygun kullanma sözü veriyor kendi kendine, bir insan için kendi ayaklarıyla yürümekten daha iyisi olamaz. Bu gece soylu onu görmeye gelmedi, gelseydi ne anlatırdı, şölen ve sayvan hikâyeleri, manastır ziyaretleri ve unvan, sadaka dağıtmalar ve el etek öpme hikâyeleri mi. Bütün bunlardan küçük bir sadaka ona yararlıydı, ama fırsatlar eksik olmayacaktı. Ertesi gün João Elvas tereddüt etti, krala mı yoksa kraliçeye mi eşlik etmesi gerektiğini kendi kendine soruyordu, ama sonunda V. Dom João'yu seçti ve iyi de yaptı, çünkü bir gün sonra yola koyulmuş olan zavallı Dona Maria Ana bir kar fırtınasına yakalandı ki kendini Avusturya topraklarında sandı, oysaki Vila Viçosa'ya gitmekteydi, geçtiğimiz bütün yerler gibi burası da bir başka mevsimde sıcaklarıyla ünlüydü. Nihayet, on altısı sabahı, kralın Lizbon'dan ayrılışından bir hafta sonra, kortej hiç eksiksiz Elvas'a doğru yola çıktı, kral, komutanlar, askerler, hırsızlar, bunlar bu kadar görkemin bir araya geldiğini asla görmemiş sokak çocuklarının saygısızlıklarıdır,

hayal gücünü serbest bırakmak yeter, yalnızca kraliyet ailesinin arabaları yüz yetmiş tanedir, kortejin parçası olan sayısız büyük senyörün ve Évora cemaatlerinin ve aile tarihine parlak anlar katmak için bu vesileyi kaçırmak istememiş şahısların arabalarını da bunlara ekleyin, bu sonuncular şunu diyecek, senin üç kuşaktan atan prenseslerin değişimi sırasında Elvas'ta kraliyet ailesine eşlik etti, asla unutma bunu, anlıyor musun.

Yol, diz çökerek kraldan merhamet dileyen civardaki yoksul halkın işgali altında, bu yoksulların ikinci bir gözleri olduğu söylenebilir, çünkü V. Dom João'nun ayakları dibinde bakır para dolu bir sandık var, tohum ekenlerin soylu tavrıyla yolun iki yanına da avuç avuç saçıyor, bu da büyük bir neşe ve minnete yol açıyor, sıralar itiş kakışla bozuluyor, havada uçuşan paralar için kavga çıkıyor, yaşlılarla gençlerin bir realin düştüğü çamurun içinde nasıl birbirlerine girdiklerini, bir başka realin battığı pis suların dibini körlerin nasıl yokladıklarını görmek gerek, o sırada kraliyete mensup kişiler de sert, ciddi, görkemli halleriyle, tek bir gülümsemenin bile yüzlerinde belirmesine izin vermeden geçip gidiyorlardı, onlar gülümsemiyordu, çünkü Tanrı da gülümsemez, nedenini yalnız o bilir, belki de yarattığı dünyadan utanmaktadır. João Elvas burada, krala şapkasını uzattığında, sadık bir tebaa olarak ona selam vermek için, şapkanın içine birkaç kuruş düştü, bu moruk talihli, eğilmek zorunda değil, mutluluk kapısına çarpıyor ve paralar eline sıçrıyor.

Kortej şehre vardığında saatler öğleden sonranın beşiydi. Topçular salvo atışı yaptılar, her şey öyle uyumlu gözüküyordu ki hududun öteki tarafında da top sesleri çınladı, İspanya kralları Badajoz'a giriyordu, olaydan haberdar olmadan biri orada bulunsa büyük bir savaşın başlamak üzere olduğunu sanabilirdi, alışılmışın tersine kral ile hırsızlar savaşa gidiyorlar, üstelik askerler ve komutanlar da her koşulda gidiyorlar. Ama bunlar barış atışları, başka türlü bir havai fişek atışı, gece olduğunda kandiller ve fişek sanatı başlıyor, kral ile kraliçe saltanat arabalarından iniyorlar,

kral şehrin kapısından katedrale dek yaya gitme arzusunda, ama soğuk parmaklarını uyuşturacak denli sert, öyle yoğun ki yüzleri buruşturuyor, V. Dom João bu ilk çarpışmayı kaybetmeye razı, arabasına geri biniyor, gece olduğunda kraliçeye belki kuru bir-iki laf edecek, çünkü dondurucu havayı ileri sürerek reddeden o oldu, oysaki kral Elvas'ın sokaklarını yaya geçmekten mutluluk ve tatmin bulacaktı, haçı sallayarak kendisini bekleyen rahip meclisinin ardından yürüyecekti, kutsal tahtayı öptü kuşkusuz ama onunla birlikte yürüyemedi, V. Dom João bu *haç yolu*'ndan geçemedi.

Tanrı'nın kendi yarattıklarını sonsuzca sevdiği kanıtlanmıştır. Tüm bu kilometreler ve tüm bu günler boyunca dayanılmaz soğuklar ve tufan yağmurları göndererek onların sabırlarını ve sebatlarını sınadıktan sonra, ki halk böyle açıklıyordu, feragati ve imanı ödüllendirmek istiyordu. Ve Tanrı için hiçbir şey imkânsız olmadığından atmosfer basıncını biraz yükseltmesi yetti, bulutlar yavaş yavaş dağıldı, güneş ortaya çıktı, bu sırada elçiler kralların birbirlerine karşı nasıl davranacaklarını saptıyorlardı, üç gün önceden başlayan sert pazarlıklar sonunda her adımı, tavrı ve sözü kesin olarak, dakikası dakikasına belirleyen bir anlaşmaya varılmıştı, böylelikle iki kral da bir diğeri karşısında önemsiz bir tavır ya da sözle kendi şanının eksildiğini görmeyecekti. On dokuzunda kral, yanına kraliçeyi ve prensleri ve bütün veliahtları alarak biraz ilerdeki Caia'ya gitmek için Elvas'tan ayrıldığında, arzu edilebilecek en güzel hava vardı, güneş ışıl ışıl ve nefisti. Orada bulunmayanlar devasa kortejin şaşaasını hayal edebilirler, yeleleri örülmüş atların çektiği saltanat arabaları, altının ve gümüşün ışıltısı, birbirleriyle yarışırcasına çalan davullar ve borular, kadifeler, okçular, muhafız birlikleri, din alametleri, parıldayan kıymetli taşlar, bütün bunları yağmurun altında gördük, artık güneşten başka hayatı şenlendirecek ve törenleri onurlandıracak bir şey olmadığına yemin edebiliriz.

Elvas halkı ve civardaki sayısız yerin halkı yol boyunca toplanmıştı, sonra tarlaların arasından hücum ederek nehrin kıyısındaki yerlerini aldılar, her iki yakada da bir insan dalgası uzanmaktadır,

bir yanda Portekizliler, öte yanda İspanyollar, yaşa var ol diye bağırıyorlar, yüzyıllardır birbirimizi boğazladığımızı kimse söyleyemez, çözüm belki oradaki herkesle buradaki herkesi evlendirmektir, savaşlar, eğer olacaksa, yalnızca aile içinde olur, çünkü bunlar önlenemez. João Elvas üç gündür burada, iyi bir yere zulalanmış, kürsü gibi bir yerde. Tuhaf bir kapris sonucu, doğduğu şehre girmek istemedi, nostalji bu vazgeçişe yabancı değildir. Herkes yola çıktıktan sonra, sessiz sokaklarda tek başına gezebileceği zaman girecekti şehre, kendi neşesinden başkası olmayacaktı, tabii eğer hâlâ neşe hissederse, gençliğinin adımlarını yaşlılığında tekrarlamak onun için acı verici olmazsa tabii. Bu karar sayesinde, malzeme taşımaya yardım bahanesiyle, krallarla prenslerin kalacağı eve girebildi, ev nehrin üzerinden geçen taş köprüdeydi. Bu evin üç salonu vardır, her iki yanda birer tane ülkelerin hükümranları için, bir diğeri ortada kızların teslim töreni için, al Bárbara'yı, ver Mariana'yı. Son andaki süslemelerden onun haberi yok, o ağır malzemeleri taşımakla görevli, ama hayırsever soylu bir an önce uzaklaştı buradan, bu yolculuk sırasında João Elvas'ın başına konan talih kuşu o, Evi görsen de tanımazsın, bizim tarafımızda halılar ve koyu kırmızı damasko örtüler sim işlemeli brokar sarkıtma saçaklarla süslü, salonun bize düşen yarısı da böyle, Kastilya'ya gelince süslemeler beyaz ve yeşil brokar şeritlerden oluşuyor, ortalarında kalın bir altın dal var, bu şeritler oradan çıkıyor ve buluşmanm cereyan edeceği salonun ortasında büyük bir masa duruyor ve Portekiz tarafında yedi iskemle İspanya tarafında altı iskemle var, bizimkiler kumaş ve altın süslü, onlarınki gümüş, işte sana söyleyebileceklerim bunlar, çünkü daha fazlasını görmedim, şimdi gidiyorum ama kıskanma, çünkü ben bile oraya giremem, sen haydi haydi giremezsin, eğer becerebiliyorsan hayal gücünü çalıştır ve eğer günün birinde tekrar karşılaşırsak olup bitecekleri sana anlatırım, tabii önce bana anlatmışlarsa, çünkü olaylardan haberdar olabilmemiz için bunları birbirimize anlatmamız gerekiyor, başka türlü olamaz.

Seremoni çok heyecan verici oldu, anneler ve kızlar ağladılar, babalar duygularını gizlemek için kaşlarını çattılar, nişanlılar gizli gizli bakıştılar, birbirlerinden hoşlandılar mı hoşlanmadılar mı, bunu yalnız kendileri bilir ve susacaklardır. Nehrin kıyısına toplanmış olan halk hiçbir şey görmüyordu ama kendi deneyimini ve düğün anılarını hatırlıyordu ve babaların birbirlerine sarıldıklarını, anaların gözyaşı döktüklerini, sözlü oğlanların aptalca afacanlıklarını, sözlü kızların hesaplı kızarmalarını hayal ediyorlardı, haydi yallah, ister kral olsun ister kömürcü aynı, iyi bir delikten daha nefisi olamaz, bu halk gerçek bir hödük yığını.

Seremoni yavaş yavaş gelişiyor. Aniden bir mucize olmuş gibi kalabalık sustu, direklerde flamalar ve bayraklar belli belirsiz dalgalanıyor, askerler gözlerini köprüye ve eve dikmişler. Bu sırada çok nefis ve çok hoş bir müzik yükselmeye başladı, camdan ve gümüşten çanların çınlaması, arpejler kimi zaman boğuklaşıyor, sanki armoni duygudan boğuluyor gibi, Nedir bu, diye sordu João Elvas'ın yanındaki bir kadın ve yaşlı adam cevap verdi, Bilmiyorum, birisi majestelerini ve alteslerini eğlendirmek için çalıyor, benim soylu burada olsaydı ona sorardım, her şeyi bilir o, onların dünyasından. Müzik sustuğunda hepsi kendi işlerine güçlerine dönecekler, Caia sakin sakin akıyor, süslemelerden eser kalmadı, davul sesi işitilmiyor ve João Elvas klavsen çalan Domenico Scarlatti'yi dinlediğini asla bilmeyecek.

Aziz Vicente ve Aziz Sebastião en başta geliyor, kocaman boyları nedeniyle bu öncülüğü hak ediyorlar, her ikisi de şehit, ilkinin şehitliğine sembolik hurma dalından başka tanıklık olmasa da öyle, gerisi diyakozluk süslemelerinden ve amblemi olan kargadan ibaret, diğer aziz ise iyi bilinen çıplaklığı içinde kendini gösteriyor, korkunç yaraların delikleriyle ağaca bağlanmış, mızrakları ihtiyat gereği çıkarmışlar, yoksa yolculuk sırasında onlar kırılabilir. Hemen ardından hanımlar geliyor, üç değerli tanrıça, üçünün en güzeli Macaristan Kraliçesi Azize Isabella'ydı, henüz yirmi dördündeyken ölmüş, sonra Azize Clara ve Azize Teresa, tutkulu, acılı kadınlar, içlerindeki ateşin yiyip bitirdiği kadınlar, tavırlarından ve sözlerinden anlaşılabilir, azizelerin ruhlarının hamurunu bilseydik ne sonuçlar çıkartırdık. Aziz Francisco, Azize Clara'yı yakından izliyor, bu tercih bizi şaşırtmaz, Assisi'den beri birbirlerini tanıyorlar, bu Pinteus yolu üzerinde buluştular, bizim de dediğimiz gibi, yarım kalmış sözleriyle sohbetlerine devam etmeseler dostluklarının ya da onları birleştiren her neyse onun pek az önemi kalır. Bu yer Aziz Francisco için en doğru yer mi ki, tüm bu kafileyi oluşturan azizler içinde erdemleri en kadınca olanı, tatlı dilli, ılımlı ve neşe saçan olanı o çünkü. Aziz Domenico ve Aziz Ignatius da kendi yerlerindeler, her ikisi de Iberyalı ve karanlık tipler, iblisvari, şunu söylemek kesin olarak doğru olabilir, ancak bir aziz engizisyonu icat etmiş olabilir, bir başka aziz de ruhları şekillendirmekle görevlidir. Bu polisleri tanıyan herkes için aşikârdır ki Aziz Francisco da kuşkulanılmayacak biri değildir.

Her zevke uygun azizler vardır. Bostan işlerine ya da güzel sanatlara kendini adamış bir aziz mi istiyorsunuz, alın size Aziz Bento. Bir başkasını mı istiyorsunuz, yaşamı sade, bilgelik ve nefis köreltmeyle geçen birini mi istiyorsunuz, işte karşınızda Aziz Bruno. Bir üçüncüsünü istiyorsanız eğer, eski haçlılar için dualar etmiş ve yeni haçlıları toplayacak biri olsun istiyorsanız, Aziz Bernardo'dan daha iyisini bulamazsınız. Üçü de el ele gidiyorlar, ya fizyonomilerindeki benzerlik nedeniyle, ya her birinin erdemi toplandığında dürüst bir insan yaptığından, ya da adları aynı harfle başladığından, bu türden tesadüflerin insanları birleştirmesi ender değildir, tanıdığımız bazı insanların da benzer nedenlerle birleşmediklerini kim bilebilir, örneğin Blimunda ile Baltasar, bu Baltasar, söylemeden etmeyelim, Aziz João de Deus'u taşıyan kağnının sürücüsü, İtalya'dan gelip Santo António do Tojal'a, oradan da bu hikâyedeki aşağı yukarı herkes gibi Mafra'ya giden cemiyetteki tek Portekizli aziz o.

Aziz João de Deus'nun arkasında, bu azizin Montemor'daki evi bir buçuk yıl önce V. Dom João tarafından ziyaret edildi, prensesi sınıra götürürken uğramıştı, ama bu ziyaretten zamanında söz etmedik, ulusal zaferlere pek az yer verdiğimizin kanıtıdır bu, ihmalden kaynaklı bu hatamızı aziz bağışlasın, ne diyorduk, Aziz João de Deus'un arkasında yarım düzine kadar daha az bilinen başka mutlu azizler geliyor, onları süsleyen çok sayıda sıfat ve erdemi küçümsemek değil niyetimiz, ama her gün deneyim bize öğretiyor ki eğer ün yeryüzünde işe yaramamışsa gökte üne kavuşmayı ummamak gerekir, daha az anlamlı olmaları nedeniyle tüm bu azizler bu aşikâr eşitsizliğin kurbanıdırlar, ve yalnızca isimden ibarettirler, João de Mata, Francisco de Paula, Caetano, Félix de Valois, Pedro Nolasco, Filipe Neri, bu şekilde sayılınca sanki sıradan insanlarmış gibi gelirse de şikâyet edemezler, her birinin kendi arabası vardır, asla rasgele yerleştirilmiş değillerdir, diğerleri, beş yıldızlı azizler gibi kıtık, yün bir yatağın ve tohum dolu balyaların üzerine rahat edecekleri şekilde yatırılmışlardır,

böylece tek bir kıvrım bile buruşmaz, tek bir kulağın bile kenarı kırılmaz, çünkü bu mermer pek kırılgandır, son derece sert görünür ama iki vuruşta Venüs'ün kolu molu kalmaz. Bize gelince, biz belleğimizi yitiririz, biraz önce Bruno, Bento ve Bernardo ile Baltasar ve Blimunda'yı karşılaştırdık ama Bartolomeu'yu unuttuk, Gusmão'lu ya da Lourenço'lu, nasıl isterseniz, ama yapmamamız gereken bir şey varsa o da onu küçümsemek. Yazık oldu ölene diyenler haklıdır, ama ölen gerçek ya da sahte bir aziz tarafından kurtarılmamışsa iki kez yazık.

Pinteus'u geride bıraktık, Fanhões'e doğru on sekiz arabaya bindirilmiş on sekiz heykelle birlikte gidiyoruz, bunlarla orantılı miktarda öküz koşulu, ve daha önce söylediğimiz miktarda emek harcayan insan var, yine de kutsama taşı macerasıyla kıyaslanacak bir olay değil bu, bunlar hayatta bir kez yaşanabilecek türden olaylar, insanın dehası zahmetli olanı rahat olana dönüştürmeye çabalamasaydı, dünyayı başlangıçtaki kaba halinde bırakmak en iyisi olurdu. Korteji kutlamak için insanlar yol kenarında toplanıyor, azizleri yatar görünce şaşırıyorlar, haksız da değiller, çünkü tıpkı ayin yürüyüşlerinde taşınır gibi arabaların üzerinde ayakta yolculuk etselerdi hangi gösteri bu kutsal şekillerden daha güzel ve daha örnek alınacak türde olabilirdi, çünkü o zaman en küçükler bile, bizim ölçülerimizle üç metreye erişmeyenler, uzaktan görünürlerdi, ama kortejin başındaki iki şekil ne olurdu o zaman, Aziz Vicente ile Aziz Sebastião'nunkiler, yaklaşık beş metre yükseklikteler zaten, atletik devler, Hıristiyan Herkül'ler, bu iman öncüleri geniş dünyaya kendi boylarından bakarlarsa, çitlerin ve zeytin ağaçlarının tepesinden, işte o zaman Yunan ve Roma dinlerinden hiçbir konuda geri kalmayan bir din gerçekten olur. Kortej Fanhões'te mola verdi, çünkü yöre sakinleri böyle geçit yapan azizlerin kim olduğunu tek tek adlarıyla öğrenmek istediler, bedensel ve tinsel bakımdan bu kadar yüksek ziyaretçiler, geçerken bile olsa her gün uğruyor değildi, her gün malzeme taşıyan arabalar geçiyordu elbette, birkaç hafta önce Mafra'daki kulelerde

bu olayların kalıcı anısı için çalacak olan yüzden fazla çanın bitmek bilmez defilesine de tanık olmuşlardı, ama kutsal panteonun bu geçişi bambaşka bir şeydi. Köyün rahibi kılavuzluk etmesi için çağrıldı ama görevini gerektiği gibi yerine getiremedi, çünkü heykellerin adları kaidelerinde yeterince belirgin değildi ve rahibin tanıtıcı biliminin yetersizliği defalarca ortaya çıktı, birinin Aziz Sebastião olduğunu hemen tanımak elbette önemlidir, ama, hiç tereddüt etmeden şunları diyebilmek bir başka şeydir, Sevgili evlatlarım, şurada gördüğünüz, Aziz Félix de Valois'tir, onu eğiten Aziz Bernardo'dur ki o da kortejin başında gidiyor ve arkasından gelen Aziz Joâo de Mata ile birlikte Trineteryenler cemaatini kurdular, bu cemaat zındıkların ellerinden köleleri satın alıp kurtarmak için kuruldu, kutsal dinimizde anlatılan hayranlık verici hikâyeleri biliyorsunuzdur. Hah hah ha diye güldü Fanhões halkı, bu cemaat ne zaman gelip müminlerin ellerindeki köleleri kurtaracak muhterem Peder.

Güçlüklerin farkına varan rahip gidip konvoy yöneticisini buldu ve İtalya'dan gelmiş ithalat belgelerini incelemek istedi, bu kurnaz strateji güçlü biçimde sarsılmış itibarına yeniden kavuşmasını sağladı, ve Fanhões sakinleri zır cahil rahiplerinin kilise önündeki duvarın tepesine tünediğini ve önünden arabalar geçerken kutsal adları bağırdığını gördüler, en sonuncu araba geçene dek isimleri saydı, sonuncuda Aziz Caetano bulunuyordu, arabayı Küçük José idare ediyordu, alkışlara gülümseyerek karşılık veriyordu, aynı zamanda onlar kadar da mutluydu. Ama bu Küçük José kurnaz biridir, Tanrı ya da şeytan ona sırtında taşıdığı bir kambur vererek kurnazlığını cezalandırmıştır, onu kesinlikle Tanrı cezalandırdı, çünkü beden hayatta olduğu sürece şeytanın benzer bir güce sahip olduğu görülmüş şey değildir. Geçit töreni tamamlandı, azizler birliği Cabeço de Monte Achique'e doğru yoluna devam ediyor, iyi yolculuklar.

Ribamar'lı Aziz José Manastırı'nın çömezlerinin Algés ve Carnaxide'e doğru yolculukları o kadar iyi geçmemektedir,

çünkü onlar Mafra'ya yaya gidiyorlar, başlarındaki rahibin kibrinden, üçüncü kişiler aracılığıyla kendi onurunu kırıyor. Manastırın kutsanma tarihi yaklaştığından, Lizbon'dan gelen ve içinde tanrısal ibadetle ilgili ruhani süslemelerin ve söz konusu manastırda oturan cemaate gereken nesnelerin bulunduğu sandıklar düzenlenmeye ve korunaklı bir yere yerleştirilmeye başlandı. Bu emir bölge piskoposu tarafından verildi, zamanı geldiğinde başka emirler de verdi ki bu emirlere göre, çömezler yeni konutlarına gitmek için yola çıkmalıydılar, haber kralın kulaklarına geldiğinde, bu dindar efendinin yüreği heyecandan çarpmaya başladı, çömezlerin filikaları içinde Aziz António do Tojal Limanı'na kadar gitmelerini istedi, böylece yolun zahmeti ve yorgunluğu azalacaktı. Bununla birlikte deniz öyle öfkeli, kudurgan rüzgârlardan öyle şiddetliydi ki denize açılarak macera aramak delilikti, kral bunun üzerine çömezlere kendi saltanat arabaları içinde yolculuk etmelerini önerdi, bu kez kutsal bir utançla yanıp kavrulan piskopos buna şu cevabı verir, Nasıl olur Efendimiz, çile gömleği giymesi gerekenlere konfor önerilir mi, nöbet tutacak olana eğlence önerilir mi, dikenlerin üzerine oturmaya can atana yumuşak kıtık önerilir mi, böyle bir gösteriyi âlâ görmesin gözüm, Efendimiz, ya ben piskoposluk görevimden feragat ederim ya da onlar halka örnek ve emsal olmak için yaya giderler, tek bir kez eşeğin üzerine binmiş olan Efendimiz İsa Mesih'ten daha önemli değiller ya.

Bu türden gerekçeler karşısında V. Dom João filika teklifini geri çektiği gibi saltanat arabası teklifini de geri çekti, ve ellerinde yalnızca din kitaplarıyla çömezler Ribamar'lı Aziz José Manastırı'ndan bir sabah ayrıldılar, deneyimsiz ve utangaç otuz kadar yeniyetme, başlarında da Peder Manuel da Cruz ile bir başka bekçi keşiş olan Azize Teresa'lı Peder José. Zavallı çocuklar, zavallı tüysüz minik kuşlar, çömezlerin başında en korkunç zorbanın şaşmaz bir kuralla bulunması yetmezmiş gibi, günlük disiplin seanslarını da kafaya takmıştı, altı, yedi, sekiz seans, zavallıların

sırtı tamamen kan içinde kalana dek, bu da yetmezmiş gibi, asla iyileşmemeleri için yara bere içindeki sırtlarında her türden yük taşıtır, şimdi bir de çıplak ayak, altı fersah yürümeleri gerekiyor, dere tepe yürüyecekler, taşların üzerinden ve çamurların içinden geçecekler, öyle iğrenç yollardan geçecekler ki Bakire'yi Mısır'a kaçarken taşıyan eşeğin çiğnediği toprak bununla karşılaştırıldığında yumuşacık bir çayır kalır, Aziz José'nin sözünü etmeye bile gerek yok, o bir sabır modelidir.

Yarım fersah yol aldıktan sonra, ayak başparmağının ucunu yaralayacak yanlış bir adım yüzünden ya da katil bir köşe yüzünden veyahut ayak tabanının pürtüklü bir toprağa sürekli sürtünmesinden, en naziklerin ayakları kan içindeydi ve artlarında kan kırmızısı sofu çiçeklerden bir iz bırakıyorlardı, soğuk bu kadar acımasız olmasaydı, çömezler ağlamaklı gözlerle, çatlaklar içerisinde zavallı küçük suratlar takınmamış olsalardı, hoş bir Katolik tablo çıkardı ortaya, göğü fethetmek gerçekten de pek güç. Ruhun bütün acıları için önerilen anestezi olan din kitaplarını okuyorlardı, ama aslında acı çeken bedenleriydi, bir çift sandalet en etkili vaazın yerini haydi haydi tutardı, Tanrım, eğer yürekten bağlıysan buna, her türlü ayartıdan uzak tut beni, ama öncelikle şu taşları çek yolumdan, çünkü sen tüm taşların ve tüm keşişlerin babasısın, yoksa yalnızca onların babası olup da benim üvey babam mısın. Şu çömez yaşamından daha kötüsü olamaz, belki de tek istisnası mağaza tezgâhtarıdır, çömezin de Tanrı'nın tezgâhtarı olduğunu söyleyebiliriz, Meryem Ana'nın herhangi bir rahibi, falanca rahip João bu durumu onaylar örneğin, o da bu Fransisken cemaatin çömezi olmuştur ve şimdi de Mafra'ya gitmektedir, orada kutsamanın üçüncü günü vaaz verecektir, ama söz ona düşmez, çünkü o bir vekildir, Peder Göbekli João da onu onaylar, keşiş olduktan sonra kaplandığı bolca yağ nedeniyle böyle adlandırılmaktadır ama çömezliği dönemindeki cılızlığı nedeniyle Algavre'yi baştan başa kat ederek manastırı için koyun aramıştı, bu üç ay boyunca, üstü başı yırtık pırtık, yalınayak,

aç biilaç, işkenceyi düşünün, hayvanları toparlamak, sürüyle birlikte köyden köye gitmek, Tanrı aşkına bir küçük kuzuyu dilemek, onları otlamaya götürmek ve bu dindarca işlerle uğraştığı tüm bu zaman boyunca midesinin o kadar çok yön değiştirdiğini hissediyordu ki açlık onu kıvrandırıyordu, hele ki bu ekmek ve su rejimiyle, gözlerinin önünde iyi bir yemeğin sürekli cazibesini hissediyordu. Nefis köreltilen bir hayat her zaman aynıdır, ister çömez olunsun, ister tezgâhtar, ister asker.

Yollar çoktur ama kimi zaman kendilerini tekrar ederler. Ribamar'lı Aziz José'den yola çıkan çömezler Queluz yolunu tuttular, sonra da Belas ve Sabugo, Morelena'da mola verdiler, eza çekmiş ayaklarını revirde ellerinden geldiğince tedavi ettiler, iki misline çıkmış ıstırapları hissettikten sonra ve bu yeni acılara alışmayı bekledikten sonra Pêro Pinheiro'ya doğru yollarına devam ettiler, yolun bu bölümü en berbatıydı, çünkü yol boyunca mermer kırıntıları serpilmişti. Daha ötede, Cheleiros'a doğru inerken, yolun kenarında tahtadan bir haç fark ettiler, burada birinin öldüğüne işaretti bu, genellikle öldürülmüş insanlar oluyordu, bu kez de durum bu muydu, hayır değildi, bu kişinin ruhuna bir Aziz Babamız duası etmek gereksiz olmaz, keşişler ve çömezler diz çöktüler ve hep birlikte dua okudular, tanımadık biri için dua okumak gerçekten de hayırların en büyüğü, onlar böyle diz çökmüşken ayak tabanları görülebiliyor, öyle hırpalanmış, öyle kan içinde, acılı ve kirli ki, insan vücudunun en dokunaklı bölümü, insan diz çökmüşken ayak tabanı asla ayaklar altında çiğnenemeyecek olan göğe döner. Dua bitti, vadiye indiler, köprüden geçtiler, yeniden din kitaplarına daldılar ve evinin penceresinde duran bir kadını görmediler, onun, Keşişlere lanet olsun dediğini duymadılar.

Şanslı ve şanssız olayları düzenleyen tesadüf, Cheleiros yolu ile Alcainça Pequeña yolunun kesiştiği noktada heykellerle çömezlerin karşılaşmasını istedi ve bu durum, temsil ettiği uğur nedeniyle cemaat tarafından büyük sevinç gösterileriyle karşı-

landı. Keşişler araba konvoyunun başına geçtiler, öncü ve şeytan kovucu görevini üstlendiler, ateşli dualar okuyorlardı ve haç sallamamalarının nedeni yanlarında hiç haç olmamasıydı, kurallar gereği olmalı mıydı bilmiyoruz. Böylece Mafra'ya girdiler, zafer nidalarıyla karşılandılar, ayakları acılar içerisindeydi, öyle coşmuşlardı ki imanları bakışlarındaki şaşkınlıktan belli oluyordu, tabii eğer bu şaşkınlık açlık yüzünden değilse, çünkü Ribamar'lı Aziz José'den ayrıldıklarından beri yalnızca çeşme suyunda yumuşatılmış kuru ekmek kemirmişlerdi, ama bugün karargâh kuracakları hacılar yurdunda daha iyi karşılanacaklarına kuşku yoktu, zar zor yürüyebiliyorlar, tıpkı havai fişek gösterisinden sonra büyük alevlerin yok olup geriye küllerin kalması gibi, coşku tükendikten sonra da melankoli kalır geriye. Heykellerin indirilmesini bile seyretmediler. Ustalar da işçiler de oradaydı, yanlarında çıkrıklar, makaralar, halatlar, yastıklar, takozlar, insanın aniden elinden kaçıveren bu uğursuz aygıtlar, bu nedenle Cheleiros'lu kadın Lanet olsun keşişlere demişti, kan ter içinde kalarak ve dişleri gıcırdatarak heykeller indirildi ve ayağa kaldırıldılar, şimdi boylu boyunca yükseliyorlar, daire halindeler, sanki toplantı halindelermiş ya da bir papa seçimi toplantısıymış gibi içeriye dönükler, üç azize, Isabel, Clara ve Teresa, azizlerin arasındalar, Aziz Vicente ve Sebastião, bunların yanında azizeler ufacık kalıyorlar, ama kadınlar azize olmadıklarında bile karışla ölçülmezler.

Baltasar vadiye iniyor, evine giriyor, şantiyedeki işler henüz bitmedi ama o uzaktan geldiğinden, yolculuk yorucuydu, Baltasar bir günde Santo António do Tojal'dan buraya tüm mesafeyi kat etmişti, bunu unutmayalım, öküzleri çözdükten ve tımar ettikten sonra evine dönmeye hak kazandı. Kimi zaman vakit geçmiyor gibi geliyor, tıpkı bir sundurmaya yuva yapan kırlangıç gibi, bitmek bilmez bir şekilde gidip geliyor, ama her şey bizim gözümüzün önünde olup bitiyor ve bizler, kırlangıç ile biz, sonsuza dek bunun böyle olacağını sanabiliriz, ya da en

azından sonsuzluğun yarısına dek, ki bu da hiç fena sayılmaz. Ama aniden kırlangıç yok olmuştur, daha biraz önce onu gördüm, nereye kayboldu, elimizin altında bir ayna olsaydı, ey şefkatli İsa, zaman da nasıl geçti, nasıl da yaşlandım, daha dün mahallemin çiçeği burnunda delikanlısıydım, bugün ne mahalle kaldı ne çiçek. Baltasar'ın köye götüren çamurlu yoldan inen ona bakan bizim gözlerimizden başka aynası yok, ve gözlerimiz onunla konuşuyor, Sakalına aklar düşmüş Baltasar, alnın kırışık içinde, omuzların çökmüş Baltasar, sen eski sen değilsin Baltasar, ama bu elbette bizim görüşümüzdeki bir kusurdandır, çünkü işte bir kadın ilerliyor ve bizim yaşlı bir adam gördüğümüz yerde o genç bir adam görüyor, hani günün birinde, Adın ne senin diye sormuş olduğu askeri görüyor o, ya da belki o adamı görmüyor ama yalnızca yukardan ineni görüyor, pislik içerisinde, ağarmış saçlı ve çolak, nam-ı diğer Yedi-Güneş, bunca yorgunluktan sonra hâlâ bu adı hak ediyorsa, ama o yine de bu kadın için hep bir güneştir, aralıksız parıldadığı için değil, büyük bir yoğunlukla var olduğu için, bulutların ardına gizlense de, gölgede kalsa da, daima canlı, Tanrı'ya şükürler olsun, kadına kollarını uzatıyor, kadın kollarını uzatıyor, her ikisi de aynı coşku içinde, onlar böyle herkesin önünde kucaklaştıkları için Mafra köyünde skandal konusu oluyorlar, yine de ilk gençliklerinde değiller, böyle davranıyorlar çünkü hiç çocukları olmadı ya da kendilerini olduklarından daha genç görüyorlar, zavallı körler, ama belki de kendilerini oldukları gibi gören tek onlardır, en zor görme biçimi de budur aslında, ve artık birlikte olduklarına göre bizim gözlerimiz bile onların güzelleştiğini fark edebilir.

Yemek sırasında Álvaro Diogo heykellerin indirildikleri yerde kalacaklarını söylüyor, onları nişlerine yerleştirecek zaman yok, kutsama gelecek pazar günü olacak ve bazilikaya tamamlanmış bir eserin uyumlu havasını vermeye hiçbir çaba ve ihtimam yeterli olmayacak, ayin eşyası odası tamamlandı ama kubbeler sıvalı değil ve ahşap kısımlar hâlâ yerinde durduğundan üzerleri

alçıya bulanmış ham bir tabakayla kaplanacaktı, böylece bir kireç tabakası gibi gözükerek bütüne daha net bir görüntü kazandıracaktı ve kilisenin henüz kubbesi olmadığından bunun yokluğu da benzer şekilde telafi edilecekti. Álvaro Diogo bu ayrıntıların çoğundan haberdar, çünkü sıradan duvarcı ustalığından taş yontuculuğuna, taş yontuculuğundan maden oymacılığına geçti, hem memurlar hem de ustabaşılar onu takdir ettiler, daima dakik, daima yetenekli, daima disiplinli, eli ne kadar mahirse dili de o kadar uysal, sığırtmaç takımıyla alakası yok, olur olmaza baş kaldıranlarla alakası yok, onlar gübre ve ter kokarken, elinin kıllarına ve sakallarına dek sızan ve giysilerine sonsuza dek kazınan bu beyaz mermer tozuna bulanıyor. Álvaro Diogo'ya kalsa böyle devam edecek, ama bu pek sürmeyecek, çünkü Álvaro Diogo, bir süre sonra, tırmanmaması gereken bir duvardan düşecek, mesleği bunu gerektirmiyordu, kendi elleriyle yaptığı ve bu nedenle de kötü yontulmuş kalmasını kabul edemeyeceği bir taşı düzeltmek için çıkmıştı duvara. Yaklaşık otuz metre yükseklikten düşecek ve ölecektir, ve adamının gördüğü lütuftan şu an için pek gurur duyan bu Inês Antónia, içler acısı bir dul halini alacak ve oğlunun da düşmesinden çekinir olacaktır, yoksulların sıkıntısı asla bitmez. Álvaro Diogo kutsamadan önce çömezlerin mutfağın üzerinde inşa edilmiş olan iki eve yerleşeceklerini de söylüyor ve bunu işiten Baltasar sıvaların henüz kurumadığını ve mevsimin epey soğuk geçtiğini söylüyor, keşişler her türden hastalığa yakalanabilirler ve Álvaro Diogo biten hücrelerde gece gündüz ocakların yandığını ama buna rağmen rutubetin duvarlardan sızdığını söylüyor, Ya aziz heykelleri Baltasar, taşıması güç oldu mu, Pek değil, en kötüsü onları yüklemekti, sonra, biraz maharet biraz da güçle, üstüne de öküzlerin sabrı eklenince, başardık. Sohbet uzayıp gidiyordu, ocakta ateş sönüyordu, Álvaro Diogo ile Inês Antónia yatmaya gittiler, Gabriel'in sözünü etmeye bile değmez, yemeğinin son lokmasını çiğnerken uyumuş gitmişti, Baltasar soruyor, Heykelleri görmek ister misin

Blimunda, hava açık olmalı, ay da gecikmeyecek, Gidelim, dedi Blimunda.

Gece berrak ve soğuktu. Vela Tepesi'ne doğru yamacı tırmanırlarken ay çıktı, kocaman, kıpkırmızı, çan kulelerini, en yüksek duvarların düzensiz hatlarını, onca kaygıya ve barut tüketimine neden olmuş tümseğin yüzeyini belirginleştirdi. Baltasar konuşuyor, Yarın Junto Dağı'na gidip makinenin durumuna bakacağım, son ziyaretimden bu yana altı ay geçti, Tanrı bilir ne haldedir, Ben de seninle geleceğim, Değmez, erkenden yola çıkarım, eğer tamir edecek fazla bir şey yoksa gece olmadan dönmüş olurum, şimdi gitmem iyi olur, sonra kutsama şenlikleri olacak, yağmur yağarsa yollar iyice kötüleşir, Dikkatli ol, Endişelenme, hırsızlar bana saldıracak ya da kurtlar ısıracak değil ya, Hırsızdan ya da kurttan söz etmiyorum, Neden bahsediyorsun peki, Makineden, Bana her zaman dikkatli olmamı söylüyorsun, oysa gidip geliyorum, bundan daha dikkatli olamam, Hepimiz çok dikkatli olmalıyız, bunu unutma, Sakin ol kadınım, ecelim gelmedi henüz, Sakin olmamı nasıl bekleyebilirsin sevgilim, olacak olan olur.

Kilisenin önündeki geniş dolma toprağa varmışlardı, kilisenin kütlesi eserin geri kalanından ayrılmış, topraktan göğe doğru yükseliyordu. Bir saray olması gereken şey henüz zemin katındaydı, iki yana doğru uzanıyordu ve yukarda, buralarda yapılan törenlere ayrılmış ahşap yapılar fark ediliyordu. Bunca yıllık çalışmanın, toplam olarak on üç yıllık çalışmanın sonucunun bu kadarcık bir şey olması inanılır gibi değildi, tamamlanmamış bir kilise, her iki kanatta ikinci kata kadar yükselen bir manastır, gerisi ise kapı hizasını ancak aşıyor, gereken üç yüz hücre yerine hepi topu kırk hücre tamamlanmış. Bu az gelebilir ama çok, hatta belki de fazladır. Karınca harman yerinden bir tohum tanesi alacak. Oradan karınca yuvasına kadar on metre var, yani bir insanın yirmi adımından az. Ama tohumu taşıyacak ve bu yolu kat edecek olan insan değil, karınca. Mafra'daki bu şantiyenin sıkıntısı orada devler değil insanlar çalıştırılıyor olması ve bu inşaat ile,

geçmişteki ve gelecekteki başka inşaatlarla, insanın devlerin yapabileceği işi yapabilecek olduğu kanıtlanmak isteniyorsa, bu durumda, bu çalışmanın karıncalarınki kadar vakit alması gerekir, her şey kendi doğru oranlarında görülmeli, karıncalar ve manastırlar, taş döşemeler ve buğday tanesi.

Blimunda ve Baltasar heykeller çemberinin içine girdiler. Aynı ışığı üç azizeyi kollayan Aziz Sebastião ile Aziz Vicente'nin devasa figürlerini önden aydınlatıyor, bu grubun her iki tarafında bedenler ve yüzler yavaş yavaş gölgelenerek zifiri karanlığa varıyor, Aziz Domenico ile Aziz Ignatius bu karanlıkta gizlenmişler, büyük haksızlık bu, Assisi'li Aziz Francisco karanlığa mahkûm edilmiş, oysaki o Azize Clara'nın ayakları dibinde ışıklar içinde olmayı hak ederdi, Tanrı'ya şükürler olsun ki bu ısrarın içerisinde tensel ilişkiyi anıştıran hiçbir şey yok, tensel ilişki olsaydı ne olurdu ki, insanlar azize olmaya son verecek değil ya, azizeler ise böyle insan olur. Blimunda bakıyor, tasarımları anlamaya çalışıyor, kimilerini ilk bakışta çözüyor, kimileri için ise uzun uzadıya bakması gerekiyor, bazılarını asla kesinlikle bilemiyor, birçoğu kapalı sandık gibi. Bu harflerin, üzerinde Aziz Vicente'nin durduğu kaideye kazılı bu işaretlerin okumayı bilene azizin adını açıkça ifade ettiğini anlıyor. Parmağını eğimlerin ve düz çizgilerin üzerinde gezdiriyor, sanki henüz kabartmalı alfabesini sökmeyi başaramamış bir kör, Blimunda heykele, Sen kimsin diye soramaz, kör kâğıda, Ne diyorsun diye yazamaz, yalnızca Baltasar cevap verebilir, Baltasar Mateus, Yedi-Güneş derler, Blimunda ona, Adın ne senin, diye sorduğunda bu cevabı vermişti. Dünyadaki her şey kendi cevabını içinde taşır, zaman alan şey sorulardır. Tek bir bulut deniz tarafından geliyor, aydınlık göğün ortasında yalnız, ve uzun bir süre boyunca ayı örttü. Heykeller belirsiz beyaz biçimler halini aldı, hatlarını ve çizgilerini yitirdiler, heykeltıraşın iğnesi biçimi ortaya çıkarmadan önceki mermer bloklar gibiler. Aziz ve azizeler olmaktan çıktılar, ilkel varlıklar yalnızca, sessiz, çizimin yarattığı biçim bile değiller, onların ortasında karanlıkta

erimiş adamla kadının biçimleri kadar ilkel ve muğlaklar, yine de onların biçimleri mermerden değil, basitçe canlı maddeden ve daha önce bildiğimiz gibi, toprağın gölgesiyle en iyi kaynaşan şey insanların etidir. Yavaş yavaş geçip giden büyük bulutun altında, devriye askerlerine eşlik eden ateşlerin alevleri daha iyi fark ediliyordu. Uzakta, Ahşap Ada karmakarışık bir yığındı, yatmış duran dev bir ejderhaydı, kırk bin körükle nefes alıyordu, uyuyan insan sayısı kadar, tek bir boş yatağın bile olmadığı revirdeki bahtsızları saymıyoruz ama, hastabakıcılar bir-iki ceset çıkardıklarında yer boşalıyordu ancak, kiminin içinde yara açılmıştı, bir diğeri tümörden acı çekiyordu, bir üçüncüsü kan kusuyordu, bir sonuncusu beyin kanamasından felç geçirip ölmüştü, zavallı. Bulut toprağın, daha doğrusu toprakların, tarlaların içine doğru uzaklaştı, gerçi biz bakmamaya başladığımızda ya da bir dağın ardına gizlendiğinde bir bulutu bulut yapanın ne olduğunu bilemeyiz, belki toprağın içine girmiştir ya da toprağı döllemek için üzerine çullanmıştır, bulutların tuhaf yaşamını, garip güçlerini kim bilebilir, Eve dönelim Blimunda, diyor Baltasar.

Yeniden aydınlanmış olan heykellerin çemberinden ayrıldılar, vadiye inerlerken Blimunda arkasına baktı. Heykeller tuzdan fosfor saçıyordu. Kulak verildiğinde, onlardan gelen bir sohbet gürültüsü işitiliyordu, toplantı, tartışma, yargı sesleri belki de İtalya'dan ayrıldıklarından beri ilk kez işitiliyordu, rutubetli bir sintinede fareler arasında kapalı kalmışlar ya da üst güverteye özensizce istiflenmişlerdi, bu belki de onların ay ışığı altındaki son söyleşileriydi, çünkü bir süre sonra nişlerinin içine yerleştirilmiş olacaklardı, bazıları bir daha asla göz göze gelemeyeceklerdi, bazıları birbirlerini yalnızca gözucuyla fark edecekler, kimileri ise cezalı gibi göğe bakmaya devam edecek. Blimunda konuşuyor, Azizler böyle durmaya mahkûm edildikleri için çok mutsuz olmalılar, eğer azizlik buysa lanetlenmek nedir, Bunlar yalnızca heykel, Onların kaidelerinden indiğini ve bizim gibi insanlar olduklarını görmeyi çok isterdim, heykellerle konuşulamıyor, Belki

yalnız kaldıklarında kendi aralarında konuşuyorlardır, Bunu bilemeyiz ama eğer yalnızca birbirleriyle ve hiç tanık yokken konuşuyorlarsa bizim ne işimize yarar, sorarım sana, Azizlerin kurtuluşumuz için gerekli oldukları bana her zaman söylenmiştir, Azizler kurtulmadı ki, Kim söyledi sana bunları, İçimde hissediyorum bunu, Kimse kurtulmadıysa kimse lanetlenmemiştir, Böyle düşünmek günahtır, Günah yoktur, yalnızca ölüm ve yaşam var, Yaşam ölümden önce gelir, Yanılıyorsun Baltasar, ölüm yaşamdan önce gelir, ölmüş olan bizden o zamanki biz doğarız, işte bu yüzden tek bir kez ölmeyiz, Toprağın altına girdiğimizde, Francisco Marques arabanın altında ezildiğinde, bu çaresiz bir ölüm değil midir, Francisco Marques'ten söz ediyorsan, bu onun için bir doğumdur, Ama bunu o bilmiyor, Tıpkı bizim de kim olduğumuzu yeterince bilmememiz ama yaşamaya devam etmemiz gibi, Blimunda bunları nereden öğrendin, Annemin karnındayken gözlerim açıktı, oradan her şeyi görüyordum.

Bahçeye girdiler. Ay sütlü renklere bulanmıştı. Güneşin kesece̊inden çok daha net olan gölgeler, siyah ve kalın, belirginleşiyordu. Orada eski bir virane vardı, çürümüş anız kaplı, daha görkemli dönemlerde dişi bir eşek taşıdığı yüklerin acısını orada çıkarırdı. Aile içinde oraya kancığın barakası derlerdi, gerçi mülk sahibi öleli epey olmuştu ama, Baltasar onu hatırlamıyordu bile, hiç sırtına binmiş miydim, yoksa binmemiş miydim, ve kuşkuya kapılırdı, ve tırmığı kancığın barakasına bırakacağım dese, bunu derken Blimunda'ya hak verirdi, sanki hayvan küfelerini ve sert semerini kuşanmış olarak ortaya çıkacaktı, annesi mutfaktan bağırıyordu, Git babana yardım et kancığın yükünü indirin, o dönemde Baltasar çok yardımcı olamıyordu, henüz küçücüktü ama şimdiden güç işlere alışmıştı ve her çaba ödülü hak ettiğinden, babası onu hayvanın nemli sırtına bindiriyor ve bahçede gezdiriyordu, sonunda bu atın süvarisi olmuştum. Blimunda onu viraneye götürdü, birbirlerinin isteğiyle geceleyin oraya gidişleri ilk kez olmuyordu, tenin ihtiyaçlarının fazla baskın çıktığı

oluyordu, iniltilerini, hırıltılarını, hatta belki de çığlıklarını bastıramayacaklarını anlıyorlardı, bu durum yalnızca erdemli kucaklaşmalar bilen Álvaro Diogo'nun dehşete kapılmasına ve yeğenleri Gabriel'in dayanılmaz hayranlığına yol açıyor ve günahkâr bir şekilde kendini acilen yatıştırmanın yollarını arıyordu. Hâlâ kullanıldığı dönemlerde viranenin dikmelerine sabitlenmiş olan antika ve geniş yemlik şimdi yerde duruyordu, yarı yarıya yıkılmıştı ama içi saman dolu ve üzerinde de iki eski örtü, bir kral yatağı kadar konforluydu. Álvaro Diogo ve Inês Antónia bu eşyanın ne işe yaradığını biliyorlar ama bilmezden geliyorlardı. Böyle yenilikler denemek asla akıllarına gelmemişti, ruhları sakindir ve tenlerinde hiç arzu yoktur, yalnızca Gabriel, hayatları değiştiğinde orada randevular verecekti, pek yakında olacaktı bu ama henüz kimse farkında değildi. Belki Blimunda hariç, Baltasar'ı viraneliğe sürüklediği için değil, o daima ilk adımı atan kadın olmuştur, ilk lafı açan, ilk harekette bulunan, bu nedenlerle değildi, boğazını sıkan kaygılı arzu nedeniyle, Baltasar'a sarılışındaki şiddet nedeniyle, öpüşündeki açlık nedeniyle, zavallı ağızlarda eski tazelik kalmadı artık, birkaç dişleri yok, kimileri de eksik gedik, ama aşk tüm bunların üzerinde.

Alışkanlıklarının tersine orada uyudular. Şafak söktüğünde Baltasar, Junto Dağı'na gidiyorum, dedi, Blimunda kalktı, eve girdi, mutfağın yarı karanlığında yiyecek bir şeyler aradı el yordamıyla, yengesi, eniştesi ve yeğeni hâlâ uyuyordu, sonra çıktı ve kapıyı kapadı, Baltasar'ın heybesini de getirmişti, içine erzak ve alet edevat koymuştu, demir şişi unutmamıştı elbette, kötü tesadüflerden kimse korunmuş değildir. İkisi birlikte çıktılar, Blimunda köyün dışına kadar Baltasar'a eşlik etti. Uzaktan kilise kuleleri görülüyordu, kapalı gökte beyaz beyazdılar, bu kadar berrak bir gecenin ardından kimse bulut beklemezdi. Alçak dallı bir ağacın altında, sonbaharın sararttığı yapraklar arasında sarıldılar, toprakla karışan ve yeniden yeşermesi için onu besleyen başka yaprakları çiğniyorlardı. O, Amadis'ten ayrılan saray

giysileri içindeki Oriane değildi, eğilen Juliette'i öperek balkondan inen Romeo da değildi, o yalnızca Baltasar, zamanın verdiği zararı telafi etmek için Junto Dağı'na gidiyor, ve yalnızca Blimunda, çaresizce zamanı durdurmaya çalışan Blimunda. Koyu giysileri içerisinde iki kaygılı gölge gibiler, ayrılır ayrılmaz yeniden sarılıyorlar, her ikisinin de neler hissettiğini, hangi olayların örüldüğünü bilmiyorum, belki hayal gücünün işleri, zamanın ve mekânın bir oyunu, iyiliğin uzun sürmediğine dair bilincin ürünü, iyilik sürerken fark etmeyiz, buradayken fark etmeyiz bile, çekip gittiğinde ise yokluğuna ağlarız, Gecikme orada Baltasar, Barakada yat, belki bu gece gelirim ama eğer çok tamirat varsa yarın dönerim, Biliyorum, Hoşça kal Blimunda, Hoşça kal Baltasar.

Tekrarlanan yolculukları anlatmaya gerek yok, ilkini anlatmıştık zaten. Yolculardaki yaşanan değişimlerden yeterince söz ettik, yerlerin ve manzaraların değişimine gelince insanların ve mevsimlerin geçtiğini bilmek yeter, insanlar yavaş yavaş değişiyor, ev, ambar, toprak parçası, duvar, saray, köprü, manastır, çit, şose, değirmen, hepsi yavaş yavaş değişiyor, mevsimler ise tamamen değişiyor, sonsuza dek değişiyorlar, ilkbahar, yaz, şu an olduğu gibi sonbahar, hemen yakındaki kış. Baltasar bu yolları sağ avucunun içi gibi biliyor. Pedrulhos nehrinin kenarında mola verdi, bir gün orada Blimunda'yla eğlenmişlerdi, çiçek zamanıydı, el değmemiş toprakta papatyalar, ekinlerde gelincikler, fundalıklarda boğuk renkler. Yollarda Mafra'ya giden insanlar, davullara ve kocaman sandıklara vuran kadın ve erkek kalabalıkları, kavallar çalıyorlar, başlarında kimi zaman bir rahip ya da keşiş oluyor, genellikle de bir sedyenin üzerinde felçli birinin taşındığı da oluyor, kutsanma günü belki de bir ya da birçok mucize olabilir, Tanrı'nın ne zaman şifa dağıtacağı bilinmez, işte bu yüzden körler, topallar, felçliler sürekli olarak bir hac yerinden bir diğerine gidip duruyorlar, Efendimiz bugün gelecek mi acaba yoksa benim umutlarım suya mı düşecek, şanssızlığım belki de

Mafra'ya gitmemi gerektiriyor, belki istirahat günüdür, Annemi Burun'daki Kutsal Anamız'a mı götürsem acaba, güçler böyle dağılırken nerede olsam daha iyi, ama yine de bizi kurtaracak olan imandır, Kim bizi neden kurtaracak, diye sorardı Blimunda.

Öğleden sonraya doğru Baltasar, Barregudo Dağı'nın ilk kollarına vardı. Geride Junto Tepesi yükseliyordu, bulutlar arasında kendine bir yol açmış olan güneş pırıl pırıl aydınlatıyordu. Dağın üzerinde gölgeler dolanıyordu, tepelerde dolaşan karanlık kocaman hayvanlar gibi, geçerlerken insanı ürperten türden, sonra ışık ağaçları kavuruyor, gölcükleri ışıldatıyordu. Değirmenlerin hareketsiz kanatlarında rüzgâr esiyordu, testilerde ıslık çalıyordu, bütün bunları yalnızca hayat üzerine başka bir şey düşünmeden yolda yürüyenler, yalnızca geçip gitmekle ve gökteki bulutların geçip gitmesini seyretmekle yetinenler fark eder, güneş batmakta, buradan kalkan rüzgâr ötede yok olacak, yaprak çok hafif ürperiyor, ağır ağır dönüşü tükeniyor, bütün bu manzaraları fark eden eski ve acımasız bir asker, vicdanında bir insanın ölümü var, bu cinayet belki de hayatındaki başka tesadüflerle ödünlendi, kalbinin üzerine kanla haç çizilmesi gibi, dünyanın ne kadar büyük olduğunu ve yüzeyindeki her şeyin ne kadar küçük olduğunu görmüş olmak gibi, sakin ve tatlı bir sesle öküzlerle konuşmak gibi, bunlar az gibi geliyor ama yeterli olmadığını kim söyleyebilir.

Baltasar Junto Dağı'nın yamaçlarında ilerliyor, onu uçan makineye götürecek olan çalı çırpı arasında neredeyse görünmez bir yol arayışında, makineye yaklaşırken her zaman kalbi hızla çarpmaya başlıyor, makinenin bulunmuş, imha edilmiş, belki de çalınmış olmasından korkuyor, ve her seferinde onu görünce şaşırıyor, sanki o an gelip konmuş gibi, acil inişinden dolayı hâlâ titriyor, çalılardan ve sarmaşan bitkilerden oluşan olağanüstü gizli sığınağı içinde, olağanüstü çünkü çalılar ve sarmaşanlar genelde bu topraklarda bitmez. Çalınmamış, tahrip edilmemiş, orada duruyor aynı yerde, kanatları yerde sürünüyor, kuş boynu

en yüksek dallara karışmış, karanlık başı asılı bir kuş yuvası gibi. Baltasar yaklaştı, heybesini yere bıraktı, çalışmaya koyulmadan önce biraz soluklanmak için oturdu. Bir parça ekmekle iki parça kızartılmış balık yedi, bıçağının ucundan ve kenarından fildişi üzerine minyatür işleyen birinin ustalığıyla yararlanıyordu, yemeğini bitirdiğinde bıçağı otlarda, elini de poturunda temizledi, makineye yöneldi. Güneş güçlü bir şekilde parıldıyordu, hava sıcaktı. Sorgunlara zarar vermemek için kanadın üzerinden dikkatle atlayan Baltasar *passarola*'nın içine girdi. Güvertedeki birçok döşeme çürümüştü. Bunları yenilemek, gerekli malzemeleri getirmek gerekiyordu, burada birkaç gün kalmalıydı, ya da, bu fikir aklından o an geçmişti, makineyi parça parça söküp Mafra'ya götürmeliydi, bir saman yığınının altına gizlerdi, veyahut en güvenilir birkaç dostuyla birlikte örgütleyebilirse manastırın yeraltındaki bir yerlerine koyabilirdi, sırrı onlara birazcık çıtlatırdı, bu çözümü hiç düşünmemiş olmasına çok şaşırdı, dönüşte Blimunda'ya bunu anlatırdı. Dalgındı, nereye bastığının farkında değildi, aniden iki levha kırıldı, çatırdadı ve göçtüler. Baltasar dengesini korumak ve düşmemek için kollarını hızla hareket ettirdi, çengeli yelkenleri çekmeye yarayan halkaya girecekti ki aniden tüm ağırlığıyla asılan Baltasar yelkenlerin büyük gürültüyle açıldığını gördü, güneş makineyi istila etti, amber toplar ve küreler ışıldadı. Makine kendi etrafında iki kez döndü, etrafını saran çalı çırpıdan koptu, onları parçaladı ve yükseldi. Gökte tek bir bulut bile yoktu.

Blimunda gece boyu gözünü kırpmadı. Gün batarken Baltasar'ın daha önceleri olduğu gibi dönüşünü beklemişti ve bu umuttan güç bularak köyden çıkmıştı, Baltasar'ı getirecek yolda yaklaşık yarım fersah yürümüştü ve hava iyice kararana dek bir tümseğin üzerinde uzun süre durmuş kalmıştı, kutsama için Mafra'ya gelenleri seyrediyordu, hac yolculuğu gibi geliyorlardı, kaçırılmaması gereken bir bayramdı bu, orada bulunan herkese kesinlikle sadaka ve yiyecek verilirdi, kendini en fazla gösteren ve ağlayıp sızlayanlar yeterince alabilirlerdi, ruh haz arayışındayken beden bundan vazgeçemezdi. Uzaklardan gelen birçok haydut oturan bu kadını fark ettiklerinde Mafra'nın erkek ziyaretçilere bu türden bir fırsat sunarak karşıladığını düşündüler ve ona müstehcen laflar attılar, ama kendilerine taş gibi bakan yüzü fark edince laflarını yutmak zorunda kaldılar. Cesaret edip de başka türlü yakınlaşma biçimlerini denemeye kalkışan bir hayta, Blimunda'nın boğuk bir sesle, Senin kalbinde bir karakurbağası var, ona, sana ve tüm soyuna tükürüyorum, dediğini işitince ürkerek geri çekildi. Tamamen gece olunca hacı dalgası kesildi, Baltasar bu saatte artık gelmeyecektir ya da öyle geç gelir ki onu yatarken karşılarım, belki de çok işi varsa yarın gelir, öyle demişti. Blimunda eve döndü, eniştesi, yengesi ve yeğeniyle yemek yedi, Baltasar gelmedi, dedi içlerinden biri, Böyle nereye gider hiç anlamıyorum, dedi bir diğeri, Gabriel tek laf etmedi, büyüklerinin yanında konuşmayacak kadar küçük ama içinden ana babasının, amcasının ve halasının hayatlarına karışmaması gerektiğini söylüyor, insanlığın yarısının öteki yarısının hayatını merak

etmesi bir manyaklık, öbür yarısı da misilleme yapar, bu yumurcak yaşına rağmen epey şey biliyor. Yemek bitti, Blimunda herkesin yatmaya gitmesini bekledi, sonra bahçeye çıktı. Gece sakin, gök aydınlıktı, belli belirsiz bir serinlik hissediliyordu. Belki de aynı anda Baltasar, Pedrulhos nehri boyunca yürümekteydi, sol koluna çengel yerine şiş takılı, beklenmedik tesadüflerden ya da yersiz sorulardan kimse kaçamaz, daha önce söyledik ve kanıtlandı bu. Ay çıktı, Baltasar yolu daha iyi görecek, geceyi haber veren büyük sessizliğin içinde onun ayak seslerini her an duyabiliriz, bahçe kapısını itecek ve Blimunda onu karşılamak için koşacak, başka bir şey görmeyeceğiz, çünkü ağırbaşlı olmak görevimiz bizim, tek bilmemiz gereken bu kadının çok kaygılı olduğu.

Bütün gece uyumadı. Yemlikte yatmıştı, insan teri ile koyun yapağısı kokan örtülere sarınmıştı, sazların aralıklarından dışarıyı kolluyordu, ay ışığı bu aralıklardan viraneliğe sızmaktaydı, sonra ay battı, neredeyse şafak sökecekti, gece kararmaya zaman bile bulamamıştı. İlk aydınlık belirdiğinde Blimunda kalktı, mutfağa gidip yiyecek bir şeyler aradı, neden bu kadar telaşlısın kadın, Baltasar'ın belirttiği süreyi henüz aşmadık, belki öğleyin gelir, yağmura ve rüzgâra maruz kalmış bu kadar yaşlı bir makinede çok tamirat olabilir, seni uyarmıştı. Blimunda bizi dinlemiyor, çoktan dışarı çıktı bile, gayet iyi bildiği yolda yürüyor, Baltasar'ın da kullanacağı yol bu, birbirlerini görmemeleri mümkün değil. Ama birbirlerini göremeyecekler, daha doğrusu kralı göremeyecekler, Mafra'ya tam bugün girecek, bu öğleden sonra, yanında Prens Dom José'yi ve veliaht hazretleri Dom António'yu getiriyor, sonra kraliyet ailesinin tüm hizmetkârları da var, şan şeref içerisinde, gayet görkemli bir haldeler, zengin saltanat arabaları, harikulade atlar, yolun dönemecinde hepsi kusursuz bir düzen içinde kendini gösteriyor, ilerliyorlar, atlar sıçrıyor, bu kadar şaşırtıcı bir gösteriye hiç tanık olunmadı. Aslında kraliyet törenleri çok boldur, farklılıkları hakkında bilgi sahibiyiz, brokarlar ve altınlar daha az ya da daha çok olabilir, bizim görevimiz

bu kadını izlemek, rastladığı herkese falanca ya da filanca özellikte bir adam görüp görmediklerini sormak, dünyanın en güzel erkeği, bu yanılgıya bakarak her zaman hissedileni söylemenin mümkün olmadığını çıkartabiliriz, bu tablodan bizim karayağız, kırçıl saçlı, çolak Baltasar'ı kim tanır, Hayır kadın, onu görmedik, ve Blimunda yoluna devam ediyor, anayoldan ayrıldı, birlikte yaptıkları yolculukta olduğu gibi tarlaların arasına sapıyor, şu dağ, şu orman, dizili dört taş, daire halinde altı tepe, gün çoktan ilerliyor, Baltasar'ın izi bile yok. Blimunda yemek yemek için durmadı, yürürken yemeğini yiyor, uykusuz geçirdiği gece onu yormuş, endişe gücünü tüketiyor, torbasındaki yiyecekler bir top olmuş ve uzakta beliren Junto Tepesi geri gidiyor gibi, nasıl bir mucize bu. Esrarlı bir yanı yok bunun, adımların yavaşlığından kaynaklı, eğer böyle yürürsem hedefe asla varamam. Bazı yerlerden geçmiş olduklarını hatırlamıyor Blimunda, kimilerini bir köprüden, iki yamacın kesişmesinden, bir havzanın dibindeki çayırlıktan tanıyor. Bu köyden daha önce geçtiğini biliyor, çünkü aynı kapının önünde aynı ihtiyar kadın oturmuş aynı eteği dikiyordu, her şey aynı, tek başına yürüyen Blimunda hariç.

Buralarda bir çobana rastladıklarını ve onlara Barregudo Dağı'nda olduklarını söylediğini hatırlıyor, uzakta Junto Tepesi yükseliyor, diğerlerinden farksız bir tepe denebilir, ama aklında böyle kalmamış, belki de eğimi nedeniyle, sanki gezegenin bu bölümünün küçültülmüş bir halini gördüğünü sanabilir insan, böylece dünyanın gerçekten yuvarlak olduğuna ikna olabilir. Ne çoban var ne sürü, Blimunda durduğunda derin bir sessizlik kaplıyor ortalığı, etrafına bakındığında dile getirilemez bir yalnızlık. Junto Dağı öyle yakın ki sanki elini uzatsa yamaçlarını tutacak, tıpkı diz çökerek kollarını uzatan ve erkeğinin kalçalarına sarılan bir kadın gibi. Blimunda'nın bu kadar incelikli düşünmesi imkânsız, ama neden olmasın, kim bilir, insanların içini bilemeyiz ya, onların ne düşündüklerini bilemeyiz, bizim tek yaptığımız başkalarının beynine kendi düşüncelerimizi ödünç vermek ve sonra da diyoruz

ki, Blimunda şunu düşünüyor, Baltasar bunu düşünüyor, belki de hayalimizde onlara kendi duygularımızı aktarıyoruz, örneğin Blimunda'nın kendi kalçalarına dokunurken hissettiği şey, sanki erkeği okşuyormuş gibi. Soluklanmak için duruyor, bacakları titriyordu, yol onu yormuştu, hayali temaslarla gevşemişti, aniden Baltasar'ı yukarda bulacağı inancına kapıldı, çalışırken, kan ter içinde, belki de son düğümleri atarken, belki de heybesini omzuna atarken, belki de vadiden inerken bulacaktı ve Baltasar diye bağırdı.

Cevap veren olmadı, olamazdı da, bir çığlık hiçtir, ancak oradaki dik bayıra kadar gidip zayıflayarak, bizim sesimizle alakası kalmayarak geri gelir. Blimunda hızla tırmanmaya başladı, gücü hızla yerine geliyordu, hatta yokuş aşağı koşmaya bile başladı, uzakta, cılız pırnalların arasında, belli belirsiz patikayı bile gördü, *passarola*'ya giden Baltasar'ın uzun aralıklarla da olsa geçişlerinin bıraktığı izler vardı. Yeniden bağırdı, Baltasar, bu kez kesinlikle işitecekti, artık aralarında hiç tepe kalmamıştı, yalnızca inişli çıkışlı bir arazi, tırmanmaya son verebilseydi onun da bağırdığını kesinlikle işitecekti, Blimunda, bunu işittiğine öyle emindi ki gülümsedi, elinin tersiyle terini ya da gözyaşlarını sildi, belki saçlarını düzeltti ya da kirli yüzünü temizledi, bu hareketi çok değişik şekilde yorumlanabilir.

İşte orası, sanki büyük bir kuşun yuvası, havalanmış ama. Blimunda'nın çığlığı, üçüncüsü, ve hep aynı adı haykırıyor, keskin bir çığlık değil ama boğuk bir patlama, sanki dev bir el yavaş yavaş içini oyuyormuş gibi, Baltasar, bu adı söylerken bu yeri boş bulacağını baştan beri bildiğini anladı. Sanki toprağın derinlerinden yakıcı bir rüzgâr gelmiş gibi gözyaşları aniden kurudu. Ayakları dolanarak yaklaştı, sökülmüş çalıları gördü, makinenin ağırlığının toprakta oluşturduğu oyuğu gördü ve öte tarafta, altı adım kadar ötede, Baltasar'ın heybesi. Orada olup bitene dair başka hiçbir işaret yok. Blimunda gözlerini göğe dikti, şu an o kadar berrak değil, bu akşamüzerine doğru birkaç bulut sakin

sakin geçiyor ve uzayın boşluğuna ilk kez duyarlılık hissetti, sanki kendi kendine şöyle diyordu, Yukarda hiçbir şey yok, amı inanmayı reddettiği şey de tamamen buydu, Baltasar göğün bir köşesinde süzülüyor olmalıydı, makineyi indirmek için kanatlara yapışmıştır. Heybeye baktı tekrar, yerden aldı, heybenin içinde şişin ağırlığını hissetti, ve akla yatkın bir fikir geldi aklına, eğer makine önceki gün havalanmışsa, gece olunca inmiştir, dolayısıyla Baltasar gökte olamaz, karada bir yerlerde olmalıdır, belki ölüdür belki diri, yaralı olacağı kesin, inişin sertliğini hâlâ hatırlıyordu, ama o zaman yük daha ağırdı.

Heybeyi omzuna attı, burada yapacak işi kalmamıştı, araştırmalarını civarda sürdürdü, çalılarla kaplı yamaçları inip çıkıyordu, en yüksek noktaları seçiyordu, keşke gözleri şimdi çok keskin olsaydı, oruçken olan gözleri değil yerin yüzeyindeki hiçbir şeyi kaçırmamasını sağlayan gözleri olmalıydı, tıpkı şahin ya da vaşak gözleri gibi. Ayakları kan içinde, dikenli çalılardan etekleri lime lime, dağın kuzey yamacını aradı, sonra yola çıktığı noktaya geri dönüp en yüksek noktaya çıkmaya çalıştı, o zaman fark etti ki ne Baltasar ne kendisi Junto Dağı'nın doruğuna çıkmıştı, şimdi çıkacaktı, gece olmadan, yukardan daha geniş bir görüş açısı olurdu, bu mesafeden makinenin küçücük kalacağı doğruydu ama kimi zaman tesadüfün büyük yardımı olur, zirveye çıkarken kendisine işaret eden Baltasar'la karşılaşmayacağını kim bilebilirdi, hem de bir pınarın dibinde, ikisi de susuzluklarını giderirlerdi.

Blimunda tırmanmaya başladı, bu fikir aklına niye daha erken değil de güneşin batmakta olduğu bir vakitte geldi diye kendi kendine kızıyordu. Neredeyse hiç farkına varmadan kıvrıla kıvrıla yükselen bir yol keşfetti ve daha yukarda, arabaların geçebileceği daha geniş bir yol vardı, bu keşfi onu şaşırttı, dağın zirvesinde ne olabilirdi ki üzerinden geçildiğine dair işaretler taşıyan ve oldukça eski gözüken bu yol açılmıştı, belki Baltasar da bunu keşfetmişti. Bir dönemecin ardından Blimunda aniden durdu. Önünde bir keşiş yürüyordu, giysisine bakılırsa bir Dominiken, ensesi kalın,

heybetli bir adam. Endişelenen Blimunda kaçmak ile seslenmek arasında tereddüt etti. Keşiş birinin varlığını hissetmiş gibiydi. Durdu, etrafına bakındı, sonra arkasına baktı. Haç çıkardı ve bekledi. Blimunda yaklaştı, *Deo gratias* dedi Dominiken, Ne arıyorsun burada, diye sordu. Blimunda şu cevabı verebildi, Erkeğimi arıyorum, söze nasıl devam edeceğini bilemedi, uçan makineden, *passarola*'dan, kapalı bulutlardan söz etse keşiş onu deli sanabilirdi. Birkaç adım geriledi, Biz Mafra'lıyız, erkeğim Junto Dağı'na geldi, çünkü buralarda büyük bir kuşun yuva yaptığını işittik, bu kuşun onu götürmüş olmasından korkuyorum, Böyle şeylerden söz edildiğini hiç işitmedim, cemaatimden kimse de işitmemiştir, Bu dağda bir manastır mı var, Evet, Bilmiyordum. Keşiş, dalgın dalgın yürüyen biri gibi birkaç adım attı. Güneş iyice inmişti ve bulutlar deniz tarafında toplandığından bu akşamüzeri iyice kurşuni bir renkteydi ortalık. O halde buralarda sol eli olmayan ve yerine bir çengel takmış bir adam da görmemişsinizdir, dedi Blimunda, O mu senin erkeğin, O, Hayır, kimseyi görmedim, Peki buralarda uçan büyük bir kuş da mı görmediniz, dün ya da bugün, Hayır, büyük kuş da görmedim, Öyleyse ben gidiyorum, kutsayın beni Peder, Birazdan gece olacak, yoluna devam edersen kaybolabılirsin, kurt kapar seni, buralarda var, Eğer hemen yola koyulursam vadiye vardığımda hâlâ aydınlık olur, Buradan görüldüğünden daha uzakta vadi, dinle, manastırın yakınında bir harabe var, asla tamamlanmamış olan bir diğer manastırın harabesi, geceyi orada geçirebilirsin, yarın da erkeğini aramaya yeniden yola çıkarsın, Hemen şimdi gidiyorum, Canının istediğini yap ama sonra da seni tehlikelerden dolayı uyarmadım diye bana yakınmaya gelme, bunu diyen keşiş geniş yoldan tırmanmaya devam etti.

Blimunda olduğu yerde kaldı, yine tereddüde düşmüştü. Gece henüz olmamıştı ama aşağıdaki tüm kır gölgelenmişti. Bulutlar göğü tamamen kaplamıştı, nemli bir rüzgâr esmeye başlamıştı, belki de yağmur yağacaktı. Blimunda kendini yorgun hissetti, öyle yorgun ki düşüp ölebilirdi. Baltasar'ı düşünecek hali bile

kalmamıştı. Onu yarın bulacağına, bugün aramanın bir şey kazandırmayacağına belli belirsiz de olsa inanıyordu. Yol kenarındaki bir taşın üzerine oturdu, elini heybeye daldırdı, Baltasar'ın azığından artakalanı buldu, kurutulmuş bir balık, çok sert bir ekmek parçası. O sırada biri geçseydi korkunç bir korku hissederdi, en ufak korku hissetmeden bu şekilde oturan bir kadın ancak bir cadı olabilirdi, tüm kanını içeceği bir yolcu kolluyor olmalıydı ya da birlikte şeytan ayini düzenleyecekleri dostlarını bekliyordu. Ama o çok sevdiği erkeğini havaya ve rüzgâra yitirmiş acılar içindeki bir kadındı, geri dönmesi için her türlü büyücülüğe başvurabilirdi, ama bu duruma uygun hiçbir büyü bilmiyordu, başkalarının görmediklerini görmesi neyine yaramıştı, erk toplamış olması neye yaramıştı, tam da bu erkler onu alıp götürmüştü.

Gece olmuştu. Blimunda ayağa kalktı. Rüzgâr daha soğuk ve daha şiddetliydi. Bu dağlarda tam bir terk edilmişlik havası hüküm sürüyordu, Blimunda ağlamaya koyuldu, bu şekilde sakinleşmenin tam zamanıydı. Karanlık ürkünç gürültülerle, baykuş ötüşleriyle, pırnalların hışırtısıyla doldu, ve eğer kulakları yanılmıyorsa bir de kurt uluyordu. Blimunda'nın cesareti onu vadiye doğru yüz adım daha atmaya yöneltti, ama sanki bir kuyunun dibine ağır ağır iniyor gibiydi, ama orada, suyun oralarda onu hangi vahşi hayvanın beklediğini bilmiyordu. Ay daha geç kendini gösterdi, gök açılsaydı yolu görebilecekti ama Blimunda'yı da bu dağlarda dolanan her canlıya gösterecekti, Blimunda kimilerini korkutsa da onun kanını donduracak başkaları kesin çıkardı. Durdu, tüm vücudu ürperiyordu. Yakınında bir yerlere bir şey aniden tırmanmıştı. Artık dayanamıyordu. Koşarak yolu geri tırmandı, sanki peşinde cehennemin tüm iblisleri ve yeryüzündeki tüm canavarlar vardı, hem canlı hem hayali canavarlar. Son dönemeci de geçince manastırı gördü, alçak, bodur bir yapı. Kilisenin yarıklarından soluk bir ışık sızıyordu. Yıldızlı göğün altında, sanki Junto Tepesi yeryüzünün en yüksek dağıymış gibi yakındaki bu bulutların fısıltısı altında büyük bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Blimunda kiliseye doğru yürüdü, kesik kesik okunan duaları işitiyor gibiydi, akşam duasının sonuydu belki, daha da yaklaşınca tekdüze ezgi iyice belirginlik kazandı, artık sesler tamamen duyuluyordu, Tanrı'ya yakarıyorlardı, ama öyle bir alçakgönüllülükle söylüyorlardı ki Blimunda ağlamaya başladı, belki de bu keşişler farkında olmadan Baltasar'ı göğün tepelerinden indirmekle ya da yolunu kaybettiği ormandan çıkarmakla meşguldüler, Latince büyülü sözler belki de yaralarına şifa olmaktaydı, yaralı olduğu kesindi, işte bu yüzden Blimunda bu dualara katıldı, her derde deva olan ve ezbere bildiği duaları içinden okuyordu, kayıp şeyler, ateş, sıkıntı, her şey için, yukarda birileri ayrımı yapıyordur.

Manastırın öte tarafında, yola bakan bir çıkıntının üzerinde harabeler yükseliyordu. Yüksek duvarlar, kubbeler, hücre olduğu anlaşılan bölümler, soğuktan ve vahşi hayvanlardan korunarak geceyi geçirmek için iyi bir yer. Hâlâ tir tir titreyen Blimunda kubbelerin altındaki derin karanlığa girdi, elleri ve ayaklarıyla, kör gibi, yolu aradı, bir çukura düşmekten çekiniyordu. Gözleri yavaş yavaş karanlığa alıştı, sonra orada egemen olan belli belirsiz aydınlıkta kapı ve pencere açıklıklarının boşlukları belli oldu, duvarların sınırları görüldü. Sarmaşık bitkilerle kaplı zemin temizdi. Üst kat vardı ama çıkılabilir gibi değildi, en azından o saatte nereden ulaşılacağını görmek mümkün değildi. Blimunda bir köşeye örtüyü serdi, heybeyi yastık yaptı ve yattı. Gözleri yeniden yaşla doldu. Sürekli ağlayarak uyudu, iki gözyaşı arasında uyanıklıktan uykuya geçti, uykusunda uyumaya devam etti ve ağladığını gördü rüyasında. Bu uzun sürmedi. Bulutlar arasından kendine bir yol açan ay belirdi, aydınlığı harabelerin arasına bir varlık gibi girince Blimunda uyandı. Sanki ay ışığı onu hafifçe sarsmıştı, yüzünü ya da örtünün üzerinde duran elini hafifçe okşamıştı, ama şimdi işittiği hafif çıtırtı biraz önce, henüz uyurken işitmiş olduğunu anladığı çıtırtıya benziyordu. Bu gürültü kâh yakınlaşıyor kâh uzaklaşıyordu, arayıp da bulamayan ama vazgeçmeyen, yeniden arayan ve inat eden birinin çıkardığı gürültü, belki de buraya

sığınmayı alışkanlık edinmiş ama yerini bulamayan bir hayvandı. Blimunda dirsekleri üzerinde doğruldu, kulak verdi. Gürültü şimdi ihtiyatlı adımlara benziyordu, neredeyse hissedilmez gibiydi ama çok yakındaydı. Bir açıklığın önünden bir gölge geçti, ışık pürüzlü taşlı duvarın üzerinde tehdit edici bir şekil çizdi. O zaman Blimunda bunun yolda karşılaştığı keşiş olduğunu anladı. Nerede barınabileceğini o söylemişti, öğüdüne uyulup uyulmadığını görmeye gelmişti, ama bunu Hıristiyan merhametiyle yapmıyordu. Blimunda yeniden sessizce uzandı, hareketsiz kaldı, keşiş belki onu görmezdi, belki de onu görür ve Dinlen zavallı bitkin ruh, derdi, eğer böyle olursa bu gerçek bir mucize olurdu, son derece örnek oluşturucu, ama hakikat çok farklıdır, hakikat keşişin tenini yatıştırmak için geldiğidir ama bundan dolayı ona kızamayız, böyle bir çölün ortasında, dünyanın çatısında, insanların yaşamı pek hüzünlüdür. Şekil açıklıktan giren tüm ışığı karartıyor, iriyarı ve güçlü bir adam bu, soluk alışı işitiliyor. Blimunda heybeyi yana itti ve adam diz çöktüğünde elini hızla torbanın içine soktu ve şişi kola geçirilen yerinden, bir hançer gibi tuttu. Neler olacağını biliyoruz, ta Évora'da bir madenci şişi ve çengeli dövdüğünden beri yazılı bunlar, şiş Blimunda'nın elinde, çengelin nerede olduğunu Tanrı bilir. Keşiş Blimunda'nın ayaklarını elledi, yavaşça bacaklarını ayırdı, bir bacak buraya, diğeri şuraya, kadının hareketsizliği onu son derece heyecanlandırıyordu, belki de uyanmıştı ve erkeği arzulamıştı, etekleri şimdiden kalktı, cüppe de kalktı, bir el yolu bulmak için ilerliyor, kadın ürperdi ama başka hareket yapmıyor, pek sevinen keşiş organını görünmez yarığa doğru itiyor, pek sevinerek kadının kollarının sırtında kavuştuğunu hissediyor, bir Dominiken'in hayatında büyük sevinçler vardır. İki elle birden sallanan şiş kaburgaların arasına giriyor, bir anda kalbe değip yoluna devam ediyor, yirmi yıldır kimseyi öldürmemiş bu şiş bu ikinci ölüme susamıştı. Keşişin boğazında oluşmaya başlayan çığlık boğuk, son derece kısa bir hırıltı halini aldı. Blimunda vücudunu büktü, öldürmüş olduğu için değil, iki kat ağırlaşmış bu

vücudu taşımak zorunda kaldığından yere yapışmıştı. Dirsekleri üzerinde doğrularak onu sertçe itti ve onun altından çıktı. Ay ışığında beyaz bir giysinin ucu ve yayılmakta olan koyu bir leke belirdi. Blimunda ayağa kalktı, etrafa kulak verdi. Harabelerin içinde tam bir sessizlik hüküm sürüyordu, yalnızca kendi kalbi çarpıyordu. Yeri elledi, heybeyi ve güçlükle çekmek zorunda kaldığı örtüyü aldı, çünkü keşişin bacakları arasına sıkışıp kalmıştı, ve onları aydınlık bir yere koydu. Sonra adama geri döndü, şişi sap yerinden tutup çekti, bir çekti, iki çekti. Vücut büküldüğünden demir iki kaburga arasında sıkışmıştı. Blimunda, umutsuzca, bir ayağını adamın sırtına dayadı ve aniden asılarak demiri çıkardı. Büyük bir guruldamayla siyah leke su baskını gibi hızla yayıldı. Blimunda şişi keşişin giysileri üzerinde temizledi, heybeye koydu, heybeyi de örtüyle birlikte omzuna attı. Oradan ayrılırken arkasına baktı ve keşişin ayaklarında sandaletler olduğunu gördü, ayaklarından çıkardı onları, ölü bir adam nereye giderse gitsin, ister cehenneme ister cennete yalınayak gidebilir.

Harabe duvarlarının yansıttığı gölgede Blimunda durup yolunu seçti. Manastırın önündeki açık yoldan giderek kendini riske atmayacaktı, belki de sır ortağı olmuş ve ilk keşişin geri dönmesini bekleyen bir başka keşiş tarafından görülebilirdi, ilki bu kadar geciktiğine göre keyfini çıkartıyordur diye düşünüyor olabilir, ikincisi, Lanet olsun keşişlere, diye mırıldandı Blimunda. Şimdi tüm korkularıyla yüzleşmek zorunda, kurt korkusuyla, tabii bu kurt hikâyesi bir masal değilse, görünmeden sürünmeli, bunu iyi yapardı, çalıların içine gömülüp daha ötede, görünmeyeceği bir yerde bir yol bulana dek ilerlemeliydi. Yırtık pırtık potinlerini çıkardı ve ölümün sandaletlerini geçirdi ayağına, kocaman, düz ama sağlam, deri bağcıklarını topuklarının etrafından geçirdi ve yolunu kendisiyle manastır arasında her zaman harabeler olacak şekilde seçti, bir orman ya da engebeli arazi tarafından gözden gizlenene dek böyle gidecekti. Dağın gürültüsü onu sarıyordu, ay ışığının beyazlığında yıkanıyordu, o sırada bulutlar çıkarak

yeniden karanlığa gömdüler ama aniden Blimunda kendisini hiçbir şeyin korkutmadığını fark etti, vadiye korkmadan iniyordu, karşısına hortlaklar ya da gulyabaniler çıkabilirdi, acı çeken ruhlar, cinler, periler çıkabilirdi, şişiyle onları uzaklaştırabilirdi, bütün kötülüklerden ve saldırılardan daha güçlü bir silah şiş, yolumu aydınlatarak önümde yürüyen lamba.

Blimunda bütün gece yürüdü. Şafak söktüğünde, cemaat ilk ayin için toplandığında Junto Dağı'ndan çok uzakta olmalıydı. Keşişin yokluğunu anladıklarında önce hücresine bakarlar, sonra bütün manastırı ararlar, yemekhaneye, toplantı salonuna, kütüphaneye, bostana bakarlar, rahip keşişin kaçmış olabileceğini düşünür, sağda solda bitmek bilmez fısıldaşmalar olur, ama eğer herhangi bir keşiş durumdan haberdarsa, bir türlü yerinde duramaz, belki de öbürünün konduğu güzel serveti kıskanan biridir, keşişlikten bile vazgeçtiğine göre ünlü bir eksik etek olmalıdır diye düşünür, sonra araştırmalar manastır duvarlarının dışına taşar, ceset bulunduğunda gün belki epey ilerlemiş olur, Tanrım, nelerden kurtarmışsın beni, diyecek bütün kıskançlığı geçmiş olan keşiş, Tanrı'nın lütfuna yeniden mazhar olacak.

Öğleye doğru Blimunda, Pedrulhos Nehri'ne vardığında, körcesine yürüyüşünden vazgeçip dinlenmeye karar verdi. Keşişin sandaletlerini çıkarmıştı, şeytanın kendisine bir odun yığını hazırlamasına vesile olmasından çekinmişti, kendi pabuçlarından da kurtuldu, artık hiç yardımı dokunamazdı onların, ayaklarını soğuk suya soktu, kanla lekelenmiş olma ihtimali olan giysilerine göz gezdirdi, paçavraya dönmüş bu eteğin üzerindeki leke de neydi, zaten yırtık olan şeyi bir daha yırttı ve giysi parçasını uzağa fırlattı. Akan suya bakarken kendi kendine sordu, Ya şimdi. Demir şişi yıkamıştı, sanki kayıp Baltasar'ın kayıp elini yıkamış gibiydi, kayıp Baltasar'ın, ama nerede. Sudan çıktı, Ya şimdi diye tekrarladı. Aklına bir fikir geldi, bu fikrin mükemmelliğine hemen ikna oldu, Baltasar Mafra'daydı, onu bekliyordu, yolda karşılaşmamışlardı, uçan makine tek başına havalanmıştı, Baltasar geri dönmüştü,

dalgınlıkla heybeyi ve örtüyü unutmuştu ya da korkudan tabanları yağlamıştı, bir erkek de korkabilir, ve şimdi ne yapacağını bilmiyor, beklemek mi gerek, yola koyulmak mı, bu kadın deli, ah Blimunda.

Mafra'ya yaklaşınca Blimunda çılgın gibi koşmaya başladı, uykusuz iki geceden sonra iyice bitkin görünüyordu, dövüşerek geçirdiği iki geceden sonra içi parıl parıl parlıyordu, kutsamaya giden herkesi yolda yakalayıp geride bıraktı, bu kadar insanı Mafra asla kaldıramazdı. Uzaktan sancak ve flamalar görülüyordu, sokak gösterileri vardı, pazara kadar kimse çalışmayacak, herkes bayramlık giysilerini hazırlamakla ve süsler hazırlamakla meşgul. Blimunda evine doğru iniyor, işte vikontun sarayı, kraliyet muhafız askerleri kapıda nöbet tutuyor, sokak saltanat arabalarıyla dolu, kral burada konaklıyor olmalı. Bahçe kapısını açtı ve bağırdı, Baltasar, içerden kimse çıkmadı. Bunun üzerine taş basamağa oturdu, kolları düştü, iyice umutsuzluğa kapılacaktı ki Baltasar'ın heybesi ile örtüsünün nasıl kendisinde olduğunu kimseye açıklayamayacağını, oysa onu aramaya gittiğini ama bulamadığını söylemesi gerektiğini düşündü. Zar zor ayakta durarak barakaya doğru yöneldi ve onları bir saz yığınının altına sakladı. Dışarı çıkacak gücü bulamadı. Yemliğe yattı ve hızla uyudu, çünkü beden kimi zaman ruha merhamet duyar. Lizbon piskoposunun son derece zengin bir saltanat arabasıyla gelişine tanık olamadı, peşinde de uşaklarını taşıyan dört başka araba vardı, önde haç taşıyan atlı, piskoposluk haçını iyice yukarı kaldırmıştı, ruhban odacısı ve kralın meclis görevlileri onu beklemeye çok uzaktan gelmişlerdi, daha muhteşem bir kortej düşünülemezdi, kalabalık eğleniyordu, Inés António'nun gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi, Álvaro Diogo'nun şaşkınlığında ciddiyet de vardı, bir taş yontucusuna yakışır şekilde, Gabriel'e gelince, bu velet civarda aylak aylak geziniyor. Blimunda, çok çeşitli yerlerden kalkıp gelen, ama elbette yaya gelmemişlerdi, üç yüzden fazla Fransisken'in törende hazır bulunmak ve deyim yerinde tüm şöhretlerini katmak üzere gelişini de görmedi, ama Dominiken

cemaati buysa, içlerinden biri eksik olmalıydı. Muzaffer milislerin geçit törenini de kaçırdı, dörtlü sıralar halinde yürüyorlar ve kışla binalarının hazır olup olmadığını görmeye gidiyorlardı, ayrıca ruhlara atış alanının, kutsal ekmek cephaneliğinin, kutsama ambarının, sancak işlemelerinin hazır olup olmadığına da bakacaklardı, *In hoc signo vinces,* tabii eğer işaretleri yenmeye bunlar yetmezse daha şiddetli ikna güçlerine başvurmak gerekecek. Bu saatte Blimunda uyuyor, yere düşmüş bir taş gibi, eğer ayağından çekiştirilmezse sonsuza dek uyuyacak, etrafında otlar bitecek, büyük bir bekleme sırasında her zaman böyledir.

Öğleden sonra, şenlikler bitince Álvaro Diogo ile karısı evlerine döndüler ama bahçeden girmediklerinden Blimunda'yı görmediler, Inês Antónia etrafa dağılmış tavukları toplamaya gittiğinde yengesini uyurken buldu, uykusunda şiddetli el kol hareketleri yapıyordu, bunda da şaşırtıcı bir şey yoktu çünkü bir Dominiken'i öldürmek üzereydi, ama Inês Antónia bunu tahmin edemezdi. Barakanın içine girdi, Blimunda'yı kolundan sarstı, ayağına dokunmadı, Blimunda dilediğince kullanılacak bir taş değil, Blimunda gözlerini açtı, korku içindeydi, nerede bulunduğunu bilemiyordu, rüyasında karanlıklardan başka bir şey yoktu, burada henüz gece olmamıştı ve keşişin yerinde de bu kadın duruyor, kim o, ah, evet, Baltasar'ın kardeşi, Ya Baltasar, o nerede, diye sordu Inês Antónia, işte bakın siz, bu aynı sözleri Blimunda da kendi kendine sorup duruyor, ne cevap verecek Inês Antónia'ya, güçlükle ayağa kalkıyor, bütün vücudu ağrıyor, bir keşişi yüz kez öldürdü, adam da yüz kez dirildi, Baltasar henüz burada olamaz, bunu söylemek susmakla eşdeğer, sorun burada olup olamayacağını bilmek değil, neden burada olmadığını bilmekte, Turcifal'de davar güdücü olmayı kafaya koydu, her açıklama yerindedir yeter ki kabul edilsin, kimi zaman ilgisizlik büyük bir yardımcıdır, kardeşine çok bağlı olmayan Inês Antónia'nın durumu bu, onun durumuyla ilgilenmek tesadüfen aklına geldiyse tamamen meraktandır, başka bir şey değil.

Yemek sırasında, bu uzun sürmüş yokluğa, çünkü Baltasar üç gündür evde yoktu, şaşırdıktan sonra Álvaro Diogo şu ana dek olup biten ve bundan sonra olacaklar hakkında bir yığın ayrıntı verdi, kraliçe ve prenses Dona Mariana Vitória Belas'ta kaldılar çünkü Mafra'da onlar için konut yok ve aynı nedenle veliaht Dom Francisco da Ericeira'ya gitti ama Álvaro Diogo'yu her şeyden çok gururlandıran şey kralla, Prens Dom José'yle ve veliaht Dom António'yla aynı havayı soluyor olmak, bizzat burada, karşıda, vikontun sarayında, biz yemek yerken onlar da yemek yiyorlar, herkes sokağın bir tarafında, ey benim komşum, maydanozu uzatsana bana. Kardinal Cunha ile Kardinal Mota da gelmişti, Leiria ve Portalegre piskoposları, Pará ve Nanquim piskoposları da, kimse orada değil, buradalar, saray yavaş yavaş geliyor, soyluların geçidi bitmek bilmiyor, Tanrı yardımcısı olsun da Baltasar pazar günü burada olup şenliğe tanık olsun, diyor Inês Antónia, bu sözleri etmeye zorunlu hissediyor kendini, Burada olacak, diye mırıldandı Blimunda.

O gece evde uyudu. Kalkmadan ekmeğini yemek zorundaydı ve mutfağa girerken yarısaydam iki hayalet fark etti, aniden iç organ ve kemik yığınına dönüştüler, yaşam ne korkunç, Blimunda'nın midesi bulandı, hızla başını çevirdi ve ekmeğini çiğnemeye koyuldu, Inês Antónia hinlik taşımayan bir kahkaha bastı, Bunca yılın sonunda hamile kaldığını söylemeyeceksin umarım, bu masum sözler Blimunda'nın acısını iki misli artırdı, Artık istesem bile olmaz, diye düşündü, tüm varlığı kendi içine dönük bir çığlıktan ibaretti. Haçların, şapellerdeki tabloların, ayin giysilerinin ve diğer ibadet eşyasının, sonra da manastırın ve tüm müştemilatın kutsandığı gündü. Halk dışarıda kaldı. Blimunda evinden çıkmadı bile, kralın yanında prens ve veliaht olmak üzere saltanat arabasına binişine bakmakla yetindi, kraliçenin ve alteslerinin yanına gidiyor, akşam Álvaro Diogo tüm bunları elinden geldiğince açıkladı.

Nihayet en kutlu gün geldi, lütufkâr bin yedi yüz otuz yılının unutulmaz yirmi iki ekim günü, Kral V. Dom João'nun kırk birinci

yaş günü ve Portekiz'de o güne dek hiç dikilmemiş muhteşemlikteki anıtların kutsanmasına tanık oluyor, henüz tamamlanmadığı doğru, ama miyop kimse uzağı görememesiyle bilinir. Bunca mucizeyi anlatmak imkânsız, Álvaro Diogo her şeyi görmedi, Inês Antónia her şeyi karıştırdı, Blimunda onlara eşlik etti, oraya gitmemek kötü olacak ama düş mü görüyor yoksa uyanık mı kimse bilmiyor. Kilise alanında iyi bir yer kapmak için evlerinden çıktıklarında sabahın dördüydü, saat beşte birlik safları oluşturdu, her yanda meşaleler yanıyordu, gün ışımaya başladı, kesinlikle güzel bir gün olacak, Tanrı kendi servetine çok özen gösterir, sütunlu girişin solunda muhteşem piskopos tahtı görülüyor, oturakları ve altın işlemeli kırmızı kadifeden gölgeliğiyle birlikte, yere halılar döşenmiş, muhteşem bir şey, bir ayin masasının üzerinde okunmuş su kabı ile serpecek, ayrıca diğer tören alet edevatı, kilisenin etrafında dolaşacak olan tören alayı oluşmuş bile, kral da onun içinde, peşinden veliahtlar ve soylular öncelik hakkına göre sıralanmışlar, ama bayramın baş şahsiyeti piskopos, tuzu ve suyu kutsuyor, duvarlara kutsanmış su serpiyor, ama yeterince su koymadığı kesin, yoksa Álvaro Diogo birkaç ay sonra otuz metre yükseklikten düşer miydi hiç, sonra asasıyla kapalı duran ortadaki büyük kapıya üç kez vuracak ve kapı üçüncü vuruşta açılacak, Tanrı'nın buyurduğu sayı bu, tören alayı içeri giriyor, Álvaro Diogo ile Inês Antónia'nın da girememesi ne kötü, pek az istek duyuyor olmasına rağmen Blimunda'nın da, seremonilere tanık olurlardı, kimileri yücedir, kimileri dokunaklı, kimileri toprağa yüz sürdürtür, kimileri muhteşem bir vecit haliyle ruhu yüceltir, örneğin kilise çinilerinin üzerine yerleştirilmiş kül yığınının üzerinde piskopos asasının ucuyla Yunan ve Latin alfabesini çizdiğinde böyle olur, sanki büyücü hareketleri, sana yazıyor ve tekrar yazıyorum, kilise kuralı olmanın ötesinde masonik kurallara benziyor, havanda dövülmüş altın, buhur, yine kül, tuz, gümüş bir sürahide beyaz şarap, kireç ve bir plato üzerinde un ufak edilmiş taş, gümüş kaşık, yaldızlı deniz kabuğu, daha neler neler, hiyeroglifler, taklitler, bol bol ayak izi

ve şifre, sağdan ve soldan, kutsal yağlar, kutsamalar, on iki havarinin kutsal emanetleri, evet, on iki, ve sabah ile öğleden sonranın önemli bir bölümü böyle geçti, öğleden sonra saat beşte piskopos ayini okumaya başladı ki bu da zaman gerektiriyordu, hem de çok zaman, nihayet ayin sonuna geldi, piskopos takdis kürsüsüne çıktı, dışarıda bekleyen halkı kutsayacak, yetmiş bin, seksen bin kişi hareketlerinin ve giysilerinin çıkardığı büyük bir gürültüyle yere kapanıp diz çöküyorlar, unutulmaz an, çok uzun yıllar yaşasam da unutamam, Almeida'lı Dom Tomás oradan takdis sözlerini söylüyor, gözleri keskin olanlar dudaklarının kımıldadığını görebilirler, kulaklar hiçbir şey işitmiyor, tüm bunlar bugün olsaydı elektronik borazanlar olayı *urbi et orbi* tüm yerküreye duyururdu, sesini yeryüzüne işittirmek için binlerce yıl beklemiş olan Yehova'nın gerçek sesi, ama insanın en büyük bilgeliği daha iyisinin icadını beklerken elindekiyle yetinmeyi bilmesidir, işte bu yüzden Mafra köyünün ve orada bulunan herkesin sevinci bu kadar büyük, elin bu ölçülü hareketleri, yukardan aşağıya, onlara yetiyor, soldan sağa, pırıldayan bu halkalar, bu altınlar ve ışıldayan bu koyu kırmızılar, ketenin beyazlığı, Pêro Pinheiro'dan gelme taşın üzerinde asanın çıkardığı ses, unutmayın, bakın nasıl da kanıyor, mucize, mucize, mucize, takozu kaldırmak son hareketi oluyor, çoban maiyetiyle birlikte çekildi, sürü yerden kalkıp doğruldu, bayram devam edecek, kutsama bir hafta sürecek, daha ilk günündeyiz.

Blimunda yengesine ve eniştesine sesleniyor, Hemen geleceğim. Boş köye götüren keçiyolundan indi. Bazı köylüler acelelerinden kapı ve pencerelerini açık bırakmışlardı. Ocaklar sönmüştü. Blimunda gidip barakadan örtü ile heybeyi aldı, eve girdi, orada bulduğu birazcık erzakı, tahta bir çanağı, bir kaşığı, kendine ait birkaç giysiyi, Baltasar'ınkileri toparladı. Hepsini heybeye tıkıştırdı. Gece olmaya başlamıştı ama artık hiçbir geceden çekinmiyordu, çünkü kendi içinde taşıdığı gecenin yanında ne kadar karanlık kalırdı ki geceler.

Blimunda dokuz yıl boyunca Baltasar'ı aradı. Toza ve çamura bulanmış yolları, yumuşak kumu, keskin taşı tanıdı, donduran ve öldüren donu, iki kar fırtınasını tanıdı, sağ çıktıysa henüz ölmek istemediği içindir. Küle dönme vaktinden önce ateşten alınmış odun parçası gibi güneşten kapkara oldu, parçalanmış meyve gibi çatladı, ekinler arasında korkuluk oldu, köylüler arasında bir hayalet, küçük köylerde ve ücra kasabalarda ürkülen biri oldu. Her vardığı yerde falanca özellikleri olan bir adamı görüp görmediklerini soruyordu, sol eli olmayan, saray muhafızları gibi iriyarı, bütün yüzünü kaplayan kır sakallı biri, tabii bu arada tıraş olmamışsa, unutulmayacak bir yüz, en azından ben unutmadım, herkesin kullandığı işlek yollardan ve kırlara giden patikalardan gelebileceği gibi havadan da gelebilir, demirden ve örülü sorgunlardan bir kuşun içinde, siyah bir yelkeni var, sarı amber topları ve parlak metalden iki küre, içlerinde evrenin en büyük sırrı gizli, adamın ve kuşun kalıntılarından başka bir şey kalmamışsa bile beni onlara götürün, elimi koyar koymaz tanırım onları, bakmam bile gerekmez. Onu deli kabul ediyorlardı ama bir yerde biraz fazla kalmak istediğinde tüm diğer laflarını ve tavırlarını öyle akıllı buluyorlardı ki, aklını yitirmiş olduğuna dair ilk kanılarından kuşku duymaya başlıyorlardı. Sonunda bütün köylerde tanınan biri olmuştu, hatta anlattığı tuhaf hikâye nedeniyle Uçan Kadın diye anıldığına da az rastlanmıyordu. Kapıların eşiklerine oturuyor, köyün kadınlarıyla sohbet ediyor, onların şikâyetlerini, ah vah edişlerini, daha az da sevinçlerini dinliyordu, sevinçleri ender oluyordu ya da sevinç hissedenler

tarafından gizli tutuluyordu, belki de insan kendi içinde neyi sakladığını hissettiğine her zaman emin olamaz, ama böyle davranılmasının nedeni her şeyi yitirmemek içindir. Geçtiği her yere bir endişe tohumu ekiyordu, erkekler yüzlerini aniden süzmeye başlayan kadınlarını tanıyamaz olurlardı, bu adamların da kaybolmamış olmasına üzülüyorlardı, yoksa onlar da peşlerine düşüp aramaya başlarlardı. Aynı adamlar soruyorlardı, Gitti mi o, kalplerinde tarif edilemez bir hüzün, ve cevabı işittiklerinde, Hep burada, ormanda, uzun ekinlerin arasında ona rastlamak umuduyla hemen dışarı çıkıyorlardı, nehirde ayaklarını yıkarken ya da sazların arkasında soyunurken görmek için, bu hiçbir işe yaramıyordu, yalnızca gözleri onun güzelliğinden yararlanıyordu, çünkü el ile meyve arasında demir bir şiş vardı, neyse ki başka kimse ölmemişti. İçerde insan varsa asla bir kiliseye ayak basmazdı, yere oturup dinlenecek ya da bir sütuna yaslanacak kadar kalırdı orada, bir anlığına girdim, hemen çıkıyorum, bu ev benim evim değil. Ondan söz edildiğini işiten rahipler günah çıkarmaya gelmesi için ona mesajlar gönderiyorlardı, bu hacının, bu yorulmak bilmez gezginin içinde hangi sırların saklı olduğunu öğrenmeye can atıyorlardı, nüfuz edilemez bu yüzün ardında, gözkapakları ender açılıp kapanan ve kimi zamanlarda ve kimi ışıklarda bulut gölgelerinin, gökteki sıradan bulut gölgelerinin değil içsel gölgelerin yüzdüğü göllere benzeyen bu sabit bakışlı gözlerin ardında hangi gizem gizliydi. Onlara, kendini ancak günahkâr olmuş hissedeceği vakit günah çıkaracağı sözü verdiğini söylüyordu, bundan daha büyük skandala yol açan bir cevap bulamazdı, çünkü hepimiz günahkârız, yine de bu tür konulardan kadınlarla konuşurken onların düşünmesine yol açıyordu, nedir ki bizim günahımız, seninkiler, benimkiler, biz kadınlar gerçekten de dünyanın günahlarını silecek olan kurbanlarız, bunun anlaşılacağı gün sıfırdan başlamak gerekecek. Ama yollarda başından geçenlerin hepsi bu türden değildi, taşlandığı oldu, dövüldü ve bu şekilde kötü davranıldığı bir köyde öyle bir mucize

gerçekleştirdi ki neredeyse azize kabul edilecekti, bu köyde büyük bir su kıtlığı vardı, çünkü çeşmeler kurumuş, kuyularda su kalmamıştı, ama Blimunda, köyden kovulduktan sonra, civarda dolaşarak oruç durumundan ve görücülüğünden yararlandı ve ertesi gece herkes uyurken köye geri döndü, meydanın ortasına yerleşti ve falanca yerde falanca derinlikte saf su bulunduğunu bildirdi, kendi gözlerimle gördüm, bu yüzden oraya Göz Suyu adı verildi, orayı ilk gören gözler nedeniyle. Su kaynağı olmuş birçok göze rastladı, çünkü Mafra'dan geldiğini söylediğinde ona soruyorlardı, falanca adlı falanca görünümlü bir adamı gördün mü, benim kocam, benim kardeşim, benim oğlum, nişanlım, kralın emri üzerine zorla alıp manastırda çalışsın diye götürdüler ve bir daha hiç görmedim, asla geri dönmedi, orada mı öldü acaba, yolda mı kayboldu, kim bilir, kimse bana ondan haber getirmedi, aile desteksiz kaldı, topraklar terk edildi, yoksa şeytan mı alıp götürdü, ama şimdi bir başka erkeğim var, bu hayvan soyundan, kadın yuvasını her açtığında hiç eksik olmaz, bilmem anlatabildim mi. Blimunda Mafra'dan geçti, Inês Antonia'dan Álvaro Diogo'nun öldüğünü öğrendi, Baltasar'ın öldüğüne dair işaret yoktu, yaşadığına dair de yoktu.

Dokuz yıl boyunca aradı Blimunda. Mevsimleri saymaya başladı, ama bir süre sonra bunlara bir anlam veremedi. İlk zamanlar her gün kat ettiği fersahları sayıyordu, dört, beş, kimi zaman altı, sonra rakamlar kafasında birbirine karıştı, bir süre sonra zaman ve mekân anlamını yitirdi, her şey sabah, öğleden sonra, gece, yağmur, güneş, dolu, kar ve sis diye ölçülüyordu, kolay yol, sarp yol, tırmanacak yamaç, inilecek yokuş, düzlük, dağ, deniz kıyısı, nehir yakası, çehre, binlerce ve binlerce çehre, sayısı söylenemeyecek kadar çok çehre, Mafra'da toplanmış olanlardan bile ne kadar fazla, ve tüm bu çehreler arasında, soru sorduğu kadınlar, bir cevap aradığı erkekler, ve bu erkekler arasında ne çok genç ne çok yaşlı olanlar, Junto Dağı'nın tepesinde, havalandığı an onu bıraktığımızda kırk beş yaşında olan biri, kaç yaşında olduğunu

bilmek için her seferinde bir yaş eklemek gerekir, her ay için bir o kadar kırışıklık, her gün için bir o kadar beyaz saç. Blimunda, bir köyün meydanına oturmuş, sadaka dilenirken, defalarca hayal etmiştir, bir adam ona yaklaşacak, ve para ve ekmek yerine demir bir çengel uzatacak, Blimunda da elini heybeye daldırıp aynı imalat bir şiş çıkartacak, ısrarının ve dikkatinin işareti. Nihayet seni buldum Blimunda, bunca yıl neredeydin, ne olaylar ne sefaletler geçti başından, Önce sen anlat, kaybolan sensin, Anlatacağım, ve böylece mahşere dek konuşurlar.

Blimunda binlerce fersah kat etti, neredeyse hep yalınayak. Ayak tabanları kalınlaşmış, mantar gibi çatlamıştı. Tüm Portekiz adımlarının altından geçmişti, İspanya sınırından defalarca geçmişti, çünkü toprağın üzerinde orayı buradan ayıran çizgiyi görmemişti, yalnızca bir başka dilin konuşulduğunu işitmiş ve geri dönmüştü. İki yıl içerisinde okyanus sahillerinden ve kıyılarından hududa kadar gitti, sonra başka yerlerde aramaya devam etti, ve yürüye yürüye ve araya araya, doğduğu bu ülkenin ne kadar küçük olduğunu fark etti, Buraya daha önce geldim, buradan daha önce geçtim, tanıdığı yüzlere rastlıyordu, Beni hatırlamıyor musunuz, benim adım Uçan Kadın, Ah, evet, çok iyi hatırlıyorum, aradığın adamı buldun mu, Erkeğimi mi, Evet onu, Hayır, bulamadım, Heyhat zavallı, Ben ayrıldıktan sonra buradan geçmedi mi, Hayır, buralarda ondan söz edildiğini de hiç işitmedim, O halde gidiyorum, günün birinde görüşürüz yine, İyi yolculuklar, Eğer ona rastlarsam.

Rastladı. Lizbon'dan altı kez geçmişti, bu yedincisiydi. Güneyden, Pegões istikametinden geliyordu. Nehirden geçerken neredeyse gece oluyordu, gelgitten yararlanmak için son gemideydi. Neredeyse yirmi dört saattir hiçbir şey yememişti. Heybesinde bir şeyler vardı ama her ağzına götürmeye kalktığında sanki bir başka el elinin üzerine konuyor ve ona, Yeme, vakit geldi, diyordu. Nehrin karanlık sularının içinde, çok derinlerde balıkların geçtiğini görüyordu, kristal ve gümüş sürüler, uzun kaygan sırtlı ya da pul pul.

Evlerdeki ışık duvarlardan sızıyordu, sisin içinde bir fener gibi dağınık. Nova dos Ferros Sokağı'na girdi, Zeytin Ağacı'ndaki Efendimizin Kutsal Anası Kilisesi'nin yakınından sağa, Rossio istikametine döndü. Yirmi sekiz yıl önceki bir yolu tekrarlıyordu. Hayaletler, insan varlıkları olan puslu gölgeler arasında yürüyordu. Şehrin binlerce leş kokusu arasından, gece meltemi ona yanık et kokusu getirdi. Aziz Domingos Kilisesi'nde kalabalık vardı, meşaleler, kara duman, odun yığınları. Kendine yol açtı, önlere yaklaştı, Kim onlar, diye sordu kucağında bir çocuk taşıyan bir kadına, Üçünü tanıyorum, şu ve şu, baba kız, Yahudilikle suçlanıyorlar, öteki, uçtaki, kukla gösterileri için komediler yazan biri, adı António José da Silva, diğerlerini tanımıyorum.

On bir kişi yakılıyordu. Ateş bayağı ilerlemişti, ancak yüzleri fark ediliyordu. Bu yanda yanan adamın sol eli yok. Sakalları kararmış olduğundan, isin yarattığı mucize, genç gözüküyor. Vücudunun ortasında kapalı bir bulut var. Blimunda konuşuyor, Gel. Ve Baltasar Yedi-Güneş'in erki ayrıldı ama yıldızlara doğru yükselmedi, o yeryüzüne ve Blimunda'ya ait.

18. yüzyılda, savaşların ve salgın hastalıkların sarstığı Portekiz'de geçen *Baltasar ile Blimunda*'da, Nobel ödüllü yazar José Saramago, etkileyici bir aşkı anlatırken tarihsel gerçeklerle dokunmuş iki farklı hikâyeyi de romana ustalıkla katıyor: Bekledikleri veliahtın doğumunu kutlamak için manastır inşa ettiren kraliyet ailesi; insanın uçmasını sağlayacak ilk aleti, *Passarola*'yı yapmaya çalışan Peder Bartolomeu; ve iki âşık: sol kolunu savaşta kaybeden Baltasar ile sıradan insanların göremediklerini görebilen, annesi cadı diye engizisyon tarafından yakılan güzel Blimunda. İktidarın projesi olan Mafra Manastırı ile insan iradesinin projesi olan *Passarola* da romanın iki önemli kahramanı olarak öne çıkıyor.

Deha ile çılgınlık arasındaki ince çizgiyi gösteren ve gerçek olayları büyülü bir anlatımın içinde yoğuran *Baltasar ile Blimunda*, zekâ ve heyecan dolu, unutulmaz bir başyapıt. José Saramago, ustalıklı kurgusu, yoğun ironisi ve karakterlerinin felsefi sorgulamalarıyla, okurlarına bir şölen hazırlamış. Işık Ergüden'in usta işi çevirisiyle.

65141
BBA

KIRMIZIKEDİ
www.kirmizikedikitap.com
₺ 23
ISBN 978-605-4764-52-
9 786054 764552